

Rigsombudsmanden på Færøerne

Beretning 2004

Rigsombudsmanden
på
Færøerne

Beretning

2004

Publikationen kan
bestilles hos

Danmark.dk
Tlf.: 1881
www.netboghandel.dk

På danmark.dk tager vi alene
mod bestillinger pr. telefon
eller elektronisk.

ISBN 87-631-0020-7
Schultz/København
Pris kr. 150 incl. moms

FORORD

I en årrække udgav Færøernes landsstyre og Rigsombudsmanden på Færøerne i fællesskab en årbog om Færøerne, der i tekst og tal indeholdt en beskrivelse af de færøske samfundsforhold i det forløbne år. Da landsstyrets statistiske afdeling (Hagstova Føroya) i 1990 begyndte udgivelsen af en omfattende, færøksproget statistisk årbog, ophørte denne fællesudgivelse.

Det er imidlertid Rigsombudets indtryk, at der - ikke mindst i Danmark og i de øvrige nordiske lande - kan være behov for en mindre omfattende, ajourført samfundsbeskrivelse af Færøerne, og Rigsombudet har derfor siden 1989 udgivet årsberetninger med et indhold svarende til denne 2004-udgave.

Det er Rigsombudets håb, at årsberetningen kan fungere som et nyttigt opslagsværk og samtidig give læseren en rimeligt dækkende beskrivelse af hovedtrækkene i de færøske samfundsforhold.

Uden bistand fra en lang række offentlige og private institutioner på Færøerne ville det ikke være muligt at udgive de årlige beretninger med ajourførte og relevante oplysninger. Rigsombudet takker alle, der igen i år har stillet sig velvilligt til rådighed og bidraget med oplysninger til beretningen.

Redaktionen er afsluttet den 1. september 2004.

Rigsombudsmanden på Færøerne

Birgit Kleis

BILAGSFORTEGNELSE	9
1. GEOGRAFI OG HISTORIE.....	10
1.1. GEOGRAFI.....	10
<i>Areal.....</i>	10
<i>Undergrund.....</i>	10
<i>Klima.....</i>	11
<i>Plantevækst</i>	11
<i>Dyreliv.....</i>	11
<i>Fisk og hvaler m.v.....</i>	12
1.2. HISTORIE	12
2. POLITISKE OG ADMINISTRATIVE FORHOLD	14
2.1. STATSRETlige FORHOLD	14
<i>Særanliggende</i>	14
<i>Fællesanliggende</i>	15
<i>Fællesanliggende administreret af hjemmestyret (hjemmestyrelovens § 9)</i>	16
<i>Forholdet til Danmark</i>	17
<i>Forholdet til udlandet</i>	18
<i>Deltagelse i internationalt samarbejde</i>	19
<i>Havretlige spørgsmål.....</i>	20
2.2. FÆRØERNES LAGTING	21
<i>Lagtingets sammensætning</i>	22
<i>Lagtingets sekretariat.....</i>	24
2.3. DE POLITISKE PARTIER.....	24
<i>Folkeflokk</i>	24
<i>Sambandspartiet.....</i>	25
<i>Socialdemokratiet.....</i>	26
<i>Selvstyrepartiet.....</i>	27
<i>Det republikanske parti.....</i>	27
<i>Centerpartiet</i>	29
2.4. FOLKETINGSVALG	30
<i>Folketingsmedlemmer</i>	30
2.5. FÆRØERNES LANDSSTYRE	30
2.6. ADMINISTRATION	32
<i>Internationale organisationer med hovedkontor på Færøerne</i>	34
2.7. INSTITUTIONER UNDER STATEN	34
<i>Rigsombudet.....</i>	34
<i>Færøernes Kommando</i>	35
<i>Farvandsvæsenet.....</i>	35

<i>Øvrige statslige institutioner</i>	35
2.8. KOMMUNALE FORHOLD	37
<i>Antal kommuner</i>	37
<i>Valg til kommunestyret</i>	37
<i>Den kommunale styrelsesordning</i>	38
<i>Kommunale opgaver</i>	39
<i>Ny kommunestruktur</i>	40
3. BEFOLKNINGS- OG BOLIGFORHOLD	41
3.1. INDLEDNING	41
3.2. BEFOLKNINGENS STØRRELSE OG GEOGRAFISKE FORDELING	41
3.3. BEFOLKNINGENS BEVÆGELSE	44
3.4. BEFOLKNINGENS FORDELING PÅ ALDER OG KØN	46
3.5. BOLIGFORHOLD	47
4. ERHVERVS- OG ARBEJDSMARKEDSFORHOLD	48
4.1. BEFOLKNINGENS ERHVERVSFORHOLD	48
4.2. EJRFORMER OG ERHVERVSLIVETS GEOGRAFISKE FORDELING	50
<i>Ejerformer</i>	50
<i>Erhvervslivets geografiske fordeling</i>	52
4.3. FISKERI, FISKEINDUSTRI OG FISKEOPDRÆT, M.V.	53
<i>Indledning</i>	53
<i>Internationale reguleringer og fiskeriaftaler</i>	54
<i>Sammensætningen af fiskerflåden</i>	57
<i>Færøske skibes fangster</i>	58
<i>Fangster ved Færøerne</i>	62
<i>Fangsttryk og fangstregulering</i>	64
<i>Fiskeriordninger i færøsk farvand</i>	66
<i>Fiskeriinspektion og redningstjeneste</i>	68
<i>Fiskeristøtte</i>	69
<i>Finansiering af fiskefartøjer</i>	71
<i>Fiskernes aflønning</i>	74
<i>Fiskepriser</i>	75
<i>Fiskerflådens driftsresultater</i>	77
<i>Fiskeindustri</i>	79
<i>Fiskeopdræt</i>	82
<i>Fangst i øvrigt</i>	85
<i>Offentligt tilsyn</i>	86
4.4. LANDBRUG	87
<i>Produktionen af landbrugsvarer</i>	87
<i>Offentlig støtte</i>	88
<i>Offentligt tilsyn m.v.</i>	88
4.5. HÅNDVÆRK, INDUSTRI, BYGGE- OG ANLÆGSVIRKSOMHED	89

<i>De industrielle forudsætninger</i>	89
<i>Virksomheder og lønudbetalinger</i>	90
<i>Bygge- og anlægsaktiviteten</i>	90
<i>Finansiering af industri, håndværk m.v.</i>	91
<i>Landets Udviklingskontor</i>	92
4.6. HANDEL, SERVICE OG TRANSPORT.....	93
<i>Handel og service</i>	93
<i>Transport m.v.</i>	93
<i>Virksomheder og lønudbetalinger</i>	94
4.7. UDVINDING AF OLIE.....	95
4.8. FINANSIERINGSVIRKSOMHED.....	100
<i>Penge- og valutaforhold</i>	100
<i>Penge- og kapitalmarkedet</i>	101
<i>Pengeinstitutter m.v.</i>	101
<i>Pengeinstitutternes resultater</i>	102
<i>Fondsmæglervirksomhed</i>	104
<i>Obligationsudstedende institutter</i>	104
<i>Kapitalforvaltende institutioner</i>	105
<i>Offentlige udlånsinstitutioner</i>	105
<i>Færøernes Landsbank</i>	107
4.9. FORSIKRINGSVIRKSOMHED.....	109
4.10. ARBEJDSMARKEDSFORHOLD.....	112
<i>Indledning</i>	112
<i>Det private arbejdsmarked</i>	112
<i>Det offentlige arbejdsmarked</i>	116
<i>Generelle arbejdsmarkedsordninger</i>	119
4.11. LØNNINGER OG PRISER.....	122
<i>Lønninger</i>	122
<i>Priser</i>	123
5. ØKONOMI	125
5.1. AKTUELLE ØKONOMISKE FORHOLD.....	125
5.2. NATIONALREGNSKABET FOR FÆRØERNE.....	126
<i>Produktionen</i>	126
5.3. UDENRIGSØKONOMI.....	128
<i>Færøernes handels- og valutapolitiske stilling</i>	128
<i>Færøerne og europæisk integration</i>	129
<i>Handelsaftalen mellem EF og Danmark/Færøerne</i>	130
<i>Andre handelsaftaler</i>	132
<i>Eksport</i>	133
<i>Import</i>	135
<i>Handelsbalancen</i>	137
<i>Betalingsbalancen</i>	138

Udlandsgælden.....	139
6. OFFENTLIGE FINANSER.....	141
6.1. INDLEDNING	141
6.2. STATENS UDGIFTER M.V. PÅ FÆRØERNE	141
Bloktilskuddet.....	141
Statens drifts- og anlægsudgifter.....	142
Statens og andre offentlige institutioners udlån og garantier.....	144
6.3. LANDSKASSENS ØKONOMI	145
Indledning	145
Det samlede landskasebudget (Drifts- og anlægsbudget).....	145
Landskassens indestående i Færøernes Landsbank.....	147
Landskassens udlån og garantier.....	148
6.4. DE FÆRØSKE UDLÅNSFONDE	149
6.5. KOMMUNERNES ØKONOMI	150
6.6. DEN SAMLEDE OFFENTLIGE ØKONOMI.....	154
Byrdefordelingen mellem staten og hjemmestyret.....	154
7. SKATTER OG AFGIFTER	156
7.1. INDLEDNING	156
7.2. DIREKTE SKATTER.....	156
Personbeskatning.....	156
Skattereformen 1997	158
Ændringer af skatteskalaen 2001-2004	159
Personlige skatteydere og skattepligtige indkomster	160
Selskabsbeskatningen.....	161
Kapitalvindingsskattereformen 2001	163
Udskrevne skatter.....	166
7.3. INDIREKTE SKATTER.....	167
Merværdiafgift (MVG)	167
Fremstillingsafgifter.....	167
Lønsumsafgift.....	168
Vejskat (vægtafgift)	168
Registreringsafgift (motorkøretøjer)	168
Arveafgift.....	168
Olieafgift.....	168
Rejseafgift.....	169
7.4. OPKRÆVEDE SKATTER OG AFGIFTER	169
7.5. SKATTE- OG AFGIFTSTRYKKET.....	169
8. TRAFIK, KOMMUNIKATION OG TURISME.....	171
8.1. INDLEDNING	171
8.2. VEJE OG VEJTRANSPORT	171

<i>Vejnettet</i>	171
<i>Motorkøretøjer</i>	172
8.3. HAVNE OG SKIBSFART	173
<i>Havneudbygningen</i>	173
<i>Skibsflåden</i>	174
<i>Søtransport</i>	175
8.4. LUFTFART.....	176
8.5. EL-FORSYNING	177
8.6. TELE- OG RADIOKOMMUNIKATION	179
<i>Telekommunikationsloven</i>	179
<i>Udstedelse af koncession og en kommende liberalisering af markedet</i>	179
<i>Koncessioner i medfør af telekommunikationsloven</i>	180
<i>Telekommunikationstjenester</i>	181
<i>Mobiltelefoner</i>	183
<i>Satellittjenester</i>	183
<i>Transmissionsvirksomhed m.m.</i>	183
<i>Færøernes forbindelse med udlandet</i>	184
<i>Nummer/adresseforhold</i>	184
<i>Internationale forhold</i>	184
8.7. POSTVÆSEN	184
8.8. TURISME	186
9. SOCIALE FORHOLD	191
9.1. INDLEDNING	191
9.2. DE ENKELTE YDELSER	192
<i>Dagpenge ved sygdom, fødsel og ulykkestilfælde</i>	192
<i>Hjælp efter forsorgsloven</i>	193
<i>Børnetilskud mv.</i>	194
<i>Støtte til betaling af underholdsbidrag</i>	194
<i>Isoleringstilskudslån m.v. til pensionister</i>	194
<i>Vederlag for pasning af plejepatienter i hjemmet</i>	194
<i>Adoptionstilskud</i>	194
<i>Sygekasser</i>	195
9.3. INSTITUTIONER	195
10. SUNDHEDSVÆSEN	198
10.1. INDLEDNING	198
10.2. DEN PRIMÆRE SUNDHEDSTJENESTE	198
<i>Kommunelægeordningen</i>	198
<i>Skolelægeordningen</i>	199
<i>Tandlægeordningen</i>	199
<i>Sundhedsplejerskeordningen</i>	199
<i>Hjemmesygeplejerskeordningen</i>	199

<i>Apotekervæsenet</i>	199
10.3. SYGEHUSVÆSENET	201
<i>Indledning</i>	201
<i>Sygehusenes administration</i>	202
<i>Færøske patienters behandling udenfor Færøerne</i>	202
<i>Jordemodervæsenet</i>	203
10.4. LANDSLÆGEN	203
11. UNDERVISNINGSVÆSEN	204
11.1. INDLEDNING	204
<i>Hvad undervisningsvæsenet omfatter</i>	204
<i>Særanliggender og fællesanliggender</i>	204
<i>Administrationen af undervisningsvæsenet</i>	204
11.2. GRUNDUDDANNELSER M.V.	205
<i>Folkeskolen</i>	205
<i>Privat skole og forskole</i>	206
<i>Specialpædagogisk og psykologisk arbejde</i>	206
<i>Pædagogisk rådgivning/specialundervisning i folkeskolen</i>	207
11.3. UNGDOMSUDDANNELSER	207
<i>Almene gymnasie- og HF-uddannelser</i>	207
<i>Basisuddannelser</i>	208
<i>Lærlingeuddannelser</i>	209
<i>Erhvervsgymnasiale uddannelser</i>	209
<i>Andre uddannelser/kurser</i>	210
11.4. VIDEREGÅENDE UDDANNELSER	210
<i>Navigationsskoler (Sjómansskúlar)</i>	210
<i>Maskinmesterskole</i>	211
<i>Færøernes sygeplejeskole</i>	211
<i>Færøernes seminarium</i>	212
<i>Efteruddannelse af folkeskolelærere</i>	213
11.5. HØJERE UDDANNELSER	213
<i>Fróðskaparsetur Føroya (Færøernes Universitet)</i>	213
11.6. ANDEN UNDERVISNING	216
11.7. UDDANNELSESSTØTTE	216
12. RETS- OG POLITIVÆSEN SAMT OVERØVRIGHEDEN	217
12.1. FÆRØERNES RETSVÆSEN	217
12.2. FÆRØERNES POLITIVÆSEN	218
<i>Politiets organisation og opgaver</i>	218
<i>Personaleforhold</i>	219
<i>Den frie kriminalforsorg</i>	220
<i>Kriminalitet</i>	220
<i>Narkotika</i>	221

<i>Færdsel</i>	221
<i>Anden særlovgivning</i>	221
<i>Politiets regelgrundlag</i>	222
12.3. FÆRØERNES OVERØVRIGHED (RIGSOMBUDET)	222
<i>Indledning</i>	222
<i>Indgåelse og opløsning af ægteskab</i>	223
<i>Børnebidrag</i>	223
<i>Adoption</i>	224
<i>Umyndiges retshandler</i>	224
<i>Ægtepagter</i>	225
<i>Navnesager</i>	225
<i>Fri proces</i>	225
<i>Indfødsret (Statsborgerskab)</i>	226
13. KIRKELIV	227
13.1. FOLKEKIRKEN	227
13.2. ORGANISATIONER OG FORENINGER TILSLUTTET FOLKEKIRKEN	228
13.3. KRISTNE TROSSAMFUND OG ANDRE TROSAMFUND UDEN FOR FOLKEKIRKEN	229
14. KULTURELLE FORHOLD	230
<i>Radio</i>	230
<i>Fjernsyn</i>	231
<i>Aviser</i>	232
<i>Bogudgivelser</i>	232
<i>Biblioteksvæsen</i>	233
<i>Landsarkivet</i>	233
<i>Museum</i>	234
<i>Nordens Hus</i>	234
<i>Teatervirksomhed</i>	235
<i>Musikliv</i>	236
<i>Billedkunst</i>	237
<i>Idræt</i>	237
<i>Ítróttarsamband Føroyar (ÍSF)</i>	237
<i>Dansk-færøsk Kulturfond</i>	238
BILAG	240

Bilagsfortegnelse

	Side
Bilag 0. Oversigt over aktuelle rapporter m.v. om færøske forhold	240
Bilag 3.1. Befolkningsudviklingen i 2003 i de enkelte kommuner.	245
Bilag 4.1. Aftale mellem den danske regering og det færøske landsstyre af 10. juni 1998.	247
Bilag 4.2. Antallet af fuldtidsarbejdsledige i perioden jan. 1998 – april 2004.	252
Bilag 4.3. Færøernes fiskekvoter i fremmed søterritorium og fremmede landes fiskekvoter ved Færøerne 2003 - 2004.	253
Bilag 4.4. Gennemsnitshyrer i fiskerflåden fordelt på skibstyper 1998 – 2003.	256
Bilag 5.1. Værdien af Færøernes eksport 1999 – 2003.	258
Bilag 6.1. Specifikation af Statens udgifter (netto) på Færøerne 2000 - 2004.	259
Bilag 9.1. Antal modtagere af sociale ydelser i årene 1998 - 2001.	261
Bilag 9.2. Landskassens udgifter til socialvæsen i hovedposter i årene 2000 – 2003.	262
Bilag 10.1. Sygehusenes kapacitet og belægning 1999 - 2003.	263
Bilag 10.2. Sygehusenes samlede udgifter og indtægter 1998 - 2003.	264
Bilag 10.3. Sygehusenes nettoudgifter pr. sygedag 1998 – 2003.	264
Bilag 10.4. Sygehusenes personale 2003.	265
Bilag 12.1. Oversigt over anmeldte overtrædelser af straffeloven 1997 – 2003.	266
Bilag 12.2. Oversigt over andre anmeldelser til kriminalpolitiet samt over politiets virksomhed i øvrigt 1997 - 2003.	267
Bilag 12.3. Behandlingsmåden for straffesager o.a. lovovertrædelser 1997 – 2003.	268

1. GEOGRAFI OG HISTORIE

1.1. Geografi

Færøernes beliggenhed i det nordlige Atlanterhav, omtrent midtvejs mellem Skotland, Island og Norge, er isoleret, idet der er godt 300 km til det nærmeste beboede område, Shetlandsøerne. Til Island er afstanden ca. 450 km og til Norge ca. 675 km, mens sejlafstanden til København er ca. 1500 km. Beliggenheden er 62° N bredde og 7° V længde. Disse koordinater krydser hinanden på den lille ø Koltur ud for Streymøys vestkyst.

Færøernes befolkning udgjorde pr. 1. januar 2004 48.214 personer. Heraf boede 18.684 i Tórshavn kommune og 4.846 i Klaksvík, som er den næststørste by.

Areal

Færøerne består af 18 øer adskilt af smalle sunde. 17 af øerne er beboede. Det samlede areal er på 1399 km², hvilket er lidt større end svarende til Lolland. Den største af øerne er Streymoy (373,5 km²) med hovedstaden Tórshavn.

Fra Færøernes nordligste punkt til det sydligste punkt er der en afstand på 118 km, og afstanden øst-vest er 79 km. Øernes højeste punkt, Slættaratindur, er 882 m. Landet ligger gennemsnitlig mere end 300 m over havoverfladen. Den samlede kystlinje er 1117 km.

Undergrund

Færøerne er en del af det nordatlantiske basaltområde, der i øvrigt omfatter Nordøstirland, Vestskotland, Island, Jan Mayen samt dele af Øst- og Vestgrønland. Øerne er et gammelt vulkansk område og består udelukkende af udbrudsprodukter fra vulkansk virksomhed i tertiærtiden. Derved har øerne fået en karakteristisk profil, idet de er opbygget af skiftende lag af lava og tuf. Lavaen danner stejle klippeskrænter, der på Færøerne kaldes "hamre", medens tufen eroderes hurtigere og danner jævne skrånninger, hvorved fjeldene får deres karakteristiske terrasseform. Enkelte steder på øerne, først og fremmest på Suðuroy, forekommer tynde kullag, der er rester af sumpskove fra tiden mellem de vulkanske udbrudsperioder. De fleste øer har en langstrakt form, adskilt af snævre sunde. Øerne og sundene er hovedsagelig orienteret i nordvestlig - sydøstlig retning, svarende til bevægelserne hos istidens gletschere, der har omskabt det oprindelige plateau til et ørige med høje fjelde, dybe dale og snævre fjorde.

De mange stejle klippesider ud mod havet viser ofte, hvordan bjergarterne er opbygget. De horisontale lag består af grå basalt, dannet af lava fra tertiærtidens vulkaner, og af den blødere, rødbrune tuf, som stammer fra de sammenpressede rester af den mægtige aske-regn, som er gået forud for vulkanudbruddene.

Klima

Klimaet er udpræget oceanisk, mildt, fugtigt, ustadigt, tåget og stormfuldt. Færøerne omskylles af den lune Golfstrøm, hvilket medfører ringe temperaturforskel mellem vinter og sommer. I Tórshavn er gennemsnitstemperaturen således i koldeste og varmeste måned henholdsvis godt 3° C og godt 10° C. Is på havet er ukendt ved Færøerne, og selv det indre af vigene fryser kun yderst sjældent til.

Færøerne ligger tæt ved hovedbanerne for de lavtryk, der i østlig retning bevæger sig hen over den nordlige del af Atlanterhavet, og lufttrykket er derfor underkastet hyppige og store forandringer. I årets løb er sydvestlige vinde de hyppigst forekommende. Vindstille kan indtræffe i sommermånederne, men varer som regel kun kort tid. Stormende vinde kan optræde på alle tider af året, men er hyppigst i efterårs- og vintermånederne. Middelvindstyrken er stor, gennemsnitligt svarende til frisk til stiv kuling. Tåge forekommer hyppigst i sommermånederne. Den gennemsnitlige nedbørsmængde er stor, omkring 1200 mm om året i Tórshavn.

Årets korteste dag er 5 timer lang, og den længste dag er godt 19 timer lang.

Plantevækst

Plantevæksten er sparsom, præget af øernes beliggenhed og klima, men også af de ca. 70.000 får, der græsser på øerne. Almindeligst er græsheder og fjeldmoser. Der vokser ikke skov, men i områder, der ligger i læ, og som er heget af for fårene, kan buske og enkelte træer gro. Vandet langs kysten er næringsrigt, og der gror tætte, brune tangskove. Kun en lille del af landet er opdyrket, resten tjener til græsning for får.

Dyreliv

På grund af øernes isolerede beliggenhed siden seneste istid er dyrelivet ret sparsomt. Der findes som nævnt en bestand på ca. 70.000 får, som tidligere var grundlaget for beboernes eksistens. Derudover findes kvæg og heste. Egentlige ferskvandsfisk, padder, krybdyr og fritlevende landpattedyr mangler, dog bortset fra mus og rotter, som er indslæbt, og sneharen, som er indført fra Norge omkring 1855. Der er et rigt fugleliv, især af søfugle.

Fisk og hvaler m.v.

I elve og søer kan der fanges havørred og enkelte steder fjeldørred og laks.

Blandt de kendteste fiskearter i havet omkring Færøerne kan nævnes torsk, kuller, sej, rødfisk, brosme, lange og blåhvilling samt fladfiskene helleflynder, rødtunge og rødspætte.

Foruden fisk er der sæler og hvaler i farvandene omkring Færøerne.

Grindehvalerne, der kan optræde i flokke på op til flere hundrede dyr, er genstand for en traditionsrig jagt, se nærmere herom under kap. 4.3, Fangst i øvrigt.

1.2. Historie

Ifølge overleveringen var det irske munke, der som de første - angivelig i det 8. århundrede - opdagede og bosatte sig på Færøerne, medbringende de første får. Der er dog ikke hidtil fundet mindesmærker eller andet, der kan understøtte denne overlevering. Vor tids færinger er efterkommere af nordmænd, der koloniserede øerne fra omkring år 800. Allerede omkring år 900 etableredes en lovgivende og dømmende forsamling, Lagtinget, der anses for at være Europas ældste fortsat fungerende parlament.

Kristendommen blev indført omkring år 1000. Omkring år 1035 ophørte øernes uafhængighed, og Færøerne blev norsk skatland. Fra 1380 var Færøerne sammen med Norge forenet med Danmark gennem mere end 400 år. Øerne beholdt længe et lokalt selvstyre, men indlemmedes i 1709 i Danmark som en del af Sjællands Stiftamt. Ved freden i Kiel 1814, da den dansk-norske union blev ophævet, forblev Færøerne ligesom Island og Grønland forenet med Danmark. Færøerne fik i 1816 status som et amt i det danske kongerige, og Færøernes lagting blev ophævet, men genoprettedes som et amtsråd i 1852.

I middelalderen foregik Færøernes handel mest i Bergen. Handelen blev imidlertid i løbet af 1500-årene overdraget til et privat monopol og i 1709 til et statsmonopol, der først blev ophævet i 1856. Denne liberalisering af handelen havde stor betydning for overgangen fra naturalie- til pengeøkonomi og for fremvæksten af et færøsk erhvervsliv.

Senere i det 19. århundrede voksede en færøsk nationalbevægelse frem, der primært sigtede mod at bevare færøsk sprog og kultur.

Den nationale vækkelse resulterede i stiftelsen af de første politiske partier på Færøerne i 1906. Det ene parti, Selvstyrepartiet, ønskede, at det færøske folk skulle have større indflydelse på egne anliggender. Det andet parti, Sambandspartiet, ønskede at bevare de bestående forhold inden for riget.

Landbruget, som i århundreder havde været hovederhvervet, måtte før århundredeskiftet vige pladsen til fordel for fiskeriet, som i dag indtager den helt dominerende rolle i det færøske erhvervsliv.

Under anden verdenskrig blev Danmark besat af tyskerne og Færøerne af briterne. Færøerne blev dermed afskåret fra dansk myndighedsudøvelse. Man etablerede derfor en midlertidig styrelsesordning, hvorefter Lagtinget sammen med amtmanden overtog den fulde lovgivende magt. Da krigen sluttede, stod det klart, at en tilbagevenden til den tidligere status som dansk amt var udelukket. I erkendelse heraf blev der optaget forhandlinger med den danske regering og den danske rigsdag, og disse forhandlinger resulterede i 1948 i etableringen af en hjemmestyreordning for Færøerne.

2. POLITISKE OG ADMINISTRATIVE FORHOLD

2.1. Statsretlige forhold

Ifølge Lov nr. 137 af 23. marts 1948 om Færøernes hjemmestyre er Færøerne inden for lovens rammer et selvstyrende folkesamfund i det danske rige. Hjemmestyrets organer er Lagtinget, som er den lovgivende forsamling, og landsstyret, som er den udøvende myndighed (regering). Hjemmestyreloven anerkender det færøske sprog og det færøske flag. Færøerne er en del af det danske valutaområde, og møntenheden er således den samme som i Danmark. Loven opdeler sagsområderne vedrørende Færøerne i særanliggender, hvor Færøernes Lagting har den lovgivende og Færøernes landsstyre den udøvende myndighed, og fællesanliggender, der administreres af rigsmyndighederne efter dansk lovgivning.

I henhold til Hjemmestyrelovens § 9 er administrationen af fællesanliggender dog i vidt omfang overgået til det færøske hjemmestyre, se nærmere herom nedenfor.

Særanliggender

Hjemmestyrelovens § 2 lyder således:

"De paa den som Bilag til denne Lov vedføjede Liste under A. opførte Sager og Sagomraader betragtes principielt som Særanliggender. Det færøske Hjemmestyre (de i § 1, Pkt. 2, nævnte Organer) kan bestemme, at alle disse Sager og Sagomraader eller nogle af dem straks skal overgaa til Hjemmestyret med den Følge, at dette overtager de dermed forbundne Udgifter. Med den samme Følge kan Hjemmestyret paa et senere Tidspunkt bestemme, at Sager og Sagomraader paa Listen, der ikke straks overtages, skal overgaa til Hjemmestyret. Paa tilsvarende Maade er Hjemmestyret forpligtet til at overtage Sager og Sagomraader, der er opført paa Listen, naar det ønskes af Rigsmyndighederne."

Indtil nu har hjemmestyret overtaget følgende sagsområder med hjemmel i Hjemmestyrelovens § 2 (numrene svarer til nummereringen på Liste A til Hjemmestyreloven):

1. Færøernes egen styrelsesordning.
2. Kommunale forhold.
3. Bygnings- bolig- og lejespørgsmål. Folkeregister.

4. Apotekervæsenet og sundhedsvedtægterne (miljøsager).
Resten af sundhedsvæsenet er fortsat fællesanliggende.
5. Den offentlige forsyning. Arbejdsforhold.
Særforsorgen og folkeforsikring er ikke overtaget.
6. Direkte og indirekte skatter.
7. Bevillingsret.
8. Godkendelse af havneafgifter.
9. Skolevæsen.
10. Arkiver, biblioteker, museer.
11. Bygnings- og naturfredning.
12. Havne, trafikvæsen m.v.
13. Landbrug, fiskeri m.v.
14. Forlystelser m.v.
15. Produktion, handel m.v.
16. Tinglysning, ekspropriation m.v.

Endvidere blev navnelovgivningen i 1992 overtaget som særanliggende.

Hjemmestyrelovens § 3 lyder således:

"For de på Listen under B. opførte Sagområders vedkommende afgøres det ved nærmere Forhandling, om og i hvilket Omfang disse Spørgsmål kan henføres til færøske Særanliggender."

Liste B omfatter folkekirken, politiet, råstoffer i undergrunden, radio, luftfart, jordfonden og import- og eksportkontrol. Af disse er radio, jordfonden og import- og eksportkontrol samt råstoffer i undergrunden overtaget som særanliggender. Folkekirken, politiet og luftfartsområdet er stadig fællesanliggender.

Hovedparten af de overtagne områder administreres af landsstyret med hjemmel i lagtingslove. Af praktiske grunde administreres enkelte områder dog af statslige myndigheder på landsstyrets vegne. Således forestås tinglysningsvæsenet af sorenskriveren (dommeren), der ligeledes er den stedlige overformynder.

Fællesanliggender

Anliggender, der ikke er overtaget af det færøske hjemmestyre som særanliggender, er fællesanliggender og varetages som udgangspunkt af rigsmyndighederne.

Dette hovedprincip er dog i væsentligt omfang modificeret med hjemmel i Hjemmestyrelovens § 9, se nærmere om denne nedenfor. Blandt de vigtigste fællesanliggender er udenrigs-, sikkerheds- og retsspørgsmål samt sundhedsområdet.

Rigslove træder først i kraft på Færøerne, når de – som udgangspunkt efter forelæggelse for hjemmestyret - er kundgjort af Rigsombudet i det færøske kundgørelsesblad "Kunn-gerðablaðið".

Lovforslag, der kun vedrører færøske forhold, bliver normalt først behandlet i Lagtinget, hvorefter de forelægges for Folketinget. Lovforslag, der ikke udelukkende omfatter Færøerne, bliver først vedtaget i Folketinget og derefter som udgangspunkt forelagt for hjemmestyret, forinden loven sættes i kraft for Færøerne. Sådanne lovforslag bliver endvidere sendt til høring hos hjemmestyret inden fremsættelsen i Folketinget. I mange tilfælde sker ikraftsættelsen i form af en kgl. anordning med de ændringer, der er nødvendiggjort af de særlige færøske forhold.

Fællesanliggender administreres efter dansk lovgivning, men f.eks. sygehusvæsenet administreres dog gennem lagtingslove, som ligger inden for den rammelovgivning, der for dette område er vedtaget af Folketinget.

Statens udgifter til fællesanliggender udbetales siden begyndelsen af 1988 for størstedelens vedkommende i form af bloktilskud. Inden for tjenestemandspensionsområdet afholdes udgifterne dog i form af statslig refusion.

Fællesanliggender administreret af hjemmestyret (Hjemmestyrelovens § 9)

Hjemmestyrelovens § 9 lyder således:

"Efter Forhandling træffes der Aftale om, i hvilke Tilfælde og i hvilket Omfang det er muligt inden for Områder, der henhører under Fællesanliggender, at overlade det færøske Hjemmestyre at give de nærmere Bestemmelser for de særlige færøske Forhold og overtage Administrationen af det pågældende område."

Med hjemmel i denne bestemmelse overtog Færøernes landsstyre administrationen af sygehusvæsenet i 1977. Også administrationen af sagsområderne skolevæsen og offentlig forsyning, som den 1. januar 2002 blev overtaget som særanliggender, havde i en lang årrække været varetaget af landsstyret i medfør af § 9.

Forholdet til Danmark

I det nuværende landsstyres koalitionsaftale er anført følgende om Færøernes forfatningsmæssige stilling:

“Den overordnede del

Målet er at afklare forholdet mellem Færøerne og Danmark. Det skal gøres med en lov, sådan at Lagtinget har bemyndigelse at overtage alle områder, med undtagelse af sagsområder, der har med rigsenheden at gøre.

Udenrigsanliggender

Vi skal have større indflydelse på det udenrigspolitiske område. Det skal gøres med en aftale med de danske myndigheder.

De færøske myndigheder skal sikre sig indsigt i og indflydelse/beslutningsret på alle udenrigs- og forsvarspolitiske anliggender, der er af betydning for Færøerne. Der skal indledes forhandlinger med den danske regering om at lovsikre dette.

Repræsentationen i mellemfolkelige og internationale organisationer skal styrkes.

Der skal arbejdes for selvstændigt medlemskab i Nordisk Råd. Det vestnordiske samarbejde skal styrkes. Samarbejdet med nabonationer og naboområder over hele Nordatlanten skal udvikles.

Der skal arbejdes for den mest hensigtsmæssige adgang til EU og andre lande.

Færøernes militære og sikkerhedspolitiske situation skal fortsat defineres.

Der skal formuleres en politik med klare målsætninger for udviklings- og nødhjælp, og prioriteringerne på finansloven skal gøres tilsvarende.

Overtagelser

Partierne er enige om disse overtagelser:

Folkekirken
 Medicansvarsloven
 Selskabslovgivningen
 Beredskabet
 Tilbagetagelse af tinglysningen

Problemerne med arbejds- og opholdstilladelser skal løses.

Styrelsesordning

Arbejdet i grundlovsudvalget skal omorganiseres. Opgaven er at lave en styrelsesordningslov, der også indholder bestemmelser om menneskerettigheder og andre rettigheder. Foruden at definere den nuværende forfatningsretlige stilling, skal loven indholde klare procedurer for, hvordan der skal arbejdes, hvis den forfatningsretlige stilling bliver ændret.”

Forholdet til udlandet

Mens udenrigspolitiske forhold er fællesanliggende, er Færøerne selvstændigt toldområde. Indførselsafgifter og reglerne for import- og eksportkontrol fastsættes af hjemmestyret. Danmark og Grønland betragtes derfor i disse henseender som udland.

Færøernes særlige status og erhvervsstruktur medfører, at Færøerne ikke umiddelbart på alle områder kan have samme interesser og synspunkter som Danmark i det internationale samarbejde eller ved indgåelse af bi- eller multilaterale aftaler med andre lande. Det er derfor også forudsat i Hjemmestyreloven, at man fra dansk side søger at tilgodese færøske interesser ved i videst muligt omfang at inddrage hjemmestyret i det forberedende arbejde.

I henhold til Hjemmestyreloven skal traktater og andre internationale overenskomster, der kræver Folketingets samtykke, og som berører særlige færøske interesser, forelægges for hjemmestyret. Internationale traktater, som Danmark indgår, gælder også for Færøerne, medmindre der i traktaten er taget forbehold herfor. Sædvanligvis tages forbehold, medmindre færøske myndigheder ved en forudgående høring har taget tilkendegivet, at Færøerne ønskes omfattet af traktaten. Udenrigsministeren kan bemyndige hjemmestyrets repræsentanter til direkte at føre forhandlinger under medvirken af udenrigstjenesten.

Efter udvidelsen af fiskerigrænserne i Nordatlanten og EU's overtagelse af den eksterne kompetence i fiskerispørgsmål har der udviklet sig den tradition, at bilaterale rammeaftaler om færøsk fiskeri i andre landes farvande indgås af Færøernes Landsstyre sammen med regeringen, medens de årlige fastsættelser af kvoter og licenser m. v. under disse rammeaftaler aftales direkte mellem landsstyret og vedkommende land, som regel med Udenrigsministeriets tilstedeværelse. I de regionale fiskeriforvaltningsorganisationer for Nordatlanten, hvor Danmarks interesser varetages af EU, har Danmark et særligt medlemskab for så vidt angår Færøerne og Grønland, hvor det er det færøske og det grønlandske landsstyre, der - bistået af Udenrigsministeriet - i fællesskab varetager de færøske og grønlandske interesser.

På fiskeriområdet er Færøerne medlem af NAFO (Konventionen om fiskeriet i det nordvestlige Atlanterhav) og NEAFC (Konventionen om fiskeriet i den nordøstlige Atlanter-

hav). Danmark er medlem via sit medlemskab af EU. Færøerne er endvidere medlem af NASCO (North Atlantic Salmon Conservation Organization) samt NAMMCO (North Atlantic Marine Mammal Commission), hvor Færøerne for tiden har formandskabet.

Hvor færøske interesser har været involveret, har det været almindeligt, at repræsentanter for hjemmestyret har været medlemmer af den danske delegation eller knyttet til denne som eksperter. Dette gælder i flere bilaterale aftaler. Med hjemmel i hjemmestyreloven er der ansat en særlig sagkyndig i færøske forhold i Udenrigsministeriet til at bistå ministeriet ved behandling af sager vedrørende Færøernes særlige erhvervsinteresser.

Lovens mulighed for ansættelse af sagkyndige ved de danske ambassader er anvendt, idet der er ansat en ambassaderåd for færøske anliggender ved den danske ambassade i London. Endvidere er der i 1997 oprettet et færøsk repræsentationskontor i Bruxelles, placeret i tilknytning til den danske EU-repræsentation.

Deltagelse i internationalt samarbejde

Danmarks tilslutning til de internationale økonomiske sammenslutninger har ikke automatisk medført færøsk tilslutning, og der har derfor ofte efter Danmarks tilslutning været ført forhandlinger om Færøernes forhold, hvorunder især hensynet til erhvervsstrukturen og det færøske indførselsafgiftssystem har spillet en rolle. Disse forhold har bevirket, at Færøerne ofte er blevet tilsluttet flere år senere end Danmark. Dette gjaldt således GATT og EFTA. Færøerne udtrådte af den sidstnævnte organisation, som følge af Danmarks udtræden i 1972.

Færøerne valgte ikke at blive tilsluttet EF sammen med Danmark. I stedet blev der indgået en aftale om et særligt handelsarrangement med fællesskaberne samt en fiskeriaftale. På EU-kommissionens initiativ blev der i begyndelsen af 1989 indledt drøftelser om indgåelse af en ny aftale til afløsning af Færøernes hidtidige handelsaftale med EU. Efter ønske fra færøsk side sigtede disse drøftelser mod indgåelse af en frihandelsaftale med EU, der i videst muligt omfang sikrer toldfrihed for den færøske eksport af fisk og fiskerivarer til EU-landene. Med virkning fra 1992 blev der i 1991 indgået en handelsaftale mellem Færøerne og EU. En genforhandling førte til, at aftalen ved årsskiftet 1998/99 blev fornyet, og aftalen er fra foråret 2000 blevet udvidet til også at omfatte veterinærområdet. (Der henvises til afsnit 5.4, hvor aftalerne er nærmere omtalt). Pr. 25. marts 2001 indtrådte Færøerne i Schengen-samarbejdet sammen med de øvrige medlemmer af den nordiske pasunion.

Ved forhandlinger om internationale aftaler er hjemmestyret almindeligvis inddraget, idet Færøernes interesser f.eks. varetages gennem forelæggelsen for hjemmestyret. Derimod er det sjældent, at Færøerne har egentlig repræsentation i de internationale organisationer. En væsentlig undtagelse er Nordisk Råd, hvor Danmarks riges delegation omfatter en

særlig færøsk delegation, bestående af medlemmer valgt af Færøernes Lagting og Færøernes landsstyre. Endvidere har Færøerne med virkning fra den 3. december 2002 fået associeret medlemskab af den internationale søfartsorganisation IMO (International Maritime Organisation).

Sagsområdet havmiljø overgik pr. 1. maj 2003 til hjemmestyret som særanliggende, og overtagelsen blev understøttet af en samarbejdsaftale mellem den danske regering og Færøernes landsstyre, hvor navnlig samarbejde på det internationale område er prioriteret. Den internationale konvention for havmiljø, OSPAR, er sat i kraft for Færøerne. I efteråret 2004 forventes Lagtinget at vedtage en færøsk havmiljølov.

Færøernes landsstyre har i forbindelse med Danmarks ratifikation af Kyoto-protokollen til De Forenede Nationers Rammekonvention om Klimaændringer anmodet Danmark om, at der tages forbehold for Færøernes ved Danmarks tiltræden af protokollen. Baggrunden for det færøske ønske var, at der endnu ikke forelå data for udledning af drivhusgasser på Færøerne, samt at der endnu ikke var foranstaltet det nødvendige analysearbejde af, hvilke konsekvenser en tilslutning til Kyoto-protokollen ville medføre for Færøerne.

For fiskeriets vedkommende kan særligt nævnes, at reguleringer og ordensregler (som f.eks. områdebegrænsninger pålagt af NEAFC og NAFO) for fiskeriet, som i henhold til internationale aftaler skal gælde for Færøerne først bliver ikraftsat efter forhandling med og samtykke af Færøernes hjemmestyre. På forskellige områder kan hjemmestyret bestemme, hvorvidt en international aftale indgået af Danmark skal udstrækkes til Færøerne eller ikke. Dette gælder f.eks. overenskomster om dobbeltbeskatning, der ofte efter forelæggelse for hjemmestyret sættes i kraft på Færøerne ved en særlig noteveksling.

Ligeledes kan nævnes de sociale konventioner, som Danmark har indgået med andre lande om deres statsborgeres gensidige rettigheder. Disse konventioner sættes normalt i kraft på Færøerne ved offentlig kundgørelse på samme måde som rigslove.

Havretlige spørgsmål

Afgrænsningsproblemet i havet mellem Færøerne og Storbritannien blev løst ved den overenskomst af 18. maj 1999 mellem Danmark/Færøerne og Storbritannien om den maritime afgrænsning i området mellem Færøerne og UK, som trådte i kraft den 21. juli 1999.

For så vidt angår spørgsmålet om afgrænsning i havet mellem Færøerne og Island blev der på et møde i september 2002 mellem Færøernes lagmand og den islandske udenrigsminister opnået politisk enighed om en aftale, der forventes underskrevet i nærmeste fremtid.

Afgrænsningen af sokkelområdet udenfor 200 sømil på Færø-Rockall plateauet, hvor fire lande opretholder krav: Færøerne/Danmark, Island, Irland og Storbritannien, er uafklaret.

Færøerne har nu besluttet at ratificere FN's Havretskonvention, og der er i den forbindelse indledt omfattende undersøgelser vedrørende Rockall samt området uden for 200 sømil nord for Færøerne.

Lov nr. 200 af 7. april 1999 om afgrænsning af søterritoriet er med virkning fra den 1. juni 2002 sat i kraft for Færøerne ved anordning nr. 240 af 30. april 2002.

2.2. Færøernes Lagting

Ifølge lagtingslov nr. 103 af 26. juli 1994 om Færøernes styrelse § 2 udgør Lagtinget en forsamling bestående af højst 33 medlemmer. De 27 medlemmer er kredsvalgte, mens der kan vælges indtil 5 medlemmer med henblik på en regulering, der skal tilgodese en forholdsmæssig repræsentation (tillægsmandater). Endvidere har rigsombudsmanden efter Hjemmestyrelovens § 15 adgang til tinget og til at deltage i forhandlinger om alle fællesanliggender, dog uden stemmeret.

Valg til Lagtinget foregår hvert 4. år. Herudover kan såvel Lagtinget som lagmanden til enhver tid udskrive nyvalg, jfr. styrelseslovens § 6, stk. 2.

Tabel 2.1. Procentvis stemmefordeling samt mandatfordeling (i parentes) ved lagtingsvalgene i 1994-2004.

Parti	Juli 1994	April 1998	April 2002	Januar 2004
Folkeflokken	16,0 (6)	21,3 (8)	20,8 (7)	20,6 (7)
Sambandspartiet	23,4 (8)	18,0 (6)	26,0 (8)	23,7 (7)
Socialdemokratiet	15,4 (5)	21,9 (7)	20,9 (7)	21,8 (7)
Selvstyrepartiet	5,6 (2)	7,7 (2)	4,4 (1)	4,6 (1)
Republikanske parti	13,7 (4)	23,8 (8)	23,7 (8)	21,7 (8)
Kristeligt Folkeparti	6,3 (2)	2,5 (-)	-	-
Det færøske parti	2,4 (-)	-	-	-
Centerpartiet	5,8 (2)	4,1 (1)	4,2 (1)	5,2 (2)
Arbejdersammenslutningen	9,5 (3)	0,8 (-)	-	-
Det Morsomme Parti	-	-	-	2,3 (0)
Antal gyldige stemmer (samlet mandatanal)	25.501 (32)	27.660 (32)	30.556 (32)	31.711 (32)
Valgdeltagelse %	81,5	85,7	91,6	92,3

Kilde: Valgbogen for Færøerne

Tabel 2.2. Afgivne stemmer ved lagtingsvalget den 20. januar 2004 fordelt på partier og områder.

Partier	Norð- oyar	Eystu- roy	Nord- strey.	Suður- strey.	Vágar	Sand- oy	Suð- uroy	I alt
Folkeflokkun	1.434	1.217	531	2.041	532	259	516	6.530
Sambandspartiet	602	2.012	663	2.638	663	105	818	7.501
Socialdemokratiet	741	1.254	489	2.267	373	326	1.471	6.921
Selvstyrepartiet	264	529	60	527	39	22	20	1.461
Rep. parti	849	1.254	582	3.076	263	285	581	6.890
Centerpartiet	148	466	78	790	79	26	74	1.661
Det Mors. Parti	29	144	89	432	24	-	29	747
I alt	4.067	6.876	2.492	11.771	1.973	1.023	3.489	31.711

Kilde: Valgbogen for Færøerne.

Lagtingets sammensætning

Partibetegnelse:

F.= Folkeflokkun, Sb.= Sambandspartiet, S.= Socialdemokratiet,
St.= Selvstyrepartiet, Rep.= Det republikanske parti,
Cen.= Centerpartiet

Lagtingets formandsskab:

- Edmund Joensen lagtingsformand, Sb.
- Hergeir Nielsen 1. næstformand, Rep.
- Vilhelm Johannesen 2. næstformand, S.
- Óli Breckmann 3. næstformand, F.

Nordøernes Valgkreds:

- Anfinn Kallsberg, fhv. lagmand F.
- Karsten Hansen, fhv. sysselmand Rep.
- Vilhelm Johannesen, postbud S.
- Jógvan við Keldu, fhv. borgmester F. / suppleant Jákup Mikkelsen

Østerø Valgkreds:

- Alfred Olsen, kommunesekr. Sb.
- Andrias Petersen, kommunelæge S.
- Tórbjørn Jacobsen, skibsfører Rep.

• Jógvan á Lakjuni, lærer	F. / suppleant Kjartan Joensen
• Edmund Joensen, direktør	Sb.
• Kári P. Højgaard, postfkt. *)	St.
• Bill Justinussen, bogholder *)	Cen.

Nordstrømø Valgkreds:

• Barður Nielsen, regnskabsfører	Sb. / suppleant Olav Enomoto
• Heidi Petersen, lærer	Rep.
• Heðin Zachariasen, arb.formand *)	F.

Sydstrømø Valgkreds

• Høgni Hoydal, fhv. journalist	Rep.
• Lisbeth L. Petersen, fhv. borgmester	Sb.
• Kristian Magnussen, soc.rådg.	S.
• Bjarni Djurholm, landsstyremand	F. / suppleant Poul Michelsen
• Annita á Friðriksmørk, lærer	Rep.
• Kaj Leo Johannesen, direktør	Sb.
• John Johannesen, journalist	S.
• Finnur Helmsdal, børnehjemsleder	Rep.
• Óli Breckmann, redaktør *)	F.
• Jenis av Rana, kommunelæge *)	Cen.

Vågø Valgkreds:

• Marjus Dam, kommunelæge	Sb.
• Jørgen Niclasen, virksomhedsleder	F.

Sandø Valgkreds:

• Gerhard Lognberg, bygderådsfmd.	S.
• Páll á Reynatúgvu, fysioterapeut	Rep.

Suderø Valgkreds:

• Jóannes Eidesgaard, lærer	S. / suppleant Henrik Old
• Johan Dahl, virksomhedsleder	Sb.
• Sverre I. Midjord, byrådsmedlem	S.
• Hergeir Nielsen, lærer	Rep.

*) = tillægsmandater

Lagtinget har 7 stående udvalg:

Finansudvalget, udlandsudvalget, erhvervsudvalget, udvalget for landsstyreanliggender, trivselsudvalget, kulturudvalget og retsudvalget. Herudover kan der i henhold til § 25 i tingets forretningsorden nedsættes udvalg ad hoc. Endvidere kan Lagtinget efter styrelseslovens § 19 nedsætte kommissioner af sine medlemmer til at undersøge alment vigtige sager.

Lagtingets sekretariat

- Súsanna Danielsen, direktør.

Lagtingssekretariatet administrerer de sædvanlige kontoropgaver for Lagtinget, yder lagtingsmedlemmerne rådgivning og udgiver Lagtingstidende. Sekretariatet er endvidere sekretariat for lagtingsudvalgene og for de færøske delegationer ved Nordisk Råd og Vestnordisk Råd.

2.3. De politiske partier

De partier, der er repræsenteret i Lagtinget, grupperer sig foruden efter sociale og økonomiske synspunkter også efter partiernes indstilling til rigsfællesskabet.

Nedenfor er de enkelte partiers beskrivelse af de overordnede træk i deres stats- og folkeretlige stillingtagen, deres økonomiske politik, erhvervs- og socialpolitik samt undervisnings- og kulturpolitik søgt gengivet.

Folkeflokken

Folkeflokken (Fólkaflokkurin) er stiftet i 1940 og opnåede samme år valg til Lagtinget, hvor partiet siden har været repræsenteret.

Folkeflokken er et værdikonservativt og socio-økonomisk liberalt selvstyreparti, som arbejder for en gradvis indførelse af selvstyre for Færøerne med fuld lovgivningskompetence på alle områder.

Partiet finder, at det private initiativ i et samfund med næringsfrihed bedst sikrer forøgelse af produktionsværdien. Et støttefrit erhvervsliv sikres konkurrencestyrke ved gode inve-

sterings- og lånemuligheder samt lav beskatning og varsom lønudvikling. Formålet er en bæredygtig landsøkonomi.

Partiet ønsker at fastholde og udvikle den nuværende miljøvenlige fiskeripolitik med omsættelige fiskedage, tekniske reguleringer og optimalt fleksibel flådesammensætning samt internationale fiskeriaftaler.

Pensionssystemet bør i størst muligt omfang bygge på den enkeltes livslange pensionsopsparing for at aflaste og effektivisere folkepensionen, der stadig sikres sin andel af indtægtsstigningen i samfundet. Ældreboliger skal bygges i hurtigt tempo, også for at diversificere og opbløde det private boligmarked. De, der ikke er arbejdsdygtige, skal sikres sømmelige vilkår. De sociale foranstaltninger skal virke hurtigt.

Skolen skal være kristen, færøsk og have til formål at sikre alle en uddannelse på nordisk niveau til personligt og landets gavn. Bevillingen til uddannelse bør følge eleven frem for skolen. Større frihed i skolevalg bør tilstræbes. Mest muligt af den videregående uddannelse skal gives på Færøerne.

Sambandspartiet

Sambandspartiet (Sambandsflokkurin) er stiftet i 1906 og partiet har siden uden afbrydelse været repræsenteret i Lagtinget.

Sambandspartiet har som hovedformål i rigsfællesskab med Danmark at arbejde for en stabil og frisindet udvikling af det færøske folk, forfatningsmæssigt og økonomisk, og vil på alle områder føre en fremskridtsvenlig politik, som bygger på et kristent, kulturelt grundlag. Partiet går ind for en modernisering af rigsfællesskabet, således at det præciseres, at færingerne er en selvstyrende nation i riget, der består af tre ligestillede lande. Alle sagsområder, bortset fra retsvæsenet samt valuta-, udenrigs- og forsvarsområderne, skal kunne overtages som færøske særanliggender. Den færøske repræsentation i Folketinget skal bevares, således at det færøske folk også er med til at træffe beslutninger om fælles anliggender. Rigsrådet, bestående af lagmanden, den danske statsminister og den grønlandske landsstyreformand, skal styrkes.

Sambandspartiet er et borgerligt-liberalt parti, og den frie foretagsomhed bør være drivkraften i det færøske erhvervsliv.

Sambandspartiet vil fortsat arbejde for, at den sociale lovgivning udformes således, at de gamle, de syge, de handicappede og de, der har behov for hjælp, får støtte og behandling på højde med, hvad der findes i de andre nordiske lande. De arbejdsløse bør sikres rimelige kår. Sundhedspolitikken bør prioritere oplysning og forebyggelse, og den primære sundhedstjeneste bør udbygges.

Sambandspartiet vil arbejde for, at alle færøske familier kan bo i eget hus eller lejlighed, og muligheden for at leje bolig bør også være til stede. Partiet vil støtte de unge, som skal til at sætte bo, og hjælpe de gamle, så de fortsat kan blive boende i deres eget hjem.

Sambandspartiet arbejder for, at skolevæsenet altid er på højde med de krav, der stille i et højt udviklet samfund. Undervisningssystemet bør være således, at færinger får den bedst mulige undervisning på alle områder, og at det færøske erhvervsliv dermed får de bedst mulige forudsætninger for at udvikle sig.

Sambandspartiet arbejder for at støtte og styrke færøsk kultur og åndsliv, ligesom partiet arbejder for, at færinger får et godt kendskab til dansk og udenlandsk kultur og åndsliv.

Socialdemokratiet

Det færøske Socialdemokrati (Javnaðarflokkurin) blev grundlagt i 1925 og opnåede første gang repræsentation i Lagtinget i 1928, hvor det siden har været repræsenteret uafbrudt.

Partiet erklærer, at Færøerne er folkets ejendom, også omfattende landsoklen og undergrunden. Det er partiets opfattelse, at rigsfællesskabet skal opretholdes og være baseret på fuld og ubegrænset frihed, således at Danmark og Færøerne hver for sig kan bestemme, at sager og sagsområder kan overdrages til hjemmestyret. Denne gensidige ret strækker sig helt til løsrivelse, såfremt den ene part skulle nå frem til, at en fuldstændig udskillelse af rigsfællesskabet vil tjene parterne bedst.

Partiet lægger stor vægt på den nationale selvbestemmelse og går ind for det nordiske samarbejde. Der skal ved forpligtende samarbejde sikres personlig frihed, indtægtsgrundlag og tryghed for alle.

Produktion og handel skal efter omstændighederne drives på national, kommunal og fællesskommunal, kooperativ samt privat basis, således at de forskellige initiativer tjener landets interesser og er i overensstemmelse med folkets vilje.

Alle skal have ret til at arbejde og være sikret en minimumsløn.

Alle uarbejdsdygtige eller trængende skal være sikret social tryghed, og samfundet skal bære udgifterne i forbindelse med sygdom, invaliditet, ulykker, alderdom, indtægststab m.v.

Den opvoksende generation skal sikres vederlagsfri adgang til den bedste og mest tidssvarende undervisning. Folkeoplysning, forskning, kunst, kultur og udfoldelsesmuligheder skal støttes. Idrætslivet skal støttes.

Beskatningen skal tjene til fremme af fælles interesser og mindske forskellen i indtægt. Skatten skal pålignes, så den ikke er aktivitetshæmmende, og indtægter, svarende til eksistensminimum, skal ikke beskattes.

Selvstyrepartiet

Selvstyrepartiet (Sjálvstýrisflokkurin) blev grundlagt i 1906 og har været repræsenteret i Lagtinget fra stiftelsen frem til i dag, bortset fra valgperioden 1943 til 1946.

For Selvstyrepartiet hænger frihed og forpligtelse uløseligt sammen. Nøgleordene i partiets grundsyn er frihed, udvikling, selvstændighed, bæredygtighed, velfærd og trivsel. Det offentlige rolle er at forme gode rammer for samfundets og erhvervets udvikling.

Ressourcer på land, i havet og undergrunden er det færøske folks ejendom.

Partiet arbejder for selvstyre og ønsker at bekræfte den færøske selvbestemmelsesret i en færøsk grundlov. Ønsker det færøske folk fuld suverænitet, skal dette afgøres ved en folkeafstemning.

Det nordiske samarbejde er et godt udgangspunkt for fællesskab i en globaliseret verden. Selvstyrepartiet ønsker samarbejde og internationale aftaler med lande og sammenslutninger af lande, det være sig vedrørende international handel, miljø, kultur, uddannelse, global bæredygtighed, internationale standarder, etc.

Partiet arbejder for et offentligt sundhedsvæsen af høj kvalitet. Sundhedsvæsenet og socialforsorgen skal sikre tryghed for den enkelte.

Uddannelse er den vigtigste investering i det fremtidige samfund. Uddannelser og kultur giver livskvalitet og skal derfor have gode muligheder for vækst, udvikling og kvalitet. Foreningsliv og idræt skal have lov til at blomstre.

Det Republikanske Parti

Det Republikanske Parti (Tjóðveldisflokkurin) blev stiftet i 1948, efter at resultatet af folkeafstemningen om Færøernes selvstændighed i 1946 var blevet tilsidesat til fordel for en hjemmestyreordning. Partiet opnåede i 1950 repræsentation i Lagtinget, hvor det siden har været et af de fire store partier.

Partiet vil oprette Færøerne som republik og skabe et solidarisk samfund, hvor alle har lige rettigheder.

Ingen enkeltperson eller nogen samfundsklasse skal have særrettigheder til at råde over eller at tilegne sig landets ressourcer, og alle færinger skal have samme rettigheder og samme pligter over for samfundet.

Tjóðveldisflokkurin bygger hele sin politik på visionen om folkeretlig, økonomisk, social og kulturel ligestilling:

- det færøske folk skal ligestilles i folkeretlig forstand
- alle indbyggere på Færøerne skal have lige rettigheder til uddannelse, erhverv, social tryghed, sundhedstjeneste, bolig og arbejde
- Færøerne skal udbygges som et moderne samfund i verdensøkonomien
- og færøsk kultur skal til stadighed styrkes til at kunne tage del i den moderne verden.

Tjóðveldisflokkurin har gennem tiderne kæmpet for fiskeres og arbejderes sociale rettigheder og lægger i sit nyeste program særlig vægt på at få etableret en solidarisk efterlønsordning for alle faggrupper i Færøerne.

Partiet arbejder for en kommunalreform, hvor de færøske kommuner får væsentlig større opgaver – specielt på socialområdet – og hvor kommunerne må samarbejde om at skabe stærkere samarbejde og en stærkere administration i regionerne.

De senere år har Tjóðveldisflokkurin i sin økonomiske politik gået ind for en klar opdeling mellem offentlig og privat virksomhed, og et opgør med den offentlige subsidiepolitik til erhvervslivet, som efter partiets mening var hovedårsag til det færøske økonomiske kollaps i 1980'erne.

Partiet ønsker klare rammer for et erhvervsliv, der klarer sig uden offentlig økonomisk støtte. Det offentlige skal derimod, gennem en progressiv og retfærdig beskatning af erhvervsliv og borgere, satse på en målrettet udbygning af socialvæsenet, sundhedsvæsenet, kulturinstitutioner og infrastruktur – og specielt på uddannelses- og forskningsinstitutioner, der gennem internationalt samarbejde kan modernisere færøsk økonomi og erhvervsliv.

Udenrigspolitisk lægger partiet vægt på, at Færøerne tager det fulde ansvar for alle internationale relationer og bliver selvstændigt medlem af FN, Nordisk Råd, Europarådet og andre relevante internationale fora.

Partiet ønsker at Færøerne står udenfor EU, og at det Nordatlantiske samarbejde mellem Færøerne, Grønland, Island og Norge i stedet styrkes, således at landene i fællesskab får en samarbejdsaftale med EU og at de nordatlantiske lande i fællesskab kan kæmpe for en bæredygtig forvaltning af havressourcerne og en effektiv beskyttelse af havmiljøet.

Tjóðveldisflokkurin satser på et program for færøsk selvstændighed, som partiet kalder "en organiseret selvstændighedsproces". Programmet omfatter:

- vedtagelse af en færøsk grundlov
- nedtrapning og udfasning af alle danske tilskud til Færøerne
- overtagelse af alle sagsområder, der i dag administreres fra Danmark
- folkeafstemning om at oprette Færøerne som selvstændig stat.

Centerpartiet

Centerpartiet (Miðflokkurin) blev dannet i 1992 af bl. a. tidligere medlemmer af Kristeligt Folkeparti. Partiet har været repræsenteret i lagtinget siden valget i 1994. Partiets politik har grundlag i et demokratisk, kristent livssyn, og det anser familien for at være samfundets hovedhjørnesten, hvorfor en af lovgivningens vigtigste opgaver må være at værne om hjemmet, ægteskabet og børnene, også de ufødte.

Det skal kunne betale sig at arbejde, og den almindelige indkomstskat må ikke overstige 35 % for en almindelig indkomst. Ægteskabet skal begunstiges gennem en fordelagtig beskatning. Der skal hverken være skat på formue eller renter, og skattelovgivningen skal være erhvervsvenlig. Der skal stræbes mod ligevægt på finansloven uden låntagning.

Fiskerierhvervet, der er Færøernes hovederhverv, skal være på private hænder og i videst muligt omfang uafhængigt af landskassen. Bestandene skal beskyttes mod overfiskning. Fremstillingen af fødevarer skal være uafhængig af offentlig støtte, og der må iværksættes foranstaltninger, der kan gøre det muligt for dette erhverv at klare sig økonomisk.

Partiet er imod færøsk medlemskab af EU, men samarbejdet med fællesskabet må bygge på handels- og fiskeriaftaler. Handelsaftaler med lande uden for EU bør udvides (forstærkes).

Undervisningen i de offentlige skoler skal finde sted på kristent grundlag, og undervisningstilbuddene skal være differentierede, hvorfor friskoler, der bygger på bibelsk grundlag, skal kunne oprettes og støttes.

Idræt og andre sunde fritidsinteresser skal have gode vilkår, og boligpolitikken skal være familievenlig. Inden for det sociale og sundhedsmæssige område skal der være tilstrækkelige tilbud til alle borgere. Familier, der selv ønsker at passe deres børn, skal have tilstrækkeligt gode muligheder for at vælge dette.

Der skal ydes støtte til kunst og kultur, som bygger på det kristne livssyn og ikke nedbryder, men fremmer en sund livsanskuelse. Kristne foreninger og enkeltpersoner skal have bedre muligheder for at komme til orde i de offentlige medier.

2.4. Folketingsvalg

Ifølge grundlovens § 28 vælges 2 af Folketingets medlemmer på Færøerne. Efter lov om folketingsvalg på Færøerne skal valg på Færøerne så vidt muligt ske samtidigt med afstemningen i Danmark.

Tabel 2.3. Procentvis fordeling af stemmer ved folketingsvalgene 1987-2001.

Parti (i %)	8/9-87	10/5-88	12/12-90	12/9-94	11/3-98	20/11-01
Folkeflokk	28,8	24,7	25,7	21,7	26,9	20,5
Sambandspartiet	24,0	24,4	25,5	22,5	21,8	27,3
Socialdemokratiet	24,7	21,2	27,0	19,4	22,7	23,4
Selvstyrepartiet	4,8	3,9	6,9	2,4	7,7	1,6
Republikanske parti	15,6	20,5	13,3	9,4	20,9	24,9
Centerpartiet	-	-	-	-	-	2,2
Gyldige stemmer i alt	22.228	22.912	17.884	19.175	20.696	26.393
Valgdeltagelse i alt i %	68,9	70,3	54,2	61,9	66,8	79,7

Kilde: Valgbogen for Færøerne.

Folketingsmedlemmer

Ved folketingsvalget den 20. november 2001 valgtes Lisbeth L. Petersen, Sambandspartiet, og Høgni Hoydal, Det Republikanske Parti.

2.5. Færøernes landsstyre

Lagmanden udnævnes af Lagtinget, og lagmanden udnævner landsstyremændene. Efter lagtingsvalget den 20. januar 2004 fik Socialdemokratiets formand Jóannes Eidesgaard overdraget ledelsen af forhandlingerne om en ny koalition.

Efter en uges forhandlinger kunne Socialdemokratiet, Sambandspartiet og Folkeflokk den 31. januar 2004 underskrive en koalitionsaftale med titlen "Den brede aftale". Ved

præsentationen af aftalen erklærede de tre partiformænd sig meget tilfredse med, at det var lykkedes at opnå bred enighed, ikke mindst vedrørende de forfatningsretlige spørgsmål og det fremtidige forhold til Danmark.

Landsstyret har 7 medlemmer (i modsætning til det tidligere landsstyres 9 medlemmer), hvoraf 3 er udpeget af Folkeflokken, 2 (herunder lagmanden) af Socialdemokratiet og 2 af Sambandspartiet.

Landsstyret har følgende sammensætning:

- Lagmand Jóannes Eidesgaard (S.):
Styrelsesforhold, samordning af landsstyremændenes opgaver, udenrigsanliggender, administration og repræsentation.
- Landsstyremand Bjarni Djurholm (F.):
Vicelagmand, arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøspørgsmål, havbrug, olieanliggender, turisme, kommunikation og samfærdsel (dog ikke færger, bus- og fragtkørsel), IT, forsikring, landbrug, energi, veterinærsager, erhvervsanliggender i øvrigt.
- Landsstyremand Barður Nielsen (Sb.):
Finans-, økonomi- og skatteforhold, løn- og personaleforhold.
- Landsstyremand Jógvan á Lakjuni (F.):
Undervisning, kultur, kirke, radio og TV, idræt, videnskab og forskning.
- Landsstyremand Bjørn Kalsø (Sb.):
Fiskeri og fiskeindustri, bjærgning, beredskab.
- Landsstyremand Jógvan við Keldu (F.):
Retsvæsen og politi, lovsager, kommunale anliggender, civilret, registrering og navne, udlændingesager, miljøanliggender, færger, bus- og fragtkørsel.
- Landsstyremand Hans Pauli Strøm (S.):
Sundheds- og sygehusvæsen, sociale ydelser, pensioner, ældreområdet, ligestilling, særforsorg, ulykkesforsikring, apoteksvæsen, daginstitutioner, boligspørgsmål, alkohol- og narkotikapolitik.

2.6. Administration

Ved Olai 1996 trådte den sidste del af den færøske styrelsesreform i kraft. Tidligere tiders kollegiale styre er således afløst af ministerstyre, og det parlamentariske system er fuldt gennemført på Færøerne. Et led i denne reform var gennemførelsen af loven om landsstyremænds ansvarlighed, der i sit indhold stort set svarer til den danske ministeransvarlighedslov samt af forvaltningsloven og loven om offentlighed i forvaltningen, begge af et indhold, nogenlunde svarende til de tilsvarende danske love. Reformen nødvendiggjorde tilsvarende ændringer i landsstyrets administration, der nu er opbygget, svarende til de enkelte landsstyremænds ansvarsområder.

Landsstyrets forvaltning er opdelt op i et lagmandskontor og et antal ministerier, svarende til antallet af landsstyremænd. Chefen for lagmandskontoret, der har titel af lagmandsdirektør, er samtidig øverste chef for landsstyreadministrationen.

- Lagmandskontoret
Lagmandsdirektør: Marjun Hanusardóttir

Hovedopgaver: overordnet koordination af centraladministrationen, rådgivning, efteruddannelse, udlandsanliggender, landsstyremøder, koordination og orientering.

Under Lagmandskontoret hører Færøernes repræsentationskontor i København samt de færøske repræsentanter i London og Bruxelles.

- Indenlandsministeriet
Departementschef: Rúni Joensen

Hovedopgaver: Lovsager, politi og retsvæsen, kommunale anliggender, civilret, udlændingesager, miljøanliggender, færger, bus- og fragtkørsel.

- Erhvervsministeriet
Departementschef: Arne Poulsen

Hovedopgaver: Industri, håndværk, havbrug, handel og øvrigt erhverv, arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøforhold, samfærdsels-, kommunikations- og IT-anliggender og turisme, olieanliggender.

- Finansministeriet
Departementschef: Petur Alberg Lamhauge

Hovedopgaver: Finans- og økonomianliggender, told og skat, merværdiafgift o.l., landskassens formue og gæld, ind- og udbetalinger, byggesager, personaleforhold, overenskomstforhandlinger, fortolkning af overenskomster samt løn.

Finansministeriet er opdelt i Færøernes Told og Skat, lønafdelingen og Oppebørselskontoret. Under området henhører Færøernes Statistiske kontor, Landsbanken, Det økonomiske Råd samt Finansieringsfonden, Færøfonden, Investeringsfonden, MOMS-nævnet og Landsskatteankenævnet.

- Fiskeriministeriet
Departementschef: Herálvur Joensen

Hovedopgaver: Fiskerianliggender, fiskeritilladelser, regulering af fiskeriet, hvalfangst og anden fangst, søfart, fiskeritilsynet, Vagt- og Bjærgningstjenesten, dykkerskolen.

Fiskeriministeriet er opdelt i Fiskerikontoret, Fiskeritilsynet, Lønudligningskontoret og Søfartskontoret. Under området henhører Skibstilsynet, Fiskerilaboratoriet samt MRCC Tórshavn.

- Social- og sundhedsministeriet
Departementschef: Aibritt á Plógv

Hovedopgaver: Sygehusvæsenet, sygekasser, sociale ydelser, pensioner, ældreområdet, daginstitutioner, kommune- og skolelægeordning, apoteksvæsenet, boligpolitik, ligestilling.

- Kulturministeriet
Departementschef: Petur Petersen

Hovedopgaver: Folkeskolen, fritidsundervisning, musikskoler, udgivelse af skolebøger, specialundervisning, undervisningsmidler m.v., erhvervs- og overbygningsskoler samt lærlinge, de højere uddannelser, museer, radio og TV, kirke, idræt, anden kulturel virksomhed.

Undervisnings- og kulturministeriet er opdelt i en kulturafdeling, en erhvervs- og overbygningsskoleafdeling og en folkeskoleafdeling. Under området henhører en lang række undervisnings- og kulturelle institutioner.

Internationale organisationer med hovedkontor på Færøerne

Pr. 1. februar 1996 oprettedes Nordisk Atlantsamarbejde (NORA) med hovedsekretariat i Tórshavn. NORA er en transnational, projektorienteret samarbejdsorganisation under Nordisk Ministerråd. Den har til formål gennem strategisk netværkssamarbejde og projektstøtte at arbejde for at fremme samarbejdsrelationer og styrke regionens økonomiske udvikling. Geografisk omfatter samarbejdet Færøerne, Grønland, Island samt Nord- og Vestnorge, men et udvidet projektsamarbejde med de skotske øer og Canadas kystområder er under udvikling. Samarbejdet er overvejende erhvervsrettet inden for områderne marine ressourcer, kultur- og naturturisme, transport, informationsteknologi og andet regionssamarbejde. NORA arbejder gennem afholdelse af seminarer og konferencer, udvikling af netværk samt støtte til forskning og udvikling af projekter. Samarbejdet er finansieret af Nordisk Ministerråd og national finansiering af lokale sekretariater i de enkelte lande. Siden 2001 er NORA integreret som regional kontaktpunkt for Færøerne og Grønland i EU's Interreg program Northern Periphery Programme. Dette program omfatter udover NORA-landene de nordlige dele af Finland, Sverige, Norge og Skotland, og udvikler og støtter projektsamarbejde inden for områderne informationsteknologi, transport, bæredygtig anvendelse af ressourcer, virksomhedsudvikling samt service og planlægning i lokalsamfund. Direktør for NORA er Kaspar Lyththans.

2.7. Institutioner under staten

Rigsombudet

Rigsombudsmanden på Færøerne er rigets øverste repræsentant på Færøerne og leder af rigets administration. Rigsombudet er bindeleddet mellem hjemmestyret og rigsmyndighederne. Embedet administrerer desuden som overøvrighed en række familieretlige sager i forbindelse med bevilling til separation og skilsmisse samt adoption, fastsættelse af ægtefælle- og børnebidrag samt bevilling til fri proces. Herudover behandler embedet en række sager vedrørende lovgivningsanliggender, herunder ikraftsættelse af dansk rigslovgivning m.v. for Færøerne.

- Rigsombudsmand Birgit Kleis
- Fuldmægtig Dan M. Knudsen:
Sager vedrørende erhvervsforhold, penge- og kreditforhold, sekretariats- og personale-sager, budget og regnskab m.v.
- Fuldmægtig Dorte Palm Mortensen:
Familieretlige sager, indfødsret, adoption, fri proces, valg, internationale konventioner.
- Fuldmægtig Mariam Khalil:
Familieretlige sager, indfødsret, adoption, fri proces, Lovregister for Færøerne, IT.

Færøernes Kommando

Ved indgåelsen af "Aftale af 25. maj 1999 om forsvarets ordning 2000-2004" blev det besluttet, at Færøernes Kommando og Flyvestation Thorshavn sammenlægges til én myndighed. D. 31. december 2000 blev de to myndigheder således nedlagt, og d. 1. januar 2001 oprettedes den nye niveau II myndighed, som benævnes Færøernes Kommando.

Færøernes Kommando (FRK) er en operativ kommando. FRK råder normalt over et inspektionsskib med helikopter og periodevis over et fiskeriinspektionsfly af typen G III, GULFSTREAM. Fra foråret 2002 har kommandoen haft til huse i den hidtidige flyvestation i Mjærkadalur.

FRK udfører overvågning af farvandene og luftrummet ved Færøerne, suverænitetshævelse, fiskeriinspektion samt yder assistance til det færøske samfund, f.eks. med helikoptertransporter af særlig karakter. Ud over observation af militærfly af alle nationaliteter ydes der fra varslingsstationen i Mjærkadalur tillige assistance til den civile luftkontrol på Island og til flyveledelsen på Vágar lufthavn. Herudover løses andre opgaver, bl.a. assistance til redningsoperationer i færøsk område.

På FRK er ansat 7 officerer, 19 sergenter, 33 menige og 15 civile. Kommandoens chef er kommandør Jan Leisborch.

Farvandsvæsenet

Farvandsvæsenets aktiviteter på Færøerne omfatter drift og vedligeholdelse af Eide Loranstation, 27 fyrstationer, DGPS station Tórshavn, 3 luft farts radiofyr (Mykines, Akra-berg og Nolsoy) samt tågesignaler ved hhv. Akraberg og Borin Fyr.

Farvandsvæsenets aktiviteter på Færøerne styres fra et kontor på Eide Loranstation.

I forbindelse med nautiske og delvis også tekniske forhold er der et vist samarbejde med landsingeniøren, havneafdelingen.

Øvrige statslige institutioner

- Administrerende sorenskriver (dommer)
(se kapitel 12): Henrik Møller
Sorenskriver: (Vakant)

- Landfogeden (politimester) (se kapitel 12): Mogens Nepper-Christensen
Vicepolitimester: Finn Ougaard
- Sysselmand Norðoyar syssel: Hans Djurhuus
- Sysselmand Eysturoyar syssel: Kristjan Martin Joensen
- Sysselmand Suðuroy Ndr. og Sdr. sysler: Sommer Joensen
- Sysselmand Streymoy syssel: Ivan Klein Olsen
- Sysselmand Vágar syssel: Regin Jespersen
- Sysselmand Sandoy syssel: Ingibjörn Eldevig
- Landslæge (se kapitel 10): Høgni Debes Joensen
- Biskoppen for Færøerne (se kapitel 13): Hans Jacob Joensen

Præster

- Nes præstegæld: Martin Restorff Jacobsen
- Glyvra præstegæld: Meinhard Bjartalíð
- Sjóvar præstegæld: Jógvan Friðriksson
- Eiðis præstegæld: Emil Olsen
- Fuglafjørður præstegæld: Uni Næs
- Suðurstreymoy østre præstegæld: Domprovst: Bjarni Bæk
Sonja Klein
Jóannis Fonsdal
Sverri Steinhólm (sygehuspræst)
- Suðurstreymoy vestre præstegæld: Bergur Debes Joensen
Heri Joensen
- Norðoyar østre præstegæld: Elsa Funding
- Norðoyar vestre præstegæld: Niels Pauli Danielsen
Hans Eiler Hammer
- Norðstreymoy præstegæld: Marjun Bæk
Inga Poulsen Dam
Mogens Tilsted Christensen
- Vágar præstegæld: Dávid Johannesen
- Sandoy præstegæld: Jákup Reinert Hansen
- Suðuroy nordre præstegæld: Jónsvein Bech
Ólavur Rasmussen
- Suðuroy søndre præstegæld: Patrick Munir de Neergaard

2.8. Kommunale forhold

Kommunale forhold er et færøsk særanliggende, og området er reguleret gennem lagtingslove, hvoraf de vigtigste er to lagtingslove fra 2000 om kommunernes styrelse og om ændring af loven om valg til samtlige færøske kommuner.

Antal kommuner

Færøerne er på nuværende tidspunkt opdelt i 48 kommuner, og de øgede krav til den kommunale service og de forbedrede samfærdselsforhold har således hidtil ikke som i andre nordiske lande givet anledning til kommunesammenlægninger i noget større omfang. Af de 48 kommuner har 12 under 100 indbyggere, 17 har mellem 100 og 500 indbyggere, 8 har mellem 500 og 1000 indbyggere, og 11 har flere end 1000 indbyggere. Kun én kommune (Tórshavn) har flere end 5.000 indbyggere. Der henvises i øvrigt til kap. 3.2. Der er planlagt en del sammenlægninger pr. 1. januar 2005, således at antallet af kommuner kommer ned på 35.

De 6 største kommuner på Færøerne (Tórshavn, Klaksvík, Runavík, Tvøroyri, Fuglafjørður og Vágur) har oprettet sammenslutningen Kommunusamskipan Føroya, som også Kirkjubø kommune og Skála kommune nu er optaget i. For de øvrige kommuner varetager organisationen Føroya Kommunefelag kommunernes interesser over for landsstyret.

Valg til kommunestyret

Reglerne for valg til kommunestyret er fastsat ved lagtingslov nr. 44 af 19. juni 1972 som senest ændret ved lagtingslov nr. 110 af 6. oktober 2000 om valg til samtlige færøske kommuner. Der afholdes valg hvert 4. år, og det seneste valg fandt sted den 21. november 2000.

Valgret og valgbarhed har enhver, der er fyldt 18 år, som opfylder betingelserne for valgret og valgbarhed til Færøernes Lagting, som er tilmeldt folkeregistret i vedkommende kommune senest 7 dage inden valgdagen, og som på valgdagen fremdeles bor i kommunen.

Afstemningen foregår i henhold til kandidatlistes, hvorpå bestemte personer bringes i forslag til valg. Samtidig med kommunalvalget og efter samme regler vælges en skolekommission.

Kommunalbestyrelserne benævnes bygderåd, idet kommuner med over 1.500 indbyggere dog har mulighed for at benytte benævnelsen byråd. Alle kommuner, der har - eller har

haft - over 1.500 indbyggere, d.v.s. Tórshavn, Klaksvík, Runavík, Tvøroyri, Vágur og Fuglafjørður anvender således denne benævnelse.

Bortset fra de største kommuner er kommunalvalg på Færøerne helt domineret af de mange særlistet/personlistet i de enkelte kommuner.

Den kommunale styrelsesordning

Reglerne om det kommunale styre findes i lagtingslov nr. 87 af 17. maj 2000 som ændret ved lov nr. 71 af 6. maj 2003 om færøske kommuner. Denne lov er de færøske kommuners forfatningslov og indeholder regler om de styrende organer, det vil sige by- eller bygderådene, udvalgene og by- eller bygderådsformanden. Endvidere fastsætter den visse regler for kommunernes finansstyrer, og endelig reguleres tilsynet med kommunerne.

Loven indeholder hjemmel til at fastsætte regler inden for bestemte områder i en styrelsesvedtægt, der vedtages af den enkelte kommune. De styrelsesregler, der kan optages i vedtægten, er i første række dem, hvis indhold er afhængigt af de lokale forhold bl.a. bygderådets medlemstal (som dog inden for visse grænser er fastsat i lagtingsloven om kommunernes styrelse) og udvalgsstrukturen. I styrelsesvedtægten skal det ligeledes være fastsat, hvorledes kommunalbestyrelsens medlemmer kan indhente oplysninger eller teknisk bistand fra administrationen i forbindelse med sagernes behandling.

Kommunalbestyrelsen skal endvidere fastsætte nærmere regler om sagsprocedurer i en mødeplan og om personaleforhold i et personalereglement. Bestemmelser i overenskomster om løn- og ansættelsesforhold, indplacering og løntrin skal godkendes af landsstyremanden, dersom disse ikke forud er klart fastlagt i overenskomst eller aftale. Dette er tillige gældende for kommunale fællesskaber.

Den nyvalgte kommunalbestyrelse skal træde sammen til et konstituerende møde senest den 31. december det år, valget er foretaget.

Borgmesteren, der står for den daglige ledelse af kommunen, forbereder kommunalbestyrelsens møder og indkalder medlemmerne til disse. Han leder møderne og sørger for, at beslutningerne indføres i protokol og for at bygderådets beslutninger føres ud i livet.

Til varetagelse af den umiddelbare forvaltning af kommunens anliggender nedsættes et økonomiudvalg samt et eller flere stående udvalg, hvis sammensætning og myndighedsområde fastsættes i styrelsesvedtægten. Udvalgene konstituerer sig selv, idet dog borgmesteren er født formand for økonomiudvalget.

Hver kommune skal have en sagkyndig revision. Revisoren skal være statsautoriseret eller registreret.

Landsstyremanden udøver tilsyn med, at kommunale beslutninger er i overensstemmelse med lovgivningen og med kommunernes økonomiske forhold. Han fastsætter regler vedrørende ansvarsforpligtelser, kaution o.l. og vedrørende tilsagn om regelmæssige ydelser, som kommunen ikke efter loven er forpligtet til at udbetale.

Med henblik på at give landsstyremanden mulighed for at udøve sin tilsynsforpligtelse med kommunens økonomiske forhold skal kommunen til landsstyremanden indsende det reviderede regnskab efter udløbet af finansåret, det vedtagne årsbudget og den vedtagne tillægsbevilling. Såfremt kommunens nettogæld udgør mere end svarende til én nettoligning, kan landsstyremanden under visse forudsætninger give kommunalbestyrelsen meddelelse om at foretage de nødvendige ændringer.

Kommunale opgaver

De vigtigste kommunale opgaver er fastlagt ved lov som funktioner inden for større samfundsmæssige ordninger, f.eks. forsværge og skolevæsen. Ud over disse varetager kommunerne - mere eller mindre efter egne beslutninger - en række mere serviceprægede opgaver - overfor kommunernes beboere, f.eks. veje, vandforsyning, havne, bibliotek, idrætspladser og idrætshaller.

Folkeskolen er en af kommunernes væsentligste opgaver. Kommunen har ansvaret for, at kommunens borgere kan få den fornødne undervisning. Tilsynet med og styrelse af kommunens skoler ligger hos skolekommissionen. Nogle kommuner har anlagt og driver en folkeskole i fællesskab. Kommunernes del af udgifterne til folkeskolen er nærmere beskrevet i kapitel 11.

En række af de større kommuner har etableret folkebiblioteker og fritidsundervisning. Landskassen yder tilskud til kommunernes driftsudgifter på disse områder.

Kommunerne dækker en mindre del af udgifterne til sociale pensioner samt visse forsorgsydelser. Endvidere betaler kommunerne en del af det faste honorar til kommunelæger, og stiller i øvrigt fri bolig, konsultationslokaler og instrumentarium til rådighed. Udgifterne til skoletandlæger dækkes fuldt ud af kommunerne, mens kommunens udgifter til skolelæger, sundhedsplejersker, skolesundheds- eller skolesygeplejersker og hjemme-sygeplejersker kun udgør en mindre del af de samlede udgifter.

De fleste kommuner har anvendt store beløb til udbygning af havne- og landingspladser, idet disse - med landskassetilskud - bygges og drives af kommunerne. Endvidere dækker kommunerne udgifter til anlæg og vedligeholdelse af veje, som ikke er landsveje og til gadebelysning.

Kommunale opgaver er i øvrigt anlæg og vedligeholdelse af kloakker, renovation, anlæg og vedligeholdelse af kirkegårde, vandforsyning og brandvæsen. Som eneste kommune har Tórshavn kommune udgifter til kollektiv trafik (buslinier) inden for kommunen.

Tórshavn kommune er forpligtet til at udarbejde en byplan for kommunen, og landsstyret kan pålægge andre kommuner (eller andre kommuner i fællesskab) at tilvejebringe en byplan. På nuværende tidspunkt er det op til kommunerne selv at afgøre, om der skal planlægges eller ej.

Det er dog nødvendigt for kommuner med en vis vækst at udarbejde en byggevedtægt med bindende regler for både kommunestyret og den enkelte. Landsstyret er bemyndiget til at sætte en særlig byggevedtægt i kraft for de kommuner, der ikke har egne godkendte bestemmelser vedrørende byggeriet.

Tórshavn kommune har som den eneste kommune etableret eget anlæg til affaldsforbrænding. De fleste kommuner har sluttet sig sammen i Færøernes Interkommunale Renovationselskab om et fælles affaldsforbrændingsanlæg i Leirvík.

Ny kommunestruktur

Landsstyret besluttede i 1995 at nedsætte et udvalg, der på grundlag af en foreliggende embedsmandsrapport skulle udarbejde forslag til en ny kommunal ordning på Færøerne. Udvalgets forslag skulle omfatte den kommunale inddeling samt en ny opgave- og ansvarsfordeling mellem landsmyndigheder og kommuner, herunder også en ny ordning for landskassens økonomiske støtte til kommunerne. Udvalget afgav d. 1. september 1998 en betænkning, bl.a. indeholdende anbefalinger af vidtgående kommunesammenlægninger.

Efter en principdebat i Lagtinget stod det klart, at der ikke var politisk flertal for at gennemtvinge en kommunalreform, og at eventuelle kommunesammenlægninger må ske på frivillig basis. På den baggrund vedtoges lagtingslov nr. 77 af 8. maj 2001 om frivillige kommunesammenlægninger. Ved loven sker der en afgrænsning af de geografiske områder, inden for hvilke kommunesammenlægninger kan ske, samt en præcisering af formålet med sammenlægningerne. Som omtalt i kap. 3.2. er der nu flere kommunesammenlægninger på vej.

3. BEFOLKNINGS- OG BOLIGFORHOLD

3.1. Indledning

Landsfolkeregisteret foretager hvert år opgørelser af registerfolketallet på Færøerne. De seneste folketællinger på Færøerne, der blev afholdt i et samarbejde mellem landsfolkeregisteret og Danmarks Statistik, fandt sted i 1966, 1970 og 1977.

Folketællingerne blev brugt som supplement og korrektion til folkeregistrene, idet der også ved folketællingerne blev indhentet en række oplysninger om erhvervs-, uddannelses-, arbejds- og familieforhold. De seneste folketællinger var desuden kombineret med boligællinger til belysning af forhold som boligernes størrelse, udstyr, alder og ejerforhold. Resultaterne af den seneste folke- og boligælling i 1977 er offentliggjort i et tabelværk udgivet af Danmarks Statistik i 1979.

3.2. Befolkningens størrelse og geografiske fordeling

Tabel 3.1. Befolkningen 1977 opgjort ved folketællingen samt pr. 31. december 2000, 2001, 2002 og 2003, opgjort af Landsfolkeregistret, fordelt på områder. Absolutte tal.

	Folke- tælling 1977	Registerfolketal				Ændring i % 1977-2003
	1977	2000	2001	2002	2003	
Tórshavn (+ Argir) ¹⁾	13.185	16.801	18.071	18.420	18.684	
Streymoy i øvrigt ¹⁾	3.788	4.177	3.285	3.313	3.337	29,7%
Klaksvík (+Hvannasund)	5.016	5.233	5.220	5.247	5.293	5,5%
Norðoyar i øvrigt ²⁾	649	715	720	746	717	10,5%
Sydlig Eysturoy ³⁾	7.522	8.660	8.806	8.978	9.121	21,3%
Nordlig Eysturoy ⁴⁾	1.486	1.575	1.599	1.608	1.617	8,8%
Sandoy	1.706	1.450	1.494	1.455	1.496	-12,3%
Suðuroy	5.803	4.973	5.064	5.134	5.074	-12,6%
Vágar	2.814	2.652	2.737	2.803	2.875	2,2%
I alt	41.969	46.236	46.996	47.704	48.214	14,9%

¹⁾ Fra 1. januar 2001 udgør Kollefjord en del af Tórshavn kommune, hvilket afspejler sig i befolkningstallet for hhv. Tórshavn og Streymoy i øvrigt. Ændringen i befolkningstallet 1977-2002 er af samme grund beregnet samlet for hele Streymoy.

²⁾ Fugloy, Svinoy, Viðareidi, Kunoy, Mikladalur og Húsar komm.

³⁾ við Sjógv, Skáli, Runavík, Nes, Leirvík, Gøta og Fuglafj. komm.

⁴⁾ Elduvík, Oyndarfj., Sund, Eiði, Gjógv og Funningur komm.

Tabel 3.2. Procentvis fordeling af befolkningen i 1977 (opgjort ved folketælling) samt pr. 31. december 1990, 2001, 2002 og 2003 (opgjort af landsfolke-registret) fordelt på områder.

	Folketælling	Registerfolketal			
	1977	1990	2001	2002	2003
Tórshavn ¹⁾	31,4	34,1	38,5	38,6	38,7
Streymoy i øvrigt ¹⁾	9,0	9,0	7,0	6,9	6,9
Klaksvík	12,0	11,5	11,1	11	11,0
Norðoyar i øvrigt	1,5	1,4	1,5	1,6	1,5
Sydlig Eysturoy	17,9	18,5	18,7	18,8	18,9
Nordlig Eysturoy	3,6	3,4	3,4	3,4	3,4
Sandoy	4,1	3,7	3,2	3	3,1
Suðuroy	13,8	12,3	10,8	10,8	10,5
Vágar	6,7	6,1	5,8	5,9	6,0
I alt	100	100	100	100	100

¹⁾Pr. 1. januar 2001 blev Kollafjord lagt ind under Tórshavn kommune, hvilket afspejler sig i fordelingsprocenten.

Kilde: Danmarks Statistik og landsfolkeregistret.

Den samlede befolkning blev ved folketællingen i 1977 opgjort til 41.969 personer, fordelt på i alt 11.172 husstande. Ved opgørelsen pr. 31. december 2003 er registerfolketallet opgjort til 48.214 personer mod 47.704 personer ved årets begyndelse.

I 1992 var der en tilbagegang i folketallet på 473, i 1993 på 1.487 personer, og i 1994 var tilbagegangen på 1.639. Disse fald skete på trods af et fødselsoverskud i de pågældende år på henholdsvis 394, 392 og 321 personer. Nettoudvandringen fra Færøerne, der i 1991 og 1992 var på 573, henholdsvis 879 personer, steg som følge af den alvorlige økonomiske og beskæftigelsesmæssige udvikling i 1993 til 1.825 og i 1994 til 1.953 personer.

Fraflytningen aftog i 1995, og siden 1996 er folketallet på Færøerne steget støt. Pr. 1. juli 2004 er indbyggerantallet 48.462 personer mod 48.087 personer på samme tidspunkt året før (korregeret opgørelse). Antallet af indbyggere på Færøerne er således nået op på samme niveau som før krisen i første halvdel af 90-erne (da folketallet var på sit hidtil højeste i 1989, boede der 47.838 personer på Færøerne). Nettotilflytningen udgjorde i 2003 229 personer, idet den samlede fraflytning i 2003 er opgjort til 1.321 personer og den samlede tilflytning til 1.550 personer.

Ikke mindst gennem en stærk udbygning af veje og samfærdselsmidler, har de færøske myndigheder i en lang årrække søgt at modvirke tendensen til fraflytning fra de små - eller isoleret beliggende - bygder og øer. Befolkningsudviklingen i "yderområderne" er dog som helhed dårligere end i det øvrige land. I hvilken grad det i fremtiden vil lykkes at dæmpe fraflytningen fra de små og isolerede bygder, vil i høj grad afhænge af de kommende års økonomiske og erhvervsmæssige udvikling. Befolkningstilvæksten sker nu som tidligere først og fremmest i områderne Tórshavn og sydlige Eysturoy, hvor mere end halvdelen af den færøske befolkning er bosat.

Der var indtil 1. januar 1997 i alt 50 kommuner på Færøerne, og dette tal havde været uændret gennem en længere årrække. Pr. 1. januar 1997 blev Argir kommune og pr. 1. januar 2001 Kollefjord kommune dog sammenlagt med Tórshavn kommune, og der er således i øjeblikket 48 kommuner på Færøerne. Til kommunalvalget i efteråret 2004 vil der blive valgt 13 færre kommunalbestyrelser, idet antallet af kommuner fra den 1. januar 2005 vil være reduceret til 35. Kirkjubøur-, Nólsoyar- og Hest kommune lægges sammen med Tórshavn kommune. Bíggjar kommune lægges sammen med Sørvágs kommune. Skála, Oyndarfjarðar og Elduvíkar kommune lægges sammen med Runavíkar kommune. Mikladals kommune bliver lagt sammen med Klaksvíkar kommune. Endelig bliver Hvalvíkar-, Saksunar-, Haldórsvíkar-, Sunda-, Gjáar og Hósvíkar kommune lagt sammen til én kommune.

Af de nuværende 48 kommuner havde 12 under 100 indbyggere, 17 havde mellem 100 og 500 indbyggere, 8 havde mellem 500 og 1000 indbyggere, og 11 havde flere end 1000 indbyggere pr. 31. december 2003. Størst er Tórshavn kommune, der har godt 18.000 indbyggere, svarende til ca. 38,7% af den færøske befolkning. En angivelse af befolkningstallet i de enkelte kommuner er indeholdt i bilag 3.1.

3.3. Befolkningens bevægelse

Tabel 3.3. Levendefødte, døde og fødselsoverskud 1970, 1975, 1980, 1985 og 1991-2003.

År	Levendefødte		Døde		Fødselsoverskud
	Antal	Pr. 1.000 indb.	Antal	Pr. 1.000 indb.	Pr. 1.000 indb.
1970	816	21,1	298	7,7	13,4
1975	785	19,2	272	6,7	12,5
1980	743	17,1	309	7,1	10,0
1985	760	16,6	342	7,5	9,1
1991	873	18,5	397	8,4	10,1
1992	811	17,3	401	8,6	8,8
1993	762	16,8	368	8,1	8,7
1994	668	15,3	347	7,9	7,3
1995	641	14,9	363	8,4	6,5
1996	672	15,4	391	9,0	6,4
1997	658	14,8	369	8,3	6,6
1998	626	14,0	376	8,4	5,6
1999	619	13,6	401	8,8	4,8
2000	701	15,2	360	7,8	7,4
2001	631	13,4	361	7,7	5,8
2002	708	14,8	394	8,3	6,6
2003	704	14,6	407	8,4	6,2

Kilde: Landsfolkeregistret og landslægen på Færøerne.

Tabel 3.4. Nettoudvandringen

1971-75 (gennemsnitlig)	-7	-0,1
1976-80 (gennemsnitlig)	-10	-0,2
1987	-277	-5,9
1988	-263	-5,5
1989	254	5,3
1990	946	19,9
1991	573	12,1
1992	879	18,8
1993	1.802	39,7
1994	1.953	44,7
1995	580	13,5
1996	-94	-2,2
1997	-192	-4,3
1998	-305	-6,8
1999	-365	-8,1
2000	-483	-10,4
2001	-560	-11,9
2002	-408	-8,6
2003	-229	-4,8

Kilde: Hagstova Føroya, Hagtiðindi.

Mens der i perioden 1971-81 var tale om en ganske lille nettoindvandring til Færøerne steg indvandringen relativt kraftigt i årene 1984-1989.

Som det ses af tabel 3.4., ændrede vandringerne sig i årene 1990-94 til en betydelig nettoudvandring. Særligt i 1993 og 1994 steg antallet af nettoudvandrede så voldsomt, at det alene i disse to år svarede til ca. 8% af den samlede befolkning.

Mens den høje økonomiske og beskæftigelsesmæssige aktivitet på Færøerne i årene 1986-88 utvivlsomt stimulerede indvandringen i disse år mærkbart, er der tilsvarende ikke tvivl om, at den kraftige opbremsning af den færøske økonomi fra 1989 og den dermed stærkt øgede arbejdsløshed var hovedårsagen til det markante skift i vandringsmønsteret i de følgende år.

Tabel 3.5. Befolkningsudviklingen i 2003 i de enkelte områder.

Område	Folketal 1. jan.	Ind- vandret	Ud- vandret	Nettotilf. fra andre steder på Færøerne	Fødte	Døde	Folketal pr. 31.dec.
Tórshavn	18.420	736	678	20	315	116	18.684
Øvrige Streymoy	3.313	75	74	14	38	35	3.337
Klaksvik+Hv.sund	5.247	133	110	-12	77	41	5.293
Øvrige Norðoyar	746	6	14	-16	9	14	717
Sydlig Eysturoy	8.978	273	188	10	121	75	9.121
Nordlig Eysturoy	1.608	53	32	-15	22	19	1.617
Sandoy	1.455	52	34	31	16	23	1.496
Suðuroy	5.134	130	115	-71	55	51	5.074
Vágar	2.803	92	76	39	51	33	2.875
I alt	47.704	1.550	1.321		704	407	48.214

Kilde: Hagstova Føroya, Hagtføindi.

3.4. Befolkningens fordeling på alder og køn

Tabel 3.6. Befolkningens procentvise fordeling efter alder 1977 og 2000-2003.

	1977	2000	2001	2002	2003
0 - 14 år	29,7	23,9	23,5	23,6	23,2
15 - 19 år	8,9	7,0	7,0	7,1	7,4
20 - 39 år	27,1	26,4	26,6	26,4	26,0
40 - 59 år	20,2	25,1	25,2	25,3	25,4
60 - 64 år	4,4	4,1	4,4	4,4	4,8
65 - 69 år	3,6	3,7	3,6	3,5	3,6
70 år og derover	6,1	9,8	9,6	9,8	9,6
I alt	100	100	100	100	100

Kilde: Danmarks Statistik og landsfolkeregistret.

Tabel 3.7. Befolkningen fordelt efter køn 1977 og 2000-2003¹⁾.

Antal personer	1977	2000	2001	2002	2003
Mænd	21.997	23.912	24.520	24.748	25.142
Kvinder	19.972	22.276	22.740	22.954	23.241
I alt	41.969	46.188	47.260	47.702	48.383

Kilde: Danmarks Statistik og landsfolkeregisteret

¹⁾ Afvigelser i disse tal, der stammer fra landsfolkeregisteret, i forhold til de tal, der er opgjort af Hagstovan, må bl.a. henregnes til folkeregistertil- og frameldinger, foretaget med tilbagevirkende kraft.

3.5. Boligforhold

De nyeste egentlige statistiske oplysninger om boligforholdene stammer fra folke- og boligtællingen 1977. I 1977 var den hyppigste boligstørrelse 6 værelser, og mere end tre fjerdedele af samtlige boliger havde 5 værelser eller derover. Antallet af beboere pr. værelse var således relativt lavt. Boligerne var af høj standard med hensyn til installationsforhold som bad, varmeinstallation, toiletforhold m.v.

En betænkning fra 2003 udarbejdet af Finansministeriet og det daværende Familie- og sundhedsministerium påviste, at boligmassen fortsat er ret stereotyp. Den består primært af parcelhuse, hvor underetagen i mange tilfælde er indrettet til en separat bolig. Derudover findes der også et vist antal rækkehuse, primært i hovedstaden Tórshavn. Antallet af ejerlejligheder er minimalt.

Landsstyremanden for social- og sundhedsanliggender, under hvem boligpolitiske spørgsmål sorterer, har besluttet at arbejde for gennemførelse af en boligpolitisk reform, der sigter mod at bryde det stereotype boligmønster på Færøerne. Dette skal primært ske ved at introducere andelsboligformen på Færøerne. Boligreform består af tre faser:

Fase 1: De finansielle rammer omkring den offentlige boligpolitik skal sikres ved en reform af Boligfonden ("Húsálánsgrunnurin"), så denne får mulighed til at finansiere alternativt boligbyggeri.

Fase 2: En færøsk lovgivning om andelsboligforeninger skal gennemføres. Der skal skelnes imellem almindelige andelsboligforeninger og særlige andelsboligforeninger. Ved almindelige andelsboligforeninger forstås almindelige boliger, mens der ved særlige andelsboligforeninger forstås boliger til folk, der har specielle behov til boligen (handicapboliger, beskyttede boliger mv.).

Fase 3: Gennemførelse af den første egentlige lejelov på Færøerne.

På baggrund heraf er der indledt politiske forhandlinger mellem landsstyrets partier om, hvordan boligreformen skal konkretiseres og implementeres.

4. ERHVERVS- OG ARBEJDSMARKEDSFORHOLD

Erhvervs- og arbejdsmarkedsforhold er som hovedregel reguleret ved lagtingslove m.v. som færøsk særanliggende, mens en række formueretlige områder - herunder aktieselskabslovgivningen, penge- og valutaforhold samt bank- og sparekasselovgivning m.v. - er fællesanliggender.

4.1. Befolkningens erhvervsforhold

Den seneste opgørelse af den færøske befolknings erhvervsfrekvens og fordelingen på erhvervsgrupper blev foretaget i forbindelse med folketællingen i 1977.

Den erhvervsaktive del af befolkningen udgjorde i 1977 ca. 42 pct. Selvom der ikke foreligger senere opgørelser, er der ikke tvivl om, at erhvervsfrekvensen siden 1977 er vokset mærkbart, og at en væsentlig årsag hertil er en fortsat stærk tilgang af kvinder til arbejdsmarkedet¹.

Både før og i tiden efter 1977 er der sket betydelige ændringer i befolkningens erhvervsmønster. Omfanget heraf fås ved at betragte udviklingen i erhvervenes relative andel af lønudbetalingerne, jf. tabel 4.1.

Et resultat af den økonomiske lavkonjunktur på Færøerne sidst i 1980'erne og først i 1990'erne, der bl.a. var et resultat af dårligt fiskeri og faldende fiskepriser, medførte, at den primære sektors andel af de samlede lønudbetalinger faldt i forhold til 1980'erne. Med fremgangen for fiskerierhvervet og den færøske økonomi fra 1995 steg den primære sektors andel igen for at toppe i 2001 med 21,8 pct. Tilbagegang for fiskeriet har siden medført, at den primære sektors andel af de samlede lønudbetalinger er faldet til 17,6 pct. i 2003.

Industrisektorens andel af de samlede lønudbetalinger faldt markant som følge af den økonomiske lavkonjunktur på Færøerne sidst i 1980'erne og først i 1990'erne og har ikke siden indvundet det tabte. Serviceerhvervenes andel af lønudbetalingerne har derimod stort set været uændret siden andelen steg i forbindelse med lavkonjunktoren.

Med den økonomiske fremgang fra 1995 steg de samlede lønudbetalinger markant frem til og med 2002. I perioden 1995-2002 har der været tale om årlige nominelle stigninger i de samlede lønudbetalinger på mellem 6,9 pct. og 13,8 pct. Som det fremgår af tabel 4.1.,

¹ Modregnes 0-15 og 65 + årige fra indbyggertallet ultimo 2003, og arbejdsstyrken anslås til 25.520 personer, fås en erhvervsfrekvens på 84 pct.. Heri er ikke taget hensyn til evt. deltidsbeskæftigede.

vendte udviklingen markant i 2003, hvor den nominelle stigning i de samlede lønudbetalinger faldt til 0,6 pct. Udviklingen i de enkelte sektorer beskrives nærmere i afsnit 4.5 og 4.6.

Tabel 4.1. Lønudbetalingerne¹⁾ fordelt på hovederhverv 1999-2003 og erhvervssektorerens andel af lønudbetalingerne 1985, 1990, 1995, 2000 og 2003

	1999	2000	2001	2002	2003
	- mio. kr. -				
1. Landbrug	5	6	6	7	7
2. Fiskeri	738	822	975	1.028	899
3. Fiskeopdræt og fiskeforarbejdning	110	125	159	161	128
4. Råstofudvinding	11	13	68	38	31
5. Fiskeindustri	312	346	373	413	411
6. Værfter og værksteder	94	108	124	130	131
7. Produktion i øvrigt	148	178	200	218	223
8. Byggevirksomhed	220	265	304	344	348
9. Energiforsyning	37	40	43	47	46
10. Handel og reparation	418	455	505	568	589
11. Hotel og restauranter	46	52	56	63	70
12. Søtransport	164	180	210	258	258
13. Øvrig transport	84	96	124	144	139
14. Post og telegraf	126	132	147	156	162
15. Finansiering og forsikring	217	233	243	253	256
16. Erhvervsservice	114	132	148	160	179
17. Husholdningsservice	24	28	31	36	37
18. Offentlig admin. m.m.	665	718	776	852	911
19. Undervisning	227	231	255	271	288
20. Sundheds- og Socialvæsen	532	573	627	686	717
21. Foreninger, kultur	91	83	102	102	148
22. Diverse	40	50	60	67	55
I alt	4.422	4.864	5.537	6.001	6.035
Ændring i forhold til året før	6,9%	10,0%	13,8%	8,4%	0,6%

Relativ andel af samlede lønudbetalinger, pct.

	1985	1990	1995	2000	2003
1. Primære sektor (1.-4.)	20,8	17,9	18,7	19,9	17,6
2. Industrien (5.-9.)	27,1	21,9	16,5	19,2	19,2
3. Serviceerhvervene (10.-21.)	52,0	59,2	64,7	59,9	62,2

1) Lønudbetalingerne omfatter udbetalte A-indtægter og kildeskat. Fratrukket er arbejdsløshedsforsikring og offentlige ydelser som sociale pensioner, dagpenge og forskellige støtteydelse.

Kilde: Hagstova Føroya.

I takt med den økonomiske afmatning i årene 1989 – 1991 steg arbejdsløsheden, der hidtil havde været meget begrænset (sporadisk), på Færøerne. Den markante stigning i antallet af arbejdsløse medførte, at der pr. 1. januar 1992 blev indført en generel færøsk arbejdsløshedsforsikringsordning. Indbetalingerne til ordningen startede medio marts 1992, mens udbetalingerne først startede primo august måned 1992. Ordningen er nærmere beskrevet i afsnit 4.10. Januar 1995 var antallet af arbejdsledige inden for ordningen opgjort til 3.494 fuldtidsarbejdsledige ud af en anslået arbejdsstyrke på 20.580, svarende til en arbejdsløshed på ca. 17 pct.

Med den gunstige økonomiske udvikling faldt arbejdsløsheden fra 1996 og frem til midt i 2003. Medio 2003 var den beregnede arbejdsløshed nede på 2,6 pct., inkl. de der får støtte fra det færøske socialkontor (Almannastovan). Siden er arbejdsløsheden steget som følge af en mindre gunstig økonomisk udvikling, men er fortsat på et lavt niveau. Maj 2004 er arbejdsløsheden opgjort til 4,0 pct., men med store regionale forskelle. Især Suðuroy har en markant højere arbejdsløshed end landsgennemsnittet. I bilag 4.2. vises udviklingen i antallet af fuldtidsarbejdsledige på kvartalsbasis i perioden januar 1998 – april 2004.

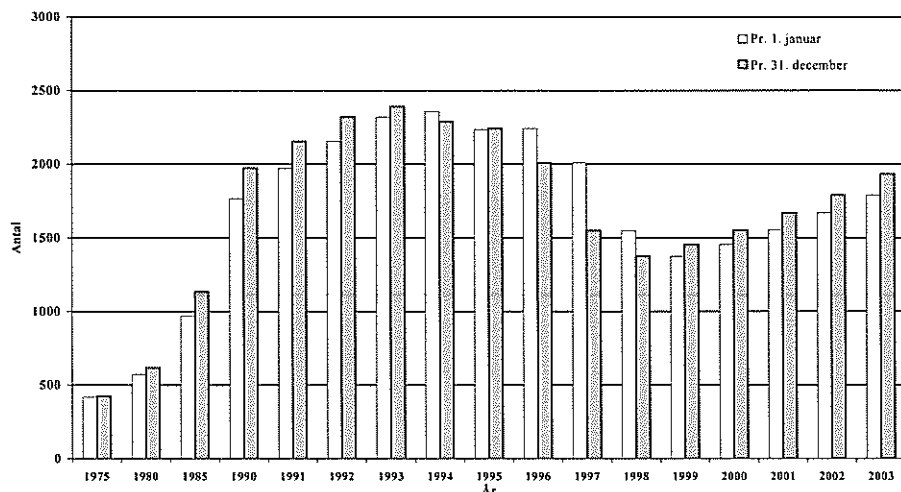
Dagpengemodtagere, som er knyttet til fiskeindustrien, er via dagpengesystemet sikret ugentlige ydelser i maksimum 32 timer. For mere om dagpengesystemet henvises til afsnit 4.10.

4.2. Ejerformer og erhvervslivets geografiske fordeling

Ejerformer

Inden for kystfiskeri, håndværk, småindustri og butikserhvervet samt dele af serviceerhvervene, er enkeltmandsforetagendet den mest almindelige etableringsform. Inden for fiskerierhvervet, fiskeindustrien, større industri og grossistvirksomhed er aktieselskabsformen den almindeligste.

Fra 1975 til og med 1993 var antallet af registrerede aktieselskaber været stærkt stigende, men fra 1994 til og med 1998 faldt antallet af aktieselskaber kraftigt, da en kraftig afgang af aktieselskaber ikke blev modsvaret af en tilsvarende tilgang. I 1999 vendte udviklingen og nettoafgang af aktieselskaber blev vendt til nettotilgang. I 2003 var nettotilgangen 142 selskaber (ophævet 72 selskaber, men oprettet 214). Udviklingen i antallet af registrerede aktieselskaber fremgår af figur 4.1.

Figur 4.1. Antallet af aktieselskaber 1975, 1980 og 1990 - 2003

Kilde: Skráseting Føroya.

Udviklingen i antallet af aktieselskaber afspejlede naturligvis den generelle økonomiske og erhvervsmæssige udvikling i perioden 1975 - 1993, men var også et resultat af den eksisterende selskabs- og skattelovgivning, som i et vist omfang tilskyndede til oprettelse af nye selskaber, idet kravene til egenkapitalen var meget små. Pr. 1. januar 1994 trådte en ny lovgivning for aktieselskaber og anpartsselskaber i kraft. Dette medførte bl.a., at kravet til egenkapitalen over en fem års periode steg til 500.000 kr. for aktieselskaber (mod tidligere 10.000 kr.) og til 80.000 kr. for anpartsselskaber.

I 1994 var indtægterne fordelt således, at af samtlige 2.309 selskaber havde 39 selskaber (1,7 pct.) en skattepligtig indkomst over 1 mio. kr. svarende til 64 pct. af selskabernes samlede skattepligtige indkomst. I den modsatte ende havde 1.856 selskaber (80,4 pct.) en årlig negativ indtægt eller en indtægt under 25.000 kr. svarende til 2 pct. af den totale indkomst. For 2002 siger en tilsvarende opgørelse, at af 1.873 selskaber havde 159 selskaber (8,5 pct.) en skattepligtig indkomst på over 1 mio. kr. svarende til 84,0 pct. af alle selskabernes skattepligtige indkomst. Modsat havde 70,1 pct. af selskaberne en årlig negativ skattepligtig indkomst eller en skattepligtig indkomst på under 100.000 kr., jf. tabel 7.3.

Erhvervslivets geografiske fordeling

Den seneste opgørelse, der viser den geografiske fordeling af virksomheder, er fra 1987. Heraf fremgår, at Streymoy – og dermed især Tórshavn-området - tegnede sig for knap en tredjedel af virksomhederne og næsten to tredjedele af lønudbetalingerne. Dette skyldes dels en større erhvervsaktivitet end i det øvrige land og dels forskelle i virksomhedsstørrelsen. Det forhold, at en del virksomheder er hjemmehørende i Tórshavn, men har filialer andre steder i landet, medvirker til Streymoys overvægt i lønandelen.

Til sammenligning har navnlig de sydlige landsdele (Sandoy og Suðuroy) haft en svagere erhvervsudvikling, hvortil kommer, at befolkningen i disse områder relativt har de dårligste muligheder for at pendle til de mere erhvervsaktive områder. I kraft af udbygningen af vejnettet er mulighederne for pendling blevet forbedrede, således at den geografiske fordeling af lønudbetalingerne ikke kan forventes at være fuldt ud sammenfaldende med den geografiske fordeling af lønindtægterne.

Tabel 4.2. Geografisk fordeling af lønudbetalingerne 1995 - 2003 i pct.

	Nord- øerne	Eysturoy	Streymoy	Vágar- område	Sandoy- område	Suðuroy	Uinddelt	Hele Færøerne
Andel								
1995	8,3	12,9	69,6	3,3	0,7	5,1	0,0	100
1996	8,8	13,9	67,7	3,4	0,7	5,5	0,0	100
1997	9,0	14,6	66,3	3,5	0,9	5,6	0,1	100
1998	9,2	16,1	63,4	3,5	1,4	6,3	0,1	100
1999	8,9	16,4	63,5	3,6	1,3	6,2	0,0	100
2000	9,2	17,0	62,0	3,9	1,4	6,5	0,1	100
2001	9,8	17,8	61,6	3,3	1,3	6,1	0,2	100
2002	10,0	17,5	61,4	3,7	1,3	6,0	0,2	100
2003	9,4	17,0	63,1	3,6	1,1	5,6	0,2	100
Folketal i %								
2003	12,5	22,3	45,7	6,0	3,1	10,5	0,0	100

Kilde: Hagstova Føroya

Af tabel 4.2. ses, at der i forhold til indbyggertal udbetales en væsentlig højere lønandel i Streymoy-området end i det øvrige land. Dette kan dels skyldes gennemsnitligt højere lønudbetalinger, men også af, at erhversfrekvensen formentlig er højere i Tórshavn end f.eks. på Nordøerne eller Suðuroy. Streymoy-områdets lønandel er stigende i 2003 efter at have været faldende i de fleste år siden 1995. Omvendt er de øvrige områders lønandel faldet i 2003 i forhold til året før. Dette kan muligvis forklares ved, at disse områder i

hurtigere og højere grad end Streymoy-området mærker konsekvensen af den tilbagegang, der har ramt fiskerierhvervet og den tilhørende fiskeindustri i 2003.

4.3. Fiskeri, Fiskeindustri og Fiskeopdræt m.v.

Indledning

Fisk og fiskevarer tegner sig for 98-99 pct. af Færøernes samlede eksportindtjening, når der bortses fra eksporten af skibe (der varierer betydeligt over årene). Fiskerierhvervet har derfor altafgørende betydning for indkomst- og beskæftigelsesmulighederne på Færøerne. De begrænsede muligheder på andre erhvervsområder medvirker yderligere til fiskerierhvervets helt dominerende rolle. Særligt for de mindre bygder er afhængigheden af fiskerierhvervet næsten total.

Beskæftigelsen indenfor fiskeriet har i en længere periode været faldende. Hertil kom den økonomiske krise først i 90'erne, som betød, at mange arbejdspladser indenfor erhvervet forsvandt. Hvor fiskeriet og forarbejdningsleddet i 1989 havde ca. 7.989 ansatte, var dette tal i 1994 faldet til 4.438. Den økonomiske fremgang baseret på godt fiskeri og høje fiskepriser har siden rettet op på beskæftigelsen i erhvervet, idet denne medio 1999 udgjorde ca. 5.932 ansatte². I 2001 kunne godt 27 pct. af den totale udbetalte løn på Færøerne henføres til fiskerierhvervet (inkl. opdrætserhvervet). Det skønnes, at der i dag er ca. 2.000 årsværk i selve fiskerflåden.

Fiskerierhvervet er kendetegnet ved en høj grad af afhængighed af variationer i fangstmulighederne og i afsætningsvilkårene for fiskeprodukter på verdensmarkedet.

Indtil midten af 1970'erne blev størstedelen af de færøske fangster således taget i fjernere liggende farvande ved Grønland, Canada, Nordnorge, Nordsøen og ved Island. I takt med kyststaternes udvidelse af de nationale fiskerigrænser til 200 sømil og den internationale regulering af fiskeriet uden for grænserne har færøske fiskere været nødsaget til at udvide fiskeriet omkring Færøerne, således at godt 48 pct. af den samlede fangst i 2001 blev fanget på fiskebankerne i det færøske nærområde (den færøske 200 sømilezone). Værdien af fangsten i nærområdet udgør omkring 60 pct. af værdien af de samlede færøske fangster pga. den store andel af de betydende bundfiskearter torsk, kuller og sej. Dette fiskeri indenfor 200 sømilezone drives af hjemmefiskerflåden. De resterende fangster tages af fjernfiskerflåden i henhold til kvotebytteaftaler (Norge, Rusland eller EU) eller i internationalt farvand, ved Svalbard og Flemish Cap eller på kvoter baseret på historisk fiskeri ved Island og Canada.

² Kilde: Opgørelsen baseres på oplysninger fra Hagtiðini nr. 1/1999 om antallet af beskæftigede med fiskerifangst, opdræt- og rensningsvirksomhed (slagting) samt personer beskæftigede i fiskevareindustrien.

Udviklingen af hjemmefiskeriet førte inden for en relativ kort årrække til store investeringer i såvel skibe som fabriksanlæg på land til forarbejdning af fangsten. Dette som følge af at fangsten i stigende grad blev landet i fersk tilstand. Forarbejdningsindustrien på land har været forsøgt geografisk spredt som resultat af en bevidst politisk indsats for at bevare arbejdspladser i de enkelte bygder. Denne strategi viste sig ikke bæredygtig, da de fleste af fabrikkerne igennem flere år havde et betydeligt underskud på driften. Under krisen og i medfør heraf har der siden været produktion på seks fabrikker ejet af P/F Føroya Fiskavirking (United Seafood), der blev oprettet i 1993. Det oprindelige antal overtagne fabrikker var 19. Herudover produceres der bl.a. på Kósavirkið i Klaksvík og på enkelte andre virksomheder. Der er desuden 1 fiskemelsfabrik og 1 rejefabrik på Færøerne.

Fangsterne forarbejdes i overvejende grad til frosne fileter og til saltfisk, men en stadig større del af fangsterne indgår i videreforædling med henblik på fremstilling af færdigretter o.lign. Et andet led i tilpasningen af det færøske fiskerierhverv har bestået i en omstilling til fangst af nye arter.

Fiskeopdrætserhvervet, som op gennem 80'erne udviklede sig meget stærkt, har gennem store dele af 90'erne oplevet en ustabil periode med megen modgang, pga. lave priser på laks. Fra sidst i 90'erne har en gunstig prisudvikling på verdensmarkedet for laks og lakseprodukter medført stor fremgang for erhvervet, men fra 2001 har faldende verdensmarkedspriser og tilfælde af sygdom i flere lakseringe medført, at erhvervets fremtid synes usikker. Erhvervets egenkapital, der i 2001 udgjorde ½ mia. kr., er tabt og der er behov for kapitaltilførsel, hvis erhvervet skal på fode igen. Fiskeopdrætserhvervet eksporterede i 2003 for 964 mio. kr. svarende til knap 25 pct. af Færøernes samlede eksport.

Betydelige strukturtilpasninger i færøsk fiskeri blev indtil midt i 90'erne gennemført med store direkte offentlige subsidier. Dette skete samtidig med, at den offentlige regulering af fiskerierhvervet blev væsentlig udbygget. Den politiske debat sidst i 1990'erne viste nogen interesse blandt de folkevalgte for at genoptage nogle af subsidierne (bl.a. til bygning af nye fiskefartøjer). Der blev ikke opnået politisk enighed herom, og man har nu opgivet disse planer.

Internationale reguleringer og fiskeriaftaler

Kystlandene i det nordlige Atlanterhav udvidede i 1977 fiskerigrænserne til 200 sømil. Havområdet inden for de nye fiskerigrænser kom således under national jurisdiktion (lovgivning). Uden for 200 sømils fiskerigrænserne bliver fiskeriet reguleret af henholdsvis NAFO (for det nordvestlige Atlanterhav) og NEAFC (for det nordøstlige Atlanterhav).

NAFO:	North-West Atlantic Fisheries Organization (før ICNAF).
NEAFC:	North-East Atlantic Fisheries Commission.
ICES:	International Commission for Exploration of the Sea.

NAFO, hvor Danmark på Færøernes vegne er stiftende medlem, har fungeret siden 1. januar 1979. NAFO disponerer over egen videnskabelig kommission. Organisationen har hjemmel til at fastsætte tekniske reguleringer af fiskeriet og fangstmængder for bestemte fiskearter til medlemslande i havområdet uden for canadisk jurisdiktion i det nordvestlige Atlanterhav. For færøsk fiskeri har dette betydning for så vidt angår rejefiskeriet i områder ved Flemish Cap og fiskeri efter torsk og hellefisk i NAFO-området. NAFO har herudover delvis hjemmel til at behandle spørgsmål vedrørende fiskebestande, der bevæger sig over den canadiske fiskerigrænse.

For så vidt angår det nordøstlige Atlanterhav bygger både kystlandene og NEAFC på videnskabelig rådgivning fra den internationale fiskeribiologiske kommission, ICES.

NEAFC er således fra 1998 centrum for administration og kontrol med fangsten af så betydende fiskearter som nordhavssilden, rødfisk, blåhvilling, dybvandsfisk og makrel i Nordatlanten. Medlemslandene i NEAFC skal godkende de af NEAFC tildelte kvoter (TAC).

Siden 1994 har kyststaterne taget initiativ til fastsættelse af TAC samt fordeling imellem kyststaterne baseret på FN-aftaler om vandrende fiskebestande og højt migrerende arter i Nordøstatlanten. Dette gælder sild, makrel og blåhvilling. Efter at de respektive kyststater har fastsat et arrangement til fordeling samt planlagt forvaltningsstrategi, har man videre fastsat reguleringer for det internationale område i NEAFC. Kystlandene i NEAFC udgøres af Færøerne, Island, Rusland, Norge, Grønland og EU. NEAFC har kontrol med fiskeriet i internationalt farvand i Nordøstatlanten.

Det er Danmark, der er medlem af både NAFO og NEAFC på vegne af Færøerne (og Grønland), men det er de færøske og grønlandske medlemmer, der tilsammen udgør den danske delegation tillige med en repræsentant for Danmark.

Foruden det internationale samarbejde inden for NAFO og NEAFC har Færøerne siden 1977 indgået bilaterale aftaler om gensidige fiskerirettigheder med bl.a. Rusland, de baltiske lande, Norge, EU, Island og Grønland.

Traktaten om bevarelse af laksebestandene i Nordatlanten (NASCO) trådte i kraft den 1. oktober 1983. Traktaten er ratificeret af Canada, Danmark på Færøernes (og Grønlands) vegne, EU, Island, Norge, Rusland og USA.

For årene 2002 - 2004 er der ved de bilaterale fiskeriaftaler blevet fastsat følgende kvoter for henholdsvis Færøernes fiskeri i andre nationers farvande og internationalt farvand og for andre nationers fiskeri ved Færøerne, jf. tabel 4.3.

For yderligere specifikation af tabel 4.3., herunder de enkelte aftalelandes kvoter i færøsk farvand og færøske kvoter i fremmed søterritorium fordelt på fiskearter, se bilag 4.3.

For den færøske fjernfiskerflåde af trawlere er navnlig fiskemulighederne efter bundfisk (især torsk, kuller og sej) i Barentshavet af helt afgørende betydning, mens det for de færøske industriskibe især er kvoterne i EU-havområde og norsk zone, der har den største betydning.

Tabel 4.3. Færøernes fiskeriaftaler 2002 – 2004

	Færøernes kvoter i fremmed farvand			Andre landes kvoter ved Færøerne		
	2002	2003	2004	2002	2003	2004
Bundfisk (torsk m.v.)	26.249	24.229	29.251	20.782	20.222	20.470
Makrel	19.644	19.747	18.960	22.766	20.793	19.101
Sild	47.500	47.000	37.405	168.940	164.900	40645 ¹⁾
Lodde	56.000	51.000	40.000			
Brisling, hestemakrel	9.400	8.000	8.000	250	230	230
Sperling, tobis m.v.	31.780	31.780	31.780			
Blåhvilling	6.600	53.600	53.600	162.000	177.200	256.100
Rejer ²⁾	3.234	1.484	3.044			
+ fiskedage rejer	2.923 dage	2.923 dage	2.923 dage			
Andet	3.850	4.675	4.950	750	850	900

¹⁾ Kyststaterne har ikke indgået 5-partsaftale for 2004, jf. bilag 4.3.

²⁾ Rejefiskeriet ved Svalbard og Flemish Cap er ikke begrænset i mængder, men i.h.t. aftale med Norge er antallet af skibe og fiskedage begrænset.

Kilde: Fiskimálaráðið og Føroya Reiðarafelag (bilag 4.3)

De færøske fangstmuligheder i Barentshavet blev som følge af biologisk begrundede krav om begrænsninger i fangsttrykket på bestandene af torsk og kuller reduceret betydeligt i 1989 og i 1990. Siden blev kvoterne for bundfisk i Barentshavet forøget og lå på et generelt højt niveau i 1997 og 1998 for igen at blive reduceret i 1999 og 2000 og siden forblive på stort set uændret niveau frem til 2003. Den færøske kvote af torsk og kuller i henhold til aftale med Rusland er steget markant fra 2003 til 2004, nemlig fra 10.580 tons

i 2003 til 14.775 tons i 2004. I samme periode er den russiske kvote af blåhvilling i færøsk farvand øget fra 125.000 tons til 203.300 tons.

Kyststaterne Færøerne, Norge, Rusland, EU og Island indgik i 1996 en aftale om forvaltning af den atlantiskandiske sild, der efter 25 års fravær var begyndt at vise sig i store mængder. Ud af en fastsat totalkvote på 1.300 mio. tons fik Færøerne 79.000 tons i både 1998 og 1999. Totalkvoten blev mindsket både i 2000, 2001 og 2002. For 2001 var totalkvoten fastlagt til 855.500 tons, hvoraf den færøske kvote udgjorde 46.420 tons, en reduktion på 32 pct. i forhold til året før. Anbefalingen fra ICES og NEAFC var på 650.000 tons. For 2002 var totalkvoten 850.000 tons, hvoraf den færøske kvote udgjorde 45.140 tons. Siden er det ikke lykkedes kyststaterne at indgå en fællesaftale om forvaltningen af atlantiskandisk sild. Bilateralt blev der for 2003 indgået aftaler mellem Færøerne-Norge, Færøerne-EU og Færøerne-Island, og medio 2004 er der for 2004 indgået aftaler mellem Færøerne-Norge og Færøerne-EU.

På færøsk initiativ indgik kyststaterne Færøerne, EU og Norge i 1999 en aftale om totalforvaltning af makrel. Siden 1999 har kyststaterne Færøerne, EU og Island og Norge forhandlet om en tilsvarende aftale om blåhvilling, hvilket der dog endnu ikke er opnået enighed om. Forhandlingerne foregår under NEAFC regi for det internationale område. Landingerne af blåhvilling er siden 1998 steget dramatisk fra godt 650.000 tons til mere end 2,3 mio. tons i 2003.

Ved årlige forhandlinger mellem Færøerne og EU fastsættes årlige fangstmængder for parternes fiskeri i hinandens farvande. Kvoterne har med mindre ændringer stort set været uændret siden fiskeriaftalen mellem EU på den ene side og det færøske landsstyre og den danske regering på den anden side trådte i kraft i 1980. Aftalen giver Færøerne ret til at fiske blåhvilling, visse industriarter, makrel, hestemakrel samt mindre mængder af andre fisk i EU-farvand. Dertil kommer mindre mængder af bl.a. lodde, rejer, rødfisk og hellefisk i grønlandsk farvand i kraft af EU's fiskeriaftale med Grønland. EU har i henhold til aftalen adgang til at fiske makrel, blåhvilling, rødfisk, sej, torsk, kuller, lange og fladfisk.

Sammensætningen af fiskerflåden

Det fremgår af tabel 4.4, at den færøske fiskerflåde ved udgangen af 2003 bestod af 186 fartøjer over 20 tons med en samlet tonnage på 69.700 BRT. Hertil kommer ca. 213 erhvervsfiskefartøjer på mellem 5 og 20 tons.

Det skal bemærkes, at tonnageoplysningerne i tabel 4.4. bygger på en blanding af bruttoregistertonnage og bruttotonnage efter to forskellige opmålingskonventioner. I løbet af de senere år er de fleste skibe blevet opmålt efter den nye konvention (bruttotonnage) og eftersom tonnagen efter den nye opmålingsmetode oftest er betydelig større end efter den gamle metode, skal sammenligninger med tidligere år gøres med et vist forbehold.

Den samlede vægtede gennemsnitsalder på fiskeflåden var i 1989 på 15 år og i 1999 på 24 år. Tilgang af nye fiskeskibe bragte siden gennemsnitsalderen ned på 22 år i 2000. Siden 2001 har gennemsnitsalderen været 23 år.

Tabel 4.4. Fiskerflådens størrelse ved årets udgang 1989 samt 2001-2003

	Antal				1.000 BRT				Vægtet gn. alder ¹⁾			
	1989	2001	2002	2003	1989	2001	2002	2003	1989	2001	2002	2003
Fjernfisketrawlere	5	4	4	5	5,4	4,7	4,7	8,4	6	17	18	11
Ferskfisketrawlere	84	52	56	57	23,9	16,5	17,8	18,2	15	26	25	26
Andre trawlere	27	20	17	16	16,1	19,0	15,9	15,1	9	15	17	17
Trawlere i alt	116	76	77	78	45,4	40,2	38,4	41,7	10	20	20	20
Stållineskibe	26	18	19	20	6,0	4,1	4,5	4,9	23	36	35	36
Notskibe	9	12	13	11	8,1	17,3	18,2	15,0	23	18	20	19
Frostlineskibe	9	5	4	4	2,8	2,0	1,7	1,7	24	25	26	27
Andre	7	12	15	15	0,7	3,3	3,5	3,5	24	27	27	28
Line- og not-skibe i alt	51	47	51	50	17,6	26,7	27,9	25,1	31	21	22	22
Stålskibe i alt	167	123	128	128	63,0	66,9	66,3	66,8	21	21	22	21
Trælskibe (line- og trawlskibe)	89	62	60	58	4,8	3,1	3,0	2,9	37	47	47	49
Fiskeskibe i alt	256	185	188	186	67,8	70,0	69,3	69,7	29	23	23	23

¹⁾ Vægtet gennemsnitsalder udregnes på baggrund af det enkelte skibs alder set i forhold til skibets vægt i BR eller BRT og den samlede vægt, d.v.s. alder*skibets vægt/skibenes samlede vægt. Kun skibe større end 20 BRT indgår.

Kilde: Hagstova Forøya.

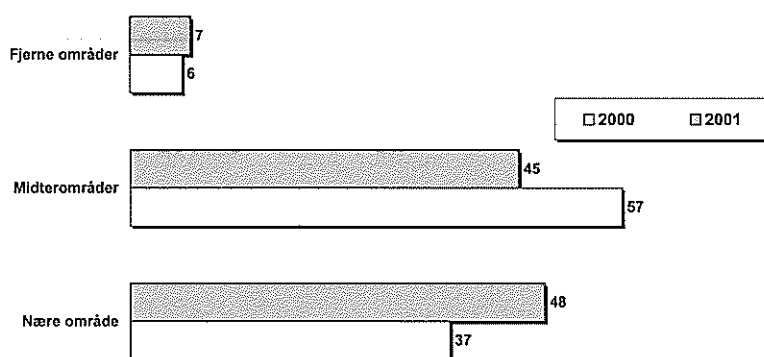
Som led i bestræbelserne på at opnå en bedre balance - mellem den samlede fangstkapacitet og fiskebestandene - og samtidig sikre bedre resultater for den tilbageværende del af flåden, har landsstyret i de seneste år gjort tilladelser til indførsel eller bygning af nye fiskefartøjer betinget af, at tilsvarende kapacitet udgår af flåden, dog ikke for så vidt angår skibe til fangst af pelagiske fisk, samt ubenyttede fiskerimuligheder efter rejer ved f.eks. Svalbard. I de senere år har den pelagiske flåde (fiskeri af blåhvilling, sild og makrel) undergået en kraftig fornyelse og udskiftning som led i de voksende muligheder for denne flådetype.

Færøske skibes fangster

Stort set alle områder, som den færøske fiskerflåde fisker i, er som tidligere beskrevet reguleret ved overenskomster eller internationale aftaler. Fangstmulighederne i fremmed

farvand fremgår af figur 4.2., som viser fangsterne fordelt på områder for 2000 og 2001. At fordelingen på nære og fjerne områder har særlig interesse knytter sig til mulighederne for at bringe fisken frisk til forarbejdning på Færøerne. Ved afslutningen af beretningen forelå der ikke oplysninger om færøske skibes fiskefangster i fjernområderne og midterområderne for 2002 og 2003, hvorfor fig. 4.2. ikke er ajourført for disse år.

Figur 4.2. De færøske skibes fiskefangster fordelt på områder 2000 - 2001 i pct.

Kilde: Fiskimálaráðið.

Til fjernområderne henregnes Flemish Cap, Internationalt farvand (NAFO 3), Vestgrønland, Barentshavet med områderne ved Nordnorge, Bjørnøen og Svalbard og russisk område.

Fra 1975 til 1990 reduceredes fangsterne i de fjerne områder fra ca. 18 pct. af de samlede fangster til kun 9 pct. af fangsterne i 1990. I 1993 udgjorde fangsterne i dette område 20 pct. Stigningen fra 1990 til 1993 skyldes især, at loddefiskeriet blev genoptaget i den russiske del af Barentshavet, og at kvoterne af bundfisk i dette havområde også var noget højere. I 1996 var fangstandelen i fjernområderne tilbage på niveauet fra 1990 på ca. 10 pct., hvilket specielt skyldtes en mindre fangst af torsk i områderne NAFO 3 og i Barentshavet. Fjernområdernes andel er siden faldet jævnt og udgjorde i 2000 og 2001 kun 6 til 7 pct. af fangsterne. At den procentvise fangstandel i de fjerne områder er faldet jævnt fra midten af 1990'erne skyldes hovedsageligt den kraftigt forøgede fangst af blåhvilling og sild i midterområderne, men også en mindre fangst i 2000 og 2001 af torsk i russisk område og gråzonen i Barentshavet. Gråzonen er et fællesområde i Barentshavet,

hvor Norge og Rusland er uenige om grænsefastsættelse. Færøske fangster i gråzonen bliver regnet af enten norske eller russiske kvoter.

Til midterområderne henregnes fiskeområderne ved Island, Nordsøen og Skagerrak, områderne vest for de britiske øer, Rock All, Øst-Grønland, Jan Mayen og ved Norge (Nordsøen). Bortset fra fiskeriet ved Island og rejefiskeriet ved Øst-Grønland, Flemish Cap og ved Svalbard er det færøske fiskeri på midterområderne hovedsageligt begrænset til fiskeri med not- og industriskibe.

Især fiskeriet af lodde og sild ved Island, Øst-Grønland og Norge var fra 1996 hovedbidragsyder til væksten i fangstmængderne i midterområderne. Midterområdernes andel af den samlede fangst steg fra 33 pct. i 1995 til at udgøre mellem 51 og 57 pct. i perioden 1998-2000. I 2001 faldt fangstandelen til 45 pct. på grund af tilbagegang i fiskeriet af lodde ved Island og sild ved Norge, Øst-Grønland, Jan Mayen og det internationale farvand nord for Færøerne.

På grund af manglende oplysninger om færøske skibes fiskefangster i fjern- og midterområderne i 2002 og 2003 kan midterområdernes andel af de færøske skibes samlede fiskefangster i alle områder ikke gøres op.

I perioden 1991 - 1993 faldt den procentvise andel af fangsterne i nærområderne, for midt i 1990'erne at stige til over 50 pct. af fangsterne med torskens og sildens tilbagevenden til færøsk farvand. Fra 1996 til 1999 har den samlede fangstmængde i nærområderne ligget mellem ca. 142.000-147.000 tons, mens andelen af de samlede fangster i alle områder faldt til ca. 40 pct. i samme periode, hvilket hovedsageligt skyldes den kraftigt forøgede fangst af blåhvilling og sild i midterområderne i samme periode. Nærområdernes andel af fangsterne blev forøget kraftigt i 2001 og udgjorde 48 pct., hvilket især skyldes øget fiskeri efter blåhvilling.

På grund af manglende oplysninger om færøske skibes fiskefangster i fjern- og midterområderne i 2002 og 2003 kan heller ikke nærområdernes andel af de færøske skibes samlede fiskefangster i alle områder gøres op. For nærområdet kan dog oplyses, at der mængdemæssig var der tale om en fremgang fra knap 245.000 tons i 2002 til 290.000 tons i 2003. I 2001 udgjorde de færøske skibes fangster i nærområderne knap 254.000 tons.

Fremgangen i nærområdet fra 2002 til 2003 kan især henføres til en øget fangst af blåhvilling på 46.000 tons. Hvor der i nærområderne blev fanget ca. 61.000 tons blåhvilling i 2000, blev der i 2001 fanget ca. 127.000 tons, i 2002 godt 103.000 tons og i 2003 knap 150.000 tons.

Fangsten af bundfiskearterne torsk, kuller og sej i nærområdet faldt til gengæld fra ca. 110.000 tons i 2002 til godt 104.000 tons i 2003. Fangsten af sej faldt efter stadig

fremgang siden 1996 med godt 7.500 tons, hvorimod fangsten af torsk og kuller viste en lille stigning. Torskefiskeriet ved Færøerne blev cirka halveret fra 1996 til 1999, men havde fremgang med en fangst på ca. 38.000 tons i både 2002 og 2003 mod knap 28.000 tons i 2001. I 1998 og 1999 lå fangsten af torsk omkring 21.000 tons årligt.

Sammensætningen af de færøske skibes fangster i perioden 1998 – 2001 og 2003 i alle områder fordelt på fiskearter fremgår af tabel 4.5. Der foreligger ikke oplysninger over de færøske skibes fangster for alle områder i 2002.

Tabel 4.5. Færøske skibes fiskefangster i alle områder fordelt på fiskearter 1998-2001 og 2003¹⁾, tons

	1998	1999	2000	2001	2003
Torsk	39.689	33.725	32.601	38.706	51.049
Kuller	22.598	19.697	16.212	16.061	26.547
Stor sej	26.751	34.423	35.997	45.792	44.058
Brosme/Lange	5.936	5.712	4.919	5.480	5.256
Byrke-Lange	1.274	2.136	1.756	2.454	2.092
Rødfisk	7.951	7.129	13.324	13.572	8.835
Hellefisk	3.787	4.111	5.584	4.128	2.990
Sildehaj	7	10	13	8	14
Laks	5	0	0	0	0
Rejer	12.985	14.843	12.611	16.175	13.991
Skaldyr	4.825	5.993	3.989	4.053	3.658
Hummer	57	80	73	51	33
Blåhvilling	71.217	105.106	152.687	259.761	335.504
Sperling	6.222	4.045	1.754	2.429	2.459
Lodde	41.966	24.275	59.855	32.110	45.175
Tobis	11.071	7.487	8.513	603	5.162
Hestemakrel	216	3.643	2.014	180	809
Makrel	10.654	11.334	21.022	24.005	14.014
Sild	70.214	56.476	65.270	35.172	28.923
Guldlaks	17.167	8.186	6.388	9.952	6.671
Stinglaks	89	45	116	412	-
Skolæst	84	108	53	91	516
Havtaske	1.885	2.578	2.216	2.006	2.344
Andet	7.174	6.871	7.432	11.636	4.618
I alt	358.013	454.399	524.837	524.837	604.718

¹⁾ Der forelå ikke opgørelse for 2002 til brug for beretningen.

Kilde: Fiskimálaráðið, Hagstova Foroya og Fiskiveiðieftirlitið.

Oversigten viser, at den samlede færøske fangst steg med ca. 69 pct. fra 1998 til 2003. Den markante stigning skyldes især stigende fangster af blåhvilling. Af de betydende bundfiskearter (torsk, kuller og sej) var fangsten af torsk faldende til og med 2000 for at stige i 2001 og igen frem til og med 2003. Færøske fiskeres fangst af sej har vist betydelig vækst fra 1998 og frem til og med 2003. Fangsten af kuller har, efter at have ligget på et forholdsvis lavt niveau i 2000 og 2001, ligget på et noget højere niveau i 2003. Fangsterne af sild er ca. halveret fra 1999 til 2003.

Fangster ved Færøerne

De samlede fangster ved Færøerne var i 1975 på ca. 137.000 tons. I slutningen af 1980'erne udgjorde de totale fangster mellem ca. 250.000 og 350.000 tons - men med betydelige udsving mellem de enkelte år. I midten af 1990'erne steg niveauet til at ligge mellem 300.000 og 450.000 tons, dog fortsat med betydelige udsving. En væsentlig årsag hertil var en markant stigning i fangsten af sild, makrel og blåhvilling i farvandene omkring Færøerne.

Efter at der i en årrække havde været et dårligt fiskeri af torsk, tiltog bestanden af torsk i færøske farvande, specielt i perioden fra 1995 til 1997. Fiskeriet af torsk var dog i kraftig tilbagegang i 1998 og 1999, men var i perioden 2000-2002 i fornyet fremgang for i 2003 stort set at ligge på samme niveau som året før. Kullerfangsterne steg kraftigt fra 1996 til 1998, faldt så noget i 1999-2001, men steg kraftigt i 2002 for kun at stige lidt i 2003. Sejfiskeriet, der har været på et meget lavt niveau i årene fra 1995 til 1998, har siden 1999 udviklet sig i stærk opadgående retning og fangsten ved Færøerne blev næsten fordoblet fra 1998 til 2002, men faldt igen i 2003, hvor fangsten lå godt 15 pct. under niveauet i 2002.

Tabel 4.6. på næste side viser udviklingen og fordelingen af fangsterne ved Færøerne fordelt på lande i årene 2000 - 2003.

Efter at fangsten ved Færøerne både i 1998 og 1999 lå ca. 7 pct. lavere end i 1997, var der i 2000 en fremgang af ca. samme størrelsesorden, som blev fulgt op af en markant fremgang på knap 37,5 pct. i 2001. Efter flere år med markant fremgang var der i 2002 og 2003 en samlet tilbagegang på 18 pct. i de samlede fiskefangster ved Færøerne.

Den færøske andel af fangsterne udgjorde i 1975 29 pct., i 1992 52 pct. og i 2000 39 pct. De seneste år en andelen steget år for år og udgjorde 60 pct. i 2003, jf. tabel 4.7. på næste side.

Tabel 4.6. Fiskefangster ved Færøerne fordelt på lande 2000 – 2003

	2000	2001	2002	2003	2000	2001	2002	2003
	- 1.000 tons -				- pct. -			
Færøerne	166,7	253,7	244,9	290,9	39	43	47	60
Tyskland og UK	3,9	2,4	2,2	4,7	1	0	0	1
Frankrig	5,0	8,8	2,8	4,5	1	1	1	1
Norge	47,0	52,5	34,9	33,9	11	9	7	7
Island	75,7	144,2	90,7	5,9	18	25	17	1
Rusland	117,8	107,8	143,6	129,6	27	18	28	27
Andre lande ¹⁾	12,9	18,3	0,4	12,2	3	3	0	3
I alt	428,9	587,7	519,5	481,7	100	100	100	100

¹⁾ Rusland, Danmark, Holland og Grønland

Kilde: Fiskimálaráðið.

Af de knap 482.000 tons fisk, som blev fanget ved Færøerne i 2003, blev som nævnt 60 pct. fanget af færøske skibe. For de betydende bundfiskearter (torsk, kuller og sej) var den færøske andel af fangsterne tæt på 98 pct. i 2003. Det russiske fiskeri i færøsk havområde består hovedsageligt af fiskeri efter blåhvilling og makrel, mens EU-landenes begrænsede fiskeri er sammensat af et bredt udsnit af fiskearter - herunder navnlig blåhvilling, makrel og sild.

Tabel 4.7. Den samlede fiskefangst ved Færøerne i 2003 fordelt på lande og fiskearter (1.000 tons)

	Torsk	Kuller	Sej	Blå-hvilling	Andre fisk	I alt
Færøerne	37,6	24,0	42,7	149,6	37,0	290,9
UK	0,3	0,2	0,7	0,0	0,5	1,7
Norge	0,5	0,3	0,0	28,6	4,5	33,9
Rusland	0,0	0,0	0,0	126,3	3,3	129,6
Andre lande ¹⁾	0,0	0,0	1,1	15,2	9,4	25,7
I alt	38,4	24,5	44,5	319,7	54,7	481,8

¹⁾ Island, Danmark, Holland, Frankrig, Tyskland og Grønland

Kilde: Fiskimálaráðið, Fiskiveiðieftirlitið.

Fangsttryk og fangstregulering

Fra midten af 70'erne og indtil slutningen af 80'erne fandt der en omfattende modernisering og effektivisering sted af den færøske fiskerflåde. Fra midten af 90'erne er der igen sket effektiviseringer i flåden med enkelte nybygninger.

Sideløbende med udbygningen af den samlede fangstkapacitet har fiskeriindsatsen - opgjort som antal fiskedage - også været stigende. Den langt større fangstkapacitet og fangstintensitet har ifølge biologerne i ICES (International Council for the Exploration of the Sea) og det færøske fiskerilaboratorium medført, at fangsttrykket på navnlig bestandene af torsk, kuller og sej ved Færøerne har været for stort. Foruden at medføre, at man ikke kan få et optimalt udbytte af bestanden, er der også risiko for, at bestandene i ugunstige miljømæssige forhold ikke kan reproducere sig selv. I rapporterne fra ICES anbefales et fangsttryk, ikke anbefalinger om fangstniveau; men samtidig opgiver ICES en sandsynlig fangst svarende til det anbefalede fangsttryk.

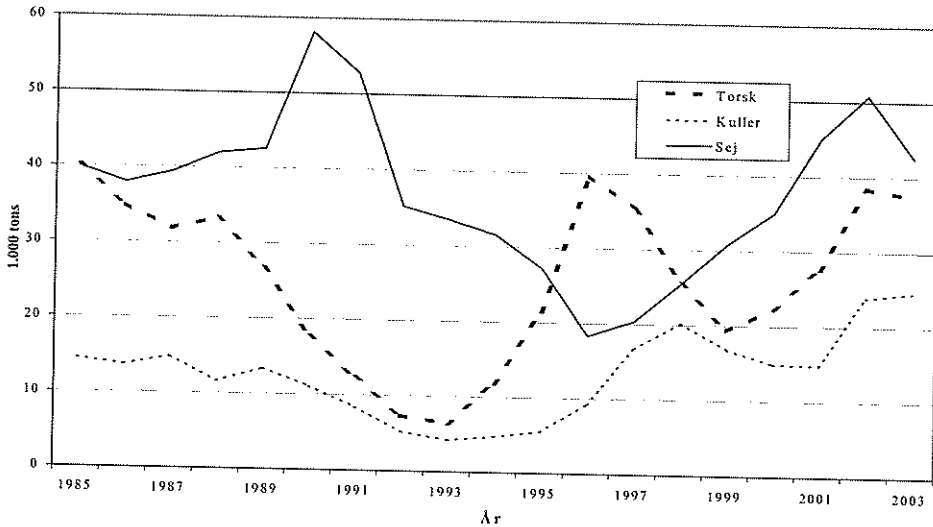
Rapporten fra ICES med vurderinger af fiskebestandene og anbefalinger om fangsttrykket for fiskeåret 2004/2005 anbefaler, at fangsttrykket for torsken på Færøplateauet øjeblikkelig reduceres med 50 pct. Færøernes fiskeriundersøgelser har udtalt, at bestandsvurderingen viser, at der er fare for, at torskebestanden i området i 2006 vil komme ned på niveauet i 1991 og 1992, der er det laveste, man har kendskab til. Rådgivningen for torsken på Færøbanke er ligesom tidligere år, at indsatsen ikke må overstige den gennemsnitlige indsat for perioden 1996-2002. Det vil indebære en markant reduktion i antallet af tildelte fiskedage. Også for kuller og sej er fangsttrykket for højt, især for sej. For kuller tilrådes en reduktion af fangsttrykket på mindst 17 pct. og for sej mindst 30 pct. i forhold til fiskeåret 2003/2004.

Det færøske fiskerilaboratorium har i marts 2004 lavet nogle undersøgelser der giver indtryk af, at torskebestanden ved Færø-plateauet er i tilbagegang, at bestandene af kuller ved Færøerne er i god stand, og at bestanden af torsk på Færø-banke er stabil.

Da nuværende lagtingslov om erhvervsmæssigt fiskeri blev indført i 1996, blev antal fiskedage til de forskellige flådegrupper fastsat således, at det gennemsnitlige årlige fangsttryk for henholdsvis torsk, kuller og sej var 33 pct. Med henvisning til sikkerhedsprincippet anbefaler ICES i stedet, at man tilstræber et fangsttryk på henholdsvis 27 pct., 20 pct. og 22 pct. for de tre bundfiskearter. For perioden 1997-2003 har det årlige fangsttryk for torsk på Færøplateauet i gennemsnit været 43 pct., for kuller 28 pct. og sej 29 pct.

Fra 1996 til og med 1999 har torskefangsten været nedadgående, men er siden 2000 steget til et højt niveau i 2002, mens fangsterne af sej er steget støt siden 1996. Fangsten af kuller steg kraftigt i 1996-1998, aftog noget i 1999-2001 for at stige igen de seneste par år og nå det hidtil højeste niveau i 2002.

Figur 4.3. Færøske ferskfiskeflådes fangst af torsk, kuller og sej 1985 - 2003 (1.000 tons)

Kilde: Hagstova Føroya.

Den flerårige positive udvikling i fangsterne af torsk, kuller og sej gav sig i 2002 udslag i, at hjemmefiskerflåden dette år satte ny rekord i fangstmængde for de tre bundfiskearter med godt 113.000 tons. Hjemmefiskerflådens fangstmængde faldt i 2003 til ca. 105.000 tons af de tre bundfiskearter. I 2001 var fangsterne af bundfiskearterne ca. 89.000 tons. Den hidtidige største fangstmængde var i 1984, hvor fangsterne af de tre bundfiskearter nåede op på 107.000 tons.

For at sikre en bedre balance mellem fiskerikapaciteten og fiskebestandene og samtidig sikre et bedre økonomisk grundlag for fiskeflåden blev der i 1987 iværksat et fiskeritilladelsessystem for alle fartøjer over 20 tons. Dette tilladelsessystem blev suppleret med en række andre tekniske reguleringer, herunder navnlig fredning af bestemte fiskeområder (beskyttede områder) og fiskeforbud i bestemte tidsrum, som navnlig tog sigte på en beskyttelse af ungfisken. De beskyttede områder er gennem de seneste år blevet større, og der er blevet flere af de beskyttede områder. Siden er der med samme sigte indført regler om mindste maskevidde, hvorved maskevidden er forøget fra 135 mm til 145 mm for torsk og kuller. Maskevidden for sej og rødfisk er 135 mm og for blålange 100 mm. I 1994 indførtes kvotesystemet, og i 1996 blev kvotesystemet erstattet med fiskedageordningen, jf. nedenfor.

Fiskeriordninger i færøsk farvand

I forbindelse med aftaler indgået mellem den danske regering og landsstyret under krisen først i 90'erne, blev der indført kvoter for bl.a. det færøske fiskeri. Kvoterne blev baseret på internationale biologers vurderinger. Kvotesystemet viste sig hurtigt uhensigtsmæssigt, da det medførte en for tidlig opfiskning af kvoterne, samt store problemer i forbindelse med bifangster, specielt ved fiskeri af bundfiskearterne torsk, sej og kuller. Man konstaterede endvidere en stigende mængde af fisk som blev smidt ud igen, da kvoten ikke tillod fangst heraf, samt uregelmæssigheder i rapporteringssystemet, hvilket gav anledning til bekymring hos biologerne.

Utilfredsheden med kvoterne resulterede i, at landsstyret nedsatte et udvalg, "Reguleringsudvalget", til at se nærmere på hele fiskerireguleringsystemet, jf. nedenfor. Et resultat af forhandlingerne den 3. november 1995 mellem regeringen og landsstyret blev, at det blev overladt til hjemmestyret selv - med udgangspunkt i målsætningen om at føre en fiskeripolitik baseret på et biologisk og økonomisk bæredygtigt fiskeri med vægt på genopbygning af fiskebestandene - at udforme det konkrete indhold i lovgrundlaget for fiskeriet.

Det af landsstyret nedsatte Reguleringsudvalg, der var nedsat med repræsentanter fra alle fiskeriorganisationer, landsstyret og Fiskerilaboratoriet, fremkom i februar 1996 med sin redegørelse om en fremtidig reguleringsordning for fiskeriet. Udvalgets anbefalinger gik ud på at afskaffe kvotesystemet og erstatte dette med indførelse af omsættelige fiskedage og fredning af bestemte områder i perioder.

Landsstyret fremsatte som opfølgning herpå i foråret 1996 forslag til ændring af loven om erhvervsmæssigt fiskeri. Loven blev vedtaget i maj 1996 og trådte i kraft 1. juni 1996. Ordningen kaldes fiskedageordningen, og i denne er det - i modsætning til kvoteordningen - ikke fangsterne, der reguleres, men fangstindsatsen. Den samlede fiskerflåde opdeles i forskellige fartøjsgrupper - kyst-, line- og trawlfiskere - samt i størrelse (BRT), og hver fartøjsgruppe tildeles et samlet antal fiskedage pr. år, som fordeles ligeligt på fartøjerne i gruppen. I ordningen reguleres fangsterne af bundfisk.

Fordelingen af fiskedage på fartøjsgrupper er bestemt ved anvendelse af detaljeret fiskeristatistiske opgørelser for 10-års perioden 1985-94. For hver fiskeart beregnes fangsteffektiviteten som den andel af den skønnede bestand et fartøj i en given gruppe i gennemsnit har fanget i løbet af en dag. Desuden beregnes, hvorledes fangsterne af hver enkelt art har fordelt sig på fartøjsgrupperne.

Under ordningen opdeles farvandet omkring Færøerne i henholdsvis et indre og et ydre fiskedageområde. En fiskedag giver ret til fiskeri i ét døgn i det indre fiskedageområde, men kan ombyttes til tre døgn i det ydre fiskedageområde.

Allerede i løbet af efteråret 1996 opstod der diskussion i lagtinget om fordelingen og antallet af fiskedage. Denne diskussion fortsatte i årene herefter og tager udgangspunkt i bestandsvurderingerne og de deraf afledte antal fiskedage.

Fiskedagene er omsættelige, hvilket er ensbetydende med, at der mellem de fleste hovedgrupper af fiskefartøjer kan overføres fiskedage, dog ikke fra linefiskeri til trawlfiskeri. Indenfor hovedgrupperne er der fri omsættelighed. I slutningen af året kan landsstyret endvidere regulere antallet af uforbrugte fiskedage, eller efter råd fra det færøske fiskerilaboratorium inddrage eller udbyde fiskedage. Fiskedagene kan som hovedregel sælges eller lejes ud for en periode på op til 10 år.

Fiskedageordningen overvåges af landsstyret, der efter afgivelse af skøn fra udvalget vedrørende fiskedage og det færøske fiskerilaboratorium foreslår antallet af fiskedage. Selve fastsættelsen af antal fiskedage sker ved lagtingslov. Ordningen har en række undtagelser, bl.a. kan kystfartøjer med licens til både line og håndline fordoble antal fiskedage ved at skifte fra line til håndline. Fiskedageudvalget er sammensat af repræsentanter for fiskerierhvervet og en formand udpeget af landsstyremanden.

Antallet af fiskedage bliver løbende reguleret ved lagtingslove, hvor der kan forekomme store forskydninger mellem de forskellige typer af fiskefartøjer. Således fik de store partrawlere og lineskibene for fiskeåret 1997/1998 reduceret antallet af fiskedage med 12,5 pct. - i forhold til det oprindelige antal fiskedage foreslået i 1996. Mindre skibe (15-100 BRT) samt småtrawlere fik reduceret antallet af fiskedage med 4,8 pct., mens specielt de små kuttere (under 15 brt.) fik tildelt ca. 34 pct. flere fiskedage.

Lagtinget reducerede ved lovændring i august 1998 yderligere det samlede antal fiskedage for fiskeåret 1998/1999 med ca. 5 pct. for alle grupper. Endvidere blev det vedtaget at øge omsætteligheden, idet sammenlægninger af en eller flere licenser blev tilladt. Det samlede antal fiskedage for fiskeårene 1999/2000 og 2000/2001 forblev uændret. Landsstyremanden for fiskerianliggerne havde ellers indstillet, at antallet af fiskedage for fiskeåret 2000/2001 skulle reduceres med 5 pct. for alle grupper, men et enigt Lagting vedtog at lade det samlede antal fiskedage forblive uændret for alle grupper. Antallet af fiskedage forblev også uændret for fiskeåret 2001/2002. Fiskerilaboratoriet havde ellers gerne set, at fangsttrykket straks blev reduceret med 25 pct., men i erkendelse af, at det ville være omfattende og vanskeligt at gennemføre fra et år til et andet, anbefalede man i stedet at gennemføre reduktionen over tre år. Fiskedageudvalget - bortset fra udvalgets formand - anbefalede uændret antal fiskedage. Udvalgets formand anbefalede en reduktion i antallet af fiskedage på mindst 6 pct., hvormed man bl.a. tog hensyn til fiskeriflådens forøgede effektivitet. For fiskeåret 2002/2003 blev der vedtaget en reduktion i antal fiskedage på 1 pct. Siden blev antal fiskedage reduceret med 2 pct. for fiskeåret 2003/2004.

For fiskeåret 2004/2005 blev antal fiskedage ved lovændring i august 2004 reduceret med 1½ pct. i forhold til foregående fiskeår. Landsstyremanden for fiskerianliggender vil herudover ved udstedelse af bekendtgørelser reducere antal fiskedage på Færøbanke med 10 pct. og frede Færøbanke i torskens gydningsperiode. Færøernes fiskeriundersøgelses indstilling til landsstyremanden fulgte stort set de tidligere beskrevne anbefalinger fra ICES. Fiskedageudvalget anbefalede en reduktion af antal fiskedage på 10 pct. i forhold til fiskeåret 2003/2004 og samtidig fredning af Færøbanke i torskens gydningsperiode.

Fiskeriinspektion og redningstjeneste

Tilsynet med og beskyttelsen af "Fiskeriterritorium ved Færøerne", der er fastlagt ved kgl. Anordning af 21. december 1976, varetages ifølge en samarbejdsaftale af 2. januar 1986 af landstyrets Fiskerikontrollen (herunder Fiskiveiðueftirlitið) og Færøernes Kommando (Tilsynet udføres i henhold til fiskerilovgivningen fra 1994 med senere ændringer.

Ved udvidelsen af det færøske fiskeriterritorium (til 200 sømil) pr. 1. januar 1977 forøgedes de områder, der skal inspiceres, fra ca. 4.500 sømil² til ca. 80.000 sømil². Med denne udvidelse og efterfølgende aftaler med andre lande om fiskerirettigheder, bl.a. med fastsættelse af kvoteordninger og nye redskabsbestemmelser, har fiskeriinspektionen skiftet karakter fra at være inspektion af grænsen til at være inspektion af områder.

Dette har medført, at inspektionen har fået til opgave at administrere en pålagt meddelelsespligt for alle fiskefartøjer og samtidig kontrollere, at alle fartøjer, som træffes på fiskeriterritoriet, har de nødvendige tilladelser og overholder de love og bekendtgørelser, der gælder på området. I ønsket om at styrke forholdene omkring fiskerikontrollen har landsstyret foretaget en række omstruktureringer inden for fiskerikontrollen.

Færøernes Kommando disponerer over et inspektionsskib af "Thetis" – eller "Beskytteren" – klassen, med en "Lynx" helikopter. Herudover benyttes "Gulfstream (GIII)" – fly fra flyvevåbnet i fiskeri- og farvandsinspektionen.

Fiskerikontrollen Disponerer over to inspektions- og redningsskibe "BRIMIL" og "TJALDRID", samt en 30 fods motorbåd "Spógvin". Herudover benytter fiskerikontrollen også Atlantic Airways to helikoptere til inspektion- og redningsarbejde.

Der blev i 2001 arbejdet frem mod en færøsk overtagelse af ledelsen af søredningstjenesten ved Færøerne og i den forbindelse oprettelse af en færøsk MRCC-station (Maritime Rescue Co-ordination Centre). De færøske myndigheder overtog ledelsen af søredningstjenesten ved Færøerne den 1. april 2002. Der blev i den forbindelse indgået en samarbejdsaftale om MRCC-Tórshavns mulighed for at anvende Færøernes Kommandos kommunikationsinstallationer under en SAR (Search and Rescue) operation.

Fiskeristøtte

Med henblik på at sikre en stabil salgspris til den del af fiskerflåden, der lander fersk fisk til filetfabrikkerne på Færøerne, blev Råfiskefonden etableret i maj 1975.

Råfiskefondens formål blev i 1983 udvidet, idet fonden ved sin prisfastsættelse herefter blev pålagt at styre fiskeriet på en sådan måde, at fiskebestandene blev bevaret på et niveau, som ud fra et langtidsperspektiv ville give det største udbytte. Pr. 1. oktober 1990 blev Råfiskefonden nedlagt og dens tilskud afløstes af henholdsvis et pristilskud, et indførselstilskud og forarbejdningsstøtte. Af disse blev pristilskuddet den vigtigste støtteform.

I 1993 blev prisstøtten omlagt til en tidsbegrænset, investeringsstøtte til ejere af fiskefartøjer, der havde fangstlicens. Støttebeløbene blev fordelt efter type af fiskefartøj, fangstmetode, størrelse af fiskefartøjet samt alderen på fartøjet. Støttebeløbene varierede fra minimum 47.319 kr. om året til mindre fartøjer, som fisker i færøske farvande op til 1,3 mio. kr. til de største dybvandstrawlere. Støtteordningen blev fastsat for perioden 7. marts 1993 til 7. marts 1998. De sidste former for investeringsstøtte til fiskefartøjer ophørte i maj 1998.

Fra 1997/98 er direkte støtte til driften af fiskeskibe helt bortfaldet. Der gives dog stadigvæk en række former for indirekte støtte ved fastsættelse af mindstelønninger og dagstøtte, støtte til telefonering m.v., jf. tabel 4.8.

Den samlede fiskeristøtte blev reduceret med ca. 110 mio. kr. fra 1996 til 2001. De seneste tre år har fiskeristøtten udgjort ca. 39 mio. kr. årligt.

Tabel 4.8. Fiskeristøtte fordelt på støtteordninger i 1999 – 2003 (1.000 kr.)

	1999	2000	2001	2002	2003
Mindsteløn ¹⁾	3.664	4.084	1.201	2.994	1.205
Mindsteløn til hjemmefiskere ²⁾	18.641	11.218	10.277	8.200	11.027
Telefonstøtte	3.006	3.439	3.370	3.550	3.464
Dagstøtte	8.357	7.990	8.353	9.769	11.377
Tillæg ved sygdom	5.698	5.560	5.967	5.647	5.716
Ferieløn	2.118	2.114	1.845	2.202	2.198
Arbejdsmarkedsbidrag	1.148	800	520	516	384
Udbetalt til lønninger m.v.	42.632	35.205	31.533	32.878	35.371
Transporttilskud	3.561	3.631	3.726	3.676	1.950
Importtilskud	6.131	4.054	3.628	3.111	-
Særlig støtte	70	2.542	197	286	1.017
Særlige støtteordninger	9.762	10.227	7.551	7.073	2.966
Udbetalt i alt	52.394	45.432	39.084	39.951	38.337

¹⁾ Frem til 1998: mindsteløn, dagstøtte og tillæg ved sygdom

²⁾ Mindsteløn til hjemmefiskere vedtaget i maj 1996, se afs. nedenfor om fiskernes aflønning.

Kilde: Fiskimálaráðið/Lönjávningarstovan.

I maj 1995 vedtoges en lagtingslov om støtte til udvikling af fiskerierhvervet på land for finansåret 1995. I henhold til loven kunne der ydes støtte til opkøb af 3.-lands fisk, krebsdyr og skaldyr til forarbejdning på Færøerne. Støtten var på maksimalt 1,25 kr. pr. kg. Endvidere gav loven mulighed for at yde støtte til produktudvikling på færøske fiskevirksomheder med op til 1/3 af projektets omkostninger. Lignende støtteordninger har været i kraft siden 1990-91. Medio maj 1996 vedtog lagtinget et lovforslag, som viderefører støtteordningerne fra 1995-loven, dog ydes ekstra støtte på 0,50 kr. pr. kg. i ét år, såfremt produktionen etableres på et sted, hvor der ikke er produktion i forvejen.

I maj 1995 blev der skabt hjemmel for landsstyret til at yde støtte til transport af fisk til de områder, hvor man har vanskeligt ved at bruge de etablerede fiskeauktioner (især Sandoy, Suðuroy, Vágar og Nólsoy). Med lovændringer i 1999 og 2000 blev hjemlen til støtte bl.a. udvidet til at omfatte transport fra auktioner til fiskevirksomheder og transport af fersk og forarbejdet fisk fra fiskevirksomheder til afskibningshavn, der er adskilt af fjord eller sund. Med en bekendtgørelse fra 2003 ydes der nu kun støtte til transport fra auktion til fiskevirksomhed.

Finansiering af fiskefartøjer

Nybygning og ombygning af færøske fiskefartøjer er typisk finansieret ved låneoptagelse i Færøernes Realkreditinstitut, Fiskeribanken eller Skibskreditfonden suppleret af lån fra landskassen og/eller lån med landskassegaranti. Supplerende lån, udrustningslån, driftskreditter m.v. for færøske fiskefartøjer tilvejebringes overvejende gennem de færøske pengeinstitutter.

Siden 1995 har færøske og norske banker i højere grad deltaget i selve anskaffelsesfinansieringen af skibe, medens landskasselån og garantier er gledet ud. Fiskeribanken og Skibskreditfonden har samtidig reduceret udlånsvirksomheden på Færøerne meget.

Færøernes Realkreditinstitut har siden oprettelsen i 1955 ydet 1. prioritetslån til fiskefartøjer hjemmehørende på Færøerne med op til 50 pct. af vurderingsværdien. Løbetiden for realkreditinstitutts lån er 10 år. Lagtinget vedtog i november 1998 lov om Realkreditinstitutts virksomhed, der udvider lånerammerne med adgang til 2. prioritetslån op til 80 pct. af vurderingen med øget løbetid på 15 år. Samtidig vedtoges at Realkreditinstituttet på vegne af landsstyret kan genudlåne såkaldte likviditetslån som 2. prioritetslån sidestillet med 2. prioritetslån fra Realkreditinstituttet og andre låneinstitutioner. Realkreditinstituttet har med den nye lovgivning også fået adgang til et noget større virkeområde indenfor maritimt relateret virksomhed i opdræts- og off-shorenæringen og finansiering af et begrænset antal specialfartøjer.

Institutts udlånsvirksomhed har været finansieret - foruden af grundfondsmidler (oprindelig Marshallmidler) - ved udstedelse af 8 pct., 10-årige obligationer med statsgaranti. Danmarks Nationalbank har siden 1967 opkøbt obligationerne til pari, og låneoptagelsen var således indirekte statssubsidieret. Siden 1994 har der ikke været ydet statsgaranti og loven er også sat ud af kraft, hvorfor optagelse af lån sker på markedsvilkår.

Færøernes Realkreditinstituts virksomhed er pr. 5. november 1998 overgået som rent færøsk lovgivnings- og forvaltningsanliggende, jf. aftalen mellem landsstyret og regeringen af 10. juni 1998, se bilag 4.1.

I regnskabsåret 1. april 2003 til 31. marts 2004 har Færøernes Realkreditinstitut ydet 19 lån på i alt 358,6 mio. kr. Heraf er de 8 nye lån på 144,9 mio. kr. og 11 omprioriteringslån på 213,7 mio. kr. Institutts udlån pr. 31. marts 2004 har en hovedstol på 703,8 mio. kr., der ved afdrag og indfrielse er nedbragt til 565,9 mio. kr. fordelt på 116 lån. Institutts egenkapital udgør pr. 31. marts 2004 562,5 mio. kr.

Kongeriget Danmarks Fiskeribank har siden 1959 kunnet yde lån til fiskefartøjer og fiskeindustri på Færøerne. Fiskeribanken fik nye låneregler i 1999. Efter de nye regler kan lån til nybygning af fartøjer ydes med op til 70 pct. af kontraktprisen og have en løbetid på

op til 20 år. Lån til andre fartøjer kan ydes med op til 60 pct. af fartøjets værdi. Løbetiden for lån til andre fartøjer vil normalt være 20 år for fartøjer med alder op til 10 år - for ældre fartøjer 15 år. Fiskeribanken kræver normalt første prioritets pant i fartøjet. For lån op til 40 pct. af fartøjsværdien stilles normalt ikke krav om egenkapital. Ved lån herudover kræves en egenkapital på 50 pct. af den del af lånet, der ligger over 40 pct. af fartøjsværdien. Egenkapitalkravet kan erstattes af en pengeinstitutgaranti.

Restgælden af færøske lån fra Fiskeribanken til fiskefartøjer var ved udgangen af 2003 på knap 19,7 mio. kr. mod godt 21,4 mio. kr. i 2002 og 12,4 mio. kr. i 2001.

Danmarks Skibskreditfond har tidligere ydet lån til færøske fiskefartøjer på vilkår svarende til de lån, der gives af Færøernes Realkreditinstitut. Med vedtagelsen af den såkaldte "værftspakke" kunne Skibskreditfonden frem til 1993 yde 14-årige indexlån på meget favorable vilkår. Fonden ydede i 1992 nye udlån til Færøerne på 10,5 mio. kr., hvorefter den samlede restgæld til fonden (for skibe hjemmehørende på Færøerne) udgjorde 336,2 mio. kr. I perioden 1993 - 1999 ydede fonden ikke lån til Færøerne og ultimo 2003 var restgælden nul. Til sammenligning var restgælden 70,4 mio. kr. ultimo 1997.

Fonden har ikke siden 1993 kunnet yde lån under "værftspakken", idet statssubsidier til danske nybygninger på daværende tidspunkt blev ændret til en såkaldt rentestøtteordning. Fonden har således siden 1993 ydet lån på markedsvilkår uden statssubsidiering. Fondens finansiering sker således i dag på fuldt ud kommercielle vilkår. Fonden vurderer fortsat løbende projekter på Færøerne, men konkurrencevilkår fra primært lokale institutter har bevirket, at der p.t. ikke er udlån til færøske kunder.

Op gennem 90'erne har der været iværksat en række forskellige muligheder for finansiering til nybygning og ombygning af fiskefartøjer, som oftest gennem lån, hvor landsstyret stillede en form for garanti.

Som det fremgår af tabel 4.9. på næste side er landskassens långivning til fiskefartøjer faldet markant siden 1990 for at ophøre fra 1996 og 1997. De seneste år har der igen været ydet likviditetslån.

Tabel 4.9. Landskassens långivning til fiskefartøjer i årene 1990-2003

Finansår	Kurstabslån	Støttelån	Særlån	Likviditetsslån	I alt
			- mill. kr. -		
1990		19,9	20,6	7,0	47,5
1991		4,5	5,1	10,2	19,8
1992		7	0,6	12	19,6
1993				13,2	13,2
1994		0,4		7,5	7,9
1995		0,6		2,7	3,3
1996					0,0
1997					0,0
1998				1,5	1,5
1999				14,0	14,0
2000				20,3	20,3
2001				10,0	10,0
2002				0,3	0,3
2003				23,7	23,7

Kilde: Føroya Gjaldstova.

I marts 1997 blev det vedtaget at omlægge fjernfiskeflådens lån m.v. Baggrunden var, at en række af de større, og også nyere, rejjetrawlere er så gældstyngede, at de ville gå konkurs indenfor kort tid. Landskassens pant i disse skibe ville derved blive nødlidende, men den vedtagne låneomlægning sikrer i et vist omfang pantet, samtidig med at skibene, som ønsket af landsstyret, kan forblive på færøske hænder.

Loven indebærer, at der efter ansøgning gives adgang til en omlægning af støttelån, udbetalte kautioner og landskasselån til rente- og afdragsfrie tilskudslån. Derudover kan der ske gældsnedskrivning delvist mod pant. Under behandlingen blev det diskuteret, om der var behov for skibene. Det blev bl.a. anført, at kapaciteten i rejfiskeriet er for stor i forhold til de eksisterende kvoter. Udgifterne ved loven var i 1998 ca. 50 mio. kr.

I løbet af 1998 og foråret 1999 var der fra politisk hold en løbende debat om at give et større beløb i støtte til fiskeflåden til nybygninger, idet store dele af flåden er ældet. I efteråret 1999 besluttede landsstyret, at der ikke skal gives støtte til fornyelse af fiskeflåden.

I forbindelse med skibsbyggeri på færøske værfter, kan der gives op til 12 pct. i refusion af fragtomkostninger og importafgifter. Derudover gives ingen støtte til skibsværftsindustrien.

Fiskernes aflønning

Fiskernes aflønning afhænger som udgangspunkt af fangstmængden samt af den pris, fangsten kan indbringe ved salg.

Afhængig af, om fiskeren er aflønnet efter en såkaldt nettooverenskomst eller en bruttooverenskomst, kan udviklingen i omkostningerne ligeledes få indflydelse på hyrens størrelse.

Brugen af henholdsvis brutto- og nettooverenskomster varierer alt efter, hvilken fartøjstype og fangstmetode, der er tale om. Efter bruttoprincippet aflønnes mandskabet med en vis andel, gennemsnitlig omkring 25 - 50 pct. af skibets indtægter opgjort som fangsternes salgsværdi. Den resterende del tilfalder rederen, der ud af sin andel afholder omkostningerne.

De forskellige aflønningsformer medfører betydelige forskelle i mandskabslønnen mellem de forskellige skibstyper og fangstformer, og samtidig til stærkt svingende indtægter. Med henblik på at afbøde virkningerne af de svingende indtægter er der ved lagtingslov fastsat regler om mindsteløn, dagstøtte og mindsteindtægt.

Mindsteløn ydes personer, som er påmønstreret fiskefartøj i henhold til overenskomst mellem Føroya Reiðarafelag (Færøernes Rederiforening) og vedkommende fagforening. Såfremt sådan overenskomst ikke foreligger, er mindstelønnen betinget af, at der er mønstreret efter aftale mellem vedkommende reder eller ejer af skibet og vedkommende fagforeninger. Mindstelønnen pr. 1. maj 2004 er 14.515 kr. pr. måned eller 484 kr. pr. døgn, fiskeren er påmønstreret.

For mandskab påmønstreret fiskefartøjer bliver der desuden udbetalt dagstøtte. På alle havgående fiskeskibe (typisk fiskeskibe over 100 BRT) ydes hver mand med den nuværende mindsteløn for hver påmønstreret dag på turen det, som er forskellen mellem 8 almindelige timelønninger i overenskomsten mellem Føroya Arbeðarafelag (Færøernes Arbejderforbund) og Føroya Arbeðsgevarafelag (Færøernes Arbejdsgiverforening) og 1/30 del af månedsmindstelønnen. Dette tillæg reduceres med 65 øre for hver krone, som fangstandel, inkl. mindsteløn og mandskabsstøtte pr. dag, overstiger 1/30 af gældende måneds mindsteløn.

Dagstøtten er fra 1. maj 2004 322,56 kr. pr. døgn, fiskeren er påmønstreret fiskefartøj. Dagstøtten er et tillæg til mindstelønnen, som sammenlagt giver (mindst 484 kr. + 322,56 kr.) 806,56 kr. pr. døgn + 12 pct. i feriegodtgørelse. Det specielle ved dagstøtten er aftrapningsordningen, hvor dagstøtten siden 14. maj 2003 reduceres med 65 øre (tidligere 55 øre) for hver krone, som fangstandel inkl. mindsteløn og mandskabsstøtte pr. dag, overstiger 1/30 af gældende måneds mindsteløn. Aftrapningsordningen udregnes efter følgende formel: Dagstøttemax. - $(0,65 \times (\text{fangstandel} - \text{mindsteløn})) = \text{Dagstøtte}$. Dagstøtten bortfalder helt, når fangstandelen kommer op på 980 kr. pr. dag.

Til mandskab på fartøjer i hjemmefiskeri indenfor færøsk fiskerizone er der siden 1. juni 1996 blevet udbetalt mindsteindtægt, som udgør minimum. 8.200 kr./md. Mindsteindtægten nedsættes med 5 kr. for hver 10. kr. der tjenes, herunder indtægter fra fiskeandele. For at oppebære mindsteindtægtsstøtte skal der i de foregående 6 måneder være solgt for mindst 54.000 kr. pr. mand.

For en oversigt over gennemsnitshyrer i fiskerflåden fordelt på skibstyper 1997 - 2002 henvises til bilag 4.4.

Føroya Reiðarafelag og Føroya Fiskimannafelag indgik den 6. maj 2002 en ny overenskomst, der løb frem til 1. december 2003. Som noget nyt blev der med overenskomsten indført en pensionsordning for fiskere. Et andet væsentligt punkt i den nye overenskomst var, at den maksimale varighed af fisketurene blev forkortet. For mere om overenskomsten fra 2002 henvises til afsnit 4.10. Den 3. marts 2004 blev overenskomsten fornyet med visse ændringer, bl.a. med øget pensionsbidrag for både fisker og reder. Den nye overenskomst løber frem til 1. december 2004.

Fiskepriser

En af de væsentligste faktorer for den færøske samfundsøkonomi er niveauet for prisen på fisk, dels ved salget via auktioner fra fiskeflåden til fiskeindustrien, og dels ved fiskeindustriens salg af forarbejdet fisk til brugerne (i første omgang til catering, supermarkeder m.v.).

Priserne på fisk varierer ofte og er let påvirkelige overfor internationale konjunkturer, bl.a. har valutakurserne en indvirkning på fiskepriserne. Herudover har efterspørgslen efter fisk naturligvis også en indvirkning på prisen. Tidligere års offentlige debat om sygdomme i kvæg- og svinekød var formentlig stærkt medvirkende til at efterspørgslen efter fisk var stigende for nogle år siden, hvilket pressede prisen opad. Prisen faldt dog markant i løbet af 2003, jf. bl.a. næste afsnit om fiskerflådens driftsresultater.

Salget af fisk fra fiskeskibene sker enten direkte til forarbejdningsindustrien på Færøerne eller i udlandet, eller via auktion. Der findes på Færøerne kun én fiskeauktion, Fiskamarknaður Føroya. Fiskeauktionen har fire afdelinger på Færøerne: en i Toftir på Eysturoy, en i Klaksvík på Borðoy, en i Sørvágur på Vágar og en i Vágur på Suðuroy. Mest brugt er auktionen i Toftir på Eysturoy.

Salget via auktion foregår enten som en gulvauktion, hvor fisken udbyrdes beset, eller via telefonauktioner. Gennemsnitsprisen ved telefonauktionen vil ofte ligge en anelse højere end på gulvauktionen, da fisken er friskere ved direkte salg til fabrikken. Endvidere vil fiskefartøjet afholde fragtudgiften, hvorfor opkøberen (fiskeindustrien) kan give en lidt højere pris.

prisen faldt igen. Prisudviklingen for kuller var frem til foråret 2002 stort set den samme som for torsk, men prisen på kuller fortsatte modsat prisen på torsk med at falde i både 2002 og 2003. Fiskeriet af kuller var godt i perioden, og udbudet derfor stort. Prisen på sej fulgt ikke med prisstigningen på de øvrige bundfisk fra 1998 til efteråret 2001. Prisen på sej har, som det fremgår af fig. 4.4., ligget og svinget omkring 5 kr. pr. kg. fra 1999 til og med 2002 for at falde til et noget lavere niveau fra starten af 2003.

Fiskerflådens driftsresultater

Fangsten pr. fangstdag faldt betydeligt fra midten af 80'erne og frem til 1994/1995. For både små og store trawlere samt lineskibene var der tale om et fald på 35 - 49 pct., hvor partrawlerne i forhold hertil havde en beskeden tilbagegang i fangst pr. fangstdag. Fra midten af 1990'erne er det gået frem igen for alle bådtyper, men især for de små trawlere var fremgangen markant til og med 2002. For de små trawlere var der i 2002 tale om en fangst på 918 kg. pr. dag pr. mand mod 803 kg. i 2001 og kun 368 kg. i 1994. Udviklingen vendte dog markant for de små trawlere i 2003, hvor fangsten faldt til 576 kg. pr. dag pr. mand. Det er den laveste fangst pr. dag pr. mand for denne bådtype siden 1996. For de store trawlere er der ligeledes tilbagegang i 2003. I 2003 er fangsten pr. dag pr. mand opgjort til 580 kg. mod 729 kg. pr. dag pr. mand i 2002.

Partrawlerne opretholdt stort set samme høje fangstniveau i 2003 som året før med 912 kg. pr. mand pr. dag. Kun i 2002 har partrawlerne haft et højere fangstniveau end i 2003. Partrawlernes driftsresultater er de seneste par år mærket i negativ retning af det store prisfald på sej. Partrawlerne er den bådtype, der fanger den største mængde fisk ved Færøerne, men det er samtidig den gruppe, der skal leve af de såkaldte billige fiskearter. Hele 71 pct. af fangsten i 2003 var sej, hvor prisen er faldet med over 31 pct. over tre år.

Udvikling frem til midten af 90'erne skyldes formentlig en overfiskning af navnlig bestandene af torsk og sej, hvilket ikke blot har medført en u hensigtsmæssig udnyttelse af bestandene, men samtidig i høj grad har påvirket fiskeriets rentabilitet i ugunstig retning. Sammen med stigende driftsudgifter og en større rente- og afdragsbyrde resulterede dette i en stærk forringelse af fiskerflådens driftsresultater.

Fra 1996 gik fiskeriet væsentligt frem, og specielt i 1997/98 var fangsterne for istrawlere store, da bestandene af bundfiskearterne - i modstrid med fiskeribiologernes udsagn - gik betydeligt frem. Fiskeriet af bundfiskearterne viste tilbagegang i 1998/1999, bl.a. faldt fangsterne af torsk markant. De faldende mængder har dog ikke haft den store negative indvirkning på indtjeningen. Priserne var høje i 1998 og steg yderligere i 1999, hvorefter priserne holdt sig på det høje niveau til hen mod slutningen af 2001, hvor især prisen på torsk faldt markant, se figur 4.4.

Føroya Banki skrev i deres årsrapport for 2002, at hjemmefiskeflåden, der fisker bundfiskene torsk, kuller, sej og rødfisk, havde en meget tilfredsstillende indtjening i

2002. Hjemmefiskerflåden satte i 2002 ny rekord hvad angår fangstmængde. Priserne faldt imidlertid med ca. 10 pct. i forhold til året før, således at fangstværdien var uændret i forhold til 2001, hvor hjemmefiskerflåden landede fisk til en samlet værdi af ca. 1,2 mia. kr., hvilket var en vækst på 10-12 pct. i forhold til året før og en tredobling siden 1994. Udviklingen for hjemmefiskerflåden er bemærkelsesværdig, idet hjemmefiskerflåden under krisen sidst i 80'erne og først i 90'erne blev halveret, og alligevel havde fangstmængderne aldrig været større end i 2002.

I 2003 vendte flere års positiv udvikling for hjemmefiskerflåden, både som følge af et fald i fangstmængden på 6 pct. og som følge af et fald i prisen på fisk, navnlig for kuller og sej, der er af stor betydning for hjemmefiskeriet. Den samlede fangstværdi faldt således i 2003 med knap 12 pct. i forhold til året før.

For fjernfiskerflåden tegner der sig et broget billede.

Notfiskerflåden, som fisker pelagiske fisk (blåhvilling, sild og makrel) har i en årrække haft meget tilfredsstillende indtjeningsforhold. Ikke mindst fiskeriet af blåhvilling har bidraget hertil, men den kan nok se frem til en beskæring af fiskeriet efter blåhvilling, jf. også afsnitte om internationale reguleringer og fiskeriaftaler i starten af afsnit 4.3. Rederierne har som resultat af de gode år været i stand til at konsolidere sig, næsten hele flåden er skiftet ud med nye skibe og består overvejende af store og effektive skibe. Lavere priser på blåhvilling i 2003 end i 2002 har medført, at indtjeningsforholdene ikke var helt så gode som de seneste par år.

Fabrikstrawlerne, som overvejende fisker i Barentshavet, har haft en stabil indtjening de senere år. Kvoterne har stort set været stabile og priserne gode. Denne del af flåden mærkede dog det markante prisfald på op til 25 pct. for frosne fiskeprodukter på verdensmarkedet i 2003. De færøske torskekvoter i Barentshavet modsvares i det væsentlige af russiske kvoter til blåhvilling i færøske farvande. En international kvotering med en reduktion af blåhvillingfiskeriet til følge vil således føre til en konkurrence mellem de færøske notskibe og fabrikstrawlerne om den samme færøske kvote af blåhvilling. Forøgede færøske kvoter i Barentshavet i 2004 er en positiv udvikling for fabrikstrawlerne, ikke mindst i lyset af, at denne gruppe har fået større fangstkapacitet efter at nye trawlere er kommet til for ældre skibe.

For rejefiskerflåden er forholdene fortsat ganske utilfredsstillende. Betydelige forekomster af arktiske rejer har ført til et prissammenbrud på markedet. De lave rejepreiser kombineret med stigende driftsomkostninger, navnlig til olie, førte i 2002 og 2003 til store underskud i flåden. Rederiforeningen skrev i sin årsberetning for 2002, at mellem 300-400 arbejdspladser på havet og på land er i fare. For perioden 1999-2003 har rejetrawlernes fangstværdi i alt udgjort 1.044 mio. kr. og i samme periode er der udbetalt hyrer for tæt på 300 mio. kr.

Fiskeindustri

Kapaciteten i den færøske konsumfiskeindustri omfattede tidligere 29 filetfabrikker fordelt ud over landet. Med stærkt faldende råvaretilførsel var der tale om meget stor overkapacitet i konsumfiskeindustrien. Problemet med den faldende råvaretilførsel søgtes afhjulpet ved opkøb af udenlandsk fisk til forarbejdning på Færøerne samt ved øget forædling af fisken på Færøerne.

I slutningen af 1997 vedtog lagtinget en lov, der sætter begrænsninger for færøske fiskefartøjers mulighed for at afsætte fangsten uden for Færøerne. Færøske fiskefartøjer har frit lov til at lande op til 25 pct. af fangsten uden for Færøerne³, uden at antallet af fiskedage begrænses. Overskrides grænsen på 25 pct. kan antallet af fiskedage reduceres med op til 30 pct. Ligeledes kan der foretages begrænsninger i tildelingen af kvoter. Loven er ikke gældende for en række fiskearter, bl.a. sild, makrel og laks.

Ordningen viste sig umiddelbart at være succesfuld, idet langt mindre af fangsten fra færøske fiskere blev solgt ubehandlet i udlandet end tidligere. Det skal dog her bemærkes, at de høje fiskepriser til og med 2001 højest sandsynligt også har haft en indvirkning herpå.

De seneste år er en stigende andel af den landede fisk dog sendt ud af landet uden forarbejdning på Færøerne (som frosset/iset hel fisk), og er således ikke endt som råvarer til videre forarbejdning på Færøerne. Som forklaring på denne udvikling har det været nævnt, at ovenfor nævnte lov kun giver mulighed for at lande op til 25 pct. af fangsten udenlands, men det står samtidig rederierne frit at lande fisken på Færøerne, sælge den over auktionen til sig selv og efterfølgende eksportere fisken uforarbejdet. I 2003 blev 59 pct. af kullerfangsten eksporteret uforarbejdet, mens 26 pct. af sejfangsten og 23 pct. af torskefangsten blev eksporteret uforarbejdet. Faldende fiskepriser siden 2002 har højst sandsynligt bidraget til denne udvikling.

Et indtryk af udviklingen i råvaretilførslen til de færøske filetfabrikker fås af figur 4.5., der viser udviklingen i landinger fra de færøske fiskeskibe til færøske fiskekøbere i perioden 1992-2003.

³ Beregnet ud fra et gennemsnit af 4 måneders fangst.

Figur 4.5. Landinger fra færøske ferskfiskeskibe til færøske fiskekøbere og fiskeauktioner 1999-2003¹⁾, tons landet vægt.

- 1) Tallene indeholder alene landinger fra færøske ferskfiskeskibe. Fiskearterne sild, makrel og industrifisk er ikke medregnet.

Kilde: Hagstova Føroya.

Landingerne fra færøske skibe faldt i årene 1989 til 1993 fra ca. 109.600 tons til ca. 65.000 tons. Fra 1993 og til 1998 voksede tilførslen med 52 pct., men faldt så igen - med 8 pct. - fra 1998 til 1999. De seneste tre år er tilførslen vokset markant, i alt med godt 48 pct. over tre år – og alene med 17 pct. i 2002. Den anslåede forarbejdningskapacitet, ekskl. forarbejdning af industrifisk, har de seneste år været stigende. Kapaciteten er formentlig omkring 130.000 tons årligt og dermed tæt på de samlede landinger. Sæsonmæssige flaskehalse, mangel på arbejdskraft i fiskeindustrien og manglende efterspørgsel efter bestemte fiskearter, i 2002 og 2003 især efter kuller, har været en medvirkende årsag til, at store mængder fisk de seneste år er sendt uforarbejdet ud af landet.

I juni 1993 stiftedes produktionsselskabet P/F Føroya Fiskavirking, hvis kommercielle navn er United Seafood. Efter en rekonstruktion i 1998 kom 8 ud af oprindelig 19 fabrikker med i det nye selskab, resten af fabrikkerne overtog Føroya Banki. Føroya Fiskavirking solgte en fabrik fra i 1998, en blev udlejet til produktion af laks frem til marts 2003. Der har været produceret på de resterende seks fabrikker i 2003. Selskabets overordnede strategi fastlægges centralt, mens de enkelte fabrikker er organiseret som profitcentre, der ledes og administreres på stedet. Selskabet oprettede i 1998 egen salgsorganisation.

Råvaretilførslen til selskabet udgjorde i 2003 ca. 32.000 tons (i 2002 var råvaretilførslen ca. 38.000 tons). Føroya Fiskavirking købte i 2003 godt 23 pct. af den samlede fangst af bundfisk ved Færøerne, hvilket er en del mindre end sædvanligt. Produktionen og resultatet har været mærket af, at der i 2003 har været en stor produktion af sej, hvor middelstørrelsen er faldet meget.

Føroya Fiskavirking havde i 2003 et overskud på driften på godt 2,3 mio. kr., mod et overskud på 17,1 mio. kr. i 2002. En strejke i foråret 2003, hvor selskabet mistede 6 ugers produktionstid, og et trægt internationalt marked har påvirket resultatet i negativ retning. Selskabet havde et salg af fiskevarer i 2003 på 523 mio. kr. mod 624 mio. kr. i 2002. Egenkapitalen er pr. 31. december 2003 opgjort til 117,1 mio. kr.

Ud over de nævnte fabrikker i Føroya Fiskavirking produceres der bl.a. på Kósavirkio i Klaksvík, der modtager 18-20 pct. af de færøske skibes fangster af bundfisk, samt på en række mindre virksomheder eller grupperinger, der har øget deres andel af den færøske produktion de senere år.

Industrifiskefabrikken Havsbrún i Fuglefjord, der producerer fiskemel- og olie samt foder til fiskeopdræt, havde i 2003 en omsætning på 489 mio. kr. mod 467 mio. kr. i 2002 og 308 mio. kr. i 2000. Ultimo 2003 var egenkapitalen på 135 mio. kr. og fabrikken havde 102 ansatte (årsværk). Havsbrún forarbejdede i 2003 331.000 tons råvarer/fisk, hvilket er rekord. Der blev forarbejdet 243.000 tons i 2002. I 1997 producerede Havsbrún til sammenligning 129.000 tons.

Eksportselskabet Faroe Seafood P/F, der blev oprettet som et selvstændigt aktieselskab i forbindelse med rekonstruktionen af fiskeindustrien oprettet som et selvstændigt aktieselskab, har ultimo 2003 opbygget en egenkapital på 62 mio. kr. efter at have været nede på ca. 28 mio. kr. i 1997.

Selskabet fik i forbindelse med oprettelsen i 1995 tilført 50 mio. kr. i kapital fra Færøernes Erhvervsudviklingsinstitut, der fremdeles ejer hele aktiekapitalen i selskabet.

Faroe Seafood, hvis forretningsområde omfatter globalt salg og markedsføring af bundfisk, rejer og laks havde i 2003 et rekordstort primært driftsresultat før skat på 11,3 mio. kr.

Målt på salg er Faroe Seafood Færøernes største selskab indenfor erhvervet.

En forholdsvis stor del af Faroe Seafoods salgsaktiviteter foregår i udlandet, hvor man er etableret med datterselskabet i Danmark, Frankrig og England.

Faroe Seafood har også etableret sig indenfor egen produktion af fiskeprodukter og driver egne fabrikker i Danmark og på Færøerne. Faroe Seafood er desuden aktionær i et par rederier, to opdrætsselskaber og en saltfiskefabrik, foruden en emballageleverandør.

Fiskeopdræt

Det færøske havbrugserhverv er en forholdsvis ny erhvervsgren, som siden slutningen af 70'erne og navnlig gennem 80'erne var i kraftig udvikling. I 1988 blev der produceret i 63 anlæg. I slutningen af 80'erne kom opdrætserhvervet i alvorlig krise på grund af stærkt faldende markedspriser kombineret med en række svære sygdomsproblemer i besætningerne. Dette resulterede i en række konkurser, således at der i 1994 alene var mellem 17 og 20 anlæg i drift.

Fra midten af 90'erne og frem til 2001 gennemgik erhvervet en positiv udvikling og har været præget af stærk fremgang. Siden 2001 har kombinationen af sygdom og kraftigt faldende markedspriser ramt erhvervet hårdt. Flere lakseopdrættere har lidt alvorlige tab, og erhvervet havde underskud i 2002 og 2003 og har behov for kapitaltilførsel, hvis havbrugserhvervet på Færøerne skal spille en betydende rolle i fremtiden.

Etablering og drift af havbrugsanlæg og smoltanlæg kræver tilladelse fra Færøernes landsstyre.

Der var i 2003 opdrætstilladelser til havbrug på 32 forskellige lokaliteter. Disse havbrug blev kontrolleret af 10 selskaber (koncerner) mod 17 selskaber i 1997. I og med at der i større grad er sammenfald i ejerinteresserne, er tallet af kontrollerende virksomheder faldet de seneste år. Flere opdrættere er gået konkurs i 2003. Andre har fået omlagt deres ejerforhold og –struktur.

Produktionen af laks og ørred har en lang produktionstid. Midt i 1990'erne var produktionstiden på ca. 4 år. Gennem de seneste år har man formået at nedbringe produktionstiden væsentligt. Fra tidspunktet, hvor der bliver truffet afgørelse om af producere smolt, og til den er klar til at slagte, går der i gennemsnit ca. 2-2½ år

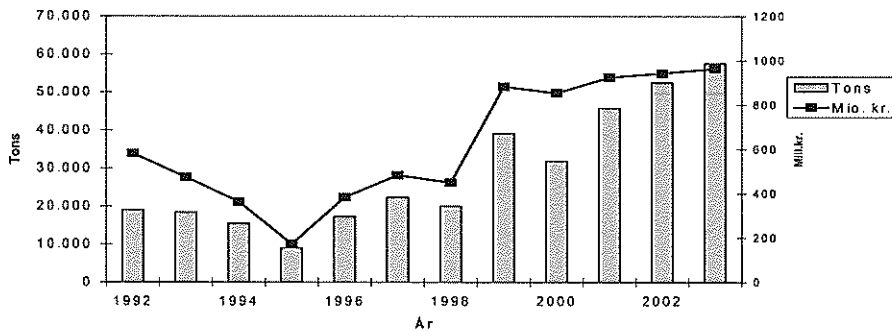
På grund af den lange produktionscyklus (ca. 2-2½ år) stilles der store krav til likvid kapital, da foder og løn m.m. skal finansieres i produktionsperioden. Dette finansieringsbehov er i overvejende omfang først og fremmest blevet tilgodeset gennem lån- og kreditgivning fra færøske pengeinstitutter og udlånsfonde samt foderfirmaer. Der er siden hen også indskudt udenlandsk (norsk) kapital i enkelte opdrættsvirksomheder, hvilket har givet anledning til nogen debat.

Fiskeopdræt er i dag en af Færøernes vigtigste erhvervsgrene og det næststørste eksporterhverv. Omkring 26 pct. af Færøernes eksport i 2003 stammer fra eksport af laks

og i mindre omfang ørreder, hvor eksportandelen udgjorde 22 pct. i 2002 og hele 28 pct. i 1999. I 1995 tegnede opdrætserhvervet sig for knap 12 pct. af Færøernes samlede eksport.

Som det fremgår af figur 4.6, så blev 2003 det år, hvor både eksportværdien og eksportmængden blev den største nogensinde.

Figur 4.6. Eksport af laks og ørred 1992 – 2003, eksportvægt¹⁾ og værdi

1) Eksport af laks opgjort som vægt af rund fisk (WFE = Whole Fish Equivalent).

Kilde: Fiskaaling P/F.

I 2003 blev der eksporteret for 964 mio. kr. laks og ørred, en stigning på 2,2 pct. i forhold til 2002. Til sammenligning blev der i 2000 eksporteret for 854 mio. kr. laks og ørred. Langt hovedparten (godt 800 mio. kr. i 2003) af eksporten er laks. Laksen tegnede sig for 97 pct. af den samlede værdi af fiskeriopdrætseksporten i 2001, men andelen faldt først til 86 pct. i 2002 og siden til 83 pct. i 2003, hvor der blev slagtet og eksporteret betydelig større mængder ørred end tidligere år. Andelen af ørred forventes dog at falde betydeligt i løbet af de kommende år.

Den isede, hele laks tegner sig for langt størstedelen af eksporten. Siden slutningen af 90'erne er mellem 19 og 25 pct. af produktionen af laks dog forarbejdet på Færøerne, hvor andelen først i 90'erne var ca. 10 pct. Eksporten af forarbejdet laks sker hovedsageligt som lakseportioner. Der har de seneste par år været et markant fald i eksporten af røget laks. Der blev i 2003 kun eksporteret 13 tons røget laks mod 384 tons i 2002 og 688 tons i 2001.

Hvor eksportværdien steg med 2,2 pct. fra 2002 til 2003, steg den eksporterede mængde i samme periode mere markant med 10,2 pct. Eksportværdien har, som det fremgår af figur

4.6, været stigende siden 2000, men de lave verdensmarkedspriser på laks fra sidste halvdel af 2001 og frem har betydet en relativ mindre stigning i værdien af eksporten.

For såvel laks som ørred gælder, at prisen pr. kg. forarbejdet fisk faldt jævnt gennem 1990'erne frem til 1998/1999. Fra sidst i 1999 steg priserne betydeligt og holdt sig på et usædvanligt høje niveau i 2000. Den gennemsnitlige eksportværdi pr. kg. laks var fra 1996 til og med 1999 godt 22 kr. pr. kg. (eksportværdi opgjort pr. WFE). For 2000 var den gennemsnitlige eksportværdi 26,80 kr. pr. kg. laks. En global overproduktion af laks medførte hen på efteråret 2001, at lakseprisen faldt til omkring 15 kr. pr. kg, som ikke giver dækning for produktionsomkostningerne, der typisk ligger i 19-20 kr. pr. kg. For 2001 var den gennemsnitlige eksportværdi 20,34 kr. pr. kg. laks. Lakseprisen faldt yderligere i 2002, hvor den gennemsnitlige eksportværdi blev 18,97 kr. pr. kg. laks. For 2003 er den gennemsnitlige eksportværdi faldet yderligere til 16,86 kr. pr. kg. laks. Et pænt stykke under produktionsomkostningerne. Medio 2003, hvor EU aftog mindsteprisen på norsk laks, lå markedsprisen en overgang nede på 12 kr. pr. kg. laks.

Eksporten af laks og ørred må ud fra det aktuelle kendskab til antal smolt i 2004 og allerede udsatte fisk i havbrugene i 2004 forventes at falde drastisk i løbet af 2004-2006. Havbrugsforeningen forventer, at produktionen af laks og ørred i 2006 vil falde til under 1/5 af produktionen i 2003.

Der blev i 2003 udsat 7,9 mio. laksesmolt, hvilket er en nedgang på godt 54 pct. i forhold til 2002, hvor der blev udsat 17,2 mio. laksesmolt. Man er dermed under niveauet for 1997, hvor der blev udsat 8,6 mio. laksesmolt. Herudover blev der i 2003 udsat 1,0 mio. kr. regnbueørreder mod 2,9 mio. i 2002 og 4,1 mio. i 2001.

I 2000 blev det første tilfælde af laksesygdommen ILA (Infektøs Lakse Anæmi) konstateret i et laksebrug på Færøerne. Der blev konstateret yderligere 18 tilfælde i løbet af 2001-2003 og yderligere tilfælde er konstateret i første halvdel af 2004. ILA-sygdommen, der er en virusinfektion, viser sig ved, at fiskenes lever og nyre svulmer op, hvorefter fiskene dør af iltmangel. De syge fisk slagtes, desinficeres og brændes. Havområderne, hvor der er konstateret ILA, braklægges i et halvt år, inden de atter tages i brug.

Der er gennemført omfattende tiltag for at bekæmpe smittespredningen til andre laksebrug. Smitten kan sprede sig via brøndbådene, der sejler mellem lakseringene med bl.a. foder. Endvidere kan vilde fisk og undslupne laks og ørreder sprede sygdommen, ligesom lakselus kan sprede smitten.

I årene 2001-2003 har navnlig ILA-tilfældene og de lave laksepriser på verdensmarkedet medført alvorlige tab for flere lakseopdrættere. Hvor de fleste opdrættere i 1999 og 2000 var forholdsvis godt konsoliderede efter tilfredsstillende indtjeningsforhold de foregående år, tegner der sig nu et meget dystert billede for erhvervet. Medio 2001 udgjorde

branchens egenkapital 0,5 mia. kr. I 2004 er hele egenkapitalen tabt - og mere end det, skriver Føroya Banki i bankens årsberetning for 2003. Banken vurderer, at hvis produktionen skal opretholdes på et niveau, som muliggør en hensigtsmæssig udnyttelse af kapaciteten i branchen – der omfatter ikke blot opdræt, men også smoltproduktion, slagtning og forædling – vil det være nødvendigt, at erhvervet tilføres ny kapital.

Fangst i øvrigt

Fangst af søfugle har i dag kun en marginal erhvervsmæssig betydning for enkelte bygdesamfund. På grund af tilbagegangen i bestandene af visse arter (lomvier, søpapegøjer m.v.), er der ved lov fastsat begrænsninger for fangsten af de pågældende arter.

Derimod har fangsten af grindehvaler og andre småhvaler en vis økonomisk betydning.

Grindefangsten er i nyere tid blevet udsat for stærk kritik af forskellige miljøorganisationer, der har anført, dels at bestanden trues af færingernes hvalfangst, dels at de anvendte jagtmetoder er præget af brutalitet. Denne kritik, der fra tid til anden har medført problemer for de færøske eksporterhverv, er imidlertid præget af manglende kendskab til de faktiske forhold. Grindehvalen har gennem år været genstand for særdeles grundige videnskabelige undersøgelser, og det er ved disse fastslået, at den nordatlantiske bestand udgør ca. 800.000 hvaler. Det er ud af denne bestand, den færøske grindefangst tages.

Den færøske grindestatistik er formentlig verdens ældste jagtstatistik, der kan føres tilbage til i al fald år 1584 og er ubrudt siden 1709. Den viser, at jagttrykket ligger betydeligt under det af den internationale hvalfangstkommission (IWC) krævede maksimale jagttryk på 2 pct., idet det færøske jagttryk udgør i gennemsnit 0,1 pct. med en variation fra 0,0 til 0,6 pct. Det er herved dokumenteret, at den færøske grindefangst på ingen måde truer bestanden, men er en marin ressource, Færøerne kan høste af uden at true arten. I 1999 blev der taget 608 grindehvaler (8 grindeflokke), hvilket er under 0,1 pct. af den anslåede bestand. I 2002 blev der taget 626 grindehvaler (10 grindeflokke), og i 2003 blev der taget 503 grindehvaler (5 grindeflokke).

For så vidt angår selve fangsten er metoderne og redskaberne nu udviklet således, at både fangst og den efterfølgende slagtning ikke påfører hvalerne unødige lidelser. Fangsten foregår efter gammel skik ved, at flokke af grindehvaler, der observeres i farvandene tæt ved øerne, med småbåde drives ind mod stranden hvor de aflives.

Man har på Færøerne gennem de senere år taget en række initiativer til dyreværnsmæssige forbedringer af indfangning og aflivning af hvaler. Således skal fangstpladsen være godkendt. I øjeblikket er der 21 godkendte lokaliteter og 3 lokaliteter med foreløbig

godkendelse. Hvalspydet og hvalharpunen er afskaffet og figurerer ikke længere som tilladte redskaber.

Kød og spæk fordeles efter traditionelle fordelingsregler blandt deltagerne og andre indbyggere i området og går således kun rent undtagelsesvis ud i nogen omsætning. Grindekødet var i tidligere tid af helt afgørende betydning for befolkningens proteinforsyning. Det gælder fortsat i dag, at grindekødet som en gratis ressource dækker gennemsnitligt en fjerdedel af kødforsyningen, hvorfor det fortsat er af stor betydning i et område, der som det færøske ikke er storproducent af grønsager. Fordelingen af fangsten følger ganske bestemte retningslinier, der indeholder tydelige elementer af et socialt forfølgelsessystem. Landslægen har i 1998 anmodet færingene om at være tilbageholdende med spisning af grindekød, da man har konstateret ophobning af bl.a. kviksølv i hvalerne.

Den økonomiske værdi af grindefangsten kan vanskeligt opgøres, men det samlede udbytte af kød og spæk er anslået til at være 1 1/2 - 2 gange større end vægtudbyttet af fåre- og lammekød.

Offentligt tilsyn fiskeindustriområdet

Offentligt tilsyn indenfor områderne fødevarer, miljø og lakseopdræt, bliver forestået af Heilsufrøðiliga Starvsstovan (Levnedsmiddel-, Miljø-, og Veterinærstyrelsen). Opgaverne omfatter bl.a. autorisation af fiskefartøjer og fiskeindustriens virksomheder samt tilsyn med den hygiejniske standard sammesteds.

Heilsufrøðiliga Starvsstovan (se www.hfs.fo) er en styrelse under det færøske Erhvervsministerium, (Vinnuáráðið), idet lov om levnedsmidler og dyresygdomme hører til dette landsstyreområde, mens Heilsufrøðiliga starvsstovan løser tilsyns- og styrelsesopgaver for Indenlandsministeriet (Innlendismáráðið), idet miljølovgivningen hører under dette landsstyreområde.

Formålet med Heilsufrøðiliga Starvsstovan er at foretage lovmæssigt tilsyn og laboratorievirksomhed indenfor fagområderne: fødevarer, miljø og veterinære forhold samt at forske og udvikle indenfor disse fagområder.

Heilsufrøðiliga Starvsstovan er offentligt referencelaboratorium indenfor de fagområder styrelsen dækker. Laboratoriet omfatter et kemisk-, mikrobiologisk-, og fiskepatologisk laboratorium. De to første laboratorier er akkrediteret af DANAK, iht. EN 17025, se www.danak.dk, under autorisation nr.: 303.

Indenfor fødevarer- og veterinærområdet, er godkendelses- og tilsynsarbejdet i stor udstrækning reguleret af landstyreets handelsaftale med EU.

Opgaverne, Heilsufrøðiliga Starvsstovan løser for landstyret, er bl.a.:

- Autorisation og tilsyn med virksomheder, der producerer fiskeprodukter, der eksporteres bl.a. til EU (i alt ca. 100 autorisationer), samt af autorisation/godkendelse og tilsyn med fødevarevirksomheder med tilknytning til hjemmemarkedet (i alt ca. 700 autorisationer/godkendelser).
- Miljøgodkendelser af kap. 5-virksomheder, såsom opdrætsvirksomhed, forbrændingsanlæg, etc. I alt er der udstedt 60 miljøgodkendelser. Iht. miljøloven er der ca. 300 virksomheder på Færøerne, der skal have miljøgodkendelse.
- Veterinært tilsyn indenfor lakseopdrætserhvervet, herunder transporttilladelser.
- Kontrol med veterinære restriktioner i lakseopdrætserhvervet.
- Godkendelser og tilsyn med desinfektionsanlæg for afløbsvand fra virksomhed med tilknytning til lakseopdrætsindustrien.
- Autorisation og tilsyn med fabriksfartøjer og fiskeskibe over 20 BRT.
- Autorisation og tilsyn med fiskefodervirksomheder, samt non-food/non-feed virksomheder.
- Laboratorievirksomhed både for styrelsens eget tilsyn, samt for industri og kommuner.
- Tilsyn med im- og eksport af fødevarer, herunder drift af tre grænsekontrolstationer for import af fiskeriprodukter fra tredjelande (Border Inspection Post).
- Miljøgodkendelser og miljøtilsyn i forbindelse med olieefterforskning.
- Kontrol med import af levende dyr og kontrol med flytning af varmblodige dyr på Færøerne.
- Projektvirksomhed indenfor de fagområder styrelsen dækker. Specielt aktivitet omkring miljøovervågning, hvor styrelsen har deltaget i nogle danske programmer og andre internationale overvågningsprogrammer.
- Overvågning med medicinering af opdrætsfisk.

Styrelsens nettobevilling er for 2004 ca. 15.5 mio. kr., antallet af årsværk er ca. 48 personer.

4.4. Landbrug

Landbruget var indtil slutningen af det 19. århundrede Færøernes hovederhverv, men den økonomiske og erhvervsmæssige udvikling i landet har medført, at landbruget i dag kun bidrager med skønsmæssigt 0,3 pct. til Færøernes samlede bruttofaktorindkomst.

Produktionen af landbrugsvarer

Ud fra et ønske om en større selvforsyningsgrad ydes offentlig støtte til investeringer i landbruget og tilskud til visse af erhvervets produkter, bl.a. mælkeproduktion. Den offentlige støtte er blevet stærkt reduceret de seneste år.

Mælkeproduktionen på Færøerne har været stigende i de sidste mange år og dækker nu hele forbruget af konsummælk og en del af forbruget af surmælksprodukter. Siden 1986 er den indvejede mælk steget fra 4,5 mio. liter til 7,3-7,5 mio. liter. Også produktiviteten i mælkeproduktionen er steget, idet udbyttet pr. ko er forøget betydeligt de seneste 20 år. For at kontrollere mælkeproduktionen indførtes fra den 1. januar 1994 kvoter på mælkeproduktionen. I mejeriet MBM var der i slutningen af 2003 ca. 1.200 køer på de 68 færøske kvægbrug. Gennemsnitskvægbruget er 19 køer, og der er 3 gårde, der har over 30 køer.

Det samlede færehold med græsningsrettigheder i udmarken er på ca. 70.000 stk. med en produktion af færekød på ca. 600 tons årligt. Dertil kommer en produktion på ca. 225 tons fra får, der ikke har græsningsrettigheder i udmarken. Tilsammen svarer det til ca. 56 pct. af det samlede forbrug af færekød. Den årlige produktion af oksekød, der får offentligt tilskud, er på ca. 100 tons. Den overvejende del af kødforbruget må således importeres. Der er én ægproducent, der i 2003 dækkede godt 23 pct. af forbruget på Færøerne. Der findes en mindre produktion af kartofler, andre gartneriprodukter, men hovedparten af disse landbrugsprodukter må ligeledes importeres.

Der er ved lagtingslov af august 1997 med senere ændringer iværksat en låneordning (Grunnurin fyri vakstrarhús og grønmetisframleiðslu) til gartneri- og grønsagsproduktion på Færøerne. Erhvervsfremmefonden (Vinnuframagrunnurin) administrerer ordningen, der kan yde støtte i form af lån med op til 0,5 mio. kr.

Landbrugsinvesteringer finansieres i stort omfang af Jordfonden (Føroya Jarðarráð). Jordfondens samlede udlån pr. 31. december 2003 var på knap 155 mio. kr.

Offentlig støtte

Landbruget på Færøerne er blevet støttet gennem offentlige tilskud. Der er således budgetteret med udbetaling af 12,1 mio. kr. i støtte til landbruget på finansloven for Færøerne for 2004.

Der gives bl.a. støtte til produktion af oksekød, stråfoder, nydyrkning, uldindsamling, færekød, færøske husdyr, vikarordninger for landmænd og ikke mindst til mælkeproduktion. I 2003 blev der givet støtte for 6,44 mio. kr. til mælkeproduktion.

Offentlig tilsyn m.v. - fødevarer, miljø og lakseopdræt

Landsdyrlægen, der er rådgiver for landsstyret og andre myndigheder med hensyn til veterinære spørgsmål, fører tilsyn med overholdelsen af gældende veterinære bestemmelser og iværksætter forholdsregler med henblik på forebyggelse og bekæmpelse

af sygdomme hos husdyr, og arbejder med at registrere forekomsten af husdyrsygdomme på Færøerne.

Offentligt tilsyn indenfor områderne fødevarer, miljø og lakseopdræt, bliver forestået af Heilsufrøðiliga Starvsstovan (Levnedsmiddel-, Miljø-, og Veterinærstyrelsen).

Heilsufrøðiliga Starvsstovan (se WWW.HFS.FO) er en styrelse under det færøske Erhvervsministerium, (Vinnumálaráðið), idet lov om levnedsmidler og dyresygdomme hører til dette ministerium, mens Heilsufrøðiliga Starvsstovan løser tilsyns- og styrelsesopgaver for Indlandsministeriet (Innlendismálaráðið), idet miljølovgivningen hører under dette ministerium.

Formålet med Heilsufrøðiliga Starvsstovan er at foretage lovmæssigt tilsyn og laboratorievirksomhed indenfor fagområderne: fødevarer, miljø og veterinære forhold samt at forske og udvikle indenfor disse fagområder.

For en uddybning af Heilsufrøðiliga Starvsstovans formål og opgaver henvises til sidst i afsnit 4.3, hvor der redegøres for offentlig tilsyn på fiskeindustriområdet.

4.5. Håndværk, industri, bygge- og anlægsvirksomhed

De industrielle forudsætninger

Størstedelen af den færøske industri har direkte tilknytning til fiskerierhvervet. Dette gælder i første række den egentlige fiskeindustri - dvs. filetfabrikker, røgerier og virksomheder til forarbejdning af industrifisk. Denne del af industrien er nærmere omtalt i afsnit 4.3.

Foruden den egentlige fiskeindustri er der på Færøerne opbygget et antal håndværks- og industrivirksomheder, der producerer udstyr m.v. til fiskefartøjer og den egentlige fiskeindustri. Til denne gruppe hører bl.a. skibsværfter og virksomheder, der producerer fiskeredskaber samt maskiner og udstyr til filetfabrikker.

Fraværet af et betydeligt hjemmemarked, store transportomkostninger for råvarer og færdigvarer, og et i international sammenhæng forholdsvis højt omkostningsniveau har hidtil hindret Færøerne i at etablere eksportorienterede industrier uden for den egentlige fiskeindustri og dennes forsyningsvirksomheder.

Erhvervsministeriet (Vinnumálaráðið) udgav i 1998 en række pamfletter med en række bud på alternativer til fiskeriet som eksportmulighed. Pamfletterne nævner i denne sammenhæng specielt IT-branchen som et alternativt eksporterhverv.

Virksomheder og lønudbetalinger

Lønudbetalingerne inden for håndværk, industri samt bygge- og anlægssektoren fremgår af tabel 4.10.

Tabel 4.10. Lønudbetalinger¹⁾ inden for industri, håndværk samt bygge- og anlæg i 1989, 1998 – 2003

	1989	1998	1999	2000	2001	2002	2003
				- mio. kr. -			
Fiskeindustri	401	278	312	346	373	413	411
Skibsværfter og værksteder	97	89	94	108	124	130	131
Industriproduktionen i øvrigt	170	130	148	178	200	218	223
Bygge- og anlæg	379	188	220	265	304	344	348
Energiforsyning	48	37	37	40	43	47	46
I alt	1.095	722	811	937	1.044	1.152	1.159

1) Lønudbetalingerne omfatter udbetalte A-indtægter. Fratrukket er arbejdsløshedsforsikring og offentlige ydelser som sociale pensioner, dagpenge og forskellige støtteydelse.

Kilde: Hagstova Føroya

Lønudbetalingerne inden for de nævnte erhvervsgrene er i 2003 steget med 0,6 pct., hvilket er samme stigning i lønudbetalingerne som for alle erhvervsgrene under et, jf. tabel 4.1. Efter flere år med markante stigninger i lønudbetalingerne inden for erhvervsgrenene, i gennemsnit 15 pct. årligt i perioden 1998-2002, skete der således en brat opbremsning i 2003.

Fiskeindustrien er den største af de nævnte erhvervsgrene med godt 35 pct. af gruppens samlede lønudbetalinger i 2003. Bygge- og anlægssektorens andel af den nævnte erhvervsgrenes lønudbetalinger er med den gunstige økonomisk udvikling steget fra at udgøre godt 24 pct. i 1997 til i 2003 at udgøre godt 30 pct.

Bygge- og anlægsaktiviteten

Aktiviteten i bygge- og anlægssektoren steg kraftigt i 80'erne. Det høje aktivitetsniveau dækkede over stigninger i boligbyggeriet og - især - over omfattende offentlige investeringer i tunneler, veje, havne og institutioner. Væksten i de offentlige investeringer var særlig markant fra 1987 til 1988.

Siden 1989 og frem til 1995 blev der konstateret et faldende aktivitetsniveau i bygge- og anlægssektoren, både som følge af et kraftigt fald i de offentlige investeringer og på grund af en voldsom indskrænkning i de private investeringer.

Antallet af færdiggjorte boliger toppede i 1988 med 410. Siden faldt aktivitetsniveauet både i Tórshavn-området og i det øvrige land. Boligbyggeriet har været stigende siden den økonomiske fremgang midt i 1990'erne, uden dog at have nået samme høje niveau som sidst i 1980'erne. I perioden 2001-2003 er der årligt opført tæt på 170 parcelhuse.

Der var i perioden 1999-2002 årlige stigning i lønudbetalingerne indenfor bygge- og anlægssektoren på mellem 13 og 26 pct. Dele af bygge- og anlægssektoren havde som følge af den store aktivitet i bygge- og anlægssektoren problemer med at skaffe håndværkere til alle opgaverne. Med den økonomiske afmatning i 2003 synes situationen at være ændret.

Finansiering af industri, håndværk m.v.

Før en nye bank- og sparekasselovgivning blev ikraftsat - henholdsvis den 1. juli 1993 for bankernes vedkommende og den 1. januar 1994 for sparekassernes vedkommende - var det hovedsageligt de daværende to banker - Føroya Banki og Sjóvinnubankin - der finansierede erhvervslivet. De 3 færøske sparekasser havde indtil januar 1994 især ydet bygge- og prioritetslån, men har nu på lige fod med bankerne mulighed for at yde lån til erhvervslivet, hvilket især i de senere år er udnyttet i større omfang af den største sparekasse, Føroya Sparikassi.

Industriens og håndværkets faste investeringer (i bygninger og maskiner m.v.) finansieredes tidligere ved låneoptagelse i de to færøske udlånsfonde (Færøernes Industrifond og Industriens Udviklingsfond) og - i de senere år - ved låneoptagelse i danske kreditforeninger, jf. nedenfor under afsnit 4.7.

Herudover yder landsstyret i vist omfang direkte lån til finansiering af småindustrier - især i udkantsområderne. Endelig har landsstyret i vid udstrækning ydet garanti for lån til erhvervslivet.

Loven om erhvervsfremme, der giver mulighed for ved lån, tilskud eller kapitalindskud til projekter at fremme den erhvervsmæssige udvikling på Færøerne, har været i kraft på Færøerne siden 1993.

Fiskeindustrien på Færøerne har desuden adgang til at finansiere en del af anlægsudgifterne ved lån i Danmarks Fiskeribank. Finansieringsmulighederne for fiskefartøjer er nærmere beskrevet i afsnit 4.3.

Færøerne udgør en del af det danske valutaområde, og erhvervslivet har derfor mulighed for at opnå finansiering på det danske penge- og kapitalmarked på normale markedsbetingelser.

Som "valutaindlændinge", hjemmehørende på Færøerne, kan færøske virksomheder optage kommercielle lån og kreditter (bl.a. til finansiering af import og eksport) samt finansielle lån i udlandet i overensstemmelse med de til enhver tid gældende valutabestemmelser. De på Færøerne ikraftsatte valutabestemmelser er - med visse modifikationer - de i Danmark gældende valutaregler.

Som resultat af forhandlingerne mellem regeringen og landsstyret den 17. november 1994, blev det aftalt at oprette Færøernes Erhvervsudviklingsinstitut (Framtaksgrunnur Føroyar). Institutet har til formål - på markedsøkonomiske vilkår - at investere dels i nye eller udvidede erhvervsaktiviteter i virksomheder og projekter, dels i virksomheder, som har gennemgået en væsentlig omstrukturering eller gældsopløsning. Det er en betingelse, at der ydes lån fra et eller flere pengeinstitutter af samme størrelsesorden, eller at andre investorer indskyder egenkapital eller ansvarlig kapital af tilsvarende størrelsesorden.

Instituttets grundkapital er 2 mio. kr., der er indskudt med 1 mio. kr. fra henholdsvis dansk og færøsk side. Endvidere har statskassen og landskassen hver ydet instituttet 99 mio. kr. i lån. Lånene er rente- og afdragsfrie i 10 år. Erhvervsudviklingsinstituttet deltog i sommeren 1995 i oprettelsen af eksportselskabet Faroe Seafood Prime, der har videreført aktiviteterne i Faroe Seafood, der gik i betalingsstandsning i 1995. Institutet tegnede den nye aktiekapital på 50 mio. kr., mens Føroya Banki ydede lån på 50 mio. kr. Institutet indskød 60 mio. kr. i Føroya Fiskavirking/United Seafood i starten af 1997 for at sikre den videre drift af virksomheden. Med aftalen mellem landsstyret og den danske regering af 10. juni 1998 (se bilag 4.1) aftaltes det, at den danske stat afviklede sit engagement i erhvervsudviklingsinstituttet inden udgangen af 1998. Den indskudte kapital, som pr. 1. juni 1998 udgjorde 99 mio. kr., blev konverteret til indskudskapital.

Landets Udviklingskontor

Færøernes landsstyre etablerede i 1987 Landets Udviklingskontor (Menningarstova Landsins) og et dertil knyttet Udviklingsråd. Kontorets direktør ansættes af og refererer direkte til landsstyret. Udviklingskontorets vedtægter er siden ændret flere gange og kontorets opgaver tilpasset erhvervslivets skiftende vilkår. I henhold til lagtingslov af maj 2000 skal udviklingskontoret nu udvikle industri, håndværk og tjenestevirksomhed og i den forbindelse yde rådgivning og oplysning indenfor teknologi, økonomi, ledelse og eksport. Kontorets benævnes fra 2000 også "Faroe Islands Trade Council".

4.6. Handel, service og transport

Handel og service⁴

Færøernes forsyning med investeringsgoder og forbrugsvarer er i overvejende grad baseret på import. En væsentlig del af importen kommer - når der bortses fra skibe - fra Danmark eller importeres via en dansk mellemhandler.

Afsætningen på det færøske marked foregår typisk, når det gælder kapitalvarer og varige forbrugsgoder, via agent/eneforhandler, mens forbrugsvarer ofte afsættes via grossister, der i mange tilfælde har eneret på forhandlingen af de varer, de sælger.

Udviklingen i distributionsmønsteret følger i øvrigt tendensen i de øvrige nordiske lande. Enhederne inden for engros- og detaillerede bliver stadig større, og som helhed er der en tendens til, at en stigende del af vareomsætningen kanaliseres uden om engrosledet.

I februar 1992 blev der vedtaget en ny spirituslovgivning. Den meget forældede og ikke-administrerbare lovgivning fra 1928 blev hermed afløst af en lov, der indførte en monopolhandel (Rusdrekkasølan Landsins) for vin og spiritus med et 6 forhandlingssteder ud over landet. Aldersgrænsen for adgang til at købe spiritus blev nedsat fra 20 til 18 år, og tidligere tiders rationeringsordning ophørte.

Transport m.v.

Godstransporten mellem Færøerne og omverden foregår hovedsagelig ad søvejen. To færøske rederier besejler fragtruter til udlandet året rundt. Smyril Line har siden 1998 - i forbindelse med passagervintersejladserne til Danmark - sejlet med fragt. Endvidere besejler det islandske selskab Eimskip fragtruter til udlandet året rundt og har eget kontor på Færøerne.

Beflyvningen af Færøerne varetages af Maersk Air, Iceland Air samt det færøske selskab Atlantic Airways. Antallet af rejsende til og fra Færøerne af luftvejen har været stærkt stigende de seneste år, jf. afsnit 8.4.

Passagerbefordring pr. skib foregår hovedsageligt i sommerperioden og udføres dels af passagerskibe i rutetrafik (Smyril Line) og dels med særlige passagerskibe

⁴ Udviklingen inden for den del af servicesektoren, der udgøres af pengeinstitutter o.lign., er nærmere behandlet i afsnit 4.8.

(krydstogtsskibe). Antallet af udenlandske passagerskibe, der har lagt til ved Færøerne, har været stigende de seneste år. I øvrigt henvises til afsnit 8.8.

Virksomheder og lønudbetalinger

Erhvervsområderne handel, service og transport havde i 80'erne en relativt stærkere vækst end de traditionelle primære og sekundære erhverv (dvs. fiskeri, håndværk og industri), og erhvervene bidrog derfor med en stadig større andel af den samlede værditilvækst i det færøske samfund. Denne tendens fortsatte op gennem en stor del af 90'erne. Med den store fremgang for fiskeriet og den øgede aktivitet indenfor bygge og anlægssektoren sidst i 1990'erne og starten af det nye årtusind faldt serviceerhvervenes andel af de samlede lønudbetalinger en anelse. I 2000 tegnede serviceerhvervene sig for 59,9 pct. af de samlede lønudbetalinger, se også tabel 4.1.

Tabel 4.11. Lønudbetalinger ¹⁾ inden for handel, service og transport 1998 – 2003

	1998	1999	2000	2001	2002	2003
	- mio. kr. -					
Handel og reparation	380	418	455	505	568	589
Finansiering og forsikring	202	217	233	243	253	256
Erhvervsservice	102	114	132	148	160	179
Husholdningsservice	21	24	28	31	36	37
Søtransport	142	164	180	211	258	258
Hoteller/restauranter	39	46	52	56	63	70
Transport i øvrigt	76	84	96	124	144	139
Post og telekommunikation	120	126	132	147	156	162
Offentlig adm. m.m.	646	665	718	776	852	911
Undervisning	215	227	231	255	271	288
Sundheds- og Socialvæsen	478	532	573	627	686	717
Foreninger, kultur	71	91	83	102	102	148
I alt	2.492	2.708	2.913	3.225	3.549	3.754

1) Lønudbetalingerne omfatter udbetalte A-indtægter. Fratrullet er arbejdsløshedsforsikring og offentlige ydelser som sociale pensioner, dagpenge og forskellige støtteydelse.

Kilde: Hagstova Føroya

Som det fremgår af tabel 4.11, er lønudbetalingerne inden for alle sektorer – undtaget transport til lands og til vands - steget det seneste år. I alt er lønudbetalingerne steget med 205 mio. kr. fra 2002 til 2003, svarende til en stigning på 5,8 pct. Til sammenligning steg de samlede lønudbetalinger kun med 0,6 pct. Den udvikling har bl.a. betydet, at serviceerhvervenes andel af de samlede lønudbetalinger er steget fra 59,1 pct. i 2002 til 62,2 pct. i 2003.

4.7. Udvinning af olie.

Efter at der først i 1990'erne blev konstateret en række olieforekomster i de britiske farvande tæt ved den færøske grænse, har der været en begrundet formodning om olieforekomster på færøsk territorium. Blandt andet som følge af, at grænseforholdene mellem Storbritannien og Danmark/Færøerne var uafklarede, var indsatsen for udvinning af olie til og med 1999 koncentreret om forundersøgelser (undersøgelser af den geologiske struktur, samt indsamling af seismisk data og gravimetriske målinger m.v.) og oprettelse af en offentlig olieadministration.

Forundersøgelserne koncentrerede sig overvejende om farvandet sydøst for Færøerne (mellem Færøerne og Shetlandsøerne). Dette skyldes til dels, at briterne som nævnt indledningsvis har fundet store forekomster af olie tæt på Shetlandsøerne. En anden forklaring er, at der i området nærmest det britiske område ikke forefindes basaltlag i samme omfang, der vanskeliggør og fordyrer både seismologiske undersøgelser og eventuel senere boring.

Området mellem Færøerne og Storbritannien var genstand for en årelang forhandling for at få fastlagt territorialgrænsen, både i forhold til landsoklen og i forhold til fiskerigrænserne. Der blev medio maj 1999 indgået en aftale mellem Danmark/Færøerne og Storbritannien om grænserne. Aftalen går i korte træk ud på, at Færøerne besidder 2 mindre områder på 200 km² og 75 km² henholdsvis øst og vest for Færøerne, mens et 9.100 km² stort område syd for Færøerne deles med 1.100 km² til Færøerne og 8.000 km² til Storbritannien. Fiskerirettighederne i de mindre områder tilhører Færøerne, mens det store område fortsat deles mellem Færøerne og Storbritannien som en "grå zone". Endvidere er det aftalt en gensidig informationspligt mellem landene vedr. eventuelle oliefund.

Udover aftalen om territorialgrænsen måtte de lovgivningsmæssige rammer komme på plads, før end egentlige efterforskningsboringer kunne blive en realitet. De lovgivningsmæssige rammer kom på plads i løbet af 1998-2000.

Lagtinget vedtog i marts 1998 en kulbrintelov, der som væsentligste formål har at regulere olieefterforskning og olieudvinning i færøsk territorium. Loven omfatter endvidere bestemmelser om, at bl.a. transport til og fra boreplatforme skal foregå via Færøerne.

Det fiskale regime kom på plads i løbet af 1999 og 2000. Lagtinget vedtog i april 1999 en tilføjelse til bestemmelserne om erhvervsbeskatning, som giver mulighed for beskatning af bl.a. foretagender, der foretager seismologiske undersøgelser eller på anden måde er involveret i udvinning af olie på færøsk territorium. Beskatningsprocenten for indkomster

i forbindelse med *udvinding* af olie er 27 pct. (den normale kulbrinteskate), hvorimod den almindelige aktieselskabsskattesats er sænket fra 27 pct. til 20 pct. med virkning fra 2000, jf. kap. 7. Det er desuden vedtaget at indføre en produktionsafgift (*royalty*) på 2 pct. Herudover er der indført en *særskat* af den såkaldte "rate of return"-type, hvor beskatningsgrundlaget er feltbaseret. Det er en skat, der inddrager en andel af den gevinst, der er tilbage, efter at selskabet først har fået forrentet sine direkte udgifter til efterforskning, drift og anlæg (bortset fra renter) med en rentesats, der afspejler et acceptabelt selskabskrav til forrentning, inkl. en risikopræmie. Gevinst herudover forudsættes selskabet at dele med det offentlige i form af en særskat. Den færøske særskat er progressiv med tre skalatrin. Den marginale beskatning af olieudvinding vil højst blive ca. 57 pct. inkl. særskat. Hvis der ikke skal erlægges særskat, vil marginalsattesatsen blive ca. 28,5 pct.

Et vigtigt skridt i retning af udvinding af olie fra den færøske undergrund var loven om 1. udbudsrunde, der blev vedtaget af Lagtinget den 4. februar 2000. Loven fastlagde udbudsarealet og betingelserne for 1. udbudsrunde.

1. udbudsrunde blev åbnet den 17. februar 2000 med ansøgningsfrist den 17. maj 2000. Det udbudte område dækkede 14.000 km² og ligger i et område syd og øst for Færøerne. Farvandet omkring Færøerne blev i den forbindelse delt op i en række blokke, hvor olieselskaberne ansøgte om koncessioner til at foretage nærmere undersøgelser i såkaldte prospekter, dvs. dele af blokke. Der er i første omgang givet tilladelser til efterforskning, hvorefter tilladelser til eventuel senere olieudvinding skal godkendes af landsstyremanden.

Ved ansøgningsfristens udløb den 17. maj 2000 var der indkommet 22 ansøgninger fra 8 sammenslutninger repræsenterende 17 selskaber. Ansøgningerne dækkede ca. halvdelen af det udbudte område, og som forventet var det især det såkaldte "guld hjørne", der ligger sydøst for Færøerne op mod landsokkelgrænsen mellem Færøerne og Shetlandsøerne, som havde selskabernes store interesse. Dette område har ikke store og tykke basaltflader og der er store oliefund på den britiske side af grænsen.

Resultatet af 1. udbudsrunde blev, at 13 olieselskaber, der har indgået et samarbejde i 5 sammenslutninger, fik 7 efterforskningslicenser. Licenserne er givet for henholdsvis 6 og 9 år, og tilsammen dækker de et område på 4.214 km², svarende til ca. 1/3 af det udbudte område. Ved de 6-årige licenser er der tale om, at selskaberne eller sammenslutningerne har forpligtiget sig til at gennemføre minimum i alt 8 prøveboringer inden for de 6 år, hvorimod de 9-årige licenser indebærer, at selskaberne eller sammenslutningerne har op til 3 år til at lave forundersøgelser, inden de beslutter, om de vil gennemføre prøveboringer.

Licenssammensætningen ser medio 2004 således ud efter opkøb, fusioner og overtagelser siden tildelingen i 2000:

- Licens 001 (6 år): "Faroes Partnership", der består af Amerada Hess (42,957 pct.), British Gas (39,96 pct.), DONG (16,983 pct.) og det færøske Atlantic Petroleum (0,1 pct.).
- Licens 002 (6 år): ENI (75 pct.) og færøske Føroya Kolvetni (25 pct.).
- Licens 003 (6 år): Statoil (35 pct.), DONG (30 pct.), Shell (20 pct.) og Petro Canada (15 pct.).
- Licens 004 (6 år): BP Amoco (66,67 pct.) og Shell (33,33 pct.).
- Licens 005 (9 år): ENI (75 pct.) og Føroya Kolvetni (25 pct.).
- Licens 006 (9 år): Statoil (27,5 pct.), Anadarko (27,5 pct.), DONG (20 pct.), Shell (15 pct.) og Petro Canada (10 pct.).
- Licens 007 (9 år): Anadarko (100 pct.).

Hovedkriterierne for tildeling af licenser var det geologiske arbejde, som selskaberne ville påtage sig at udføre, herunder arbejder med hensyn til at udforske fremtidige efterforskningsmuligheder, samt deres tilbud til færøsk erhvervsliv med en reel mulighed for at deltage i aktiviteten, der har tilknytning til efterforskning. De færøske myndigheder besluttede, at færøsk erhvervsliv skulle have mulighed for at deltage i aktiviteterne, men det skulle være på konkurrencemæssige betingelser.

Investeringerne i den første runde vurderes at udgøre godt 1,5 mia. kr., hvoraf olieselskaberne yder 85 mio. kr. i licensperioden, dvs. indtil august 2006, til uddannelse og oplæring med sigte på at fremme færøsk erhvervslivs generelle kompetence. Medio 2004 har olieselskaberne brugt ca. 50 af de 85 mio. kr.

Olieselskaberne er endvidere forpligtet til at anvende ca. 40 mio. kr. til 'Sindri', et fællesprojekt med geologiske undersøgelser af det samlede færøske område, som kan få betydning for en eventuel fremtidig olieefterforskning ved Færøerne. Projektet skal i vid udstrækning hjælpe til at få et klarere helhedsbillede af de geologiske forhold ved Færøerne og bidrage til at finde løsninger på problemerne med basaltlagene ved olieefterforskning omkring Færøerne. Basaltlagene absorberer de seismiske energier, hvilket gør det svært at kortlægge undergrunden med traditionelle teknikker.

Der blev gennemført 3 prøveboringer i 2001 og yderligere en i 2003. De resterende 4 prøveboringer skal ifølge licensbetingelserne bores inden august 2006.

Den første prøveboring blev gennemført i licens 003 af Statoil-sammenslutningen, den anden prøveboring i licens 004 af BP og Shell. De to prøveboringer blev stoppet i september 2001. Brøndene viste sig at indeholde kulbrinter, men ikke i så store mængder, at udnyttelse vil være rentabelt.

Den tredje prøveboring blev gennemført af The Faroese Partnership-sammenslutningen i licens 001 med Amerada Hess som operatør. Prøveboringen blev afsluttet den 16. november 2001 med et lovende fund. De foreløbige resultater af boringen viser, at fundet

indeholder betydelige mængder af kulbrinter, både let olie og gas, men det er endnu for tidligt at sige noget præcist om fundets størrelse. Boringen er evalueret, og en endelig rapport med resultatet og planer for eventuel testproduktion blev afleveret til Olieministeriet i august 2002. Yderligere efterforskningsboringer de kommende år vil kunne bidrage til en vurdering af, om der er olie og gas nok i området til, at det kan betale sig at udnytte det.

Fundet er gjort i en dybde af 4.246 meter under havoverfladen af de tre selskaber bag The Faroes Partnership - operatøren Amerada Hess (71,547 pct.), DONG (28,286 pct.) og Atlantic Petroleum (0,167 pct.). Den fjerde partner i sammenslutningen, British Gas, ønskede ikke at være med længere, da boringen var nået ned i den oprindeligt planlagte dybde på 3.800 meter. De tre øvrige selskaber fortsatte alene, da der var fundet mindre mængder kulbrinte og tegn på, at større mængder fandtes længere nede. Fundet er derfor resultatet af en såkaldt 'sole risk-boring'.

Det oprindelige mål for The Faroes Partnerships boring i licens 001 var 3.800 meter. Det var derfor overraskende, og ikke i overensstemmelse med de geologiske forundersøgelser, at fundet blev konstateret på mere end 4.200 meters dybde. Det overraskende fund og resultatet af de to andre efterforskningsboringer viser, at de geologiske forhold i området ikke er som forventet. Olieselskaberne er på den baggrund i færd med at revurdere de geologiske data og modeller for området. ENI-sammenslutningen fik på baggrund af de nye oplysninger om de geologiske forhold tilladelse til at udsætte den i sommeren 2002 planlagte efterforskningsboring i licens 002 til juni 2003. Denne efterforskningsboring, den fjerde i rækken, blev afsluttet i august 2003, uden at brønden viste tegn på olie eller gas.

Der blev i 2000 givet tre 9-årige licenser, hvor selskaberne eller sammenslutningerne har op til 3 år til at lave forundersøgelser, inden de beslutter, om de vil gennemføre prøveboringer. Senest i foråret 2003 skulle Olieministeriet have meddelelse om, hvorvidt selskaberne ville forpligtige sig til at gennemføre prøveboringen indenfor de kommende 6 år. Da basaltgåden ikke er løst, har selskaberne anmodet om og fået mere tid til fortsatte undersøgelser.

Resultaterne hidtil har nok ikke indfriet selskabernes forventninger. De geologiske modeller, der lå til grund for boringerne, viste sig ikke helt at holde stik. Selskaberne havde i stor udstrækning ekstrapoleret de geologiske forhold fra britisk sokkel, hvilket viste sig uholdbart. Boringerne har dog givet vigtige oplysninger om undergrunden, bl.a. at der findes et aktivt kulbrintesystem.

Udover de geologiske resultater har aktiviteten hidtil også haft anden afsmittende effekt på det færøske samfund. Interessen fra det færøske erhvervsliv for at få del i aktiviteten medførte, at flere virksomheder blev ISO-certificerede eller fik anden certificering, samt

fik diverse kompetenceløft, finansieret af olieselskaberne, som en del af forpligtigelserne for at få licens.

Også rent økonomisk har aktiviteten haft en vis betydning. Kulbrinteefterforskningsloven fastsætter, at al transport til og fra felterne skal gå via færøsk havn eller lufthavn. Det medfører naturligt en konkurrencefordel for færøske virksomheder.

En vurdering, der blev foretaget efter de første tre boringer, skønnede, at ca. 25 pct. af boreomkostningerne var blevet brugt på Færøerne. Hvad det mere nøjagtig beløber sig til vides ikke, men skønsmæssigt i størrelsesordenen 150 mio. kr. Det bemærkes dog, at en betydelig del heraf blev brugt på f. eks. leje af helikopter og køb af brændstof, dvs. at en del af indtægterne blev eksporteret igen.

En anden afsmittende effekt har været, at en del virksomheder har fået tildelt kontrakter i udlandet.

En 2. udbudsrunde er påbegyndt i august 2004. For at udvide efterforskningen fremlagde landsstyremanden i olieanliggender tidligere i år et forslag for Lagtinget om at afholde anden udbudsrunde. Lagtinget vedtog forslaget i maj måned og udbudsrunder blev åbnet 17. august 2004 med ansøgningsfrist 17. november 2004, hvorefter licenser forventes udstedt i januar 2005.

Det udbudte område dækker 19.000 km² og ligger primært i et område syd og øst for Færøerne op til britisk sokkelområde. Det kan for udviklingen på den færøske del af landsoklen være en fordel, at Storbritannien i øjeblikket er i færd med 22. udbudsrunde, som omfatter området vest for Shetlandsøerne, hvor der ikke i forvejen er tildelt licenser.

Interessen for det færøske område må realistisk set forventes at være noget mindre end op til første runde. Ikke alle selskaber, der nu er aktive på Færøerne, forventes at deltage i anden udbudsrunde. På den anden side vurderes muligheden for nye aktører at være til stede.

Oplægget fra færøske myndigheders side vil overvejende være det samme som i første runde. Det er primært de geologiske forpligtelser, og sekundært tilbudene om færøsk deltagelse, ansøgerne vil blive vurderet på.

Andre betingelser vil ligeledes stort set være uændret i forhold til første runde. De miljømæssige undersøgelser, der kræves, er i stor udstrækning allerede udført. De fiskale betingelser er uændret.

4.8. Finansieringsvirksomhed

Penge- og valutaforhold

Penge- og valutaforhold er fællesanliggender. Området reguleres af retsforskrifter fastsat af rigsmyndighederne - herunder Danmarks Nationalbank.

Færøerne udgør en del af det danske valutaområde. Møntenheden er 1 króna og værdiforholdet til danske sedler er 1:1. De færøske sedler ombyttes i Danmark vederlagsfrit til danske sedler af Nationalbanken, og danske sedler veksles ligeledes frit til færøske sedler på Færøerne. Mønterne på Færøerne er de samme som i det øvrige Danmark.

Ifølge loven fra 1949 om pengesedler m.v. på Færøerne har Færøerne egne pengesedler. Sedlerne, der er det lovlige betalingsmiddel på Færøerne, fremstilles af Danmarks Nationalbank med pålydende værdi 1.000 kr., 500 kr., 200 kr., 100 kr. og 50 kr. I forbindelse med udskiftningen af de danske sedler, og indførslen af bl.a. en ny 200-kroneseddel, skal de færøske pengesedler udskiftes, da Nationalbanken ifølge loven skal fremstille færøske pengesedler med tekst på færøsk, men i øvrigt med samme værdier og i samme formater som de sedler, der udsendes i Danmark. Udskiftningen blev påbegyndt med udstedelsen af en ny færøsk 50-kroneseddel juli 2001, som siden blev efterfulgt af en ny 100-kroneseddel i januar 2003 og senest en ny 200-kroneseddel i januar 2004. En ny 500-kroneseddel forventes udstedt sidst i 2004.

Det færøske pengevæsen henhørte tidligere under Statsministeriet, men blev i forbindelse med regeringsdannelsen i marts 1998 overflyttet til Økonomiministeriets ressortområde. Den stedlige bestyrelse af pengevæsenet varetages af Rigsombudsmanden i samarbejde med Færøernes landsstyre.

Danmarks Nationalbank administrerer valutabestemmelserne, men har i et vist omfang uddelegeret sin kompetence, for så vidt angår "valutaindlændinge" der er hjemmehørende på Færøerne til valutacentralen på Færøerne. Betalinger til eller fra udlandet skal som hovedregel ske gennem en autoriseret valutahandler. De færøske banker er autoriserede valutahandlere.

Færøerne modtager en andel af Danmarks Nationalbanks overskud, svarende til den færøske seddelcirkulations andel af den samlede seddelcirkulation i riget. Færøernes andel af Nationalbankens overskud i 2003 var knap 25,4 mio. kr. (i 2002 var andelen 32,2 mio. kr.).

Seddelcirkulationen på Færøerne er ultimo 2003 opgjort til 368 mio. kr. Den totale seddelcirkulation udgør 487 mio. kr., hvoraf Nationalbankens beholdning af færøske

sedler udgør 119 mio. kr. Seddelcirkulationen på Færøerne blev ultimo 2002 opgjort til 382 mio. kr.

Penge- og kapitalmarkedet

I kraft af valutaunionen og de tætte relationer mellem danske og færøske finansielle institutioner, udgør det færøske penge- og kapitalmarked et særligt delsystem inden for det samlede danske penge- og kapitalmarked. Der er i øvrigt ikke fastsat lovgivningsmæssige begrænsninger for færøske finansielle institutioner og den øvrige private sektors finansielle mellemværender med danske finansielle institutioner og markeder. Således understregede aftalen af 10. juni 1998 (bilag 4.1) mellem landsstyret og regeringen, at ansvaret for den førte økonomiske politik er landsstyrets, herunder ansvaret for de tidligere fælles dansk/færøske finansielle institutioner, som f.eks. Finansieringsfonden af 1992.

Pengeinstitutter m.v.

Der er på Færøerne fire pengeinstitutter: en bank og tre sparekasser.

Indtil 1993 var der tre banker: Føroya Banki, Sjóvinnubankin og Fossbankin. Alle mistede de egenkapitalen under bankkrisen i 1992-93. Fossbankin gik konkurs, medens Føroya Banki og Sjóvinnubankin blev rekonstrueret. Til afdækning af hensættelser på 4 mia. kr. tilførte det færøske landsstyre gennem Finansieringsfonden af 1992 Føroya Banki og Sjóvinnubankin 2.685 mio. kr. Fonden blev således i november 1993 eneaktionær i de to banker, der i april 1994 fusionerede under navnet Føroya Banki.

Af landsstyrets engagement på 2.685 mio. kr. i Føroya Banki var 2.570 mio. kr. løbet tilbage ved udgangen af 2003. Føroya Banki har betalt 190 mio. kr. i skatter, 870 mio. kr. er udloddet til fonden, medens den regnskabsmæssige værdi af bankens aktiekapital er 1.510 mio. kr. Landsstyret fremsatte i marts 2004 beslutningsforslag om, Finansieringsfonden reducerer sin ejerandel i Føroya Banki ved et frasalg af 20 pct. af aktiekapitalen i banken. Forslaget blev efter 1. behandling i Lagtinget sendt i Finansudvalget, hvorfra det ikke kom tilbage til Lagtinget til 2. behandling inden lagtingsårets afslutning.

Den 1. april 1994 trådte en ny bank- og sparekasselov i kraft på Færøerne. Med den nye lov fik sparekasserne adgang til at konkurrere på lige fod med banken. Det nuværende grundlag for bank- og sparekasevirksomhed på Færøerne er anordning nr. 813 af 2. oktober 2002 om ikrafttræden for Færøerne af lov om banker og sparekasser m.v.

Der er 3 sparekasser på Færøerne, én landsdækkende - Føroya Sparikassi med hovedsæde i Tórshavn - og to regionale sparekasser - Norðoya Sparikassi (i Klaksvík) og Suðuroya Sparikassi (i Vágur). Suðuroya Sparikassi har en filial i Tórshavn.

På Føroya Sparikassis generalforsamling den 5. april 2002 blev det besluttet at omlægge sparekassen til et aktieselskab med virkning fra 1. januar 2002. Ved omlægningen oprettes Sparekassefonden, der overtog den opsparede egenkapital på 798,9 mio. kr. i Føroya Sparikassi. Sparekassefondens kapital blev derefter placeret i aktier i Føroya Sparikassi. Sparekassefonden eje nu 94,1 pct. af aktiekapitalen i aktieselskabet Føroya Sparikassi. Garanterne fik oprindelig mulighed for at omlægge garantikapitalen til aktiekapital for 25 mio. kr., men på grund af den store interesse blandt garantierne endte det med, at 40 mio. kr. blev omlagt til aktiekapital.

Indtil 31. december 1993 svarede lovgrundlaget for de færøske sparekasser stort set til reglerne i den tidligere danske sparekasselovgivning fra 1937 (med senere ændringer). Denne var mere restriktiv over for sparekasserne end for bankerne.

Dette afspejles stadigt i sammensætningen af institutternes udlånsmasse. Sparekassernes udlån består hovedsageligt af prioritetslån (fortrinsvis til boligbyggeri), byggelån samt andre private lån, mens bankerne har meget betydelige udlån til erhvervslivet og til det offentlige. Dette er ved at ændre sig, idet specielt Føroya Sparikassi nu yder erhvervslån. Føroya Sparikassis udlån til erhvervslivet udgjorde således 35,2 pct. af sparekassens samlede udlån ultimo 2002 mod 36,1 pct. ultimo 2002. Føroya Sparikassi stiftede i 1998 datterselskabet P/F Inni, som er en ejendomsmæglervirksomhed.

Norðoya Sparikassi har været inde i samme udvikling som Føroya Sparikassi hvad angår stigningen i andelen af erhvervslån. Norðoya Sparikassiss udlån til erhvervslivet udgjorde således 35 pct. af sparekassens samlede udlån ultimo 2003 mod 27 pct. i 2000 og kun 17 pct. i 1998.

Pengeinstitutternes resultater

I perioden 1999-2002 har de færøske pengeinstitutter under et haft et årligt overskud før skat på mellem 288 og 414 mio. kr., jf. tabel 4.12.

Den økonomiske højkonjunktur på Færøerne har betydet, at der for hvert af årene 1999 og 2000 har kunne tilbageføres betydelige hensættelser på henholdsvis 165 og 154 mio. kr., hvilket især har bidraget til overskuddene disse år. Det er ikke mindst Føroya Banki, der i 1999 og 2000 har tilbageført (indtægtsført) hensættelser. Tab og hensættelser påvirkede således bankens regnskab positivt med 171 mio. kr. i 2000 mod 162 mio. kr. året før.

I 2001 og 2002 har posten tab og hensættelser i mindre grad påvirket pengeinstitutternes samlede resultat. Til gengæld har pengeinstitutternes de to år samlet set haft en fremgang i nettorent- og nettogebyrindtægter i forhold til de to foregående år.

Udviklingen vendte i 2003 med et samlet underskud for pengeinstitutterne på 100 mio. kr.

Tabel 4.12. Pengeinstitutternes samlede resultater 1999- 2003, mio. kr.

	1999	2000	2001	2002	2003
Indtægter					
Nettorenteindtægter	423	484	509	509	529
Nettogebyrindtægter	19	25	31	37	45
Kursreguleringer	-56	-5	20	45	17
Andre ord. indtægter	13	23	17	23	26
Omkostninger					
Driftsomkostninger	260	267	272	302	291
Tab og hensættelser	-165	-154	-6	23	426
Ordinært resultat	304	414	310	288	-100

Kilde: Pengeinstitutternes regnskaber

Der fremgår af tabel 4.12, at Føroya Sparikassi i 2003 havde et underskud (før skat) på 171 mio. kr. Føroya Sparikassi udgiftsførte 309 mio. kr. i hensættelser, primært til engagementer med lakseopdrættere i 2003, mod hensættelser på 18,0 mio. kr. i 2002. Dette er hovedårsagen til årets underskud.

Føroya Banki havde ligeledes store hensættelser på opdrætserhvervet i 2003, som befinder sig i en meget vanskelig situation. På den baggrund har Føroya Banki måttet belaste sit regnskab med tab og hensættelser på 110 mio. kr. på debitorer.

Tabel 4.13. Pengeinstitutternes resultater i 2003, mio. kr.

	Føroya Banki	Føroya Sparikassi	Norðøya Sparikassi	Suðuroyar Sparikassi	I alt
Finansielle poster	275	269	57	16	617
Omkostninger	119	131	29	12	291
Tab og hensættelser	110	309	6	1	426
Datterselskaber	1	-	-	-	-
Ordinært resultat	47	-171	22	2	-100

Kilde: Pengeinstitutternes regnskaber

I tabel 4.14 er pengeinstitutternes balance ultimo 2003 opstillet. Det fremgår af tabellen, at de to landsdækkende pengeinstitutter, Føroya Banki og Føroya Sparikassi, er markant større end de to regionale sparekasser.

Tabel 4.14. Pengeinstitutternes balance ultimo 2003, mio. kr.

	Føroya Banki	Føroya Sparikassi	Norðoya Sparikassi	Suðuroyar Sparikassi	I alt
Likviditet, netto	1.609	309	258	77	2.253
Udlån	3.512	3.997	889	261	8.659
Indlån	3.780	3.786	924	300	8.790
Egenkapital	1.510	754	242	38	2.544
Balance	5.408	5.195	1.178	349	12.130

Kilde: Pengeinstitutternes regnskaber

De to store pengeinstitutters regnskaber for 1. halvår 2004 viser fremgang i forhold til året før. Føroya Sparikassi havde for 1. halvår 2004 et overskud på 58 mio. kr. før skat mod et underskud på 68 mio. kr. i 1. halvår 2003. Føroya Banki havde i 1. halvår 2004 et overskud før skat på 41 mio. kr. mod et underskud på 29 mio. kr. for samme periode året før.

Fondsmæglervirksomhed

Kaupthing Føroyar Virðisbrævameklarafelag P/F er det eneste fondsmæglerelskab på Færøerne og er samtidig det eneste finansielle selskab på Færøerne, der udelukkende fokuserer på porteføljepleje og corporate finance ydelser. Denne type tjenesteydelser har ikke været almindelige på Færøerne, og har i stor udstrækning været tilbudt af udenlandske – primært danske – pengeinstitutter m.v.

Portefølje og værdipapirhandel for private, virksomheder og institutionelle investorer var fra starten i 2000 selskabets hovedvirksomhed, men i 2002 startede Kaupthing Føroyar tillige med at tilbyde corporate finance ydelser.

Kaupthing Føroyar Virðisbrævameklarafelag P/F's hovedaktionær er Kaupthing Bank hf., som er blandt de 10 største banker i de nordiske lande.

Obligationsudstedende institutter

Kendetegnende for de obligationsudstedende institutter er, at de yder lån mod pant i fast ejendom (jord, bygninger, skibe o.lign.), og at lånet ofte udbetales i form af obligationer.

På Færøerne yder danske kreditforeninger lån på realkreditvilkår til finansiering af erhvervsejendomme. Derimod ydes der normalt ikke danske kreditforeningslån til boligformål på Færøerne. Der henvises i øvrigt til afsnit 4.3. for mere om finansiering af fiskefartøjer.

Kapitalforvaltende institutioner

Føroya Lívstrygging blev stiftet ved lagtingslov 10. oktober 1966. Den 1. januar 2000 blev Føroya Lívstrygging omdannet til et offentligt ejet aktieselskab, P/F Føroya Lívstrygging. Føroya Lívstrygging har i 2003 en balance på 1,6 milliard kr. Placering af livs- og pensionsmidlerne er hovedsagelig i danske obligationer og udenlandske aktier. Den samlede formuefordeling var i 2003 fordelt på 87 pct. i danske obligationer og 5,4 pct. i aktier. Den resterende del af midlerne er placeret som udlån på Færøerne og indestående i færøske pengeinstitutter.

Offentlige udlånsinstitutioner

Ud over de statslån, der er givet til landsstyret med henblik på redning af bankerne og de statslån, der løbende ydes landsstyret til refinansiering af Færøernes udlandsgæld, omfatter den statslige långivning lån fra Kongeriget Danmarks Fiskeribank. Fiskeribankens udlån til Færøerne vedrører kun fiskefartøjer. Der var ingen nyudlån i 2003. Fiskeribankens sidste nyudlån til Færøerne var på 11,0 mio. kr. i 2002 (se tabel 6.2.).

Landskassens direkte långivning omfatter bl.a. subsidierede lån til fiskerierhvervet (støttelån og likviditetslån m.v.). Långivningen til erhvervet er nærmere omtalt i afsnit 4.3.

En række færøske offentlige udlånsfonde yder lån til finansiering af boligbyggeri og erhvervsinvesteringer inden for håndværk, industri og serviceerhverv.

Boliglånefonden (Húsalánsgrunnurin) virker efter bestemmelserne i lagtingslov nr. 118 af 18. juni 1997 med henblik på at yde boliglån. Lånegrænserne afhænger af boligens størrelse, og kan kun i helt særlige tilfælde gives til boliger over 150 m². Lånene ydes som annuitets- eller serielån med en afdragstid på op til 28 år.

Boliglånefondens boliglångivning var i 2003 19,4 mio. kr. i forhold til 21,6 mio. kr. i 2002 og 32,9 mio. kr. i 2001. Boliglånefondens årsregnskab for 2003 viser et driftsoverskud på 22,3 mio. kr. efter afskrivninger og hensættelser mod 50,5 mio. kr. i 2002. Egenkapitalen var pr. 31. december 2003 på 410 mio. kr. mod 388 mio. kr. i 2002. Fonden havde ved udgangen af 2003 en langfristet indenlandsk gæld på 17,2 mio. kr.

Boliglånefondens långivning har været finansieret ved bevillinger over lagtingsfinanslovene. Fondens långivning har dog ikke været finansieret ved bevilling over lagtingets finanslove siden 1995. Fonden er endvidere bemyndiget til i hvert enkelt tilfælde med hjemmel i lagtingslov at optage lån. Fonden kan dog kun med landsstyremandens godkendelse optage lån på Færøerne.

Bestyrelsen for Boliglånefonden bestyrer endvidere en særlig boligfond med det formål at tilvejebringe udlejningsboliger i samarbejde med kommuner, boligforeninger og institutioner.

Færøernes Industrifond (Føroya Ídnaðargrunnur) blev stiftet ved lagtingslov i 1970 og har frem til 1996 ydet lån til håndværks- og industrivirksomheder, såvel lån til nyinvesteringer som til rationalisering og effektivisering (herunder produktionstilpasning til ændrede markedsvilkår). Lånene har været ydet som 10- og 20-årige lån mod pantsikkerhed i bygninger og produktionsanlæg. Fonden har ikke modtaget tilskud fra landskassen (udover grundkapitalen) men har finansieret sin långivning ved egen låneoptagelse i ind- og udland. Fonden blev aftaget ved lagtingslov i april 2001 og fondens aktiver blev overført til den nyoprettede Erhvervsfremmefonden (Vinnuframmagrunn). For mere om den nyoprettede Erhvervsfremmefond, se nedenfor.

Industriens Udviklingsfond (Menningargrunnur Ídnaðarins) blev oprettet ved lagtingslov i 1973 og havde til opgave at yde subsidierede lån samt tilskud og garantier til nye initiativer inden for industri, håndværk og servicevirksomhed. I henhold til lagtingslov vedtaget i maj 1996 har fonden siden blot stået for administrationen af allerede bevilgede lån og ikke længere bevilget nye lån. Fonden, der ikke har ydet lån siden 1991, har flere gange fået tilført landskassemidler til sikring af egenkapitalen. Der var i loven hjemmel til for landsstyret - efter indstilling fra fondens bestyrelse - at nedlægge fonden. Fonden blev, sammen med bl.a. Færøernes Industrifond, aftaget ved lagtingslov i april 2001 og fondens aktiver blev overført til den nyoprettede Erhvervsfremmefonden (Vinnuframmagrunn). For mere om den nyoprettede Erhvervsfremmefonden, se nedenfor.

I maj 1994 vedtoges lagtingsloven om garantifond, der havde til formål at støtte nye aktiviteter og produktioner i industrien. Lovgivningen blev ændret i løbet af 1995. Færøernes landsstyre, der administrerede fonden, kunne (ved simpel kaution) stille garanti for nye lån, som ydes af finansieringsvirksomheder og pengeinstitutter. Pr. 31.12 2000 var der stillet garanti for et beløb på 212.900 kr. Garantifonden blev ligeledes aftaget ved lagtingslov i april 2001 og fondens aktiver blev overført til den nyoprettede Erhvervsfremmefond (Vinnuframmagrunnurin).

I april 2001 vedtog Lagtinget, med ikrafttræden den 1. januar 2001, at oprette Erhvervsfremmefonden (Vinnuframmagrunnurin). Fonden, der er oprettet som en ekstern fond, ledes af en bestyrelse på 5 personer valgt af landsstyremanden for erhvervsanliggender. Erhvervsfremmefonden har først og fremmest til formål at fremme

erhvervslivets konkurrenceevne og internationalisering uden at yde drifts- og investeringstilskud. Fonden skal endvidere yde støtte til særskilte erhvervsfremmetiltag og projekter indenfor eksport, nyskabelse og forskning. Fonden skal ikke yde lån eller stille garantier, da det ikke er i overensstemmelse med landsstyrets politik om et bæredygtigt erhvervsliv.

Oprettelsen af Erhvervsfremmefonden skal ses i sammenhæng med ønsket om at koordinere og omstrukturere de forskellige erhvervsstøtteordninger. Erhvervsfremmefondens startkapital er blevet tilført fra 5 fonde, der blev aftaget med loven om Erhvervsfremmefonden. De 5 fonde, der nu er aftaget, var Færøernes Industrifond (Føroya Ídnaðargrunnur), Industriens Udviklingsfond (Menningargrunnur Ídnaðarins), Garantifonden (Ábyrgdargrunnurin), Fonden til industrifremmende formål (Grunnurin til ídnaðarfremjandi endamál) og Turismefonden (Grunnur Ferðavinnur). Erhvervsfremmefondens egenkapital var pr. 1. januar 2001 42,5 mio. kr. Fonden tilføres årligt 5-6 mio. kr. ved bevilling på finansloven. Pr. 31.12.2003 udgør egenkapitalen 50,2 mio. kr. Fonden har i 2003 ydet 4,136 mio. kr. i støtte.

Ved lov nr. 28 af 29. januar 1964 oprettedes Investeringsfonden for Færøerne (Ílæggingsgrunnurin fyri Føroyar). Af fondens formålsbestemmelse fremgår, at fondens midler i første række skal anvendes til udlån til investeringer, navnlig i større anlæg og lignende, som må anses for påkrævede eller ønskelige af hensyn til det færøske erhvervslivs udvikling, og hvortil midler ikke kan tilvejebringes i tilstrækkeligt omfang. Fondens midler blev tilvejebragt ved statstilskud på 10 mio. kr. i hvert af finansårene 1964/1965 - 1969/1970. Loven er siden ændret ved lov nr. 217 af 27. maj 1970 og lov nr. 153 af 31. marts 1976 og fonden tilført yderligere midler, i alt 140 mio. kr. frem til 1980. Siden lovændringen i 1976 ledes fonden af en bestyrelse, der udpeges af det færøske hjemmestyre, ligesom de nærmere regler om fondens virksomhed fastsættes af hjemmestyret.

I henhold til Investeringsfondens årsregnskab for 2003 udgjorde fondens egenkapital 744 mio. kr. pr. 31. december 2003. Ved udgangen af 2003 havde fonden udlån hos 5 låntagere, hvor restgælden udgjorde 487 mio. kr. De 5 låntagere er Føroya Tele, SEV (elforsyningen), Atlantic Airways, Færøernes landsstyre og Pf. Vágatunnilin (A/S Vågøtunnellen).

Færøernes Landsbank

Allerede i 1978 vedtog Lagtinget en lov om Landsbanki Føroya - Færøernes Landsbank. Om landsbankens formål er det i loven fastsat, at banken skal "medvirke til varetagelse af samfundsmæssige interesser med henblik på opretholdelse af stabile finansielle forhold på Færøerne samt en afbalanceret udbygning af det færøske samfund". Banken kan i den forbindelse pålægge pengeinstitutter o.a. finansielle institutioner at afgive oplysninger, der er nødvendige for bedømmelsen af den økonomiske udvikling på Færøerne.

Landsbanken blev først oprettet i 1988, på hvilket tidspunkt bankens direktør blev ansat. De første år blev der arbejdet med at ændre regelgrundlaget og etablere rammerne samt opbygge bankens aktivitetsområde. Bankens aktiviteter udviklede sig for alvor, da lagtingsloven om landskassens indlån og lån i Landsbanken trådte i kraft i april 1992. 1992-loven blev afløst af en lagtingslov fra 1995 om landskassens indlån og lån i Landsbanken.

Landsbanken fungerer som bankforbindelse for landskassen. Banken kan modtage indlån og yde lån til landskassen samt færøske pengeinstitutter og offentlige institutioner. Endvidere er der hjemmel til i loven, at banken kan modtage indlån fra udenlandske finansielle institutioner, Danmarks Nationalbank og statslige institutioner. I henhold til lagtingsloven fra 1995 skal landskassen have et indestående i Landsbanken på mindst 15 pct. af bruttonationalproduktet det foregående år, og landskassens lånoptagelse kan ikke overstige 70 pct. af mindeindlånet i mere end 6 måneder. Disse regler sikrer en god likviditet. Se også tabel 6.4.

Landsbanken ledes af et tilsynsråd (hvor der bl.a. sidder repræsentanter fra det færøske erhvervsliv, pengeinstitutter og arbejdsmarkedet), en bestyrelse og en direktør.

Ifølge aftalen af 12. oktober 1993 mellem Færøernes landsstyre og den danske regering og senere fælleserklæringen af 17. november 1994 og fælleserklæringen af 4. november 1995 (for yderligere oplysninger og optryk af ovenfor nævnte aftaler henvises til Rigsombudsmandens beretning for 1998) skal underskuddet på lagtingsfinanslovene finansieres ved låntagning på Færøerne eller på det danske kapitalmarked. Disse bestemmelser er imidlertid ophørt som følge af aftalen mellem landsstyret og regeringen af 10. juni 1998 (bilag 4.1).

Færøernes landsstyre udstedte første gang obligationer i december 1994. I serien blev der solgt obligationer for 210 mio. kr. I forhold til renten på danske statsobligationer blev merrenten fastsat til 2,25 pct. i tegningsperioden. I 1995 blev serien udvidet to gange med 50 mio. kr., hvorved der i alt blev solgt for 310 mio. kr. i serien. Merrenten blev reduceret i 1995, og ved årets udgang var den 1,3 pct. Da landskassen var i en bedre finansiell stilling end forudset i finansloven, blev obligationerne tilbagebetalt i december 1996 ved at formindske landskassens likviditet.

Obligationslånene blev forøget i 1995 med 300 mio. kr. ved udgivelse af en ny obligationsserie. Siden er tilbagebetalingen af obligationslån finansieret ved udgivelse af en ny obligationsserie i december 1997 på 300 mio. kr. og en udvidelse af samme serie i april 1998 på 270 mio. kr. Ved udvidelsen af obligationsserien i april 1998 var merrenten på 0,8 pct. En ny obligationsserie blev udstedt december 2000. Provenuet på 300 mio. kr. anvendtes til refinansiering af et obligationslån optaget december 1999 og udløb december 2000. Til og med december 2002 har der hvert år siden været udstedt

obligationslån på 300 mio. kr. til refinansiering af obligationslån optaget året før. Merrenten ved udstedelsen af obligationslånene er stødt blevet reduceret siden starten i 1994. Renten er på lånet i 2002 var 0,3 pct. højere end på tilsvarende danske statslån. Obligationerne har været noteret på Københavns Fondsbørs og registreret i Værdipapircentralen.

December 2003 blev der optaget et nyt obligationslån på 1,5 mia. kr. Det skete i forbindelse med, at landskassens gæld til den danske stat ekstraordinært blev nedbragt med 1,7 mia. kr., som blev finansieret ved at trække 0,5 mia. kr. på landskassens indestående i Færøernes Landsbank og ved samtidig at optage obligationslån i udlandet for 1,5 mia. kr. Af obligationslånet anvendtes 0,3 mia. kr. til refinansiering af det eksisterende obligationslån fra december 2002. For mere om obligationslånet og landskassens gæld til den danske stat henvises til kap. 5 og 6.

Landsbanken blev først i juni 2000 enige med repræsentanter, der udsteder værdipapirer, investorer og myndigheder om at oprette et selskab, der skulle etablere et marked for handel med værdipapirer på et sikkert grundlag. Formålet med et færøsk værdipapirmarked er at sætte gang i registreringen af færøske virksomheder på værdipapirmarkedet og herved salg og køb af færøske værdipapirer. Pf. Virðisbrævamarknaður Føroya (Værdipapirhandelsmarked Færøerne A/S) blev oprettet i november 2000. I starten af 2004 indgik Pf. Virðisbrævamarknaður Føroya en samarbejdsaftale med det islandske værdipapirmarked Kauphöll Íslands. Teknisk bliver færøske værdipapirer noteret i danske kroner på det islandske marked og registreret i Værdipapircentralen.

4.9. Forsikringsvirksomhed

Færøske forsikringsselskaber har i henhold til lagtingslov haft monopol på at drive forsikringsvirksomhed på Færøerne. I henhold til aftalen af 1. februar 1993 mellem den danske regering og det færøske landsstyre, forpligtede landsstyret sig til inden udgangen af 1993 at fremlægge et forslag til en modernisering af den færøske lovgivning om forsikringsvirksomhed. Det daværende landsstyre fremsatte lovforslag, som imidlertid bortfaldt pga. udskrivelsen af lagtingsvalget i foråret 1994. Landsstyret genfremsatte lovforslaget i lagtingssamlingen 1995/96, og det blev vedtaget tidligt i 1996. Den nye lov om forsikringsvirksomhed, der bygger på den danske lov om forsikringsvirksomhed, ophæver i princippet monoopolet, idet dog kun selskaber, der bygger på færøsk kapital, kan få koncession. Lagtingsloven trådte i kraft den 1. januar 1997.

De oprindeligt eksisterende forsikringsselskaber på Færøerne er "Føroya Lívstrygging" (livsforsikring) og "Tryggingarsambandið Føroyar". Den sidstnævnte forsikrings-sammenslutning er opdelt i en hovedafdeling samt flere underafdelinger -

krigsskadeforsikring, søassurance, pensionsforsikring, genforsikring, brandforsikring og ulykkesforsikring. Afdelingerne for brand- og ulykkesforsikring har dog egne bestyrelser. Fra 17. september 1998 blev ovennævnte underafdelinger lagt sammen i et selskab under navnet Tryggingarfelagid Føroyar.

Tryggingarfelagid Føroyars regnskab for 2002 viste et overskud før skat på 54,7 mio. kr. mod 53,7 mio. kr. i 2001. Efter skat var overskuddet i 2002 på 44,5 mio. kr. mod 44,6 mio. kr. i 2001. Der var i 2002 et underskud af forsikringsdriften på 12,9 mio. kr. (heraf udjævningshensættelser på 9 mio. kr.), hvor der i 2001 var et overskud på 1,9 mio. kr. Den negative udvikling for forsikringsdriften skyldes primært, at nettoskaderne steg fra 140,5 mio. kr. i 2001 til 155,5 mio. kr. i 2002. Forrentningen af selskabets kapital bidrog med 67,7 mio. kr. til selskabets overskud i 2002 mod 54,0 mio. kr. i 2001. Selskabets egenkapital udgjorde ultimo 2002 1.258 mio. kr. mod 1.213 mio. kr. i 2001.

Efter ophævelsen af den monopollignende struktur på Færøerne er det under Tryggingarsambandið Føroya tidligere hvilende selskab "Trygd" i løbet af 1998 begyndt at tegne indboforsikringer og parcelhusforsikringer. Fra 1999 tegner selskabet også bilforsikringer. Erhvervsforsikringer har ligeledes kunnet tegnes fra 1999. I begyndelsen af 2000 introducerede Trygd autohjælp som tillægsforsikring til bilforsikringen, og i oktober måned 2000 gik Trygd ind på søforsikringsmarkedet. Trygd tegner i dag stort set alle former for skadeforsikring. Trygd skønner, at det ved udgangen af 2002 har en markedsandel af familie- og parcelhusforsikringer på ca. 24 pct., ca. 20 pct. på personbiler og ca. 23 pct. på søforsikringerne.

Føroya Banki erhvervede i 1997 via bankens datterselskab P/F FB Holding en kontrollerende aktiepost i forsikringsselskabet Trygd. I august 1999 besluttede Føroya Banki at indløse selskabets mindretalsaktionærer, og Trygd er i dag et 100 pct. ejet datterselskab af Føroya Banki.

Trygds regnskab for 2003 viser et overskud før skat på 2,4 mio. kr. mod et overskud på 3,8 mio. kr. i 2002. Efter skat er overskuddet i 2003 på 1,9 mio. kr. mod et overskud på 3,1 mio. kr. i 2002. Selskabet finder resultatet acceptabelt i lyset af den kraftige konkurrence, der er på præmierne. Der var i 2003 et underskud på forsikringsdriften på 0,652 mio. kr. mod et underskud i forsikringsdriften i 2002 på 0,665 mio. kr. Ved udgangen af 2003 andrager Trygds egenkapital på 116,3 mio. kr. Aktiekapitalen, der andrager 40 mio. kr., er i sin helhed ejet af Føroya Banki.

De to konkurrenter har siden Trygd blev etableret i februar 1998 kæmpet hårdt om markedsandele ved at underbyde hinanden på forsikringer. Især bilforsikringsmarkedet har været præget af en meget intensiv konkurrence siden foråret 1999. Det har efterfølgende vist sig, at præmieniveauet var uholdbart lavt, og det kom i efteråret 2000 til

mærkbare præmieforhøjelser i markedet. Trygd gennemførte præmieforhøjelser indenfor søforsikringsområdet med virkning fra den 1. januar 2003.

Tabel 4.15. Forsikringspræmier og -udbetalinger 1999 – 2003, mio. kr.

	1999	2000	2001	2002	2003
Skadesforsikringer					
Forsikringspræmier:					
Søforsikring	83,0	82,1	87,2	86,0	88,9
Automobilforsikring	67,7	69,7	85,6	92,5	100,1
Ansvarsforsikring m.v.	20,0	18,8	21,4	25,3	22,4
Ulykkesforsikring	25,2	27,9	26,9	30,4	29,6
Brandforsikring	68,4	69,4	75,4	82,3	82,8
I alt	264,3	267,9	296,5	316,5	323,8
Udbetalte skadesforsikringer, brutto:					
Søforsikring	65,8	89,2	82,0	88,9	62,5
Automobilforsikring	60,6	63,8	50,7	55,9	57,4
Ansvarsforsikring m.v.	5,1	6,5	8,5	4,9	12,5
Ulykkesforsikring	19,5	11,9	12,2	10,1	8,9
Brandforsikring	43,9	54,6	28,3	39,9	41,0
I alt	194,9	226,0	181,7	199,7	182,3
Livs- og pensionsforsikringer, præmier:					
Kapitalforsikring m.v.	56,0	66,9	65,0	84,9	92,3
Rente og rateforsikring	31,9	29,8	35,1	40,3	45,9
Gruppelivsforsikring m.v.	16,7	18,9	21,6	24,1	29,0
I alt	104,6	115,6	121,7	149,3	167,2
Forsikringsudbetalinger:					
Erstatning ved død og invaliditet	17,4	13,1	11,3	13,8	16,2
Pensionsudbetalinger m.v.	6,7	17,1	19,7	25,0	49,1
Tilbagekøb m.v.	7,0	7,0	17,2	8,9	7,9
I alt	31,1	37,2	48,2	47,7	73,2

Kilde: Forsikringsselskaberne

Føroya Lívstrygging (LÍV) regnskab for 2003 viser et overskud før skat på 6,0 mio. kr. mod 3,5 mio. kr. i 2002. Efter skat er overskuddet i 2003 på 5,5 mio. kr. mod 2,9 mio. kr. i 2002. Resultatet svarer til, at egenkapitalen blev forrentet med 8 pct. i 2003. Der er i 2003 et overskud af forsikringsdriften på 4,7 mio. kr. mod 2,2 mio. kr. i 2002. Det bør bemærkes, at LÍV efter i 2001 og 2002 at have overført henholdsvis 56,3 mio. kr. og 20,4 mio. kr. fra bonusudjævningsfonden førte 15,1 mio. kr. tilbage i 2003. Der henstår herefter knap 29,7 mio. kr. i bonusudjævningsfonden ultimo 2003. LÍV mærkede som

mange andre faldet på værdipapirmarkedet sidst i 2001 og i 2002 og havde således et kurstab i 2002 på 18,5 mio. kr. (35,7 mio. kr. i 2001). Udviklingen blev vendt i 2003 med en lille gevinst på 584 tus. kr. Præmieindtægterne udgør 167,2 mio. kr. i 2003 mod 149,3 mio. kr. i 2002. Balancen er pr. 31. december 2003 1.551 mio. kr. mod 1.423 mio. kr. i 2002. Selskabets egenkapital er ultimo 2003 74,3 mio. kr.

4.10. Arbejdsmarkedsforhold

Indledning

Det færøske arbejdsmarked er grundlæggende baseret på aftaleprincippet, hvilket indebærer, at det som udgangspunkt er overladt til arbejdsmarkedets parter at indgå individuelle eller kollektive overenskomster/aftaler om løn- og ansættelsesforhold. Til mægling i arbejdsstridigheder på det private arbejdsmarked er oprettet en forligsinstitution, mens fortolkningsspørgsmål vedrørende indgåede overenskomster af parterne kan indbringes for faglige voldgiftsretter.

Overenskomst- og aftalesystemet på arbejdsmarkedet suppleres dog af lovgivning om lærlinges forhold, mindsteløn i fiskerierhvervet, arbejdsugens længde, ferie, funktionærloven, lov om barsel m.v. Lovgivningen er rent færøsk, idet arbejdsmarkedsforhold samt lønninger og priser er overtaget som særanliggende.

Det private arbejdsmarked

Organisations- og forhandlingsstrukturen på det private arbejdsmarked er præget af et antal organisationer på både arbejdsgiver- og arbejdstagerside. Organiseringen er baseret på faglige/uddannelsesmæssige kriterier.

De færøske arbejdsgivere er organiseret i flere foreninger. Arbejdsgiverne inden for industri og anden forarbejdning er organiseret i 2 foreninger: Havnar Arbeidsgevarafelag, der omfatter arbejdsgiverne i Tórshavn, og Føroya Arbeidsgevarafelag, som omfatter arbejdsgiverne i det øvrige land. Havnar Arbeidsgevarafelag er medlem af Føroya Arbeidsgevarafelag, som også varetager opgaverne for Havnar Arbeidsgevarafelag. Formanden i Havnar Arbeidsgevarafelag er desuden medlem af bestyrelsen i Føroya Arbeidsgevarafelag. Håndværksmestrene er organiseret i én landsorganisation, Føroya Handverksmeistarafelag, som også er medlem af Føroya Arbeidsgevarafelag. Arbejdsgiverne inden for handel og kontor er organiseret i Føroya Keypmannafelag, som er en branceorganisation og ikke forhandler overenskomster. Arbejdsgiverne inden for

handel og kontor er også organiseret i Føroya Arbeidsgevarafelag, som forhandler overenskomst på deres vegne.

Endelig er rederne organiseret i 2 foreninger: Føroya Reiðarafelag (Rederiforeningen), som består af ejerne af fiskeskibe m.v., og Reiðarafelagið fyri Føroysk Farmaskip (Rederiforeningen for Færøske Fragtskibe), der omfatter ejerne af fragtskibe m.v. Reiðarafelagið fyri Farmaskip er medlem af Føroya Arbeidsgevarafelag. Alle foreningerne forhandler løn- og arbejdsforhold.

Langt de fleste af arbejdsgiverforeningerne er med i Vinnuhúsið (Erhvervshuset), hvor de har fælles administration. I Vinnuhúsið er Føroya Arbeidsgevarafelag, Havnar Arbeidsgevarafelag, Føroya Handverksmeistarafelag, Arbeidsgevarafelagið fyri Fíggarstovnar í Føroyum, Føroya Prentsmiðjufelag og Reiðarafelagið fyri Farmaskip. Desuden er også følgende branceorganisationer med i Vinnuhúsið: Føroya Keypmannafelag, Føroya Ráfiskakeyparafelag, Føroya Havbúnaðarfelag, Føroya Ídnaðarfelag og Felagið Laksaskip, Føroya Smoltalarafelag, Oljuvinnufelagið og KT-felagið. Endvidere er Oljutingið, der er en interesseorganisation, med i Vinnuhúsið.

Håndværkerne er organiseret i Føroya Handverkarafelag. Foreningen har 700 aktive medlemmer og indgår aftaler for alle tilsluttede afdelinger. I 1997/98 har de lokale foreninger i Tórshavn, Tvøroyri og Vág meldt sig ud af Føroya Handverkarafelag, da de ikke følte deres interesser blev varetaget, og oprettet en ny landsorganisation med navnet Landsfelag Handverkaranna, som har 850 medlemmer. Typograferne har deres egen forening med 15 medlemmer, som indgår selvstændig overenskomst med Føroya Prentsmiðjufelag.

Arbejderne på Færøerne er organiseret i 5 organisationer:

- Havnar Arbeidsmannafelag for arbejdsmændene i Tórshavn med 735 medlemmer,
- Havnar Arbeidskvinnufelag for arbejdskvinderne i Tórshavn med ca. 1.200 medlemmer,
- Klaksvíkar Arbeidskvinnufelag for arbejdskvinderne i Klaksvík med ca. 550 medlemmer,
- Klaksvíkar Arbeidsmannafelag for arbejdsmændene i Klaksvík med 270 medlemmer og
- Føroya Arbeidarafelag for resten af Færøerne med ca. 7.000 medlemmer.

De færøske hjemmefiskere (kystflåden) er overvejende organiseret i én landsorganisation, Meginfelag Útróðrarmanna, som har ca. 1.200 medlemmer. Sammenslutningen omfatter såvel ejere som lønmodtagere.

Færøske fiskere, der arbejder om bord på de havgående fiskefartøjer, er organiseret i Føroya Fiskimannafelag. Foreningen har ca. 2.500 medlemmer - herunder også en særlig

sømandsafdeling (for søfolk på fragtskibe). Ansatte fiskere er i et vist omfang medlemmer af arbejdsmændenes organisationer.

Føroya Reiðarafelag og Føroya Fiskimannafelag indgik den 6. maj 2002 en ny overenskomst, som løb frem til 1. december 2003. Som noget nyt blev der med overenskomsten indført en pensionsordning for fiskere. Det blev aftalt, at der fra 1. juli 2002 skulle indbetales 25 kr. pr. dag til en pensionsordning (fiskeren indbetaler 10 kr., rederen 15 kr.). Fra 1. juli 2003 steg pensionsindbetalingen til 47 kr. om dagen (fiskeren indbetaler 20 kr., rederen 27 kr.). Et andet væsentligt punkt i den nye overenskomst var, at den maksimale varighed af fisketurene blev forkortet. Til og med først i 1999 kunne fisketurenes længde være op til 5 måneder, men den maksimale turlængde blev siden begrænset til 4 måneder. Nu blev turlængden begrænset til 3½ måned og fra 1. januar 2003 fik mandskabet på fiskeskibene krav på at komme hjem efter 3 måneder. Der kan dog gøres undtagelser i særlige tilfælde, men kun efter samråd med besætningen. Overenskomsten blev fornyet i marts 2004 og løber frem til 1. december 2004.

Skipper, navigatører og maskinmestre har deres egne organisationer, der indgår overenskomster med såvel private som offentlige arbejdsgivere. Skipper- og Navigatørforeningen har 1.200 medlemmer og Maskinmesterforeningen har 605 medlemmer.

Handels- og kontorfunktionærer, beskæftiget på det private arbejdsmarked, er organiseret i S&K, som er medlem af Føroya Arbeiðarafelag. S&K har ca. 720 medlemmer.

Der foreligger ingen opgørelse af organisationsgraden på det færøske arbejdsmarked, men da der i en række tilfælde er etableret gensidige eksklusivaftaler, må organisationsgraden forventes at være meget høj.

Der slutes sædvanligvis 2-årige overenskomster på det private arbejdsmarked. Overenskomsterne er i det store og hele mindstebetalingsoverenskomster

Der var ved overenskomstfornyelsen i 1999 lagt op til lange og hårde forhandlinger og mange forudså strejker. Dette blev dog ikke tilfældet, idet først Havnar Arbeiðsmannafelag og Klaksvík - Arbeiðskvinnufelag og Arbeiðsmannafelag indgik en 2-årig overenskomst, som gav dem 7,10 kr. mere i timen over 2 år. Omregnet i procenter ventes overenskomsten at give en samlet lønfremgang på 9,25 pct. Herefter indgik også Føroya Arbeiðarafelag og Havnar Arbeiðskvinnufelag en 2-årig enslydende (på lønnen) overenskomst.

Ved overenskomstfornyelsen i 2001 indgik arbejdsgiverforeningen en 2-årig overenskomst med Havnar Arbeiðsmannafelag og arbejderforeningerne i Klaksvík. Overenskomsten indebar, at timelønnen forhøjedes med 4,24 kr. fra 1. maj 2001 og igen med 4,24 kr. fra 1. maj 2002. Pensionsbidraget blev samtidig forhøjet med 0,8 pct. både i

2001 og 2002. Herudover blev overtidbetalingen for arbejde lørdag og tillæg for skiftevagter forhøjet. Alt i alt var der tale om en samlet lønfremgang på 11,9 pct. over 2 år.

Føroya Arbeiðarafelag og Havnar Arbeiðskvinnufelag ønskede ikke at indgå en enslydende overenskomst med arbejdsgiverforeningen og den 9. maj 2001 indledtes en strejke, der bl.a. ramte losning og fragt til bygderne, arbejdet på filetfabrikkerne og rengøringen i skoler, daginstitutioner og på sygehuse. Parterne enedes den 29. maj 2001 om at acceptere forligsmændenes forslag til en ny overenskomst. Overenskomsten blev næsten enslydende den overenskomst arbejdsgiverforeningen indgik med Havnar Arbeiðsmannafelag og arbejderforeningerne i Klaksvík. Føroya Arbeiðarafelag og Havnar Arbeiðskvinnufelag fik som noget nyt indført et anciennitetstillæg. Arbejdere, der har været i beskæftigelse hos samme arbejdsgiver i 3 år, skal have 1 kr. ekstra i timen. Efter 5 års ansættelse forhøjes tillægget til 2 kr. Den 7. juni 2001 aftalte Føroya Arbeiðsgevarafelag og Havnar Arbeiðsmannafelag, Klaksvíkar Arbeiðsmannafelag og Klaksvíkar Arbeiðskvinnufelag, at anciennitetstillægget også er gældende for deres overenskomster.

I maj 2001 indgik Arbeiðsgevarafelagið fyrí Fíggjarstovnar í Føroyum (Finanssektorens arbejdsgivere) ny 2-årig overenskomst med SSF (Starvsfólkafelag Sparikassanna í Føroyum og P/F Elektron) og Finansforbundet. Overenskomsten giver 9,67 pct. over 2 år inkl. lønstigninger, pensionsbidrag m.m. AFF indgik tre nye 2-årige overenskomster i 2003. Den første var med Yrkisfelagið Trygðin (Forsikringsområdet). Den blev underskrevet den 19. juni 2003 med en samlet lønforhøjelse på 8,2 pct. over 2 år. Lønforhøjelsen var 4 pct. den 1. maj 2003 og igen 4 pct. den 1. maj 2004. Derudover indebar overenskomstfornyelsen en forsikring mod kritisk sygdom. De andre to overenskomster blev indgået den 25. juni 2003 med henholdsvis Finansforbundet og SFS. De to sidste overenskomster er nogenlunde på samme niveau som den første, men lønforhøjelserne sammensættes anderledes. Begge overenskomster kan opsiges til den 1. maj 2005.

Starvsmannafelagið - funktionærernes forbund - og Færøernes Arbejdsgiverforening indgik i april 2001 en 3-årig overenskomst gældende for Føroya Tele (televirksomhed) der indebærer, at løn og pension i alt stiger med 14,45 pct. over 3 år. Denne overenskomst blev fornyet med 2 år i et forligsforslag den 14. marts 2004. Forliget indebærer en lønstigning på 8,2 pct. over to år. Lønnen blev forhøjet med 2,7 pct. i 2003 og forhøjes igen i 2004 med 2,7 pct. Pensionen forhøjes med 1,5 pct. om året i to år. Derudover blev feriefridagene forhøjet fra 3 dage til 5 dage.

Føroya Arbeiðsgevarafelag/Føroya Handverksmeistarafelag og Landsfelag Handverkarranna og Føroya Handverkarafelag indgik oktober 2001 en aftale om at forlænge den gældende overenskomst med 2 år til 1. oktober 2002. Aftalen indebærer, at svendelønnen den 1. oktober 2001 steg med 6,80 kr. i timen til 101,40 kr. i timen. 1. oktober 2002 steg

svendelønnen igen med 6,80 kr. i timen til 108,20 kr. i timen. I 2003 indgik Føroya Arbeidsgevarafelg/Føroya Handverksmeistarafelag og Føroya Handverkarafelag/Landsfelag Handverkaranna et forlig, der forlængede overenskomsten i to år med følgende ændringer: Lønnen steg med kr. 2,77 den 1. oktober 2003 til 110,97 og igen 1. oktober 2004 med 2,72 til kr. 113,69 om timen. Pensionen forhøjedes med 2 pct. til 4 pct. pr. 1. oktober 2003 og igen med 1,5 pct. pr. 1. oktober 2004 til 5,5 pct. Mestrenes betaling til helligdagsfonden forhøjes med 0,5 pct. til 1,5 pct. pr. 1. oktober 2004.

Føroya Arbeidarafelag, Havnar Arbeidskvinnufelag, Havnar Arbeidsmannafelag, Klaksvíkar Arbeidsmannafelag og Klaksvíkar Arbeidskvinnufelag indgik den 5. juni 2003 – efter fire ugers strejke og tre forslag til ny overenskomst fra forligsmændene - en ny 2-årig overenskomst gældende fra 1. maj 2003. Overenskomsten indebar, at grundlønnen den 1. maj 2003 steg med 4,30 kr. til 96,50 kr. i timen, og den 1. maj steg med 4,30 kr. til 100,80 kr. i timen. Omregnet i procenter svarer det til en lønfremgang på 9,3 pct. over to år. Der blev ikke ændret på pensionsbidraget. Som noget nyt blev det muligt at overføre ansættelsesperioden fra en arbejdsplads til en anden, hvis man ikke har været væk fra sit erhvervsområde i mere end 7 år.

Den 24. juni 2003 indgik Føroya Arbeidsgevarafelag og Føroya Arbeidarafelag/S&K en ny to-årig overenskomst. Lønnen er fra 1. maj 2003 forhøjes med 4,30 kr. og igen fra 1. maj 2004 med 4,30 kr. Af andre ændringer kan nævnes, at juleaften blev ændret fra at være halv fridag til hel fridag.

Det offentlige arbejdsmarked

Inden for landsstyret og dets institutioner er de ansatte som hovedregel ansat i henhold til overenskomst mellem Færøernes finansministerium og de respektive fagforeninger.

Starvsmannafelagið - funktionærernes forbund - er den største fagforening landsstyret har overenskomst med. Foreningens medlemmer er bl.a. ansat indenfor landsstyrets administration, færøske fjernsyn og radio, spiritusmonopolet, Vagt- og Bjærgningstjenesten og ved Strandfaraskip Landsins (Den offentlige Kystfart). Foreningen har 1.760 medlemmer.

Maskinmesterforeningen og Navigatorforeningens overenskomst med det offentlige omfatter de medlemmer, der arbejder indenfor Vagt- og Bjærgningstjenesten, Strandfaraskip Landsins samt maskinmestrene med arbejde på land.

Medarbejderne indenfor postvæsenet har deres egen organisation, Postfelag Føroya med ca. 350 medlemmer.

Gruppen af akademikere er organiseret i følgende organisationer:

- Føroya Verkfrøðingafelag, hvor civil-, akademi- og teknikumingeniører er organiseret. Foreningen havde pr. 1. januar 2003 143 medlemmer.
- Føroya Búskapar- og Løgfrøðingafelag, hvor offentligt ansatte med en samfundsvidenskabelig uddannelse, er organiseret. Foreningen havde pr. 1. januar 2003 140 medlemmer.
- Føroya Byggifrøðingafelag, hvor bygningskonstruktører er organiseret. Foreningen havde pr. 1. januar 2003 60 medlemmer.
- Føroya Magistarafelag, der organiserer akademisk uddannede, som ikke er organiseret i en af ovennævnte foreninger. Foreningen havde pr. 1. januar 2003 113 medlemmer.
- Arkitektafelag Føroya, der organiserer arkitekterne, havde pr. 1. januar 2003 38 medlemmer.

De færøske tjenestemandsløve er opbygget på samme måde som de danske fra 1969. Ændringer i tjenestemændenes løn- og ansættelsesvilkår foretages ved aftale, dels med tjenestemandsföreningen, dels med Føroya Pedagogfelag (pædagogernes fagforening), dels med Føroya Lærarafelag (folkeskolelærernes fagforening) og dels Felagið Føroyskir Sjúkrarøktarfrøðingar (sygeplejerskernes fagforening). I tjenestemandsföreningen, der pr. 1. januar 2003 havde 100 medlemmer, er chefer indenfor det offentlige, toldere samt en del andre med centrale opgaver organiseret. I forbindelse med udlægningen af særfor sorgen på Færøerne i 1988 fik de ansatte statstjenestemænd tilbud om at blive færøske tjenestemænd. Pædagogerne indenfor særfor sorgen på Færøerne er også efterfølgende blevet tjenestemandsansat. Føroya Pedagogfelag, der pr. 1. januar 2003 havde 1.150 medlemmer, heraf er ca. 100 tjenestemænd, har forhandlingsretten for denne gruppe.

Føroya Heimahjálpafelag (hjemmehjælperforeningen), som er et særforbund indenfor Føroya Arbeiðarafelag indgik i 1990 overenskomst med landsstyret. Hjemmehjælperne havde fra hjemmehjælperordningens indførelse i 1976 og frem til 1990 været aflønnet i henhold til overenskomst mellem Føroya Arbeiðarafelag (arbejdernes forening) og Føroya Arbeiðsgevarafelag (arbejdsgiverforeningen) med enkelte ændringer. Foreningen havde pr. 31. december 2002 ca. 450 medlemmer.

Da bloktilskudsordningen blev indført i 1988, medførte dette, at områder, som tidligere helt eller delvis havde været finansieret med refusion fra staten blev overført til hjemmestyret. På denne baggrund indgik landsstyret efterfølgende overenskomster for flere områder, der hidtil var blevet aflønnet i henhold til danske overenskomster.

Indenfor sundhedsvæsenet indgik landsstyret overenskomst med Felagið Føroyskir Sjúkrarøktarfrøðingar (sygeplejerskeforeningen), der pr. 1. januar 2003 havde 825 medlemmer, Ergoterapeutforeningen (34 medlemmer), Fysioterapeutforeningen (54 medlemmer), bioanalytikere (35 medlemmer), økonomaer (38 medlemmer), plejere (300 medlemmer) og yngre læger (23 medlemmer). Landsstyret havde tidligere indgået

overenskomst med Ljósmøðrafelag Føroya (jordemødrene), der pr. 1. januar 2003 havde 25 medlemmer. I forbindelse med overenskomsterne har nogle foreninger bevaret deres tilknytning til de tilsvarende danske organisationer.

Indenfor socialvæsenet blev - udover ovennævnte tjenestemandsgroupe - i samme periode indgået overenskomster med Føroya Pedagogfelag for pædagoger ansat indenfor forsorgs- og børneforsorgslovens område. Dette omfatter pædagoger og medhjælpere på døgn- og daginstitutioner for børn og unge samt personer med psykiske eller fysiske handicaps.

Indenfor undervisningsvæsenet er i 1992 indgået overenskomst med lærere på tekniske skoler. Disse var tidligere aflønnet efter den danske overenskomst.

Lærere i folkeskolen var indtil 1. juli 1997 tjenestemandsansat i henhold til lov om tjenestemænd m.fl. i folkeskolen på Færøerne. Fra 1. juli 1997 er de ansat efter den færøske tjenestemandsløvslov. Føroya Lærarafelag havde pr. 1. januar 2003 930 medlemmer (inkl. pensionerede og hvilende medlemmer). I maj 1997 vedtog Lagtinget, at disse tjenestemænd pr. 1. juli 1997 ville overgå til ansættelse som tjenestemænd under Færøernes hjemmestyre. Pensionering før 1. juli 1997 vil ske efter den danske tjenestemandspensionslov, mens senere pensionering vil ske efter den færøske tjenestemandspensionslovgivning. Der var maj 2002 365 tjenestemandsansatte folkeskolelærere. Nye folkeskolelærere ansættes som overenskomstansatte.

Yrkisfelag Studentaskúla og HF-lærara Føroya (Gymnasielærernes forening) organiserer lærere på gymnasier og HF-kurser. Foreningen havde pr. 1. januar 2003 110 medlemmer.

De kommunale tjenestemænd og funktionærers arbejds- og lønforhold aftales med de enkelte kommuner. For funktionærernes vedkommende er vilkårene som hovedregel i overensstemmelse med aftalen mellem landsstyret og Starvsmannafelagið. Der findes faglige foreninger for kommunalt ansatte i Tórshavn og Klaksvík.

Personalet ved statsinstitutionerne på Færøerne er lønnet efter overenskomster og aftaler indgået mellem Finansministeriet i Danmark og danske faglige organisationer. Pr. 1. januar 2003 udgør dette personale 336 personer. Her af Handels- og Kontorfunktionærernes fagforbund (HK) har oprettet en særlig afdeling, HK-Føroya Deild med 59 medlemmer. Den omstændighed, at arbejdsmarkedsforhold er et færøsk særanliggende, indebærer imidlertid, at statsansatte på Færøerne ikke er omfattet af dansk arbejdsmarkedslovgivning - herunder love om forlængelse af overenskomster og aftaler på det danske arbejdsmarked.

Ved overenskomstforhandlingerne i foråret 1999 var der på forhånd lagt op til hårde forhandlinger mellem først og fremmest funktionærforbundet og Finansministeriet på Færøerne. Funktionærforbundet spillede ud med krav om lønstigninger på 60 pct., modsat finansdepartementet som højest ville give 2 pct. som generel lønstigning. Samtidig med

at forhandlingerne mellem de nævnte parter foregik, indgik funktionærforbundet og Føroya Tele overenskomst, hvor resultatet var en samlet stigning på 9,35 pct., heraf var 5 pct. umiddelbare lønstigninger (den resterende del indeholdt bl.a. afskaffelse af karensdag og omklassificeringer). Overenskomsten mellem funktionærforbundet og Føroya Tele var interessant, fordi det som det første resultat lagde linien for de fremtidige forhandlinger på andre områder, samt at Føroya Tele selvstændigt forhandlede overenskomst for første gang siden privatiseringen.

Efter at funktionærforbundet havde strejket i 23 dage, med jævnlige sympatistrejker fra flere andre forbund, lykkedes det den 9. april 1999 at nå et resultat, der giver en samlet forhøjelse på 6,5 pct. (over 2 år), hvoraf 6 pct. er en egentlig lønstigning. Strejken lammede i hele perioden bl.a. færgeruterne mellem øerne, rengøring på sygehusene, de fleste offentlige kontorer og spiritusmonopolet.

Medvirkende til løsningen var bl.a. andet, at en række andre forbund i offentligt regi, indgik overenskomster under strejken, heriblandt en række forbund indenfor sygehusvæsenet. Disse overenskomster gav en lønstigning på mellem 6 og 7 pct. I aftalen med funktionærforbundet blev det aftalt, at de to karensdage skulle afskaffes for alle ved lov og opbygning af en efterlønsordning. Forslaget om afskaffelse af karensdagene er vedtaget af Lagtinget.

Funktionærforbundet og Finansministeriet indgik i september 2003 en ny overenskomst, der er gældende fra 1. oktober 2003 til 1. oktober 2005. Overenskomsten indeholder, udover lønstigninger på 5,8 pct. over 2 år, og forhøjelse af pensionsbidraget med 2 pct. i samme periode, også en særlig ferieuge og aftale om kompetenceudvikling. Desuden er arbejdstiden nedsat til 39 timer om ugen. Alt i alt er rammen 9 pct. over 2 år.

Overenskomsten mellem funktionærforbundet, der som nævnt er det største forbund på det offentlige arbejdsmarked, og finansforbundet har lagt linien for de senere indgåede overenskomster indenfor det offentlige område. Alle disse overenskomster lønstigninger (inkl. pensionsbidrag, særlig ferieuge etc.) på omkring 9 pct. over 2 år.

Generelle arbejdsmarkedsordninger

Arbejdstiden er fastsat ved lagtingslov, og den ugentlige normalarbejdstid har siden 1. januar 1980 været fastsat til 40 timer. Den færøske ferielov fra 1986 sikrer alle lønmodtagere - der ikke i forvejen er sikret ferierettigheder i samme omfang - ret til ferie og feriegodtgørelse efter lovens bestemmelser. Tjenestemænd og fiskere kommer ikke under ferieloven.

Fra 1986/87 blev ferien forlænget gradvist med 2 dage om året, således at den fra og med 1988/89 udgjorde 5 uger. Samtidig blev feriegodtgørelsen forhøjet til 12 pct. for personer, som ikke har ret til løn under ferie. Fra 1. april 1993 blev ferien nedsat fra 30 dage til 26

dage, og feriegodtgørelsen nedsat til 10,25 pct. Samtidig blev der indført to karenssdage ved sygdom. I forbindelse med overenskomstforhandlingerne på det offentlige område i foråret 1995 opnåedes - fordelt over 1996 og 1997 - ret til yderligere 3 feriedage, således at antallet af feriedage kom op på 29. Forinden der opstod egentlig konflikt på det private arbejdsmarked i forbindelse med overenskomstforhandlingerne i foråret 1996, vedtog Lagtinget den 10. maj 1996 et forslag fremsat af to lagtingsmedlemmer (Arbejdersammenslutningen og Centerpartiet) om ændring af ferieloven, således at man vendte tilbage til ordningerne før lovændringen i 1993. Hermed blev ordningen med to karenssdage ophævet.

Dyrtidsregulering af lønninger blev afskaffet ved en lagtingslov i 1990. I 1988 er der etableret en garantifond for færøske lønmodtagere, der garanterer løn m.v. i tilfælde af arbejdsgivers konkurs, død eller virksomhedens ophør. Til finansiering af fonden har der været opkrævet bidrag hos færøske arbejdsgivere på 1,5 promille af lønsummen. Bidraget er ved bekendtgørelse sat til 0 promille fra 1. januar 2003, da man har vurderet, at fonden er velkonsolideret.

Den 1. august 1992 startedes udbetalingerne for første gang nogensinde fra en generel færøsk arbejdsløshedsforsikring - ALS-ordningen. Ordningen administreres af en bestyrelse sammensat af repræsentanter for arbejdsmarkedets parter, der er valgt af landsstyremanden i arbejdsmarkedsspørgsmål for en 4-årig periode.

Alle arbejdsgivere, der udbetaler lønindkomst, og lønmodtagere, der er mellem 16 og 67 år og fuldt skattepligtige på Færøerne, betaler hver 0,75 pct. af den udbetalte eller modtagne løn til forsikringsordningen. Selvstændige kan tegne forsikring.

For lønmodtagere, der er tilknyttet fiskeindustrien på land, har der siden starten været en speciel ordning i forbindelse med udbetaling af understøttelsen.

Arbejdsløshedsordningen omfatter også et arbejdsanvisningssystem, og her betragtes hele landet som ét anvisningsområde, og der anvises arbejdsmuligheder uden hensyntagen til faggrænser, dvs. at den arbejdsløse skal kunne påtage sig ethvert arbejde som vedkommende har faglig kompetence til.

I efteråret 1993 indgik landsstyret og den danske regering en aftale om, at færøske lønmodtagere kan overføre anciennitet fra den færøske arbejdsløshedsforsikringsordning til de danske A-kasser og vice versa.

Udbetalingsperioderne er præciseret og fastsat til 5 år, dog således at retten til udbetaling bortfalder, når der er modtaget arbejdsløshedsunderstøttelse i 798 dage - eller ca. 3 år og 2 måneder - i den seneste 5-års periode. Ny udbetalingsperiode kan ikke opnås før end udløbet af en periode på 24 måneder. Den årlige udbetaling er 70 pct. af vedkommendes indtægtsgrundlag, som er A-indkomsten de seneste 12 måneder før stadfæstet ret til

dagpenge. Den højeste udbetaling af understøttelse er svarende til 70 pct. af en arbejderløn. En fuldtidsarbejdsløs kan maksimalt få udbetalt kr. 570,24 pr. dag, med virkning fra den 1. maj 2004.

Generelt kan siges, at arbejdsløshedsprocenten på Færøerne har været meget lav de senere år. Dog er der nu sket en stigning i arbejdsløsheden, og var arbejdsløshedsprocenten i foråret 2004 godt 4 pct., iberegnet modtagere af ydelser fra Almannastovan.

Lagtinget vedtog i april 2001 Lagtingslov nr. 48 fra 3. april 2001 om barselsordning, med efterfølgende lovændringer, senest i maj 2004. Loven fastlægger reglerne for lønkomensation i forbindelsen med barsel for det færøske arbejdsmarked.

I hovedtræk kan siges om barselsordningen, at kvindelige lønmodtagere har ret til barselsorlov 4 uger før fødslen. Såfremt der er sundhedsfare for mor og barn, har kvinden ret til barselsorlov 13 uger før fødslen, dog således at retten til penge fra barselsordningen pr. 1. juni 2004 bliver fra 8. uge før fødslen. Efter fødslen har lønmodtagende forældre ret til sammenlagt 24 ugers barsel. Faderen har ret til 10 uger af disse 24 ugers barsel. Disse uger kan kun tages fra 14. til 24. uge. Derudover har faderen ret til orlov i 2 uger indenfor de første 14 uger efter fødslen.

Beregningsgrundlaget for barselspenge er den gennemsnitlige månedlige indtægt de seneste 12 måneder før barselsfraværet. Barselspengene er 100 pct. af beregningsgrundlaget, dog maksimalt 35.000 kr. om måneden (pr. 1. juni 2004 udgør maksimale udbetaling af barselspenge 25.000 kr. om måneden og 12 pct. af barselspengene bliver betalt som feriegodtgørelse).

Pr. 1. januar 2003 trådte den ændring i kraft, at barselsorloven blev forlænget fra 24 til 52 uger efter fødsel; dog således at der ikke er nogen lønkomensation for perioden efter 24 uger. Forældre kan frit vælge hvem af dem, der tager orlov efter den 14. uge.

Ansøgning om barselsudbetaling skal sendes til Barselsordningen inden 6 måneder efter fødslen. Såfremt dette ikke bliver gjort, bortfalder barselsudbetalingen.

Lovgivningen om dagpenge ved sygdom sikrer i en række tilfælde lønmodtagere på Færøerne ret til dagpenge m.v. ud over den periode, hvor de i henhold til overenskomst/aftale har ret til fuld løn under fravær på grund af sygdom. Lagtinget har april 2003 vedtaget, at arbejdsgiverne skal betale for de to første sygedage. Ordningen administreres af Almannastovan (Socialforvaltningen).

Lagtinget vedtog i april 1991 en lov om etablering af en arbejdsmarkedspensionsfond. Loven trådte i kraft den 1. januar 1992. Lovens formål er at sikre alle personer, der er fyldt/fylder 67 år, og som har fast bopæl på Færøerne, ret til arbejdsmarkedspension.

Arbejdsmarkedspensionsfondens midler skal tilvejebringes ved, at alle lønmodtagere årligt indbetaler 1/2 pct. af årets A og B-indkomst, og at alle arbejdsgivere tilsvarende indbetaler et bidrag på 1/2 pct. af de udbetalte A-indkomster. Også selvstændige er pålagt at indbetale et bidrag på 1/2 pct. af de skattepligtige indkomster. Udbetalingen i 2003 er 680 kr. til alle, der er fyldt 67 år og bosiddende på Færøerne. Beløbet er skattepligtigt.

Ud over de omtalte generelle arbejdsmarkedsordninger findes bl.a. lovgivning om lærlingeforhold og om funktionærer. Lagtingslov om arbejdsmiljø blev endelig vedtaget af Lagtinget i maj 2000, efter at lovforslag flere gange havde været fremlagt i Lagtinget, men hver gang var blevet nedstemt.

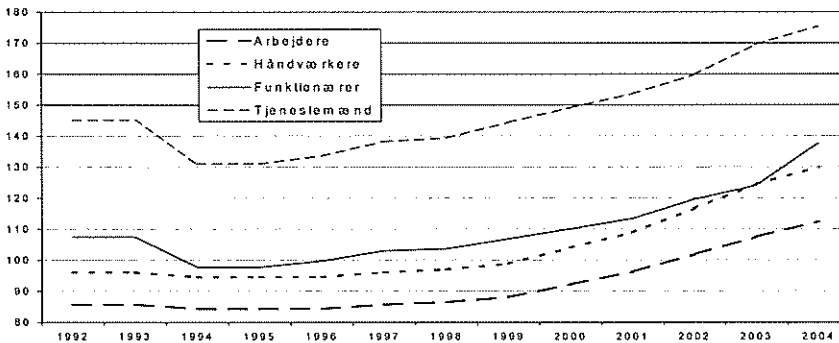
I lighed med de andre nordiske lande er der på Færøerne et offentligt reguleret arbejdstilsyn. Arbejdstilsynet er reguleret som særanliggende via Lagtingslov.

4.11. Lønninger og Priser

Lønninger

Udviklingen i de overenskomstmæssige tariflønninger for typiske lønmodtagergrupper på det færøske arbejdsmarked er vist i figur 4.8.

Figur 4.8. Overenskomstaftalte timeløn¹⁾ pr. 1. januar 1992 – 2004

¹⁾ Timelønnen inkl. feriepenge, pension m.m.

Kilde: Hagstova Føroya.

Der er i grafen taget udgangspunkt i en gennemsnitsløn (ekskl. feriepenge) for arbejdere som angivet i overenskomst (pkt. 1.a) mellem Føroya Arbeðarafelag og Føroya Arbeðsgevarafelag. Januar 2003 udgør lønnen pr. time 92,20 kr.

For håndværkere er der taget udgangspunkt overenskomstens 9. lønramme, 14 løntrin og uden feriepenge og pensionsbidrag. Lønnen udgør januar 2003 108,20 kr. pr. time.

For funktionærer er timelønnen januar 2003 på 103,85 kr. Tjenestemændenes timeløn udgør januar 2003 133,85 kr. pr. time.

Priser

Selv om Færøerne er en del af det danske valutaområde, varierer priserne på Færøerne fra danske priser. Årsagen hertil er bl.a. tilskuds- og afgiftspolitikken samt fragtomkostningerne (både eksterne og interne).

Et ved lagtingslov af 1992 nedsat prisråd blev aftaget i juni 1997. Med vedtagelsen af lagtingslov om konkurrence blev det afløst af et konkurrenceråd. Konkurrencerådet består af 5 medlemmer udpeget af landsstyremanden for erhvervsanliggender. Formålet med loven er at fremme konkurrence i produktion og handel ved at skabe mest mulig gennemsigtighed vedrørende konkurrenceforholdene. Med henblik på at fremme konkurrence eller skabe gennemsigtighed i prisforholdene kan konkurrencerådet for en periode i op til 2 år pålægge en virksomhed at oplyse om priser, avancer, handelsbetingelser m.m. Loven indeholder endvidere bestemmelser om prismærkninger og dokumentation om prisfastsættelse m.m. Hvis konkurrencerådet er af den opfattelse, at der er tale om skadelig begrænsning af konkurrenceforholdene, og dette ikke kan løses ved forhandling, kan rådet for en periode på op til et år ad gangen fastsætte maksimums-/minimumspriser eller kræve dokumentation for udregning af priser eller avancer.

Fra 1. januar 1997 har Færøernes Statistik (Hagstovan) formelt overtaget pristalsberegninger fra Prisrådet.

Den 1. april 2001 overgik man til et nyt forbrugerpristal. Det nye forbrugerpristal er baseret på en ny undersøgelse af husholdningernes samlede forbrug for 1998. Det gamle forbrugerpristal var baseret på en undersøgelse i 1971 og 1972 af 47 husstande (med 2-8 børn) forbrug og var først og fremmest tiltænkt at skulle vise prisudviklingen for en afgrænset del af de færøske husholdninger (en lønmodtager-børnefamilie), da det oprindeligt var hensigten at anvende forbrugerpristallet til pristalsregulering af lønninger, hvor især børnefamilierne skulle sikres.

Det nye forbrugerpristal skal først og fremmest vise prisudviklingen på Færøerne for varer og tjenester i helhed for en gennemsnitshusholdning og ikke for en bestemt samfundsgruppe eller husholdningstype. Da det nye forbrugerpristal er opgjort på en

anden måde end det forrige forbrugerpristal og med et helt andet formål - og der er gået 26 år mellem de to opgørelser af pristalsgrundlaget - er det ikke muligt umiddelbart at sammenligne prisudviklingen før og efter 1. april 2001. Det nye forbrugerpristal i tabel 4.16 kan derfor ikke sammenlignes med forbrugerpristallet fra udgaver af rigsombudsmandens beretning fra før 2002.

Tabel 4.16. Forbrugerpristallet 2. kvartal 2001 - 2. kvartal 2004 (1. kvartal 2001 = 100)

	Sammenvej- ningsfaktor		2001	2002	2003	2004
	1972	1998	2. kvrt.	2. kvrt.	2. kvrt.	2. kvrt.
I alt	100,0	100,0	100,5	100,5	102,0	102,2
Fødevarer	42,1	21,3	101,3	103,4	103,5	104,0
Vin, øl, spiritus og tobak	5,6	5,9	100,0	100,2	101,0	101,6
Beklædning og fodtøj	10,2	5,4	99,9	101,4	99,9	98,0
Bolig	21,5	20,2	100,8	93,8	95,1	93,9
Boligudstyr, hush.tjenester	8,2	6,0	100,6	102,3	102,4	102,2
Sundhed	1,6	2,8	100,0	102,4	108,4	112,0
Transport	3,2	13,1	99,7	99,9	105,4	107,6
Kommunikation	1,0	4,6	94,8	92,8	91,0	87,1
Fritid og kultur	1,9	11,9	102,0	105,7	107,9	107,5
Uddannelse	-	0,1	100,0	104,1	100,3	94,8
Hotel og restauration	-	3,6	102,6	106,4	108,1	111,5
Andre varer og tjenester	4,7	5,3	100,4	103,7	105,5	107,2

Kilde: Hagstova Forøya

Af tabel 4.15. fremgår det, at der er sket en betydelig forskydning i husholdningernes forbrugsmønster. Hvor godt 52 pct. af en husholdnings forbrug i 1972 gik til fødevarer og beklædning, så er den andel kun 27 pct. i 1998. Desuden indgår der i det nye forbrugerpristal nogle varer og tjenester, som slet ikke blev udbudt eller efterspurgt i 1992.

Det fremgår endvidere af tabel 4.15, at forbrugerpristallet, efter at have været uændret fra 2. kvartal 2001 til 2. kvartal 2002, steg med 1,5 pct. til 2. kvartal 2003. Det seneste år er forbrugerpristallet kun steget 0,2 pct. Det er primært stigende udgifter til fødevarer, transport, fritid og kultur, der har været med til at trække pristallet op de seneste to år. Omvendt, har primært faldende boligudgifter være med til at holde stigningen i pristallet nede. Gruppen boligudgifter er sammensat af husleje, renteudgifter på boliglån, vedligeholdelse samt elektricitet og varme, og her har det især faldende renteudgifter på boliglån som bidrog til det faldende forbrugerpristal.

5. ØKONOMI

5.1. Aktuelle økonomiske forhold

Den færøske økonomis markante fremgang siden 1995 er i 2003 vendt til tilbagegang. Flere års gunstig økonomisk udvikling baseret på godt fiskeri, gode fiskepriser og stor fremgang for opdrætserhvervet blev i 2003 afløst af økonomisk afmatning og negativ vækst. Udviklingen i fiskeriet, opdrætserhvervet, eksporten og lønudbetalingerne i første del af 2004 tyder ikke på, at den økonomiske udvikling vender i 2004.

Efter at eksporten i gennemsnit steg 15 pct. årligt i perioden 1998-2001 faldt eksporten en anelse i 2002 for så at falde markant i 2003. En samtidig markant stigning i importen, der dog næsten udelukkende kan tilskrives anskaffelsen af en ny passagerfærge, medførte en væsentlig forringelse af handelsbalancen i 2003. Handelsbalancen for 2003 viser et underskud på 733 mio. kr. i forhold til et overskud i 2002 på 339 mio. kr. – en forringelse på 1.072 mio. kr. i løbet af et år. Af Færøernes samlede eksport går knap 80 pct. til EU-området. Danmark tegner sig normalt for ca. 25 pct. af den samlede færøske eksport og Storbritannien lidt mindre. Ca. 2/3 af den færøske import hidrører fra EU-området. Af den samlede færøske import tegner Danmark sig sammen med Norge for ca. halvdelen.

Den senest foreliggende opgørelse fra Færøernes Statistik over betalingsbalancen for Færøerne, der dækker perioden 1998-2002, viser, at der har været årlige overskud på mellem godt 1,0 og 1,7 mia. kr. Overskuddet på betalingsbalancen for 2002 er i forhold til 2001 reduceret med ca. 200 mio. kr. En forklaring er mindre overførsler fra udlandet som følge af reduktionen af bloktilskuddet fra 1. januar 2002. Den 21. december 2001 indgik den danske regering og landsstyret aftale om, at hjemmestyret overtog sagsområderne den offentlige forsyning og skolevæsenet som særanliggende pr. 1. januar 2002. Bloktilskuddet blev i overensstemmelse hermed reduceret med i alt 366,4 mio. kr. For 2003 forventes en markant forringelse af betalingsbalancen som følge af udviklingen i handelsbalancen.

Den nævnte reduktionen af bloktilskuddet viser sig også i landskasseregnskaberne for 2002 og 2003. Hvor landskasseregnskabet i perioden 1999-2001 udviste årlige overskud i størrelsesorden 600-700 mio. kr., viste landskasseregnskabet for 2002 et overskud på 191 mio. kr. For 2003 blev overskuddet 23 mio. kr. Der er på landskassens budget for 2004 budgetteret med et underskud på godt 200 mio. kr.

Færøerne er i 1990'erne gået fra at have en nettogæld i forhold til udlandet til de seneste år at have opbygget et nettotilgodehavende i forhold til udlandet. Der er dog betydelig forskel mellem private tilgodehavender og offentlig gæld. Den private sektor har ultimo

2003 et nettotilgodehavende i forhold til udlandet på 6,0 mia. kr., hvorimod den offentlige sektor har en nettoudlandsgæld på 1,9 mia.kr.

5.2. Nationalregnskabet for Færøerne

For perioden 1989 til og med 1998 er der ikke udarbejdet et officielt nationalregnskab for Færøerne, og der har således i en lang årrække ikke foreligget officielle opgørelser af bruttonationalproduktet (BNP) og bruttofaktorrindkomsten (BFI). Et nyt officielt nationalregnskab udarbejdet af Hagstova Føroya (Færøernes statistiske kontor) med en opgørelse for perioden 1998 – 2000 baseret på SNA-1993 blev offentliggjort i sommeren 2003. Til brug for udarbejdelsen af denne beretning foreligger nu også den officielle opgørelse af BNP for 2001-2002. En opgørelse af BNP for 2003 forventes at foreligge omkring årsskiftet 2004/2005.

Produktionen

Bruttonationalproduktet (BNP) er et mål for den erhvervsmæssige indkomstskabelse (værditilvækst). BNP udregnes som værdien af produktionen i samtlige erhverv med fradrag af værdien af de rå- og hjælpestoffer samt tjenester, erhvervene har forbrugt ved produktionen. BNP opgøres i markedspriser, hvilket vil sige, at afgifter (indirekte skatter og told) er medregnet og offentlige tilskud fratrukket. BNP er i tabel 5.1. opgjort i årets priser. Der foreligger ikke nogen opgørelse af BNP i faste priser. BNP for årene 1998-2002 fremgår af tabel 5.1. Tallene for BNP er fra den nye officielle nationalregnskabsopgørelse udarbejdet af Hagstova Føroya. Tallene i tabellen kan ikke sammenlignes med opgørelser over Færøernes BNP i Rigsombudsmandens beretninger fra før 2003

Tabel 5.1. Færøernes bruttonationalprodukt (BNP) 1998 – 2002

	1998	1999	2000	2001	2002
	- mio. kr. -				
BNP, årets priser	7.118	7.761	8.440	9.654	10.182
Årlig nominel vækst i BNP (%) ¹⁾	8,7 ²⁾	9,0	8,7	14,4	5,5

1) Der foreligger ikke en officiel opgørelse over den årlige realvækst grundet manglende BNP-deflator.

2) Skøn baseret på tidligere opgørelser af BNP

Kilde: Hagstova Føroya

Som det ses af tabellen, har der i perioden 1998-2002 været tale om en betydelig økonomisk vækst. Den gennemsnitlige årlige realvækst for perioden skønnes til ca. 6 pct.

Den kraftige økonomiske vækst, der har kendetegnet færøsk økonomi siden midten af 1990'erne, aftog så småt i sidste halvdel af 2002 og vendte til et mere negativt billede i 2003. Der foreligger som nævnt ovenfor ikke en opgørelse af BNP for 2003 til brug for denne beretning, men ud fra udviklingen i bl.a. lønudbetalingerne og eksporten forventer bl.a. Búskaparráðið (Færøernes Økonomiske Råd) ingen økonomisk vækst i 2003. Der forventes derimod et reelt fald i BNP for 2003.

De samlede lønudbetalinger steg kun 0,6 pct. fra 2002 til 2003, hvor stigningen året før var 8,4 pct. Den lille stigning i lønudbetalingerne dækker over store variationer mellem erhvervssektorerne. For fiskeri- og opdrætserhvervet var der således tale om et markant fald i lønudbetalingerne i 2003 i forhold til året før, hvorimod lønningerne indenfor den offentlige sektor steg betydeligt. For mere om udviklingen i lønudbetalinger indenfor de enkelte erhvervssektorer henvises til denne beretnings afsnit 4.1. Eksporten (ekskl. skibe) faldt i samme periode med 9,7 pct., jf. senere i dette afsnit.

De samlede lønudbetalinger for de første syv måneder af 2004 viser en mindre fremgang. I 2004 er de samlede lønudbetalinger i perioden januar-juli 2,4 pct. højere end i samme periode året før. Til sammenligning lå de samlede lønudbetalinger i de første syv måneder af 2003 kun 0,6 pct. højere end i samme periode i 2002. For fiskeriet, og ikke mindst for opdrætserhvervet, er der for de første fire måneder af 2004 fortsat tale om et fald i lønudbetalingerne. For fiskeriet er der tale om et fald på knap 5 pct. og for opdrætserhvervet et fald på godt 29 pct. i forhold til foregående år.

Som et mål for de forskellige sektors/erhvervs bidrag til samfundsøkonomien benyttes bruttofaktorindkomsten (BFI). BFI beregnes som bruttonationalproduktet med tillæg af pristilskud, men med fradrag af afgifter på varer og tjenesteydelser. BFI i årene 1998 - 2002 fordelt på erhverv fremgår af tabel 5.2. på næste side.

Tallene for BFI er ligesom tallene for BNP baseret på en ny opgørelse fra Hagstova Føroya.

Hagstova Føroya forventer, at der i løbet af 2004 kan præsenteres en opgørelse af BFI fordelt efter erhverv for årene 1998-2003.

Tidligere estimerede opgørelser af BFI opdelt på erhverv har vist, at fiskerierhvervet som ventet har stor samfundsøkonomiske betydning, idet knap 30 pct. af BFI i perioden 1998 - 2002 har hidrørt fra fiskeri, fiskeopdræt og fiskeindustri. Den samfundsøkonomiske betydning forstærkes af, at produktionen i disse erhverv er bærende for det færøske samfunds eksportindtjening.

Tabel 5.2. Færøernes bruttofaktorindkomst (BFI), fordelt efter sektorer 1998 - 2002

	1998	1999	2000	2001	2002
	- mio. kr. -				
Ikke-finansielle selskaber	3.960	4.399	4.703	5.378	5.580
Finansielle selskaber	320	301	380	358	357
Offentlig forvaltning og service	1.322	1.417	1.535	1.697	1.866
Husholdninger samt NPISH ¹⁾	990	1.089	1.198	1.477	1.563
Indirekte målte finansielle formidlingstjenester	-334	-350	-383	-356	-361
BFI i alt	6.258	6.856	7.433	8.554	9.005

¹⁾NPISH: Non-profit institutioner rettet mod husholdninger

Kilde: Hagstova Føroya

Private og offentlige tjenesteydelsers andel af BFI har i samme periode været opgjort til omkring 60 pct. og industrisektorens andel til ca. 10 pct.

5.3. Udenrigsøkonomi

Færøernes handels- og valutapolitiske stilling

Færøerne deltager på grund af landets størrelse, beliggenhed og særlige erhvervsstruktur i meget høj grad i den internationale arbejdsdeling. Med begrænsede indenlandske produktionsmuligheder er Færøerne henvist til at importere hovedparten af de nødvendige forbrugsgoder og kapitalgoder. Denne import finansieres ved eksport, navnlig af fisk og fiskeprodukter.

Økonomiens relative eksportafhængighed - eller åbenhed - fremgår bl.a. af, at eksporten af varer og tjenester de senere år har udgjort op mod 46 pct. af det færøske bruttonationalprodukt. I 2002 faldt eksportens andel af BNP dog til 41 pct., jf. også tabel 5.3.

Sagsområderne "import og eksport" samt "direkte og indirekte skatter" er overtaget som færøske særanliggender. Dette betyder bl.a., at Færøerne er et selvstændigt toldområde med egne regler om told (indførselsafgifter), indførselskontrol m.v. De øvrige dele af rigsfællesskabet (Danmark og Grønland) er således i handelsmæssig sammenhæng at betragte som udland.

Hjemmestyreordningen indebærer, at Færøerne selv kan fastsætte regler for en række økonomiske områder, såsom erhvervspolitik, skatte- og afgiftspolitik samt import og eksport.

Færøerne er omfattet af bl.a. Danmarks medlemskab af FN og af OECD. Siden 1954 har Færøerne desuden været omfattet af Danmarks GATT-forpligtelser (i det omfang, der ikke er taget konkrete forbehold), og fra 1. januar 1995 er Færøerne tillige omfattet af WTO-aftalen.

Færøerne og europæisk integration

Danmarks indtræden i De Europæiske Fællesskaber (EF) den 1. januar 1973 omfattede i henhold til tiltrædelsestraktaten ikke Færøerne. Dog kunne Danmark, i en treårig periode, det vil sige indtil udgangen af 1975, afgive en erklæring om, at Færøerne skulle være omfattet.

På baggrund af en enstemmig lagtingsbeslutning meddelte Færøernes landsstyre imidlertid i foråret 1974, at man ikke ønskede færøsk medlemskab af EF. Herefter blev der forhandlet et handelsarrangement, der trådte i kraft den 1. september 1974.

Danmarks indtræden i EF betød bl.a., at Færøerne sammen med Danmark udtrådte af det europæiske frihandelsområde, EFTA.

I 1988 tog EF-kommissionen initiativ til en revision af handelsarrangementet af 1974, bl.a. i lys af indførelsen af EF's indre marked. Som led heri blev et tidligere system med fiskale importafgifter i 1992 afløst af en færøsk toldlovgivning med respekt for GATT-forpligtelserne, samt ikke-diskriminatoriske omsætningsskatter. Efter denne told- og afgiftsreform havde Færøerne samme udgangspunkt som europæiske lande i øvrigt for at kunne indgå i et netværk af aftaler til sikring af øget frihandel mellem Færøerne og resten af Europa.

Der blev indgået en bilateral aftale mellem Færøerne/Danmark og EF om delvis frihandel mellem Færøerne og EF, der trådte i kraft den 1. januar 1992. Denne aftale blev set som en del af en bredere løsning, der omfattede Færøernes samhandel med det samlede EF og EFTA-område. Der blev de følgende par år indgået frihandelsaftaler med EFTA-landene Island, Norge, Sverige og Finland, Schweiz og Østrig.

Med Sveriges og Finlands indmeldelse i EF pr. 1. januar 1995 blev frihandelsaftalerne med disse lande ophævet, og der blev undertegnet en ny handelsaftale mellem det udvidede EF og Danmark/Færøerne den 6. december 1996, der trådte i kraft 1. januar

1997. I 1999 skete ved en ændring i handelsaftalens Protokol 1 en liberalisering af Færøernes adgang til toldfri eksport af fiskeprodukter til EF.

Handelsaftalen mellem EF og Danmark/Færøerne

Aftalen af 2. december 1991 mellem på den ene side Danmarks regering og Færøernes landsstyre og på den anden side EF, som ændret ved aftalen af 6. december 1996, regulerer samhandelen mellem Færøerne og EF (inkl. Danmark).

Aftalens indhold er modelleret efter de frihandelsaftaler, som EF indgik med EFTA-landene i første halvdel af 70'erne, og den blev anmeldt til GATT som en frihandelsaftale.

EF på den ene side og Færøerne på den anden side har i henhold til aftalen afskaffet al told- og afgiftsmæssig diskrimination af hinandens varer, dog med en række undtagelser.

I henhold til aftalen giver Færøerne EF toldfrihed for alle varer, dvs. både industri-, landbrugs- og fiskerivarer, med undtagelse af et meget snævert varesortiment, nemlig mælkeprodukter og færekød. Færøerne har toldfrihed i EF for industrivarer. Derimod har Færøerne ikke opnået fuld og ubegrænset toldfrihed i EF for alle fiskeprodukter. Der er i Protokol 1 til aftalen opregnet en 'positivliste' over produkter, hvor Færøerne hidtil havde kunnet påvise at have haft eksport, og som opnåede toldfrihed. For adskillige af disse varer blev toldfriheden imidlertid i 1991-aftalen begrænset af kvoter og referenceløfter, hovedsageligt beregnet på basis af EF's import fra Færøerne i en given periode. De kvotebelagte varer belægges med MFN-told, når kvoten nås. Der er gradvis sket en opblødning heri, navnlig ved en ændring i Protokol 1 i 1999, hvorved alle løfter og flere kvoter blev ophævet, så man nu tilnærmelsesvis har opnået frihandel på fiskeriområdet. Dog resterer fortsat enkelte kvoter på varer af relativ stor betydning for færøsk eksport.

Aftalen med EF indeholder alle de for frihandelsaftaler sædvanlige bestemmelser om oprindelsesregler, sikkerhedsklausuler og konkurrenceregler. En 'Blandet Komité' med deltagelse af de involverede parter overvåger aftalens anvendelse.

I aftalen med Danmark/Færøerne har EF undtagelsesvis ikke fået fiskerikoncessioner som modydelse for toldfrihed for fiskeprodukter, hvilket skal ses i lyset af Færøernes specielle forhold. I præamblen til aftalen henvises der dog til parternes hensigt om at opretholde den gældende aftale om gensidigt fiskeri på et tilfredsstillende niveau, hvilket hidtil også har været anset for værende i Færøernes interesse.

Aftalen rummer en generel udviklingsklausul, en specifik udviklingsklausul vedrørende færøske fiskeprodukters toldfri adgang til EF, i takt med udviklingen i varesortimentet, ligesom der er en fælles erklæring om, at såfremt en af parterne giver EFTA fordele, der er mere gunstige, vil man positivt overveje at udstrække dem til modparten.

Revisionen i 1999 af Protokol 1 vedrørende told på fiskevarer medførte følgende handelsliberaliseringer:

- referenceprissystemet blev ophævet,
- fuld toldfrihed for laks og lakseprodukter,
- de 12 vejledende lofter samt statistikkontrol blev ophævet, således at handelen med fiskevarer omfattet deraf blev liberaliseret.

Disse ændringer fik stor betydning for en betydelig del af Færøernes eksport til EF og indebærer, at 98 pct. af eksporten nu foregår på frihandelsbasis.

Der er dog stadigvæk to, for Færøerne væsentlige varekategorier, hvor toldfriheden i EF fortsat er omfattet af kvoter: pillede rejer og fiskefoder. Endvidere er selve princippet med en 'positivliste' over toldfrie varer en hæmsko for markedsføringen i EU af nye færøske fiskebaserede varer, såfremt de ikke er omfattet af listen. At få listen udvidet med nye varer kan være en tidkrævende proces.

En af årsagerne til de i 1999 indførte ændringer var en generel vurdering af, at den tidligere udformning af bilaget stred mod intentionerne i WTOs bestemmelser om frihandel.

Aftalen indeholder en beskyttelsesklausul, som træder i kraft ved markedsforstyrrelser hos en af aftalens parter. Det er således muligt at indføre midlertidige beskyttelsesforanstaltninger for den ene parts egne produkter, ligeledes kan parterne indføre anti-dumpingforanstaltninger mod modpartens produkter. Dette har i de sidste par år fået praktisk betydning. I 2002-2003 blev færøske lakseeksportører udsat for en anti-dumpingundersøgelse, der resulterede i frifindelse, medens en tilsvarende undersøgelse af ørredeeksportørerne i 2003 medførte, at EU indførte anti-dumpingafgifter på færøsk opdrættet ørred. EU har endvidere i begyndelsen af 2004 taget skridt til overvejelser over indførelse af beskyttelsesforanstaltninger ('safeguard measures') for import af opdrætsslaks.

I 2000 blev handelsaftalen med EF udbygget med en aftale om veterinære anliggender. Den gør Færøerne til en del af det indre marked på dette område og medfører store praktiske lettelser i parternes samhandel. Veterinæraftalen sigter primært imod at lette eksporten af færøske fiskevarer til EF og dermed sidestille dem med varer fra EFTA-lande som Island og Norge, der i en årrække har haft tilsvarende ordninger.

Der er med virkning fra 1. januar 2002 i samhandelen Færøerne-EF indført regnskabsmæssig adskillelse ved opgørelsen af varers oprindelse, analogt med hvad der gælder for andre frihandelsaftaler.

Den gensidige toldfrihed i henhold til en frihandelsaftale er begrænset til varer af de to parter oprindelse. Et vigtigt element i en frihandelsaftale er derfor udformningen af oprindelsesreglerne. En ulempe for Færøerne i den bilaterale handelsaftale med EU er, at kravene til en vares oprindelse er strengere for fiskeprodukter end f. eks. for industrivarer. Som led i netværket af europæiske frihandelsaftaler har man indført regler om, hvorledes oprindelse kan kumuleres mellem flere af de deltagende parter. Der er indført et system med paneuropæisk kumulering af oprindelse. Der er nu en udvidelse heraf til også at omfatte middelhavslandene undervejs. Færøerne har i mange år været holdt udenfor denne ordning. Der er i november 2003 opnået enighed Færøerne-EU imellem om færøsk adgang til den paneuropæiske kumuleringsordning med forventet virkning fra begyndelsen af 2005. Denne adgang vil medføre en yderligere integrering af færøsk økonomi i en europæisk sammenhæng. Den medfører bl.a., at færøske fiskeforarbejdningsfabrikker vil kunne anvende f.eks. islandske eller norske råvarer, uden at dette går ud over toldfriheden f.eks. i EU, samt at f.eks. islandske eller norske virksomheder vil kunne købe færøsk råfisk, forarbejde den og sælge den toldfrit i EU.

På baggrund af en udbredt opfattelse på Færøerne af, at handelsaftalen af 1991 ikke var tilstrækkelig til varetægelse af de færøske interesser, nedsatte Landsstyret i 1995 et udvalg til undersøgelse af den mest gavnlige markedsadgang til EF. Udvalget afgav samme år en betænkning til landsstyret 'Muligheder for samarbejde med EF'. På baggrund heraf nedsatte landsstyret i 1997 et udvalg, der skulle udarbejde mulige oplæg til forhandlinger med EF om en nyordning af forholdene mellem Færøerne og EF. Udvalget afgav betænkning i 1998 'Redegørelse for forhandlinger med EF'. Landsstyret overvejer fortsat, hvorledes man kan arbejde frem imod en ny og mere integreret samarbejdsordning med henblik på at få handelsaftalen af 1991 som revideret i 1996 udbygget til at omfatte en række EØS-relaterede områder som fri bevægelse for varer, tjenesteydelser, kapital og personer. Tilsvarende ønskes også uddannelse, forskning og kultur inddraget.

Andre handelsaftaler

Udover aftalen med EF har Færøerne fortsat frihandelsaftaler med Island, Norge og Schweiz. Herudover har man henholdsvis i 1997 og 1998 indgået frihandelsaftaler med Estland og med Polen (ikrafttrådt henholdsvis 1998 og 1999). Disse aftaler holder op med at virke ved disse landes indgang i EU pr. 1. maj 2004. Derudover var der færøsk interesse for indgåelse af tilsvarende aftaler med samtlige EF-ansøgerlande i Central- og Østeuropa, samt med Tyrkiet og Israel. Bestræbelserne herpå lykkedes ikke. Der har ligeledes været rejst initiativer med henblik på at indgå handelsaftaler med visse oversøiske lande, f.eks. Israel og Chile. Med Rusland har der været ført forhandlinger, som inden længe ventes at resultere i indgåelsen af en aftale om gensidig mestbegunstigelsesbehandling.

Landsstyrets bestræbelser på at opnå flere handelsaftaler skal bl.a. ses på baggrund af Færøernes ønske om, at færøske fiskeprodukter ikke skal udsættes for en dårligere toldbehandling i andre lande end tilsvarende produkter fra EF, og navnlig fra EFTA-landene, hvis aftaler med mange lande indebærer betydelige toldpræferencer for fisk og fiskevarer.

Eksport

Eksportens sammensætning på nogle hovedgrupper fremgår af tabel 5.3. For yderligere specifikation af tabel 5.3. henvises til bilag 5.1.

Tabel 5.3. Værdien af Færøernes eksport fordelt på hovedgrupper 1999-2003 og Færøernes eksport i pct. af BNP 1999 - 2003

	1999	2000	2001	2002	2003
	- mio.kr. -				
Frosset/iset hel fisk (bortset fra laks/ørred)	447	509	813	957	775
Frosset/iset fiskefilet ¹⁾	1.042	1.249	1.179	1.168	972
Saltfisk	450	546	700	669	646
Rejer og skaldyr	279	261	364	273	234
Laks og ørred	685	668	731	739	733
Forarbejdet fisk	55	75	111	92	76
Fiskevarer til industri	160	227	296	264	329
Andre varer, ekskl. skibe	30	41	28	12	5
I alt (ekskl. skibe)	3.147	3.575	4.223	4.174	3.770
Skibe	123	258	58	61	139
Eksport i alt	3.270	3.832	4.281	4.235	3.909
Eksport i % af BNP	42	46	45	42	²⁾

¹⁾Heraf er en del laks og ørred

²⁾BNP for 2003 foreligger ikke, jf. tabel 5.1

Kilde: Hagstova Føroya.

Efter flere år med betydelig vækst i eksporten, gennemsnitlig 15 pct. om året i perioden 1998-2001, vendte udviklingen i 2002 med en mindre tilbagegang i den samlede eksport på 1,1 pct.. Den negative udvikling forstærkedes i løbet af 2003, hvor den samlede eksport udviste en tilbagegang på 7,7 pct. (326 mio. kr.) i forhold til 2002. Eksklusiv skibe faldt eksporten 9,7 pct. (404 mio. kr.).

Eksportværdien af frosset/iset hel fisk (bortset fra laks og ørred) samt frosset/iset fiskefilet tegner sig for en væsentlig andel af tilbagegangen i eksporten fra 2002 til 2003, idet eksportværdien for disse produkter alene er faldet med 378 mio. kr. svarende til knap 18 pct. Eksportværdien af rejer og skaldyr samt saltfisk udviser ligeledes en tilbagegang i

2003 i forhold til året før (62 mio. kr.), hvorimod eksporten af fiskevarer til industri er steget næsten tilsvarende (65 mio. kr.) i samme periode.

Eksportværdien af laks og ørred har de seneste tre år ligget på et stabilt niveau trods en stor stigning i den eksporterede mængde af laks og ørred. Den udvikling kan tilskrives det forhold, at priserne på verdensmarkedet har været usædvanlig lave og til tider under produktionsprisen. For mere om fiskeopdræt, se afsnit 4.3.

Eksporttallene for de første 5 måneder af 2004 viser, at eksporten fortsat er i tilbagegang. Eksportværdien (ekskl. skibe) for januar-maj 2004 udgør 1.502 mio. kr. mod 1.540 mio. kr. for samme periode i 2003, hvilket svarer til et fald på 2,4 pct.

Eksportens procentvis fordeling på afsætningslande i forhold til værdien af eksporten for årene 1999 - 2002 fremgår tabel 5.4.

Tabel 5.4. Færøernes eksport i pct. (værdien af eksporten) fordelt på bestemmelseslande 1999 - 2003

Bestemmelsesland	1999	2000	2001	2002	2003
EU-lande					
Danmark	27,4	24,0	25,6	20,2	23,3
Storbritannien	22,4	20,2	17,8	24,2	22,1
Tyskland	7,2	7,5	7,5	6,7	5,9
Frankrig	9,7	7,9	9,9	7,9	9,4
Spanien	7,1	8,6	11,9	11,3	11,9
Italien	3,1	2,8	3,2	4,1	3,2
Nederlandene	1,3	0,9	0,8	1,1	0,6
Sverige	1,0	1,4	1,1	1,2	1,2
Øvrige EU-lande	1,5	1,4	1,3	1,8	1,4
I alt EU-lande	80,7	74,7	79,1	78,5	79,0
Lande udenfor EU					
Norge	2,5	4,1	8,6	7,1	5,1
Island	1,2	1,7	1,2	1,1	2,8
Grønland	0,8	4,6	1,4	1,4	0,0
Rusland	0,8	0,4	0,1	0,1	0,1
USA	7,2	7,6	2,8	2,7	2,2
Japan	2,6	1,9	2,5	4,0	4,1
Øvrige lande	4,2	5,0	4,3	5,1	6,7
I alt lande udenfor EU	19,3	25,3	20,9	21,5	21,0
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Kilde: Hagstova Forøya.

Ca. 80 pct. af den færøske eksport er i perioden gået til EU-området, herunder Danmark. Danmark har længe været det vigtigste marked for færøsk eksport efterfulgt af Storbritannien. Spanien har de senere år overhalet Tyskland og Frankrig som aftagere af færøsk eksport. Spanien er især aftager af færøsk saltfisk. Uden for EU har det amerikanske marked hidtil været af relativ stor betydning for Færøerne, men eksporten hertil er de seneste par år faldet markant.

Import

Tabel 5.5. viser værdien af vareimporten i årene 1999 - 2003, fordelt på hovedgrupper.

Tabel 5.5. Værdien af Færøernes import fordelt på hovedgrupper 1999 - 2003					
	1999	2000	2001	2002	2003
	- mio. kr. -				
Foder landbrug og fiskeopdræt	242	277	340	249	258
Andet til landbruget	22	22	28	27	28
Bygge- og anlægsvirksomhed	240	292	343	383	356
Produktion i øvrigt	564	682	729	740	706
Brændsel m.v.	265	508	489	415	445
Maskiner og udstyr	330	408	590	411	439
Biler	202	203	239	242	209
Direkte forbrug	841	941	1.014	1.102	1.108
Øvrige varegrupper	43	48	49	49	51
Import ekskl. skibe og fisk	2.749	3.381	3.821	3.618	3.600
Skibe, fly o.lign.	430	790	220	175	957
Salt	6	9	8	7	8
Fersk fisk	6	6	6	19	3
Frosne hele fisk	77	92	46	36	11
Industrifisk	31	30	58	41	62
Fisk m.v. i alt	120	137	118	103	84
Samlet import	3.300	4.308	4.159	3.896	4.641

Kilde: Hagstova Føroya

Det fremgår af tabel 5.5, at den samlede import steg med 745 mio. kr. (19 pct.) fra 2002 til 2003. Den markante stigning kan stort set henføres til, at den nye passagerfærge Norröna blev indregistreret på Færøerne i 2003, hvilket forøgede importen det år med godt 700 mio. kr. For mere om den nye færge kan henvises til afsnit 8.8.

Importen af skibe var i 2001 og 2002 noget lavere end i de to foregående år. Det skyldes, at flere ældre skibe i fiskerflåden i de to foregående år blev skiftet ud med nyere og mere moderne skibe, hvilket ikke i samme omfang har været tilfældet de senere år.

Importen ekskl. skibe, fly o. lign. faldt en anelse (1,0 pct.) i 2003, hvilket bl.a. skyldes et fald i importen til bygge- og anlægsvirksomhed samt produktion i øvrigt. I 2003 var der for første gang i mange år en tilbagegang i importen af biler. Udviklingen i importen afspejler således den økonomiske afmatning i 2003.

Tabel 5.6. viser andre landes andele af den samlede import på Færøerne 1999 - 2002. På grund af ændret opgørelsesmetode kan tallene i tabel 5.6 ikke sammenlignes med tilsvarende opgørelser i Rigsombudsmandens beretninger fra før 2002.

Tabel 5.6. Færøernes import i pct. fordelt på oprindelseslande 1999 – 2003

	1999	2000	2001	2002	2003
EU-lande					
Danmark	27,6	24,4	29,5	31,4	27,1
Storbritannien	5,9	5,2	4,3	4,6	3,7
Tyskland	7,1	6,4	8,0	7,6	22,1
Frankrig	2,7	2,3	2,9	3,4	2,7
Spanien	0,8	0,6	0,7	2,2	0,6
Italien	1,6	1,3	1,6	1,8	1,3
Nederlandene	1,4	1,2	1,6	1,8	1,4
Sverige	4,5	4,6	6,0	6,5	4,6
Finland	0,8	0,6	0,9	1,2	0,7
Øvrige EU-lande	2,2	2,2	2,1	3,0	2,5
I alt EU-lande	54,6	48,8	57,6	63,5	66,7
Lande udenfor EU					
Norge	26,0	28,5	23,2	18,7	20,5
Island	3,7	4,2	6,4	4,6	2,8
Rusland	2,3	2,3	1,2	1,1	0,3
USA	1,3	1,4	2,6	1,2	1,0
Japan	2,4	2,0	2,4	2,3	1,7
Øvrige lande	9,7	12,8	6,6	8,6	7,0
I alt lande udenfor EU	45,4	51,2	42,4	36,5	33,3
I alt	100	100	100	100	100

Kilde: Hagstova Forøya

De seneste to år har ca. 2/3 af den færøske import hidrørt fra EU-området imod ca. halvdelen årene før. Danmarks andel af Færøernes import er steget markant de seneste to år, hvorimod den norske andel er faldende. Importen fra Danmark og Norge har de seneste tre år udgjort ca. halvdelen af den samlede færøske import.

Handelsbalancen

Tabel 5.7. viser Færøernes handelsbalance i perioden 1999 - 2003.

Tabel 5.7. Færøernes handelsbalance 1999 - 2003

	1999	2000	2001	2002	2003
	- mio. kr. -				
Eksport					
Skibe	123	258	58	61	139
Ekskl. skibe	3.147	3.575	4.223	4.174	3.769
Samlet eksport	3.270	3.833	4.281	4.235	3.908
Import					
Skibe	430	790	220	175	957
Ekskl. skibe	2.870	3.518	3.938	3.721	3.684
Samlet import	3.300	4.308	4.158	3.896	4.641
Handelsbalancen					
Skibe	-307	-532	-162	-114	-818
Ekskl. skibe	277	57	285	453	85
Handelsbalancen i alt	-30	-475	123	339	-733

Kilde: Tabel 5.3 og Tabel 5.5.

Efter en lang periode med betydelige overskud på handelsbalancen vendte billedet i 1999, hvor handelsbalancen stort set var i balance. Trods en stigning i eksporten i 2000 på 563 mio. kr. (17,2 pct.) blev resultatet for 2000 et handelsbalanceunderskud på 475 mio. kr., da importen steg markant samme år, nemlig med lidt over 1 milliard kr. (30,5 pct.). Især en stigning i importen af skibe bidrog til underskuddet på handelsbalancen i 2000.

Efter et par år med underskud var der i 2001 og 2002 atter overskud på handelsbalancen. Et fald i importen og en samtidig stigning i eksporten resulterede i en forbedring af handelsbalancen på 814 mio. kr. fra 2000 til 2002.

At den nye passagerfærge Norröna blev indregistreret på Færøerne i 2003, hvilket forøgede importen det år med godt 700 mio. kr., har medført et handelsbalanceunderskud på 733 mio. kr. i 2003. Uden den nye færge ville det stort set have været balance i handlen med udlandet.

Betalingsbalancen

Den færøske betalingsbalance omfatter foruden handelsbalancen bl.a. tjenesteydelser (søtransport, rejser m.v.), lønninger, renter samt overførsler fra den danske stat og Danmarks Nationalbank. Opgørelsen er baseret på en ny opgørelse fra Hagstova Føroya, der ikke kan sammenlignes med opgørelser i tidligere udgaver af Rigsombudsmandens beretninger. Den nye opgørelse går tilbage til 1998. En oversigt over den færøske betalingsbalances løbende poster i årene 1998 - 2002 er vist i tabel 5.8.

Tabel 5.8. Færøernes betalingsbalance (løbende poster) 1998 – 2002

	1998	1999	2000	2001	2002
	- mio. kr. -				
Løbende indtægter fra udlandet	5.171	5.527	6.246	6.695	6.322
- eksport af varer og tjenester	3.284	3.662	4.269	4.736	4.757
- faktorindkomster fra udlandet	760	707	778	737	705
- løbende overførsler fra udlandet	1.128	1.158	1.199	1.222	860
Løbende udgifter til udlandet	3.484	4.112	5.205	5.164	4.983
- import af varer og tjenester	2.991	3.721	4.824	4.707	4.582
- faktorindkomster til udlandet	477	372	363	422	345
- løbende overførsler	16	19	19	35	56
Betalingsbalancen	1.687	1.415	1.041	1.531	1.339

Kilde: Hagstova Føroya

Efter et overskud på betalingsbalancen i 1998 på knap 1,7 mia. kr. faldt overskuddet i 1999 og igen i 2000, hvilket især kan tilskrives faldet i handelsbalancen. En stærkt forbedret handelsbalance i 2001 medfører, at overskuddet på betalingsbalancen stiger knap 500 mio. kr. fra 2000 til 2001.

Trods en forbedret handelsbalance fra 2001 til 2002 reduceres overskuddet på betalingsbalancen i 2002 i forhold til året før. Det skyldes ikke mindst mindre overførsler fra Danmark som følge af reduktionen af bloktilskuddet fra 1. januar 2002. Den 21. december 2001 indgik den danske regering og landsstyret aftale om, at hjemmestyret overtog sagsområderne den offentlige forsorg og skolevæsenet som særanligger pr. 1.

januar 2002 i medfør af hjemmestyrelovens § 2. Bloktilskuddet er i overensstemmelse hermed reduceret med i alt 366,4 mio. kr., jf. også afsnit 6.2.

For 2003 forventes en markant reduktion af overskuddet på betalingsbalancen som følge af den stærkt forringede handelsbalance.

Udlandsgælden

Finansieringen af udlandsgælden var langt op i 1990'erne et af hovedproblemerne i den færøske samfundsøkonomi. Problemets omfang illustreres af, at den samlede gæld pr. indbygger i 1992 var ca. 167.000 kr., dvs. tre gange så meget som den danske udlandsgæld pr. indbygger (Finansministeriet, "Budgetredegørelse 94"). Situationen er siden ændret markant, som det fremgår nedenfor.

Fordelingen mellem offentlig og privat nettoudlandsgæld i årene 1996 - 2003 fremgår af tabel 5.9. Gælden er beregnet som forskellen mellem Færøernes samlede aktiver og passiver i udlandet (netto) - herunder Danmark.

Tabel 5.9. Offentlig og privat nettoudlandsgæld 1996 - 2003								
	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
	- mio.kr. -							
Offentlig	6.817	6.486	4.416	3.555	3.422	3.072	2.347	1.891
Privat	-3.654	-4.179	-4.626	-4.984	-5.200	-6.152	-6.430	-5.959
I alt	3.163	2.307	-210	-1.429	-1.778	-3.080	-4.083	-4.068

Kilde: Færøernes landsbank

Færøernes situation med nettogæld til udlandet blev i 1998 vendt til et nettotilgodehavende.

Færøerne har ultimo 2003 et nettotilgodehavende i forhold til udlandet på over 4 mia. kr. Samtidig er den offentlige nettoudlandsgæld opgjort til knap 1,9 mia. kr. ultimo 2003. Ultimo 1993 var den offentlige nettoudlandsgæld knap 7,5 mia. kr. Det private nettotilgodehavende i forhold til udlandet er opgjort til knap 6 mia. kr. ved udgangen af 2003.

Opbygningen af betydelige nettotilgodehavender i udlandet skyldes bl.a. den gunstige udvikling i den færøske økonomi fra 1995 til sidst i 2002, hvor der er betalt af på gælden samtidig med, at den privat sektor har opbygget et betydeligt nettotilgodehavende i forhold til udlandet.

Reduktionen af den offentlige færøske nettoudlandsgæld kan bl.a. tillægges det forhold, at den danske stat i forbindelse med aftalen mellem regeringen og landsstyret af 10. juni 1998 (se bilag 4.1) afskrev foreløbig 900 mio. kr. af landsstyrets gæld. Sidst i 2003 blev den offentlige nettoudlandsgæld yderligere nedbragt med 0,5 mia. kr. Det skete ved, at landskassens gæld til den danske stat ekstraordinært blev nedbragt med 1,7 mia. kr., som blev finansieret ved at trække 0,5 mia. kr. på landskassens indestående i Færøernes Landsbank og ved samtidig at optage obligationslån i udlandet for 1,5 mia. kr., hvoraf 0,3 mia. kr. anvendtes til refinansiering af et eksisterende obligationslån.

6. OFFENTLIGE FINANSER

6.1 Indledning

De offentlige finanser på Færøerne omfatter staten, hjemmestyret, kommunerne samt en række offentlige institutioner og fonde.

Fra hjemmestyreordningens indførelse i 1948 til i dag har det færøske hjemmestyre overtaget ansvaret for en stadig større del af de offentlige opgaver på Færøerne. Hvor overtagelsen af et sagsområde er sket som særanliggende, har hjemmestyret samtidig overtaget det fulde økonomiske ansvar for områdets finansiering. Har hjemmestyret derimod alene overtaget administrationen af et fællesanliggende, finansieres området fortsat delvist af tilskud (bloktilskud) fra den danske stat, se også afsnit 2.1.

6.2. Statens udgifter m.v. på Færøerne

Bloktilskuddet

Frem til udgangen af 1987 blev de statslige tilskud til fællesanliggender på Færøerne udbetalt i form af refusioner til landskassen af statens andel af udgifterne på de respektive områder.

Refusionssystemet havde den svaghed, at der i en række tilfælde ikke var sammenfald mellem den disponerende og den økonomisk ansvarlige myndighed. Samtidig var systemet administrativt besværligt på grund af det store antal tilskudsprincipper, som i vidt omfang afveg fra hinanden og dermed indebar en risiko for utilsigtet og uhensigtsmæssig substitution mellem beslægtede udgiftsområder. Fra færøsk side fandt man desuden, at systemet ikke sikrede hjemmestyret en tilstrækkelig dispositionsfrihed på så væsentlige områder som sundhedsvæsenet, undervisningsvæsenet og det sociale område.

På den baggrund indgik regeringen og Færøernes landsstyre i 1987 en aftale om en tilskudsreform, som indebar, at størstedelen af de statslige tilskud i form af refusioner til Færøerne pr. 1. januar 1988 blev omlagt til generelle tilskud (bloktilskud). Dette gjaldt udgifterne på sundhedsområdet og på undervisningsområdet (bortset fra udgifterne til pensionerede folkeskolelærere). På det sociale område omfattede omlægningen til bloktilskud især udgifterne til driften af sociale institutioner på Færøerne (alderdoms- og

plejehjem, samt særforsorg m.v.). Refusionssystemet blev alene bibeholdt for en række sociale bistandsydelse (kontanthjælp m.v.) samt for pensions- og sikringsydelse (sociale pensioner samt dagpenge ved sygdom og fødsel).

Den 1. juli 1993 blev også refusionerne på det sociale område omlagt til bloktilskud. Refusionssystemet er herefter alene bibeholdt for udgifterne til pensionerede folkeskolelærere.

Ved aftalen mellem regeringen og landsstyret af 10. juni 1998, jf. bilag 4.1, blev bloktilskuddet fastsat for 1999-2001. Tilskuddet blev for 1999 aftalt til 932 mio. kr. årligt i reelt niveau, dvs. tilskuddet blev herefter reguleret med de gennemsnitlige pris- og lønreguleringer på statens driftsbudget. For 2001 var tilskuddet 981,9 mio. kr.

Den 21. december 2001 indgik den danske regering og landsstyret aftale om, at hjemmestyret overtog sagsområderne den offentlige forsorg og skolevæsenet som særanliggende pr. 1. januar 2002 i medfør af hjemmestyrelovens § 2. Med overtagelsen af sagsområderne har Færøernes hjemmestyre overtaget de med sagsområderne forbundne udgifter. Der blev på denne baggrund mellem regeringen og landsstyret aftalt, at bloktilskuddet blev reduceret i overensstemmelse hermed. De to sagsområders andel af bloktilskuddet for 2001 udgjorde i alt 366,4 mio. kr. fordelt med 92,4 mio. kr. til den offentlige forsorg og 274,0 mio. kr. til skolevæsenet. Bloktilskuddet blev for 2002 derefter fastsat til 615,5 mio. kr. Heraf vedrører 117,0 mio. kr. særfor sorgen, 213,3 mio. kr. folkeforsikringen, 283,6 mio. kr. sundhedsvæsenet og 1,6 mio. kr. Færøernes Fiskerilaboratorium.

Efter aftale mellem landsstyret og den danske regering er bloktilskuddet fastfrosset på niveauet for 2002 og således fastsat til 615,5 mio. kr. nominelt årligt i perioden 2003 - 2006. Tilskuddet reguleres således ikke længere efter de gennemsnitlige pris- og lønreguleringer på statens driftsbudget.

Statens drifts- og anlægsudgifter

De statslige udgifter på Færøerne¹ omfatter bloktilskud, refusion af visse pensionsudgifter og fra 1993 desuden krigspensioner samt udgifter til driften af statslige institutioner på Færøerne, herunder enkelte anlægsudgifter.

Tabel 6.1. viser statens drifts- og anlægsudgifter (netto) vedrørende Færøerne i årene 2000 - 2004. For yderligere specifikation henvises til bilag 6.1.

¹ Nettoudgifterne fås ved at modregne eventuelle indtægter i bruttoudgifterne og derudover at medregne anlægsudgifter. Til bruttoudgifter hører lønninger, almindelig drift såsom rejseudgifter, vedligeholdelse, anskaffelser m.v.

Opgørelsen omfatter alene de direkte udgifter, som staten enten yder som driftstilskud eller udgifter til driften af de statslige institutioner på Færøerne. Indirekte udgifter - f.eks. i forbindelse med færingers uddannelse ved uddannelsesinstitutionerne i Danmark og den bistand, som en række danske myndigheder til stadighed yder hjemmestyrets institutioner, indgår således ikke i opgørelsen.

Tabel 6.1. Statens drifts- og anlægsudgifter (netto) på Færøerne 2000 - 2004¹⁾

	2000	2001	2002	2003	2004
	- mio. kr. -				
Tilskud					
Bloktilskud	958,0	981,9	615,5	615,5	615,5
Krigspensioner	86,8	84,3	81,8	78,2	75,1
Lærerpensioner	15,1	13,5	13,8	13,1	14,0
Andre pensioner	13,4	13,9	14,7	15,5	16,3
I alt tilskud, pensioner m.v.	1.073,3	1.093,6	725,8	722,3	720,9
Drift statslige institutioner	265,2	269,4	237,6	239,6	243,5
Total	1.338,5	1.363,0	963,4	961,9	964,4

¹⁾ For 2004 er der tale om budgettal og skøn.

Kilde: Oplysninger fra statsinstitutionerne samt finanslove.

De samlede statslige udgifter på Færøerne steg med 24,5 mio. kr. (1,8 pct.) fra 2000 til 2001. I samme periode blev den ordinære del af bloktilskuddet øget med 23,9 mio. kr. (2,5 pct.).

Fra 2001 til 2002 faldt de samlede statslige udgifter på Færøerne med knap 400 mio. kr. (29,3 pct.). Faldet i udgifterne skyldes hovedsageligt hjemmestyrets overtagelse af den offentlige forsorg og skolevæsenet som særanliggende og den hermed aftalte reduktion af bloktilskuddet med 366,4 mio. kr., jf. ovenfor. Siden har de årlige statslige udgifter på Færøerne ligget på godt 960 mio. kr.

Udgifterne til krigspensioner toppede med 100,5 mio. kr. i 1994, hvor opmærksomheden om adgangen til denne pension - bl.a. på baggrund af 50-året for krigens afslutning - gav en vækst i antallet af erstatninger, så denne udgiftspost ved årets udgang var steget fra 588 (i 1993) til 950 i 1994. I 2003 blev der udbetalt erstatning til 651 personer mod 703 personer i 2002.

Statens og andre offentlige institutioners udlån og garantier

Udover statens direkte drifts- og anlægsudgifter yder en række offentlige institutioner lån og garantier til forskellige formål på Færøerne. Institutionernes nyudlån i årene 2000 - 2003 og den samlede restgæld på lån pr. 31. december 2000 - 2003 er vist i tabel 6.2. Restgælden er faldet fra 993 mio. kr. ultimo 1992 til 83 mio. kr. ultimo 2003.

Långivningen fra KommuneKredit sker med garanti fra staten og landsstyret. Fiskeribankens, Skibskreditfondens og Færøernes Realkreditinstituts långivning er nærmere beskrevet i kapitel 4.

Tabel 6.2. Offentlige danske institutioners nye udlån 2000 - 2003 og udlånsrestgæld ultimo 2000 - 2003

	Nye lån				Udlånsrestgæld pr. ultimo			
	2000	2001	2002	2003	2000	2001	2002	2003
		- mio. kr. -				- mio. kr. -		
Fiskeribanken	0,0	11,5	11,0	0,0	2,1	12,4	21,4	19,7
Færøernes								
Realkreditinstitut ¹⁾	0,0	0,0	0,0	0,0	0,5	0,5	0,0	0,0
Skibskreditfonden	0,0	0,0	0,0	0,0	7,2	0,4	0,0	0,0
KommuneKredit	0,0	0,0	0,0	0,0	157,1	139,7	121,9	63,5
I alt		11,5	11,0	0,0		153,0	143,3	83,2

¹⁾ Færøernes Realkreditinstitut er taget med, da staten garanterede for de af instituttet optagne obligationslån, og Nationalbanken opkøbte de udstedte obligationer til parikurs. De for instituttet opgivne udlån og restgæld er for perioden 1. april - 31. marts i de pågældende år.

Kilde: Regnskaber og oplysninger fra institutionerne.

Realkreditinstituttet er i henhold til aftalen mellem regeringen og landsstyret af 10. juni 1998, jf. bilag 4.1, blevet rent færøsk lov- og forvaltningsanliggende

I aftalen af 10. juni 1998 mellem regeringen og landsstyret nedskrives landsstyrets gæld til staten med 900 mio. kr. Endvidere henstår 500 mio. kr. af restgælden som et rente- og afdragsfrit lån. Lånet afskrives, såfremt der efter 20 år ikke er startet en udvinding af råstoffer. Den resterende gæld afvikles i henhold til aftalen som et 20-årigt annuitetslån på 4.023 mio. kr. til en fast årlig rente på 5 pct. Annuiteten er fastsat til 323 mio. kr. årligt.

Ovennævnte aftale giver landsstyret ret til førtidig indfrielse af restgælden helt eller delvis. Sidst i 2003 blev landskassens gæld til den danske stat ekstraordinært nedbragt

med 1,7 mia. kr. Nedbringelsen af gælden blev finansieret ved at trække 0,5 mia. kr. på landskassens indestående i Færøernes Landsbank og ved at udstede obligationer for 1,5 mia. kr., hvoraf 0,3 mia. kr. anvendtes til refinansiering af et eksisterende obligationslån.

6.3. Landskassens økonomi

Indledning

De budgetmæssige rammer for hjemmestyrets økonomi fastlægges ved lagtingsfinanslov, og de faktiske indtægter og udgifter i et finansår registreres i landskassens regnskab. Tilskuddene fra den danske stat er optaget som indtægt på lagtingsfinansloven, mens udgifterne på de forskellige udgiftsområder opføres brutto.

Som en følge af den økonomiske krise i starten af 1990'erne indgik landsstyret og regeringen en række aftaler, som satte begrænsninger på landskassens budgetunderskud og samtidig satte mål for forbedringer på landskassens budget.

Med aftalen af 10. juni 1998 mellem regeringen og landsstyret blev de tidligere indgåede aftaler ophævet. Ansvar for den økonomiske politik på Færøerne, herunder låneoptagelse og garantistillelser, henhører nu under landsstyret, jf. bilag 4.1.

Det samlede landskassbudget (Drifts- og anlægsbudget)

Efter at der havde været underskud på landskassens budget i årene 1989-1995 vendte billedet i 1996, hvor den økonomiske fremgang og et stigende aktivitetsniveau medførte øgede skatteindtægter og fald i udgiftssiden på grund af den faldende ledighed. I 1996 var landskassens overskud 45 mio. kr. Siden voksede overskuddet til 178 mio. kr. i 1997 og 471 mio. kr. i 1998. Den gunstige udvikling for landskassens budget er fortsat de senere år; bl.a. pga. faldende renteudgifter som følge af aftalen mellem regeringen og landsstyret af 10. juni 1998, se bilag 4.1, men også som følge af den generelle økonomiske udvikling.

I tabel 6.3. gives en oversigt over landskassens samlede indtægter og udgifter i årene 2000-2004.

Ændrede bevillingsregler fra finansåret 2000 bevirker, at man ikke umiddelbart kan sammenligne tallene for de enkelte indtægts- og udgiftsposter i tabel 6.3 med tallene for de tilsvarende poster i tabeller over landskassens drifts- og anlægsudgifter i rigsombudsmandens beretninger fra før 2000 - overskuddene kan dog sammenlignes. Fra finansåret 2000 budgetteres drifts- og anlægsudgifterne som hovedregel uden ikke-fradragsberettiget købsmoms. Formålet med ændringen er at sikre ligestilling mellem

private producenter, når institutioner knyttet til landskassen skal vælge mellem henholdsvis privat leverandør eller egen produktion.

Tabel 6.3. Landskassens drifts- og anlægsudgifter 2000-2004

	2000	2001	2002	2003	2004
	Regnskab	Regnskab	Regnskab	Regnskab	Finanslov
	- mio. kr. -				
Indkomstskatter	1.310	1.566	1.675	1.581	1.496
Afgifter og told	1.117	1.148	1.239	1.274	1.254
Overførsler fra staten	973	995	629	632	630
Andre indtægter, ekskl. renter	88	91	58	81	31
Indtægter i alt	3.488	3.800	3.602	3.568	3.411
Driftsudgifter	2.586	2.846	3.147	3.192	3.334
Anlægsinvesteringer	174	180	240	262	242
Renteudgifter, netto	126	76	24	91	39
Udgifter i alt	2.886	3.102	3.411	3.545	3.615
DAU-saldo	602	698	191	23	-204

Kilde: Landskasseregnskaber 2000-2003 og Finanslov 2004.

Der var i perioden 1999 - 2001 årlige overskud på landskassens budget i størrelsesorden 600 - 700 mio. kr. svarende til ca. 7½-8½ pct. af BNP. Der var for perioden budgetteret med årlige overskud på 338-445 mio. kr. At overskuddene blev større end budgetteret skyldes primært større indtægter end ventet. Både større skatte- og afgiftsindtægter end forventet samt større overførsler end forventet fra Føroya Banki til Finansieringsfonden af 1992 - og dermed til landskassen.

Landskasseregnskabet for 2002 viste et overskud på 191 mio. kr., hvilket er godt 500 mio. kr. mindre end året før. Det markant faldende overskud skyldes mindre indtægter og stigende udgifter i forhold til foregående år. Faldet i indtægterne kan henføres til reduktionen af bloktilskuddet med 366,4 mio. kr. som følge af hjemmestyrets overtagelse af sagsområderne den offentlige forsyning og skolevæsen pr. 1. januar 2002. Udgifterne steg med knap 10 pct. fra 2001 til 2002.

På finansloven for 2003 var der budgetteret med et overskud på 240 mio. kr. Da landskasseregnskabet for 2003 blev gjort op, fremviste det et overskud på 23 mio. kr. At overskuddet blev mindre end budgetteret skyldes, at indtægterne var ca. 180 mio. kr. mindre end budgetteret og udgifterne ca. 40 mio. kr. større. Faldet i indtægterne skyldes bl.a. den økonomiske udvikling på Færøerne, men også at Lagtinget i foråret 2003 vedtog skattelettelser på 52 mio. kr. for 2003. Der blev ved samme lejlighed vedtaget skattelettelser på 71 mio. kr. for 2004. For mere om skattelettelserne henvises til kap. 7.

På finansloven for 2004 budgetteres med et underskud på 204 mio. kr. Finansloven for 2004 blev først vedtaget i maj 2004, da det i efteråret 2003 fremsatte forslag til finanslov 2004 bortfaldt, da der i december 2003 blev udskrevet valg til Lagtinget til afholdelse 20. januar 2004. Der henvises til kap. 2 for mere om valget til Lagtinget.

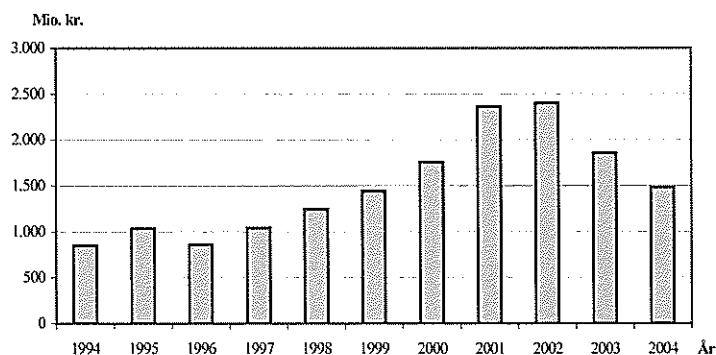
Den sene vedtagelse af finansloven for 2004 har betydet, at man i større udstrækning end ellers har kunnet inddrage den aktuelle økonomiske udvikling i arbejdet med fastlæggelsen af landskassens budget for 2004. Den ugunstige økonomiske udvikling på Færøerne forventes sammen med de vedtagne skattelettelser, jf. ovenfor, at medføre et fald i indtægterne i 2004 på 157 mio. kr. (-4,4 pct.) i forhold til året før. Samtidig budgetteres der i forhold til året før med en stigning i udgifterne på 70 mio. kr. (2,0 pct.).

Anlægsinvesteringerne på 242 mio. kr. i 2004 anvendes bl.a. til udbygning og indretning af landssygehuset, bygning af ny færge til Suderø, udbygning af havne, forbedringer af tunneller og landsveje samt bygning af plejehjem/ældreboliger.

Landskassens indestående i Færøernes Landsbank

De seneste års overskud på landsstyrets finanser har givet mulighed for at opbygge indestående i Landsbanken. Figur 6.1. viser landskassens indestående i Landsbanken for perioden 1994 - 2004.

Figur 6.1. Landskassens indestående i Færøernes Landsbank ultimo året 1994 - 2004¹⁾

¹⁾ For 2004 indestående i juli.

I henhold til lagtingslov fra 1995 om landskassens indlån og lån i Landsbanken skal landskassen have et indestående på mindst 15 pct. af BNP det foregående år. Medio 2004 skal indestående være mindst 1.485 mio. kr. Indestående juli 2004 er 1.496 mio. kr. og således blot 11 mio. kr. fra lovens krav til mindste indestående.

Underskuddet på landskassens budget for 2004 skal ifølge landsstyret først og fremmest finansieres ved træk på landskassens indestående i landsbanken, men offentlig låntagning er ikke blevet udelukket som en mulighed.

Landskassens udlån og garantier

Landskassens garantiforpligtelser for lån optaget af offentlige institutioner (f.eks. el-selskabet SEV, kommunerne og de offentlige udlånsfonde) samt private erhvervsvirksomheder udgjorde i 1989 2.323 mio. kr. Ved udgangen af 2003 var de samlede landskassegarantier faldet til 122 mio. kr.

I tabel 6.4. er opstillet en oversigt over landskassens udestående garantier pr. 31.12. for perioden 1999 - 2003.

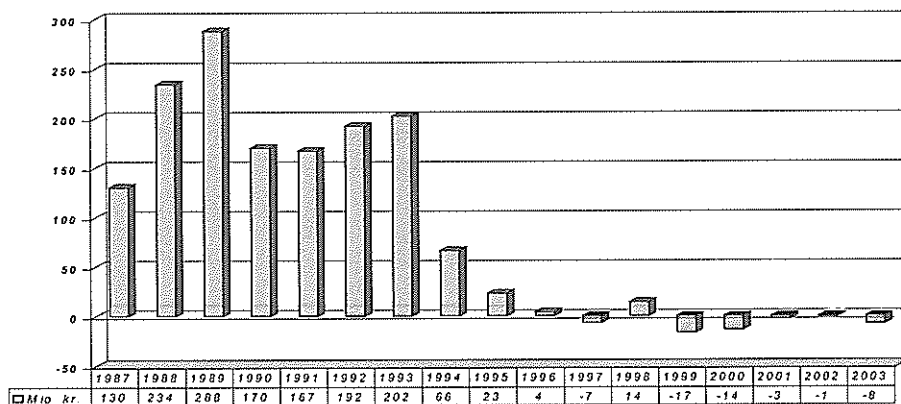
Tabel 6.4. Landskassens udestående garantier pr. 31.12. i årene 1999 - 2003

Låntager	1999	2000	2001	2002	2002
			- mio. kr. -		
Kommunerne	179	157	152	123	109
SEV (Elforsyningen)	27	22	17	12	6
Telefonvæsenet	28	19	10	3	0
Andre offentlige virksomheder	41	36	31	26	7
Offentlige låntagere i alt	275	234	210	164	122
Private låntagere i alt	14	7	3	4	0
Offentlige og private i alt	289	241	213	168	122

Kilde: Føroya Gjaldstova

En betydelig del af landskassegarantierne blev effektive sidst i 1980'erne og i begyndelsen af 1990'erne, især inden for fiskerierhvervet, hvilket påførte landskassen betydelige udgifter til udlæg på garantier. Fra 1993 har tabet på garantierne været meget begrænset.

I figur 6.2. gives en oversigt over landskassens effektive garantier i årene 1987 - 2003.

Figur 6.2. Oversigt over landskassens effektive garantier i årene 1987-2003

Kilde: Føroya Gjaldstova.

6.4. De færøske udlånsfonde

De tre offentlige udlånsfonde på Færøerne - Industriens Udviklingsfond (Menningargrunnurin), Industrifonden (Íðnaðargrunnurin) og Boliglånefonden (Húsalánsgrunnurin) - havde fra 1986 til 1988 en betydelig vækst i deres långivning og toppede i 1988 med udlån på i alt 217 mio. kr. For Industriens Udviklingsfond og Industrifonden har der ikke været ydet lån i større omfang siden 1994 og fondene er nu aftaget, mere herom nedenfor.

Boliglånefonden ydede ikke udlån i 1997. Siden 1998 er der igen ydet lån fra boliglånefonden. Dette skyldes formentlig, at huspriserne er steget så meget, at det nu kan betale sig at bygge hus. Endvidere afspejler det den stigende økonomiske aktivitet på Færøerne. Boliglånefondens udlån udgjorde i 2003 19,4 mio. kr., hvilket er knap en halvering i forhold til 2000, hvor fondens udlån udgjorde 37,4 mio. kr. Fondens samlede låneportefølje pr. 31. december 2003 var knap 277 mio. kr. For mere om boliglånefonden henvises til afsnittet om offentlige udlånsinstitutioner i afsnit 4.8.

Der er med lagtingslov, vedtaget i april 2001, besluttet at nedlægge Industriens Udviklingsfond og Industrifonden og lade fondenes kapital indgå i en ny erhvervsfremmefond, Erhvervsfremmefonden (Vinnuframagrunnurin) sammen med tre andre fonde (Garantifonden, Fonden til industrifremmende formål og Fonden til

turistfremme). Erhvervsfremmefonden havde ved oprettelsen en egenkapital på 42,5 mio. kr. Denne løsning skal ses i sammenhæng med ønsket om at koordinere og i fremtiden omstrukturere de forskellige erhvervsstøtteordninger. Den nye fond har til formål at yde støtte til tiltag, der kan forbedre det færøske erhvervslivs konkurrenceevne og medvirke til øget internationalisering. Herudover kan fonden yde støtte til specifikke erhvervsfremmetiltag og projekter, der kan føre til et bredere erhvervsliv og øget nytte af viden. Fonden yder ikke lån eller stiller garantier. Ultimo 2003 udgør fondens egenkapital 50,2 mio. kr. Fonden har i 2003 bevilliget 4,136 mio. kr. i støtte mod 4,977 mio. kr. i 2002.

6.5. Kommunernes økonomi

Det har gennem en årrække været meget svært at generere nøgletal omkring kommunernes samlede økonomi. Dette skyldes, at kommunerne ikke har fulgt de generelle retningslinier for kommunernes budget- og regnskabslægning, herunder fælles kontoplan. En ny kommunestyrelseslov trådte i kraft 1. januar 2001, hvor der er indført flere krav til revisionen af kommuneregnskaber, og der arbejdes med at indføre en ny regnskabsbekendtgørelse for kommunerne.

Hagstova Føroya (Færøernes Statistisk) har de seneste år arbejdet på at udarbejde et samlet regnskab for de færøske kommuner tilbage til 1993. Dette arbejde er nu afsluttet og en opgørelse af de kommunale regnskaber fra 1996 til og med 2002 fremgår af tabel 6.5. Tabellen er suppleret med budgettal for 2003 og 2004.

Tabel 6.5. Kommunernes økonomi 1996-2004¹⁾

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Skatteindtægter	811	858	972	1.025	1.085	1.075	1.077
Driftsudgifter, netto, ekskl. renter	426	474	538	624	627	732	738
Anlægsudgifter, netto	43	65	170	142	228	222	257
Renteudgifter, netto	100	69	74	53	36	37	25
Drifts- og anlægsudgifter i alt	569	608	782	819	891	991	1.020
Drifts- og anlægsoverskud	242	250	190	206	194	84	57

¹⁾Budgettal for 2003 og 2004

Kilde: Hagstova Føroya og Innaríkismálaráðið.

Kommunernes drifts- og anlægsoverskud efter renter har været stigende fra midten af 1990'erne og toppede med 250 mio. kr. i 1999. I perioden 2000-2002 har der været årlige drifts- og anlægsoverskud tæt på 200 mio. kr. Stigende skatteindtægter i perioden er stort set modsvaret af en tilsvarende stigning i drifts- og anlægsudgifterne.

For landskassen og kommunerne under ét var det samlede drifts- og anlægsoverskud (inkl. renter) i 2002 på 385 mio. kr., hvor det året før var 903 mio. kr.

Som det fremgår af tabel 6.5, er der for kommunerne budgetteret med stort set uændrede skatteindtægter i 2003 og 2004 i forhold til regnskabstallene for 2002. En budgetteret stigning i drifts- og anlægsudgifterne i 2003-2004 medfører, at kommunernes drifts- og anlægsoverskud for disse år forventes at falde markant i forhold til de foregående fem år.

De kommunale betalinger til renter (netto) og afdrag udgjorde i 1995 knap 40 pct. af de samlede skatteindtægter. En tilsvarende opgørelse for 2004 viser knap 11 pct.

De årlige afdrag på den kommunale gæld for perioden 1996-2000 har været i størrelsesorden 135 - 245 mio. kr. For 2003 og 2004 budgetteres med årlige afdrag på henholdsvis 95 og 93 mio. kr.

For at forhindre at de kommunale investeringer voksede for voldsomt, indgik landsstyret og de to kommunale foreninger aftale om en samlet kommunal investeringsramme på 165 mio. kr. for finansåret 2000. De 165 mio. kr. blev fordelt mellem kommunerne efter befolkningstallet i kommunerne. Kommuner, der ikke udnyttede deres kvote, kunne låne denne til andre kommuner.

For finansåret 2001 blev aftalen udbygget således, at kommunerne blev delt i 7 geografiske områder, der ved indgåelse af lokale femårige anlægsaftaler kunne opnå en højere investeringsramme.

For finansåret 2002 blev investeringsaftalen igen udbygget. Denne gang således, at kommunerne fik mulighed for at vægte investering i havneanlæg med 50 pct. eller at vægte den største investering i finansåret med 50 pct. Andre investeringer kunne ikke vægtes førend den vægtede investering var gjort færdig. Køb af jord blev holdt uden for investeringsloftet. Endvidere blev otte helt små kommuner holdt uden for investeringsaftalen. Aftalen gav også kommunerne mulighed for at flytte ikke gennemførte investeringer fra finansåret 2000 over til finansåret 2002.

For finansåret 2003 er investeringsaftalen yderligere udbygget således, at det ikke er den enkelte investering som vægtes, men områder, f.eks. børnehaver i stedet for den enkelte institution. Kommuner, der ikke holder aftalen, får reduceret deres investeringsramme de efterfølgende finansår. For finansåret 2003 er investeringsrammen for kommuner uden

lokale femårige anlægsaftaler 160 mio. kr. og med lokale femårige anlægsaftaler 190 mio. kr.

I forbindelse med forhandlingen om investeringsaftalen for 2004 har landsstyret overvejet at aftage investeringsaftalen. I stedet for investeringsaftalen overvejer landsstyret at styre investeringslysten med udgangspunkt i en bekendtgørelse om fastsættelse af den kommunale skatteprocent, der har hjemmel i den kommunale styrelseslov.

I 2004 er den gennemsnitlige kommunale skatteprocent på 18,22 pct. med 15 pct. som den laveste og 22,5 pct. som den højeste. I 1993 var den gennemsnitlige skatteprocent 16,7 pct., med 10 pct. som den laveste og 25,5 pct. som den højeste. Rammen for af de kommunale skatteprocenter på mellem 16 og 23 pct., der blev indført i 1993, er ved indførelsen af den nye kommunestyrelseslov ophævet fra og med finansåret 2002. Kommunerne kan nu igen frit fastsætte de kommunale skatteprocenter.

Ultimo 2003 udgør de færøske kommuners samlede bruttogæld ca. 0,9 mia. kr. Hertil kommer lån til bl.a. el-selskabet SEV, det inter-kommunale renovationsselskab IRF og Tórshavn Havn. I 1995 blev den samlede kommunale gæld vurderet til 1,8 mia. kr. Kommunernes långivere er først og fremmest de færøske pengeinstitutter og det færøske forsikringsselskab, dernæst livsforsikringen, de danske pengeinstitutter, danske kreditforeninger og kommunekredit, samt nu i mindre omfang udenlandske banker.

På baggrund af kommunernes gældssituation blev der i 1995 indgået en 5-årig aftale mellem kommunerne og de fleste kreditorer om en forlængelse samt en rentenedsættelse af kommunernes lån. Et af hovedpunkterne i aftalen var en fælleskommunal garantiordning.

Aftalen udløb den 30. november 2000, hvilket betyder, at den fælles kommunale garantiordning dermed også ophørte. Samtidig blev kommunerne ikke længere forpligtet til at have en skatteprocent på minimum 16 pct. og højest 23 pct.

For at komme de mest gældsplagede kommuner til hjælp gennemførte man i maj 2000 en gældssanering for flere kommuner. De berørte kommuners gæld blev mindsket med i alt ca. 80,8 mio. kr., hvoraf landet betalte de 25 mio. kr. og resten blev taget af den kommunale låne- og garantifond. De ca. 80,8 mio. kr. anvendtes således:

- ca. 26,2 mio. kr. blev eftergivet. Denne del kom 4 kommuner til gavn.
- ca. 34,1 mio. kr. anvendtes til afdrag på gæld, så ingen kommuner længere skyldte mere end svarende til 3 års skatteindtægter med en skatteprocent på 23. Berørte 3 kommuner.
- 20,4 mio. kr. overførtes til de kommuner, der har haft kurstab i forbindelse med omlægning af 30 årige obligationslån hos danske kreditinstitutter.

Af det tilbageværende beløb i den kommunale låne- og garantifond, som var ca. 94,7 mio. kr., er 55,5 mio. kr. benyttet til fælles garanti, medens 39,1 mio. kr. er blevet udbetalt til de kommuner der ikke ønskede at fortsætte i en fælles løsning. De 55,5 mio. kr. vil blive ført tilbage til kommunerne senest i 2005.

Efter den fælleskommunale aftales udløb i november 2000, valgte 12 kommuner at gå sammen i en fællesløsning, som Færøernes Landsbank tog initiativ til. Nordea Markets, Norðoya Sparikassi og Landsbanken gennemførte 30. november 2000 en refinansiering af kommunal gæld på i alt 371 mio. kr. Hovedparten af lånene blev tilvejebragt som fælleslån hos FKI A/S (Færøsk Kommune Investering A/S), der købte obligationer fra kommunerne og finansierede købet ved at sælge FKI-obligationer, der har sikkerhed i de enkelte kommuneobligationer. Kommuneobligationerne har en effektiv rente, som ligger mellem CIBOR + 0,75 pct. p.a. og CIBOR +1,37 pct. p.a. CIBOR-renten fastlægges 4 gange om året. Lånene betales ned til det halve over 5 år (til 1. december 2005), hvorefter de skal refinansieres. Som sikkerhed for kommunernes rettidige betaling af renter og afdrag på kommuneobligationerne har den kommunale låne- og garantifond pantsat et bankindestående på ca. 55 mio. kr.

De øvrige kommuner har valgt at refinansiere deres gæld i færøske pengeinstitutter. Kun en mindre del af kommunegælden er udenlandsk gæld.

Hidtil har alle kommunale budgetter skulle godkendes af landsstyret, men det er også ændret med den nye kommunale styrelseslov. For kommuner, hvis nettogæld er større end et års skatteindtægter med en skatteprocent på 23 pct., har landstyret dog hjemmel til at kræve ændringer i budgettet. Som noget nyt kan kommunerne nu uden landsstyrets godkendelse optage nye lån, bare nettogælden ikke er større end et års skatteindtægter.

En del af de færøske kommuners låneoptagelse er, som ovenfor nævnt, sket gennem KommuneKredit i Danmark. Siden 1955 har de færøske kommuner kunnet optage lån i KommuneKredit til finansiering af samfundsmæssigt påkrævede investeringer med statsgaranti for 75 pct. af hovedstolen mod, at det færøske landsstyre indestår statskassen for ethvert tab som følge af garantien. Udlånsrestgælden var ultimo 2003 ca. 63,5 mio. kr., jf. tabel 6.2.

Kommunaludvalgets rapport fra 1998 anbefaler, at det samlede antal kommuner bør være mellem 7 og 9. Den nye lov om frivillige kommunesammenlægninger lægger op til, at sammenlægning af kommuner ikke skal gennemføres ved lov. Eventuelle sammenlægninger skal ske frivilligt. Da den nye kommunal styrelseslov trådte i kraft den 1. januar 2001 var der 48 kommuner. Siden da har flere kommuner forhandlet og underskrevet aftale om sammenlægning. Fra den første januar 2005 bliver følgende kommuner lagt sammen: Kirkjubøur-, Nónsloyar og Hest kommuner bliver sammenlagt

med Tórshavnar kommune. Býggjar kommune bliver sammenlagt med Sørvágs kommune. Skála-, Oyndarfjarðar- og Elduvíkar kommune bliver sammenlagte med Runavíkara kommune. Mikladals kommune bliver sammenlagt med Klaksvíkar kommune. Hvalvíkar-, Saksunar-, Harldórsvíkar-, Sunda-, Gjáar og Hósvíkar bliver sammenlagte som en kommune. Der bliver således 36 kommuner fra 1. januar 2005.

Kommunestyrelsesloven lægger desuden op til en klarere opgavefordeling mellem landsstyre og kommune; bl.a. er børnepasningen overgået helt til kommunerne. Ved at lægge flere opgaver ud til kommunerne forventes det, at flere kommuner enten vil slå sig sammen eller indlede et samarbejde, hvor opgaverne kræver det.

En arbejdsgruppe med repræsentanter for den færøske centraladministration og de to kommunale foreninger har i 2001 arbejdet med at klarlægge opgave- og ansvarsfordelingen mellem landsstyre og kommuner. Arbejdsgruppen udgav december 2001 en rapport, hvor den nuværende fordeling af opgaver og ansvar belyses. På baggrund heraf kommer arbejdsgruppen i rapporten med anbefalinger til, hvor fordelingen af opgaver og ansvar bør ændres.

Hovedprincippet for det fortsatte arbejde med ændringer af opgave- og ansvarsfordelingen bør ifølge arbejdsgruppen være følgende:

- Med ansvaret for et område følger også det økonomiske ansvar.
- Opgaverne skal løses på en samfundsøkonomisk fornuftig måde, men også så nær borgeren som muligt.
- Opgaverne, der lægges ud til kommunerne, skal kommunerne være i stand til at løse selvstændigt eller i samarbejde med andre i nærområdet, og det skal være muligt at tilpasse opgaverne til det lokale behov.

6.6. Den samlede offentlige økonomi

Byrdefordelingen mellem staten og hjemmestyret

Byrdefordelingen, der udtrykker fordelingen mellem landskassens og statens samlede drifts- og anlægsudgifter, har tidligere først og fremmest varieret i takt med landskassens udgiftsniveau. Et stigende niveau i landskassens drifts- og anlægsudgifter vil medføre, at statens andel, der alene reguleres som det øvrige statsbudget, falder, mens et faldende niveau i landskassens drifts- og anlægsudgifter bevirker, at den statslige andel stiger. Med reduktionen af bloktilskuddet i 2002 blev der ændret væsentlig på byrdefordelingen.

I midten af 1970'erne udgjorde statens andel af statens og landskassens samlede drifts- og anlægsudgifter ca. 40 pct., men var i 1992 faldet til 24 pct. I perioden 1993-1998 har statens andel af statens og landskassens samlede udgifter udgjort mellem 29 og 32 pct.

Med reduktionen af bloktilskuddet som følge af hjemmestyrets overtagelse af den offentlige forsyning og skolevæsen pr. 1 januar 2002 er statens andel af statens og landskassens samlede drifts- og anlægsudgifter faldet og udgør nu 21 pct., jf. tabel 6.6.

Tabel 6.6. Statens- og landskassens drifts- og anlægsudgifter 2000-2004¹⁾

	2000	2001	2002 - mio. kr. -	2003	2004
Landskassen	2.887	3.103	3.411	3.545	3.616
Staten	1.339	1.363	963	962	964
I alt	4.226	4.466	4.374	4.507	4.580
Statens andel i %	32	31	22	21	21

¹⁾ For 2000 - 2003 regnskabstal, 2004 budgettal.

Kilde: Tabel 6.1. og tabel 6.3.

7. SKATTER OG AFGIFTER

7.1. Indledning

Sagsområdet skatter og afgifter er overtaget som færøsk særanliggende. Dette indebærer, at skatte- og afgiftsbestemmelser fastsættes og administreres af færøske myndigheder. Områdets status som særanliggende medfører samtidig, at de øvrige dele af riget (Danmark og Grønland) sidestilles med det øvrige udland i skatte- og afgiftsmæssig henseende. Færøerne er med i den fællesnordiske dobbeltbeskatningsaftale. Færøerne indgik i 2001 indgået en dobbeltbeskatningsaftale med Grønland og gennemførte ultimo 2001 en gennemgribende kapitalvindingsskattereform. Kapitalvindingsskatteformen gennemgås mere udførligt i dette kapitel.

Landskassen opkræver indkomstskat, rente- og udbytteskat, meromsætningsafgift (MVG), lønsumsafgift, vejskat (vægtafgift), told- og fremstillingsafgifter, registreringsafgifter og en række andre afgifter. Kommunernes indtægter stammer næsten udelukkende fra indkomstskatter.

7.2. Direkte skatter

De direkte skatter omfatter på Færøerne indkomstbeskatning af personer og selskaber samt rente- og udbytteskat. Der er hverken formueskat eller beskatning af fast ejendom.

Personbeskatning

Grundlaget for indkomstbeskatningen af personer er den skattepligtige indkomst i kalenderåret. For personer med fuld skattepligt omfatter den skattepligtige indkomst al indkomst, uanset om den er oppebåret på Færøerne eller i udlandet (globalindkomsten). Som indkomst betragtes endvidere visse former for naturalydelse (fri bolig og bil m.v.), mens lejeværdi af egen bolig ikke beskattes.

Opkrævningen af indkomstskat er siden 1984 foregået som kildeskat. Til brug for den endelige ligning indsender skatteyderen i marts måned en selvangivelse for det forløbne år. Eventuelle restskatter forfalder til betaling i månederne maj, juni og juli i slutningsåret. Udbetaling af overskydende skat finder sted fra februar.

Nedenfor beskrives kort de gældende skatteregler og skattesatser. For beskatningen af renteindtægter, aktieudbytte og kapitalgevinster m.m., både for fysiske og juridiske personer, henvises til gennemgangen af kapitalvindingsskatteformen fra 2001.

Med virkning fra 1992 blev der indført et bidrag på 0,5 pct. af den skattepligtige indkomst til en nydannet arbejdsmarkedspensionsordning. Til arbejdsløshedsforsikringsordningen blev der samtidig indført (tvungne) bidrag, som siden september 2003 er fastsat til 0,75 pct. Ingen af disse bidrag kan siden 1997 fradrages ved opgørelsen af den skattepligtige indkomst.

Personer under begrænset skattepligt betaler 42 pct. af A-indkomsten i skat og 0,5 pct. til arbejdsmarkedspensionsordningen.

For personer, der er fuldt skattepligtige til Færøerne, foretages der i forbindelse med den endelige skatteberegning en række fradrag i den beregnede bruttoskat.

Fra 2002 er grundbeløbet i folkepensionen skattefrit, samtidig med at folkepensionisterne fra 2002 ikke længere får det særlige pensionsfradrag. Førtidspensionister har et pensionsfradrag på 16.200 kr. for enlige og på 10.500 kr. for gifte.

I den beregnede landsskat fradrages der i 2004 et beløb på 5.500 kr. for hvert barn under 18 år. Herudover gives der i den beregnede kommuneskat et fradrag, der størrelsesmæssigt varierer fra kommune til kommune (mellem 2.000 og 6.000 kr.), ligeledes for hvert barn under 18 år. I Tórshavn kommune er fradraget i 2004 på 4.750 kr. pr. barn.

Renter af privat gæld har tidligere kunnet fradrages i den beregnede kommuneskat med 15 pct. af renteudgifterne og i den beregnede landsskat med 33 pct. Den samlede skattemæssige værdi af rentefradraget udgjorde således 48 pct. Det er overladt til ægtefæller selv at foretage en fordeling af renteudgifterne. Med virkning fra 1991 kan renteudgifter kun fradrages, såfremt lånet er optaget til køb, opførelse, istandsættelse eller ombygning af egen bolig, til uddannelsesformål eller til betaling af en afgiven kaution efter lagtingslov om kommuneskat og landsskat § 33, nr. 2, hvis kautionen er aftalt før 3. december 1994 - eller såfremt lånet er optaget inden 18. januar 1991. Samtidig er retten til rentefradrag begrænset til 60.000 kr. pr. person, i særlige tilfælde dog op til 120.000 kr. I 2000 blev rentetilskuddet sat ned til 44 pct. og blev yderligere sat ned til 42 pct. i 2002. For 2003 og senere er rentetilskuddet fastsat til 40 pct.

Samlevende ægtefæller er i princippet underlagt sambeskatning, idet manden beskattes af hele sin og hustruens indkomst. Gifte kvinder sættes dog selvstændigt i skat af indkomst ved selvstændig erhvervsvirksomhed og af indkomst ved arbejde uden for mandens erhverv. Fra og med indkomståret 2002 er det blevet muligt for en ægtefælle at overføre

et eventuelt uudnyttet bundfradrag ved beregning af landsskatten og kommuneskatten til den anden ægtefælle.

Skatteloftet, der indtil 1993 var på 50 pct., og i 1996 på 52 pct., blev fra 1. januar 1997 atter sat ned til 50 pct. Hertil kommer opkrævningen af de tvungne bidrag til arbejdsløshedsforsikringsordningen, barselsordningen og arbejdsmarkedspensionsordningen, der reelt betyder, at skatteloftet i 2004 vil være godt 51 pct.

Skattereformen 1997

Færøernes lagting vedtog ved årsskiftet 1996/1997 en omlægning af skattesystemet med henblik på en gradvis indførsel af et bruttoskattesystem. Hensigten med reformen var ydermere at få forenklet skattelovgivningen for såvel skatteyderne som skatteadministrationen. Cirka halvdelen af de eksisterende fradrag faldt bort med reformen, og på længere sigt var det hensigten helt at overgå til en ren bruttobeskatning med landsskattesatser mellem 30 og 35 pct.

I tabel 7.1 gives en oversigt over nugældende fradragsmuligheder. Tal for 2003 forelå ikke ved afslutningen af beretningen.

Tabel 7.1. Oversigt over fradragsmuligheder 1998 - 2002

	1998	1999	Opgjort i		
			2000	2001	2002
Indtægtsfradrag			- mio. kr. -		
Arbejdsmarkedspensioner	62,4	61,7	64,2	69,5	70,2
Underskud ved udlejning	2,3	1,8	1,6	1,8	1,3
Underskud ved egen virksomhed	12,8	12,4	12,8	13,2	14,8
Tab af udlån, kautioner	13,4	6,5	3,9	1,0	5,0
Afskrivninger	2,7	2,7	2,9	1,4	3,1
Andre fradrag	2,8	1,2	20,1	8,2	0,8
Udlandsfradrag	39,2	27,0	21,6	20,9	9,6
Særlig søindkomstfradrag ¹⁾				138,1	145,1
I alt fradrag	135,6	113,3	127,1	254,1	249,9
Skattefradrag					
Pensionistfradrag	67,3	68,1	95,2	95,0	23,5
Børnefradrag	65,7	80,1	95,1	98,6	125,9
Skat betalt i udlandet	9,1	10,7	11,2	25,2	46,3
I alt fradrag	142,1	158,9	201,5	218,8	195,7

¹⁾ For fiskere samt for sømænd under FAS (Færøernes Internationale Skibsregister) ydes et særligt fradrag på 15 pct. i indkomsten for skatteberegningen, dog maks. 15 pct. af 500.000 kr. Der foreligger ikke oplysninger for 1998-2000, hvor ordningen også var gældende.

Anm: Fradragsbeløbene er opgjort ultimo april 2004.

Kilde: Toll- og Skattstova Føroya.

Ændringer af skatteskalaen 2001 - 2004

Lagtinget vedtog den 21. december 2000 diverse ændringer af skattelovgivningen. Ændringerne indebar bl.a., at skatteberegningen for både indkomstskatten til landskassen og indkomstskatten til kommunerne blev ændret ad to gange, første gang i 2001 og atter i 2002.

For landsskatten forhøjedes bundfradraget fra de hidtidige 17.000 kr. til 19.000 kr. i 2001, og yderligere til 21.000 kr. i 2002. Desuden forhøjedes øverste progressionstrin fra 140.000 kr. til 150.000 kr. med virkning fra 2001. Endvidere reduceredes skattesatserne på de tre laveste skalatrin med et halvt til et helt procentpoint over de to år.

For den kommunale skatteberegning var der med de vedtagne ændringer alene tale om, at bundfradraget forhøjedes svarende til ændringerne ved beregningen af landsskatten.

Ændringerne medførte et samlet provenutab for land og kommuner på ca. 81 mio. kr. Det hører med i billedet, at hverken bundgrænsen eller progressionstrinnene ikke har været ændret siden indkomståret 1996, hvorfor den reelle lempelse har været mindre end tallene umiddelbart antyder.

Målt i procent gav ændringerne de største lettelser til lav- og mellemindkomsterne, men i kroner størst lettelse for indkomster mellem 150.000 og 500.000 kr. Personer med en årlig skattepligtig indkomst på over 540.000 kr. fik ingen skattelettelse.

Sidst i april 2003 vedtog et enigt Lagting at lette indkomstskatten med yderligere 123 mio. kr. over to år: 52 mio. kr. i 2003 og 71 mio. kr. i 2004. Skattelettelsen gennemføres ved igen at forhøje bundfradraget og progressionstrinnene, men herudover også ved at reducere skattesatserne på progressionstrinnene. Skatteskalaen for 2004 ses på næste side.

Målt i procent medfører ændringerne igen de største lettelser til lav- og mellemindkomsterne, men i kroner størst lettelse for indtægter mellem ca. 170.000 og ca. 640.000 kr. Personer med en årlig skattepligtig indkomst på over 670.000 kr. får ingen skattelettelse.

Ved en skattepligtig årsindkomst på 170.000 kr. bliver den årlige skattelettelse på 4.660 kr. (giver kommuneskat på 20 pct.), og for skattepligtige indkomster mellem 200.000 og 300.000 kr. vil den årlige skattebesparelse blive 5.000-6.000 kr. Ved en skattepligtig årsindkomst på 500.000 kr. vil den årlige skattebesparelse blive ca. 8.000 kr. for igen at falde til ca. 4.600 for en person med en årlig skattepligtig indkomst på 640.000 kr.

For 2004 beregnes indkomstskatten til landskassen som nedenfor. Er den skattepligtige indkomst mindre end 21.000 kr., betales 0 pct. For indkomster på 21.000 kr. og derofter beregnes landsskatten efter følgende skala:

Er den skattepligtige indkomst højere end kr.	men lavere end kr.	betales kr.	af kr.	og af resten
22.000	65.000	0	22.000	7,0 pct.
65.000	120.000	3.010	65.000	19,0 pct.
120.000	170.000	13.460	120.000	23,0 pct.
170.000		24.960	170.000	36,0 pct.

Indkomsts-katten til kommunerne beregnes af samme indkomst som anvendes ved beregningen af landsskatten, idet der for 2004 er et bundfradrag på 22.000 kr. Skatten udskrives med samme procent for alle skatteyderne i kommunen (proportionalbeskatning).

Ved lagtingslov blev der i 1994 fastsat rammer for de kommunale skatteprocenter, således at disse kunne ligge mellem 16 pct. og 23 pct. Fra 2002 er kommunerne ikke længere forpligtet til at have en skatteprocent mellem 16 pct. og 23 pct., jf. afsnit 6.5 om kommunernes økonomi. Den gennemsnitlige kommunale skattesats er 19,51 pct. i 2004. Laveste kommunale skattesats i 2003 er 15 pct., den højeste 22,5 pct. Kirkeskat opkræves i alle kommuner på nær seks. Kirkeskatteprocenten er fastlagt til 0,30 pct. i 2004.

Personlige skatteydere og skattepligtige indkomster

Tabel 7.2. på næste side viser det samlede antal personlige skatteydere fordelt efter størrelsen af de skattepligtige indkomster i 2002 samt de enkelte indkomstgruppers andel af den samlede skattepligtige indkomst. Der forelå ikke en opgørelse for 2003 ved beretningens afslutning.

Godt 41 pct. af de personlige skatteydere havde i 2002 en skattepligtig indkomst på 100.000 kr. og derunder. Disse skatteydere tegnede sig tilsammen for 19,3 pct. af de samlede skattepligtige indkomster, men kun 3,5 pct. af skatteprovenuet. Hovedparten af skatteyderne befinder sig i gruppen 100.000 - 400.000 kr., knap 53 pct. Denne gruppe tegner sig for ca. 71 pct. af de skattepligtige indkomster og ligeledes ca. 71 pct. af skatteprovenuet. 5,7 pct. af skatteyderne tjener mere end 400.000 kr. pr. år og betaler ca. 25 pct. af den samlede skat.

Ved sammenligninger med indkomstfordelingen i Danmark må der tages hensyn til forskelle i beregningsgrundlaget for den skattepligtige indkomst i de to skattesystemer - og herunder især til, at renteudgifter i Danmark fratrækkes i den skattepligtige indkomst, mens renteudgifterne siden 1997 ikke længere fratrækkes ved opgørelsen af den skattepligtige indkomst på Færøerne. I stedet er der indført en rentestøtteordning, jf. ovenfor.

Tabel 7.2. Det samlede antal personlige skatteydere fordelt efter størrelsen af den skattepligtige indkomst i 2002

Skattepl.indkomst i 1.000 kr.	Antal personer	i %	Samlet skattepl. indkomst	i %	I alt skat	i %
Mindre end 0	65	0,2	-5.877	-0,1	-205	0,0
0	975	2,3	0	0,0	-2.098	-0,1
0 - 100	16.388	38,9	639.315	9,4	90.277	3,6
100 - 200	10.385	24,7	1.544.952	22,6	459.046	18,5
200 - 300	7.971	18,9	1.970.588	28,8	748.009	30,2
300 - 400	3.912	9,3	1.335.039	19,5	560.235	22,6
400 - 500	1.291	3,1	570.574	8,3	253.483	10,2
500 - 600	506	1,2	274.723	4,0	124.315	5,0
600 - 700	225	0,5	145.637	2,1	67.572	2,7
700 - 800	133	0,3	98.377	1,4	46.703	1,9
800 - 900	94	0,2	79.585	1,2	39.135	1,6
900 - 1.000	50	0,1	46.878	0,7	23.062	0,9
1.000-2.000	106	0,3	129.541	1,9	64.501	2,6
Over 2.000	2	0,0	4.512	0,1	2.256	0,1
I alt	42.103	100	6.833.844	100	2.476.291	100

Anm: Fordelingen er opgjort primo maj 2004.

Kilde: Toll- og Skattstova Føroya.

Selskabsbeskatningen

Aktieselskaber m.v., som er registreret på Færøerne, betragtes som hjemmehørende, og er derved skattepligtige til Færøerne af deres globalindkomst.

Grundlaget for skatteansættelsen af selskaber for et givet skatteår er selskabets indkomst i den regnskabsperiode, der udløber i eller falder sammen med det foregående kalenderår.

Som skattepligtig indkomst betragtes globalindkomsten (dvs. al indkomst uanset oprindelsesland) med fradrag af udgifter, som er anvendt til at erhverve, sikre og vedligeholde indkomsten. Fradragene omfatter således bl.a. løbende driftsudgifter (herunder renter af investerings- og driftsgæld), afskrivninger samt tab og henlæggelser til drifts- og investeringsfond.

Selskabsskatten udgør 49 pct. af den skattepligtige indkomst for selskaber med aktiekapital/anpartskapital på under kr. 80.000. For selskaber med aktie/anpartskapital

over kr. 80.000 udgjorde selskabsskatten 27 pct. i 1999. Med virkning fra 2000 er selskabsskatten sat ned til 20 pct. Provenuet fordeles med 62 pct. til landskassen og 38 pct. til kommunerne.

Eventuelle fremtidige indkomster erhvervet ved selve produktionen af kulbrinter, og dermed ikke den tilknyttede virksomhed i forbindelse hermed, vil dog fortsat blive beskattet med 27 pct. Provenuet vil alene tilfalde landskassen. For mere om det fiskale regime i forbindelse med udvinding af kulbrinte henvises til afsnit 4.7.

Tabel 7.3 side viser antal skattepligtige selskaber, fordelt efter størrelsen af skattepligtig indkomst i 2002. Nyere opgørelse forelå ikke ved beretningens afslutning.

Tabel 7.3. Skattepligtige selskaber fordelt efter størrelsen af skattepligtig indkomst i 2002

Skatteplg. samlede indkomstskatter i 1.000 kr.	Antal selskaber	i %	Samlet indtægt	i %
0 - 0	998	53,3	0	0,0
0 - 100	314	16,8	13.207	1,3
100 - 200	125	6,7	18.303	1,8
200 - 300	86	4,6	21.009	2,1
300 - 400	43	2,3	14.509	1,4
400 - 500	38	2,0	16.998	1,7
500 - 600	34	1,8	18.600	1,8
600 - 700	23	1,2	14.849	1,5
700 - 800	23	1,2	17.128	1,7
800 - 900	14	0,7	11.903	1,2
900 - 1.000	16	0,9	15.236	1,5
1.000-2.000	75	4,0	107.790	10,7
2.000-3.000	29	1,5	71.549	7,1
3.000-4.000	14	0,7	49.218	4,9
4.000-5.000	10	0,5	44.598	4,4
5.000-10.000	15	0,8	98.384	9,7
Over 10.000	16	0,9	476.237	47,2
I alt	1.873	100	1.009.518	100

Anm: Fordelingen er opgjort primo maj 2004.

Kilde: Toll- og Skattstova Føroya.

Antallet af skattepligtige selskaber udgjorde i regnskabsåret 2002 1.873 (en stigning på 227 selskaber siden 2000). Heraf havde godt 70 pct. af selskaberne en skattepligtig indkomst på under 100.000 kr., og disse selskaber havde samtidig en andel på kun 1,3 pct. af den samlede selskabsindkomst. 8,4 pct. af selskaberne havde en skattepligtig indkomst på over 1 mio. kr., men tegnede sig for 84 pct. af den samlede skattepligtige selskabsindkomst.

Kapitalvindingsskatteformen 2001

Lagtinget vedtog den 20. december 2001 lov om beskatning af kapitalgevinster (kapitalvindingsskatteoven). Som kapitalgevinster efter kapitalvindingsskatteoven regnes bl.a.:

- 1) gevinst og tab ved salg og anden afhændelse af aktier, obligationer, investeringsbeviser samt pante- og gældsbreve m.m.
- 2) frigørelse af gæld
- 3) købe- og salgsrettigheder til værdipapirer og fordringer omfattet af 1) og 2)
- 4) udbytte
- 5) renteindtægter

Lovens bestemmelser trådte i kraft den 16. november 2001. Dette betyder, at kapitalgevinster og -tab stadfæstet denne dag eller senere skal behandles efter den nye kapitalvindingsskatteoven. Samme dato gør sig gældende for renteindtægter tilskrevet og udloddet udbytte efter 16. november 2001 eller senere. Der er dog særlige overgangsregler for salg og afhændelse af værdipapirer nævnt under 1) og som er erhvervet inden 16. november 2001.

Formålet med den nye kapitalvindingsskatteoven er at sikre en enklere og mere ensartet beskatning af alle former for kapitalindkomst, både beskatningen af det løbende afkast og gevinst/tab ved afhændelse af alle former for kapitalanbringelse. Med vedtagelsen af den nye kapitalvindingsskatteoven er to love ophævet: lov om renteskat og lov om skat af fortjeneste ved salg af værdipapirer foruden diverse bestemmelser i skatteoven.

Alle, som har kapitalgevinster, skal sammen med den almindelige selvangivelse indlevere en kapitalvindingsskatteopgørelse, hvor alle gevinster og tab, som er skattepligtige i henhold til kapitalvindingsskatteoven lægges sammen og beskattes under ét med 20 pct. for juridiske personer og 35 pct. for fysiske personer. Renteindtægter, som færøske selskaber og fonde modtager, medregnes dog fortsat ved opgørelsen af den almindelige skattepligtige indkomst efter skatteoven (beskattes med 20 pct.). De, som bare har renteindtægter af indestående i færøske pengeinstitutter eller postgiro, skal dog ikke

indlevere kapitalvindingsopgørelsen. Udviser opgørelsen underskud et år, kan underskuddet fremføres i op til 5 år.

Den nye kapitalvindingsskattelovs bestemmelser gennemgås mere udførligt i det følgende.

Gevinster og tab af aktier, investeringsbeviser m.m.

Gevinster og tab ved salg og anden afhændelse af aktier, investeringsbeviser m.m., som er erhvervet 16. november 2001 eller senere, bliver ved salg og anden afhændelse beskattet som kapitalgevinst i henhold til kapitalvindingsskatteloven. Som noget nyt er kapitalgevinsten altid skattepligtig uanset ejertid af aktien eller investeringsbeviset. For juridiske personer beskattes kapitalgevinsten med 20 pct., for fysiske personer er skattesatsen 35 pct.

Tab ved salg og anden afhændelse af aktier, investeringsbeviser m.m. kan fratrækkes i anden kapitalvindingsindkomst.

For aktier, investeringsbeviser m.m. erhvervet inden 16. november 2001 gælder særlige overgangsregler, der stort set svarer til de gamle regler i værdipapirhandelsloven. Overgangsreglerne skelner således også meller ejertiden:

	<i>Mindretalsaktionærer ($<25\%$ af aktiekapitalen og $\leq 50\%$ af stemmeretten)</i>	<i>Hovedaktionær ($\geq 25\%$ af aktiekapitalen eller $>50\%$ af stemmeretten)</i>
<i>Ejertid mindre end 3 år</i>	Kapitalvindingsindkomst: Selskaber: 20% Personer: 35%	Kapitalvindingsindkomst: Selskaber: 20% Personer: 35%
<i>Ejertid over 3 år, men mindre end 10 år</i>	Skattefri indkomst	Kapitalvindingsindkomst: Selskaber: 20% Personer: 35%
<i>Ejertid over 10 år</i>	Skattefri indkomst	Skattefri indkomst

Gevinster og tab af investeringer, der er led i en pensionsordning, beskattes ikke efter den nye kapitalvindingsskattelov, men beskattes efter særskilt lovgivning og først ved udbetaling af pensionen.

Gevinst og tab af obligationer m.m.

Gevinst og tab ved indfrielse, salg og anden afhændelse af obligationer m.m. bliver fra 16. november 2001 beskattet som kapitalgevinst ifølge kapitalvindingsskatteloven. Kapitalgevinster beskattes med 20 pct. for juridiske personer, for fysiske personer er skattesatsen 35 pct.

For fysiske personer gælder, at kun samlede gevinster over 10.000 kr. skal medregnes ved opgørelsen af den skattepligtige indkomst efter kapitalvindingsskatteloven.

Der er kun fradragsret for tab af obligationer, gældsbreve og pantebreve, som er registreret i en værdipapircentral.

Gevinst og tab ved indfrielse, salg og anden afhændelse af obligationer inden 16. november beskattes for både juridiske og fysiske personer med 35 pct.

Udbytte

Udbytte, som er udloddet 16. november 2001 eller senere, beskattes ifølge kapitalvindingsskatteloven med 20 pct. for juridiske personer, for fysiske personer er skattesatsen 35 pct. Dette gælder nu uanset om udbyttet er udloddet af færøsk eller udenlandsk selskab.

For udloddet udbytte før den 16. november 2001 sondres mellem udbytte fra henholdsvis færøske og udenlandske selskaber. Udbytte, som er udloddet af færøske selskaber inden 16. november 2001, beskattes for både juridiske og fysiske personer med 35pct. Udbytte fra udenlandske selskaber beskattes som almindelig skattepligtig indkomst.

Både før og efter 16. november 2001 er det gældende, at selskaber og fonde, som er fuldt skattepligtige til Færøerne, og som ejer 25 pct. eller mere af aktiekapitalen/indskudskapitalen i det udloddende selskab, ikke skal betale skat af udbyttet. Efter de hidtil gældende regler var det udloddede udbytte også skattefrit, hvis det blev udbetalt til et selskab registreret i udlandet. Med den nye kapitalvindingsskattelov er der kun skattefrihed for udloddet udbytte, hvis det modtagende selskab er fuld skattepligtig til Færøerne. Det udloddende selskab eller den udloddende fond har pligt til at tilbageholde og afregne eventuel udbytteskat.

Af udbytte, som et datterselskab betaler til moderselskabet, og som af moderselskabet anvendes til at betale gæld, som direkte eller indirekte stammer fra køb af aktier i datterselskaber fra fysiske personer, betales i skat 35 pct. (inden 16. november 2001) / 20 pct. (16. november 2001 eller senere) af forskellen mellem de købte aktiers pålydende værdi og anskaffelsesværdien for aktierne. Bestemmelsen er kun gældende, hvis salget af aktierne til moderselskabet er skattefrit.

Renteindtægter

Fra den 16. november 2001 skal fysiske personer og dødsboer ved opgørelsen af kapitalindkomst i henhold til kapitalvindingsskatteloven medregne alle renteindtægter af indestående i færøske og udenlandske pengeinstitutter/postgiro, renter af private udlån fra personer eller selskaber, renter af færøske og udenlandske pante- og gældsbreve og obligationer. Renteindtægterne beskattes med 35 pct. For juridiske personer er

renteindtægter almindelig skattepligtig indkomst og medgår ved opgørelsen af den skattepligtige indkomst.

Renteindtægter fra før den 16. november 2001 blev beskattet efter en særlig renteskattelov (med 35 pct.), som blev ophævet med vedtagelsen af den nye kapitalvindingsskattelev. Renteskattelev, som kun omfattede kun fysiske personer og dødsboer med fuld skattepligt til Færøerne, var afgrænset til renteindtægter af indestående i færøske pengeinstitutter og postgiro samt renteindtægter af færøske obligationer. Øvrige renteindtægter blev medtaget ved opgørelsen af den almindelige skattepligtige indkomst.

Erhvervsmæssig virksomhed

Hvis der er tale om, at virksomheden handler med værdipapirer udelukkende med salg for øje (har handel med værdipapirer som en næringsvej), skal gevinst eller tab alene medregnes ved opgørelsen af virksomhedens almindelige skattepligtige indkomst. Dette er i overensstemmelse med de hidtil gældende regler i værdipapirloven.

Udskrevne skatter

Tabel 7.4. nedenfor viser udskrevne indkomstskatter i indkomstårene 1993 til 2002 fordelt på personer og selskaber. Tal for 2003 forelå ikke ved afslutningen af beretningen.

Tabel 7.4. Udskrevne indkomstskatter i indkomstårene 1993 - 2002

	Landsskat		Kirke- og kommuneskat		I alt	
	Personlige	Selskaber	Personlige	Selskaber	Personlige	Selskaber
	- mio. kr. -					
1993	756	28	549	17	1.305	45
1994	749	30	610	19	1.359	49
1995	746	39	667	23	1.413	62
1996	720	76	660	46	1.380	122
1997	838	93	760	56	1.598	149
1998	885	132	789	80	1.674	212
1999	987	118	871	72	1.858	190
2000	1.104	124	948	76	2.052	200
2001	1.261	118	1.050	72	2.311	190
2002	1.381	126	1.073	77	2.454	203

Anm: Opgørelsen for 2002 er udfærdiget ultimo april 2004.

Kilde: Toll- og Skattstova Føroya.

Fra 1989 til 1993 udviste de samlede udskrevne personskatter et fald på ca. 26 pct. fra 1.759 mio. kr. til 1.305 mio. kr. Fra 1994 til 1996 var de udskrevne personskatter på et stabilt niveau, men er så steget væsentligt fra 1997 til og med 2002. Faldet i de udskrevne personskatter i 1996 skyldes skattenedsættelser.

De udskrevne selskabsskatter har fra 1989 til 1993 udvist et fald på 33 pct., men har fra 1993 til 1995 udvist en svag vækst, for at stige væsentligt fra 1996 til 1998. Fra 1998 til 2001 har de udskrevne selskabsskatter ligget på nogenlunde samme niveau trods en sænkning af selskabsskatten fra 27 pct. til 20 pct. i 2000.

7.3. Indirekte skatter

De indirekte skatter er kendetegnet ved, at den skatteudløsende begivenhed er produktion eller omsætning af varer eller tjenester. På Færøerne omfatter de indirekte skatter meromsætningsafgift (MVG), told, fremstillingsafgifter, lønsumsafgift, vægtafgift (vejskat), registreringsafgift på motorkøretøjer, rejseafgift, olieafgift, arveafgift samt andre former for punktafgifter.

Merværdiafgift (MVG)

Pr. 1. januar 1993 trådte MVG-loven (moms-loven) i kraft. Alle varer og arbejds- og tjenesteydelser pålægges nu en afgift på 25 pct., idet der dog efterfølgende er indført en række undtagelser. Indførelse af MVG har for visse varegrupper betydet prisstigninger, idet varerne tidligere var belagt med en særlig lav importafgift, mens andre varer er faldet i udsalgspris, fordi disse varegrupper havde været belagt med særligt høje indførselsafgifter.

Efter at MVG-provenuet i hver af årene 1994 og 1995 udgjorde ca. 520 mio. kr., er MVG-provenuet steget støt for hvert år og udgør i 2003 1.061 mio. kr. Fordoblingen siden 1995 skal ses i sammenhæng med den gunstige udvikling for den færøske økonomi fra midten af 1990'erne og frem.

Fremstillingsafgifter

Der er fastsat produktionsafgifter på øl, sodavand, chokolade og sukkervarer. Produktion af berusende drikke var indtil 1980 forbudt på Færøerne. I 1980 blev forbudet lempet, således at de færøske bryggerier fik tilladelse til at fremstille øl, som indeholder indtil 4,6 vægtprocent alkohol. Der er fastsat en produktionsafgift for sådant øl, omtrent svarende til indførselsafgiften.

Lønsumsafgift

Lønsumsafgiften opkrævedes første gang i 1994. Afgiften opkræves fra følgende virksomhedstyper:

- Lægevirksomhed, tandlæge- og anden dentalvirksomhed, kiropaktik, fysioterapi og anden egentlig sundhedspleje.
- Forsikringsvirksomheder.
- Bank-, sparekasse- og finansieringsvirksomhed.

Afgiftsgrundlaget for de førstnævnte virksomheder er lønsummen med tillæg af overskud eller fradrag af underskud af selvstændig virksomhed, mens det de to andre grupper er virksomhedens lønsum i afgiftsperioden. Afgiften er 2,5 pct. af afgiftsgrundlaget for virksomheder indenfor sundhedsområdet, og 5 pct. for de to sidstnævnte grupperinger.

Vejskat (vægtafgift)

Med hjemmel i en lagtingslov fra 1982 om vægtafgift af motorkøretøjer m.v. opkræves en årlig afgift af motorkøretøjer indregistreret på Færøerne. Afgiftssatsen varierer - ud over med motorkøretøjets vægt - for de forskellige typer af køretøjer (personbiler, hyrevogne, busser, vare- og lastvogne m.v.). Af afgiftspligtige køretøjer, der er indrettet til at benytte anden drivkraft end benzin, svares tillige en udligningsafgift.

Registreringsafgift (motorkøretøjer)

Registreringsafgiften på motorkøretøjer blev indført i efteråret 1986 til afløsning af den tidligere indførselsafgift på motorkøretøjer. Lagtingsloven om registreringsafgift blev ændret i februar 1995. Med ønsket om at fremme bilsalget og dermed landskassens indtægter ændredes beregningsgrundlaget for afgiften, så afgiften nu er en ren værdiafgift.

Arveafgift

Afgiftsgrundlaget er fastlagt i en ældre lovgivning og beregnes efter mere lempelige regler end den danske arveafgift. Afgiften opkræves af skifteretten (Sorenskriveren). Landsstyret fremsatte i efteråret 1994 og igen i foråret 1996 forslag om forhøjelse af arveafgifterne, men forslagene mødte så stor modstand i Lagtinget, at de i begge tilfælde blev forkastet.

Olieafgift

Som et led i den samlede afgiftspakke i oktober 1986 blev der indført en særlig afgift på brændselolie m.v. Indtægterne fra olieafgiften skulle tilfalde en særlig landskasseseffond - olieffonden - der havde til formål at yde lån til offentlige institutioner og fonde med henblik på at reducere behovet for låneoptagelser i udlandet. Fonden blev nedlagt i 1991. Provenuet ved afgiften tilfalder nu landskassen direkte. Frem til april 2000 var der tale om

en variabel olieafgift, idet olieafgiften var fastlagt til 0,95 kr. pr. liter, men blev reguleret alt efter om salgsprisen på olie, inkl. afgift, var over eller under 2,45 kr. For hver øre salgsprisen kom op over hhv. ned under 2,45 kr., blev afgiften mindsket hhv. forhøjet med 0,5 øre. Olieafgiften er nu ved lov fastlagt til 0,80 kr. pr. liter.

Rejseafgift

Afgift på udlandsrejser fra Færøerne blev indført med virkning fra juni 1987. Afgiften blev i 1994 nedsat fra 300 til 120 kr. Det er rejseselskabet som indbetaler afgiften.

7.4. Optrævede skatter og afgifter

Det samlede skatte og afgiftsprovener i årene 1999-2003 fordelt på hovedtyper fremgår af tabel 7.5. på næste side. Nyere tal forelå ikke ved afslutningen af beretningen.

Efter at der i en årrække var tale om faldende indkomstskatteprovener som resultat af den økonomiske afmatning i begyndelsen af 90'erne, er proveneret steget kraftigt fra 1996 og frem til i dag. Det skyldes den generelle opgang i den økonomiske aktivitet. Samme forhold gør sig gældende for MVG-proveneret

Fra 1995 har der været en markant stigning i proveneret fra registreringsafgiften. Dette skal bl.a. ses i sammenhæng med en nedsættelse af afgiftssatsen i begyndelsen af 1995. Afgiftsnedsættelsen afstedkom et forøget salg af biler, men også en nødvendig udskiftning af bilparken efter den økonomiske krise, hvor bilsalget gik helt i stå, og siden har den gunstige økonomiske udvikling på Færøerne bidraget til et øget salg af biler.

7.5. Skatte- og afgiftstrykket

Flere opgørelser, der sammenligner det færøske og det danske skattetryk, viser, at forskellen mellem det færøske og danske skatteniveau, på baggrund af de seneste års skattnedsættelser på Færøerne, er stigende. Det Rådgivende Udvalg vedr. Færøerne har i deres rapport fra december 1999 beregnet, at det korrigerede skattetryk¹ i 1998 var 41 pct. på Færøerne og 51 pct. i Danmark. Færøernes Statistik (Hagstova Føroya) har opgjort skattetrykket (skatter i pct. af BNP i markedspriser) i 2002 til 44 pct. For 1997 er skattetrykket opgjort til 50 pct.

¹ Det korrigerede skattetryk (skatter og afgifter) vurderes i forhold til den disponible bruttonationalindkomst (BNI).

Tabel 7.5. Samlet skatte- og afgiftsprovenu fordelt på hovedafgiftstyper i årene 1999– 2003

	1999	2000	2001	2002	2003
	- mio. kr. -				
Indkomstskatter					
Landsskat	995	1.090	1.284	1.415	1.358
Kommuneskat	867	939	992	1.036	1.103
Selskabsskat	200	197	208	189	199
Kulbrintesk, personer ¹⁾			17	20	7
Renteskat	31	42	48	34	0
Udbytteskat	75	47	59	48	0
Kapitalvindingsskat					51
Pensionsafgift (35 %)	5	6	10	9	8
I alt	2.173	2.321	2.618	2.751	2.726
Afgifter					
MVG	753	854	903	998	1.061
Told	183	189	188	198	192
Fremstillingsafgift	16	15	16	18	18
Olieafgift	88	78	81	82	60
Vejskat	36	39	42	45	49
Afg. på finansielle aktiviteter	3	0	-4	1	0
Lønsumsafgift	10	10	11	11	12
Rejseafgift	9	9	10	11	11
Registreringsafgift	75	65	79	82	77
Arveafgift	4	3	3	4	4
Indbetaling til barselsordning			16	29	29
Diverse afgifter	7	24	10	7	3
I alt	1.184	1.286	1.355	1.486	1.516
Total	3.357	3.607	3.973	4.237	4.242

1) Skat af indkomst i forbindelse med forundersøgelser og anden tilknyttet aktivitet i tilknytning til kulbrinteaktivitet ved Færøerne.

Anm.: Opgørelsen er udfærdiget ultimo april 2004.

Kilde: Toll- og Skattastova Foroya.

8. TRAFIK, KOMMUNIKATION OG TURISME

8.1. Indledning

Gennem 20 - 30 år op til 1992 og igen i de senere år er der på Færøerne investeret ganske mange ressourcer i at udbygge og modernisere trafikforholdene på øerne og kommunikationsforbindelserne til omverdenen.

Udbygningen på disse områder er først og fremmest gennemført med det formål for øje at skabe de bedst mulige forudsætninger for en fortsat erhvervsmæssig og befolkningsmæssig udvikling af lokalsamfundene på øerne.

Anlæg af veje, tunneller og havne er omkostningskrævende på Færøerne på grund af de vanskelige topografiske forhold. Hovedparten af opgaverne på transport- og kommunikationsområdet varetages i offentligt regi - d.v.s. af landets institutioner og af kommunerne.

På luftfartsområdet forestår Statens Luftfartsvæsen driften af Vágar lufthavn.

8.2. Veje og vejtransport

Vejnettet

Landsingeniøren anlægger og vedligeholder landsvejnettet, mens bygdevejene anlægges og vedligeholdes af kommunerne. Landskassens udgifter til veje og tunneller finansieres ved bevillinger på de årlige lagtingsfinanslove.

Tabel 8.1. viser de seneste års udgifter til landsvejnettet og landskassens tilskud til kommunale veje.

Det samlede landsvejnet (inkl. tunneller) på Færøerne er på ca. 470 km, hvoraf de 99,5% er asfalterede veje. I december 2002 blev Vágatunnelen, der forbinder Vágar med Streymoy, indviet. Tunnelen er 4,9 km lang, heraf er 2,5 km under Vestmannasund. Anlægget er dels finansieret over finansloven, dels gennem lån, hvis tilbagebetaling finansieres via bompenge. Det koster 180 kr. t/r for en personbil at køre gennem tunnelen, men der er flere rabatmuligheder.

Tabel 8.1. Landskassens udgifter til veje og tunneller 1998-2003.

	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Nyanlæg af veje og tunneller	24,2	25,5	19,1	59,7	53	38,9
Stenbrud og asfaltværk	2,9	5,2	4,1	-5,9	-3,2	3,4
Vedligeholdelse og forbedringer	46,6	49,5	45,4	45,5	57,9	49,3
Værksteder, maskiner m.v.	-1	-5,5	-1,8	1	-5,7	-4,6
Færgelejer	1	1	1	1,2	2,4	1,5
I alt	73,7	75,7	67,8	101,5	104,4	88,5

Kilde: Landsingeniøren.

Motorkøretøjer

Den økonomiske udvikling og udbygningen af det færøske vejnet i 1970erne og 1980erne muliggjorde en kraftig vækst i antallet af motorkøretøjer. Tabel 8.2 viser antallet af registrerede motorkøretøjer på Færøerne i årene 1975, 1985, 1990 samt 1995-2003.

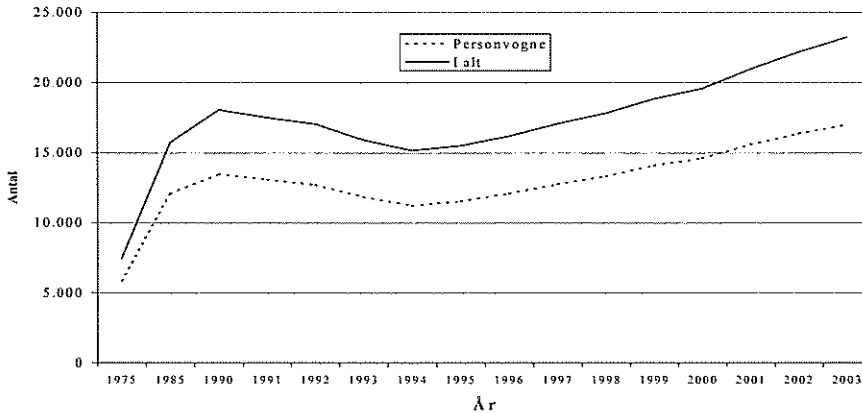
Tabel 8.2. Antallet af registrerede motorkøretøjer på Færøerne ved udgangen af årene 1975, 1985, 1990 og 1995-2003.

Ultimo	Last- og varevogne	Busser	Hyrevogne	Person- vogne	Motorcykler	Påhængs- vogne	I alt
1975	1.024	79	302	5.854	171		7.430
1985	2.750	94	249	12.075	108	456	15.732
1990	3.321	119	209	13.480	103	803	18.035
1995	2.673	106	116	11.528	132	949	15.504
1996	2.720	104	105	12.091	126	1.024	16.170
1997	2.867	111	107	12.748	148	1.078	17.059
1998	2.991	130	103	13.319	151	1.125	17.819
1999	3.186	137	92	14.087	167	1.179	18.848
2000	3.300	155	91	14.608	185	1.245	19.584
2001	3.522	176	95	15.598	213	1.353	20.957
2002	3.769	191	90	16.356	254	1.502	22.162
2003	3.918	201	92	16.993	378	1.638	23.220

Kilde: Landfogeden på Færøerne og Biltilsynet på Færøerne.

I året 2003 blev der registreret i alt 2.102 nye motorkøretøjer. Det tilsvarende tal for 2002 var 2.090.

Grafisk fremstilling af antallet af registrerede personbiler på Færøerne fra 1975 til 2003.

Den kollektive persontransport på Færøerne varetages af det offentlige busselskab "Bygdaleiðir", der betjener 20 busruter, samt af et antal private busselskaber.

Godstransporten til lands varetages hovedsagelig af private vognmandsfirmaer, men også det landsejede rederi "Strandfaraskip Landsins" har godstransportopgaver mellem bygdene.

8.3. Havne og skibsfart

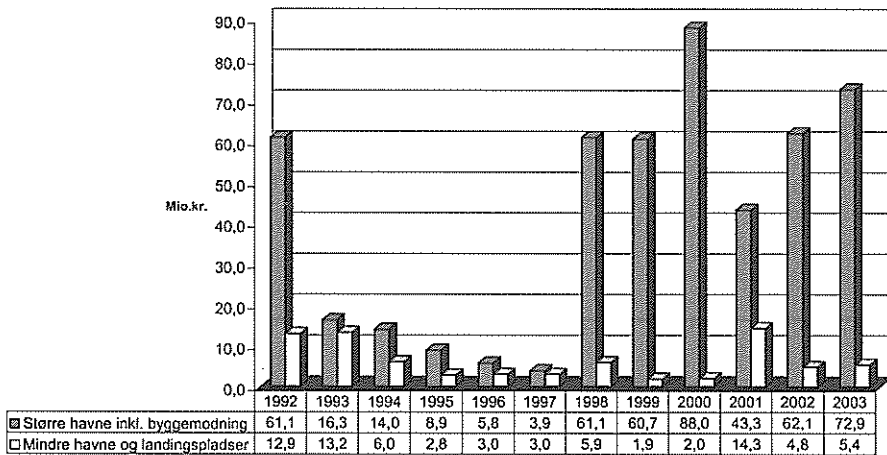
Havneudbygningen

Havne og landingspladser på Færøerne bygges og drives som hovedregel af kommunerne. Landskassen yder dog i visse tilfælde tilskud og støtte, når det drejer sig om havneanlæg, der skal betjene landets bil- og passagerfærger.

I 2003 var de samlede investeringer i forbindelse med havneudbygninger og vedligeholdelse af disse 78,3 mio. kr., hvoraf landskassens andel udgjorde ca. 37,8 mio. kr.

De 4 største havne er Tórshavn, Runavík, Fuglafjørður og Klaksvík.

Samlede investeringer i havne og landingspladser 1992 til 1997.

Kilde: Landsingeniøren.

Skibsflåden

Størstedelen af den færøske skibsflåde udgøres af fiskerflåden, hvis størrelse og sammensætning er beskrevet nærmere i afsnit 4.3. om fiskerierhvervet.

Tabel 8.3. indeholder en oversigt over den samlede skibsflåde i 1990 og 2001-2003. Oversigten omfatter udelukkende fartøjer over 20 BRT.

I tiden op til 1988 var der tale om en vækst i fiskerfartøjernes antal og tonnage (i 1988 i alt 267 fiskefartøjer med en tonnage på 69.400 BRT). I 1989-1990 afløstes væksten af et fald. Denne tilbagegang er fortsat i årene 1991-98, men har derefter stabiliseret sig.

Tabel 8.3. Skibsflåden 1990 samt 2001-2003.

	1990		2001		2002		2003	
	Antal	1.000 BRT	Antal	1.000 BRT	Antal	1.000 BRT	Antal	1.000 BRT
Fiskeskibe	233	61,0	185	67,3	186	69,5	186	69,7
Fragtskibe	17	10,1	19	9,9	20	11,1	21	12,1
Passagerskibe	12	16,5	11	13,2	12	14,4	12	54,1
Sandbåde	11	2,8	11	3,3	11	3,3	11	3,3
Tankskibe	3	1,5	2	1,8	2	1,8	2	1,8
Olieskibe	1	0,1	0	0	0	0	0	0
Havundersøgelskibe	1	0,5	1	0,5	1	0,5	1	0,5
Vagt- og bjærgskibe	2	1,2	4	2,6	4	2,6	4	2,6
Lystfartøjer	7	0,5	8	0,7	8	0,7	12	0,9
Andre	10	2,4	5	0,5	7	0,8	17	5,8
I alt	297	96,6	246	99,8	251	104,7	266	150,7

Kilde: Høgstova Forøya.

Søtransport

Færgeforbindelsen mellem øerne varetages næsten udelukkende af det offentlige gennem "Strandfaraskip Landsins" (Strandferðslan). Strandferðslan betjener således 9 ruter ved hjælp af større og mindre færges.

Fragt- og passagertrafikken til og fra Færøerne varetages af private danske, islandske og færøske rederier. Det færøske rederi Smyril Line har siden 1998 sejlet mellem Hanstholm og Tórshavn året rundt. Før 1998 blev der kun sejlet mellem Danmark og Færøerne i sommermånederne. Smyril Line indsatte i april 2003 en ny og betydelig større færge til sejladsen på ruterne i Nordatlanten. Færgen, der ligesom den tidligere færge hedder Norröna, er bygget på Flender Werft i Lübeck i Nordtyskland og har kostet godt 700 mio. kr. Færgen, der er på 36.000 BRT, 164 m. lang og 30 m. bred, har plads til 1.482 passagerer og 800 personbiler. Færgen anvendes dog også til fragtransport. Udover at sejle mellem Færøerne og Danmark sejler færgen til Bergen i Norge (dog ikke i vintermånederne), til Lerwick på Shetlandsøerne og til Seyðisfjörður i Island.

8.4. Luftfart

Luftfartsområdet er fællesanliggende, og Statens Luftfartsvæsen afholder alle udgifter i forbindelse med lufthavnen på Vágar. Der blev i årene 1985-1987 gennemført en omfattende udvidelse og modernisering af terminalbygningen på Vágar. Spørgsmålet om yderligere udbygning og modernisering af lufthavnen har i de senere år været genstand for drøftelser mellem danske og færøske myndigheder, bl.a. i forbindelse med drøftelser om eventuel færøsk overtagelse af lufthavnen.

Flyveruten mellem Færøerne (Vágar) og København har været fast betjent af Maersk Air igennem 32 år, men Maersk Air har nu meddelt, at selskabet med udgangen af oktober 2004 ophører med at beflyve denne rute samt ruten mellem Færøerne og Billund. Ruterne beflyves også af det færøsk ejede selskab Atlantic Airways. Om Atlantic Airways og om ruterne til og fra Færøerne i øvrigt henvises til afsnit 8.8.

Antallet af flypassagerer mellem Færøerne og udlandet er i fortsat vækst, og der har over lufthavnen i 2003 været opereret med offshore trafik til og fra områder for olieeftersøgningen på færøsk landsokkel, hvilket gav lufthavnen en del mere trafik både via helikoptertransporten samt med de ordinære rutemaskiner. Der henvises i øvrigt til tabel 8.4. Der vil først igen i 2005 komme offshore aktivitet på færøsk område.

Vágar Lufthavn er den eneste lufthavn på Færøerne. Der er herudover anlagt 12 helikopterlandingspladser, blandt andet på de mest afsides beliggende øer og bygder. Landingspladserne er anlagt og ejes af Færøernes landsstyre og beflyves regelmæssigt af Atlantic Airways. I 2003 gjorde knap 4.900 personer brug af muligheden for at flyve med helikopter mellem øerne på Færøerne. Dette er en tilbagegang i passagerantallet på ikke mindre end ca. 2.400 personer i forhold til året før. En af årsagerne er, at bygden Gásadalur efter anlæg af en tunnel til bygden ikke længere er med i rutenettet for helikoptertrafikken på Færøerne.

Den faste forbindelse via en tunnel, der nu er etableret imellem øen Vágar og Strømmø, giver lufthavnen helt andre muligheder end tidligere. Transporttiden mellem lufthavnen og Tórshavn nu er halveret, og luftfartsselskaberne kan nu planlægge tidlige morgenfly og sene aftenfly, hvilket ikke var muligt tidligere med det gamle samfærdselsmønster, hvor man var afhængig af en færgeforbindelse.

Tabel 8.4. Antallet af flypassagerer til og fra Færøerne 1998-2003

	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Ankommet fra:						
Danmark	53.616	55.750	59.720	63.761	65.757	66.165
Norge	389	576	1.133	999	1.373	1.433
Island	3.670	4.775	5.236	4.759	4.676	5.870
Storbritannien	1.729	1.823	3.479	5.501	4.091	5.670
Andre lande ¹⁾	150	666	347	707	533	653
I alt ankommet	59.554	63.590	69.915	75.727	76.430	79.791
Afrejst til:						
Danmark	54.438	54.468	60.425	64.294	65.719	66.409
Norge	435	612	1.190	1.230	1.372	1.516
Island	3.717	4.902	5.035	4.682	4.806	5.807
Storbritannien	1.444	2.393	3.523	5.104	4.142	5.575
Andre lande ¹⁾	190	810	432	762	531	758
I alt afrejst	60.224	63.185	70.605	76.072	76.570	80.065
Passagerer i alt	119.778	126.775	140.520	151.799	153.000	159.856

¹⁾ Incl. charterrejser, taxaflyvninger m.v.

Kilde: Statens Luftfartsvæsen.

8.5. El-forsyning

Elselskabet SEV, som er et fælleskommunalt selskab, forestår produktion og salg af elektricitet på Færøerne.

I 2003 produceredes ca. 249 mio. kWh. Ca. 85,7 mio. kWh eller ca. 34 % af den samlede elproduktion er baseret på vandkraft, mens den øvrige produktion sker på dieseldrevne værker.

På grund af de meget betydelige investeringer i 80'erne til etablering af kraftværker og ledningsnet og indførelsen af merværdiafgift i 1993 var elektricitetsprisen i en årrække væsentlig højere på Færøerne end i Danmark, men prisen er faldet markant i de senere år. En almindelig husholdning på Færøerne betaler nu mindre end i Danmark (fast afgift pr. år 600 kr. og 1,39 kr./kWh inkl. merværdiafgift (MVG)). Industrien, dvs. storkunder,

betaler 0,67 kr./kWh ekskl. MVG samt en fast årlig afgift på 8.480 kr. ekskl. MVG, hvilket er noget højere end tilsvarende kunder i Danmark.

Elproduktion ved hjælp af vindkraft er ikke udbredt på Færøerne, men udgør ca. 3 mio. kWh eller ca. 1,2% i 2003. Den installerede vindmølleeffekt udgør nu 2.130 kW og forventes at producere ca. 7,8 mio. kWh pr. år. Det planlægges i øjeblikket at udbygge vindkraften med 3 Vestas møller á 660 kW, som SEV skal opsætte, således at den samlede vindkrafteffekt bliver på ca. 4 MW, samtidig med, at den forventede årsproduktion fra vindkraften kommer op på ca. 9,8 mio. kWh.

Salget af elektricitet fordelte sig i 2003 med 30,8 % til boliger, ca. 34,2 % til industri, landbrug og fiskeri (mod knapt 21 % i 1995), 13,4 % til offentlige og private tjenesteydelser m.v. og resten til øvrige brugere, inkl. gadebelysning, handel m.v.

Den samlede elproduktion steg i 2003 med 3,6 %.

Nøgletal for elproduktion 1999 - 2003 i GWh.

	<u>1999</u>	<u>2000</u>	<u>2001</u>	<u>2002</u>	<u>2003</u>
Vandkraft	70,2	76,0	76,0	95,9	85,7
Dieselmagt	130,6	136,4	154,8	143,2	160,3
Vindkraft	0,56	0,52	0,5	0,6	3,0

Nøgletal fra SEV's regnskaber 1999 – 2003 (mio. kr.)

	<u>1999</u>	<u>2000</u>	<u>2001</u>	<u>2002</u>	<u>2003</u>
El-salg m.v.	199,7	197,0	213,4	223,0	231,9
Olieudgifter	25,5	43,2	51,1	43,7	53,2
Øvr. driftsudg	52,4	72,7	61,8	62,9	61,0
Adm.udg. m.v.	15,8	15,1	15,2	17,0	20,2
Renteudg.	17,2	15,3	14,0	12,4	11,5
Afskrivn. anl.	57,7	61,6	63,2	63,9	54,7
Udgifter i alt	167,5	168,6	205,3	199,9	145,9
Årets resultat	38,3	31,1	8,1	23,1	31,3

8.6. Radio- og Telekommunikation

Efter aftale mellem den danske regering og det færøske landsstyre er lovgivnings- og myndighedskompetencen på radio- og telekommunikationsområdet overdraget til hjemmestyret.

I aftalen er det præciseret, at hjemmestyrets kompetence på området er undergivet de begrænsninger, der følger af rigets internationale forpligtelser. Hjemmestyrets regulering på telekommunikationsområdet skal således respektere eventuelle internationale forpligtelser med hensyn til teleregulering, som Danmark har påtaget sig i WTO-regi eller i andre internationale samarbejdsrelationer.

Det overordnende arbejde med frekvensplanlægning, frekvenskoordinering og internationalt samarbejde vil fortsat være et fællesanliggende.

Telekommunikationsloven

Fjarskiftiseftirlitið (Telestyrelsen) og det færøske telekommunikationsmarked hviler på lagtingslov nr. 79 af 23. maj 1997 om telekommunikation som ændret ved lagtingslov nr. 176 af 21. december 2001.

Lovens formål er blandt andet
at tilgodese telekommunikationsbehovet på Færøerne,
at fremme en fornuftig brug af udstyret, og
at skabe betingelser for friere konkurrence på telekommunikationsområdet.

Det er ifølge loven Fjarskiftiseftirlitið (Telestyrelsen), der forestår forvaltningen af radio- og telekommunikation. Fjarskiftiseftirlitiðs hjemmeside www.fse.fo

Ifølge den færøske IT-politik er det i forbindelse med ændringerne af samfundet hen imod et informationssamfund altafgørende både i erhvervsmæssig og kulturel sammenhæng, at der er et moderne, billigt og alsidigt udbud af telekommunikations-tjenester.

Udstedelse af koncession og en kommende liberalisering af markedet

Telekommunikationsloven stadfæster landsstyrets monopol på telekommunikation på Færøerne. Ved forvaltningen af monopoliet skal landsstyret sikre, at lovens formål fremmes.

Lagtingsloven om telekommunikation trådte i kraft i 1997, nogle år efter at de fleste nabolande var gået i gang med at tilpasse telekommunikationsydelserne til markedsforhold.

Siden april 1999 har det været landsstyrets politik efter indstilling fra Fjarskiftiseftirlitið (Telestyrelsen) at tildele ansøgere, der opfylder nærmere fastsatte krav, en koncession. Når markedet er udviklet mere, kan områder liberaliseres således at alle interesserede foretagender, der opfylder nærmere fastsatte regler, kan virke på disse områder.

Efter denne læst er monopolet nu brudt på næsten alle tjenesteområder. Fjarskiftiseftirlitið (Telestyrelsen) vurderer, at tiden er kommet til at overveje at liberalisere i overensstemmelse med telekommunikationslovens § 7. Der vil da også være lejlighed til at revurdere de nuværende bestemmelser vedrørende prisfastsættelse m.m. i lyset af erfaringerne fra de seneste 5 år.

Koncessioner i medfør af telekommunikationsloven

Hidtil er følgende koncessioner meddelt af landsstyremanden, jævnfør § 8 i telekommunikationsloven:

Koncession på første trin (transmissionsvirksomhed)

1. Sp/f Rás 2 (radio og fjernsyn) www.ras2.fo
2. Den selvejende institution Lindin (radio) www.lindin.fo
3. Suðurrás (radio) (benyttes ikke)
4. Sp/f Kervi (fjernsyn) (benyttes ikke)
5. Sp/f Camelot (fjernsyn) (benyttes ikke)

Koncession på andet trin (ejerforeninger og lignende)
(koncession til at drive og yde begrænsede telekommunikationstjenester og telekommunikationsnetværk i afgrænsede områder (kabel- og luftbåren transmissionsnet), transmissionsnet, (hybridnet) og internettjeneste.

1. Ejerforeningen Millum Gilja/ Oman flat
2. Ejerforeningen Inni á Gøtu
3. Ejerforeningen Norðasta Horn
4. SITA Airline Communications
5. Interesseforeningen Svínøyr-Fugloy
6. Ejerforeningen Litla Gil/Eystan Løgmannabreyt
7. Ejerforeningen Undir Brúnni

Koncession på tredje trin

(indenlands telefonitjenester – lejelinjer indenlands, tekst- og dataforbindelsestjenester, satellittjenester og andre værdiskabende tjenester, inklusive internettjenester) (telefoncentraler ikke medregnet).

1. Teletech	www.teletech.fo
2. El&Tele	www.eltele.fo
3. Farodane	www.farodane.fo (benyttes ikke)
4. formula.fo	www.formula.fo (benyttes ikke)
5. Atlantic Online	www.atlanticonline.com
6. Hansoft	www.hansoft.fo
7. Televarpið	www.televarp.fo
8. Auxilior	www.auxilior.com (benyttes ikke)
9. KT-felagið	www.industri.fo
10. Kollnet	www.kollnet.fo
11. Farice Hf.	www.farice.fo
12. MRCC Tórshavn	www.mrcc.fo

Koncessioner på fjerde trin

(almindelig tredje trin og medregnet telefoncentraler)

1. Teletænastan	www.teleserve.fo

Koncessioner på femte trin

(tredje, fjerde + muligvis første trin, foruden mobiltelefoninetsværk og tjenester)

1. Føroya Tele	www.tele.fo
2. Kall	www.kall.fo

Telekommunikationstjenester

Det færøske telekommunikationsmarked var i 2003 på omkring 350 mio. kr. og forventes at vokse noget i 2004.

Fast internetforbindelse og indenlands lejelinjer (dataforbindelse)

I IT-politikken har landsstyret sat sig som mål, at alle færinger inden 2004 skal have adgang til højhastigheds- eller bredbåndsnetværk. Marts 2004 har omkring 89 % af alle færinger denne mulighed til en rimelig pris. Ved årets afslutning forventes dækningen at ligge på 95 %.

Antal abonnenter/markedsandele – fast internetforbindelse FWA/ADSL – 1.januar 2004 og 2003

<i>Leverandør</i>	<i>Abonnenter</i>		<i>Markedsandel i pct.</i>	
	<i>2004</i>	<i>2003</i>	<i>2004</i>	<i>2003</i>
Atlantic Online	52	46	4	6,4
El&tele	133	102	10	14,2
Føroya Tele	880	357	64	49,6
Hansoft	24	15	2	2,1
Kollnet	27	-	2	-
Teletech	215	160	16	22,2
Interesseforeningen Svínøys&Fugloy	40	40	3	5,6
I alt	1.384	720	100	100,0

Fastnet PSTN/ISDN – færdsel koblet på det faste net

På dette område er der to leverandører, Føroya Tele og Kall. Ifølge nedenstående tabel er Føroya Teles tidligere monopolstilling nu væsentlig mindsket og markedet nærmer sig et mere naturligt leje.

Markedsandele indenfor fastnet 1. januar 2004 og 2003

<i>Fastnet</i>				
<i>Abonnenter</i>	<i>Antal</i>		<i>Markedsandel i pct.</i>	
	<i>2004</i>	<i>2003</i>	<i>2004</i>	<i>2003</i>
Føroya Tele	19.291	20.558	79	84
Kall	*5.041	*3.850	21	16
I alt	24.332	24.408	100	100

* Føroya Tele leverer linjerne.

Føroya Tele og Kall yder udlandstelefonitjenester til offentligheden. Prisniveauet på Færøerne for udlandsforbindelse er konkurrencedygtigt og svarer til niveauet i de andre nordiske lande, undtaget Island, hvor priserne er meget lavere.

Hvad angår udlandssamtaler er forholdet det, at Føroya Tele har 75 % og Kall 25 %.

Opringet internet

I den nuværende situation er det Føroya Tele og Kall, som udbyder opringet internet - forbindelse. Prisniveauet er højere end i nabolandene, hvad der skal ses i lyset af den relativt dyre udlandsforbindelse.

Markedsandele opringet internet 1. januar 2004 og 2003

<i>Abonnenter(aktive)</i>	<i>Antal</i>		<i>Markedsandel i pct.</i>	
	<i>2004</i>	<i>2003</i>	<i>2004</i>	<i>2003</i>
Føroya Tele	8.004	*7.802	79	75
Kall	2.070	2.650	21	25
I alt	10.074	10.452	100	100

* Antallet af abonnenter, d.v.s. muligt inaktive abonnenter er talt med.

MobiltelefoniMarkedsandele mobiltelefoni 1. januar 2004 og 2003

<i>Taletid GSM</i>	<i>Antal</i>		<i>Markedsandel i pct.</i>	
	<i>2004</i>	<i>2003</i>	<i>2004</i>	<i>2003</i>
Føroya Tele	14.478	14.144	72	83,0
Kall	5.610	2.900	28	17,0
I alt	20.088	17.044	100	100,0

<i>Abonnenter (alle slags uden taletid) GSM</i>	<i>Antal</i>		<i>Markedsandel i pct.</i>	
	<i>2004</i>	<i>2003</i>	<i>2004</i>	<i>2003</i>
Føroya Tele	14.601	16.252	87	100,0
Kall	2.098	0	13	0,0
I alt	16.699	16.252	100	100,0

<i>NMT-450-Føroya Tele</i>	1.239	1.441	100	100
----------------------------	-------	-------	-----	-----

Satellittjenester

Teletænastan (TeleServe) er udover Føroya Tele og El&Tele hovedleverandør. Herudover er Vikmar begyndt at yde tjenester. Der er de sidste 4 år sket en fortsat udvikling af tjenesterne og priserne er sænket til gavn for søfolk og andre erhverv på havet.

Transmissionsvirksomhed m.m.

Interessen for transmissionsvirksomhed har været relativ stor, siden monopolen blev ophævet i 1999.

Inden for radiofoni er der praktisk talt tre landsdækkende kanaler. Útvarp Føroya (Færøernes Radio), Rás 2 og Lindin. Alle benytter analoge sendere.

Sjónvarp Føroya (Færøernes Fjernsyn) er landsdækkende.

A/S Televarpið gik i november 2002 i gang med digitale jordsendenets-tjenester (DVB-T tjenester). Der begyndtes i Tórshavns-området. Nu er omkring 60 % af landet dækket

På markedet for fjernsynstjenester er der adskillige leverandører. Ejerforeninger har omkring 1.200 kunder og Televarpið 2.838. De øvrige leverandører har ikke driftssted på Færøerne, men sender via satellit til Færøerne. Det drejer sig om Canal Digital, Astra og Sky m. fl. Det anslås, at disse selskaber tilsammen har 6-7.000 abonnenter.

Færøernes forbindelse med udlandet

Det er af meget stor betydning for konkurrencen inden for telekommunikation på Færøerne, hvorledes mulighederne er for forbindelse med udlandet.

Der er mulighed for forbindelse med udlandet via søkabel (CANTAT-3 og FARICE-1) og satellit. FARICE-1 kablet, der løber mellem Island og Skotland via Færøerne, blev taget i anvendelse den 1. marts 2004. Herved er Færøernes hidtil sårbare stilling ændret betydeligt til det bedre flere år fremover.

Nummer/adresseforhold

Oplysning om telefonnummer og bopæl for personer/virksomheder på Færøerne kan indhentes på henholdsvis www.nummar.fo og www.finn.fo

Internationale forhold

I international sammenhæng er Færøerne i ITU (International Telecommunication Union) registreret som en territorial administration (områdeforvaltning) og Færøerne samarbejder i direkte forbindelse med ITU. Fjarskiftiseftirlitið (Telestyrelsen) deltager sammen med danske IT- og Telestyrelsen og Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling i møder med mere indenfor ITU. I øvrigt har Fjarskiftiseftirlitið (Telestyrelsen) gode forbindelser med forvaltninger inden for telekommunikation viden om, særligt i de nordiske lande.

8.7. Postvæsen

Det færøske postvæsen (Postverk Føroya) var indtil april 1976 en del af det danske postvæsen (P&T), men blev da overtaget af hjemmestyret.

Postverk Føroya udgiver frimærker, der er efterspurgt blandt filatelister verden over.

Postverk Føroya driftsresultater for perioden 1999-2003 fremgår af tabel 8.5.

Tabel 8.5. Postverk Føroyas driftsresultat 1999-2003 (mio. kr.)

	1999	2000	2001	2002	2003
Indtægter:					
Driftsindtægter	68,2	69,8	74,4	84,8	90,5
Frimærkeafdeling, netto	4,5	2,9	3	2,5	2,9
Andre indtægter	2,2	3	2,8	3,6	2,4
I alt	74,9	75,7	80,2	90,9	95,8
Udgifter:					
Løn, excl. frimærkeafdeling	56,6	58,2	60,2	63,8	66,9
Andre udgifter	16,9	22,1	22,9	30,5	29,6
I alt	73,5	80,3	83,1	94,3	96,5
Resultat før afskrivninger:	1,4	-4,6	-2,9	-3,4	-0,7
Afskrivninger	1,9	1,9	2,3	2,9	3,2
Ekstraordinære udgifter	0	0	0	0	0
Leje af egen ejendom	1,3	1,2	1,2	1,7	2
Underskud	-0,8	5,3	4,0	4,6	1,9
Bevilling på finansloven	0	0	10	10	3,3
Tillægsbevilling	0	7,6	7	0	2
Samlet bevilling	0	7,6	17,0	10	5,3
Samlet lønudbetaling:					
Lønudbetaling, Postverk	56,6	58,2	60,2	63,8	66,9
Lønudbetaling, Frimærkeafd.	10,9	10,2	11,5	11,3	11,1
I alt	67,5	68,4	71,7	75,1	78
Udviklingen i postvirksomheden					
Indbetalinger og giroindbetalinger	987	944	925	902	789
Udbetalinger	72	69	65	63	56
Rekommanderede breve	20	19	18	16	13
Afsendte pakker	78	72	68	59	51
Modtagne pakker	161	157	157	139	128
Færøske aviser	2.152	2.038	1.585	1.411	1.365
Brevforsendelser	7.460	7.969	8.342	8.302	8.329
Adresseløse forsendelser	2.234	2.545	2.653	2.237	3.189

Kilde: Postverk Føroya

8.8. Turisme

Turismen på Færøerne har været i vækst siden midten af 1990'erne. I det følgende vil en række indikatorer for udviklingen i turismen på Færøerne blive præsenteret, ligesom det vil blive forsøgt at komme med en baggrund for den udvikling.

Antallet af passagerer med det færøske flyselskab Atlantic Airways, der blev oprettet i 1987 og startede med flyvninger mellem Færøerne og København i 1988, er steget jævnt gennem de seneste år. Fra at selskabet havde ca. 75.000 passagerer i 1998, er passagerantallet steget hvert år siden. Selskabet havde 116.000 passagerer i 2003 i mod 101.000 passagerer året før. Heri er inkluderet helikopterflyvningen, hvor især den begyndende olieeftersforskning har bidraget til stigningen i passagertallet. På baggrund af det stigende antal passagerer lejede Atlantic Airways i 1998 og 1999 et ekstra fly i sommermånederne, men selskabet købte i februar 2000 endnu et fly af typen Bae 146-200, hvorefter selskabet rådede over to fly af denne type. De første år blev det nye fly udlejet, men siden anden halvdel af 2003 har begge maskiner alene serviceret Atlantic Airways rutenet med tilhørende charteropgaver. I juni 2004 købte Atlantic Airways endnu et fly af samme type, hvorefter selskabet nu råder over tre fly. Atlantic Airways råder desuden over to helikoptere; henholdsvis en Bell-212 og en Bell-412. Baggrunden for anskaffelsen af det tredje fly er, at Atlantic Airways har indgået flere aftaler om flyvninger i udlandet det kommende år; bl.a. har selskabet indgået en aftale med et norsk selskab om flyvning af 35.000 personer frem til foråret 2006 mellem det sydlige Norge og Alta i det nordlige Norge i forbindelse med Statoils udbygning af gasproduktion i det nordlige Norge.

Maersk Air, der har befløjet ruten Færøerne – København i over 33 år, flyver hele året til Færøerne fra både København og Billund i Danmark. I 2002 var der ca. 18.000 passagerer på ruten til Billund, og på ruten til København var der ca. 40.000 passagerer. Samlet havde Maersk Air omkring 58.000 passagerer mellem Danmark og Færøerne i 2002. Maersk Air har sommeren 2004 meddelt, at selskabet fra vinterprogrammets start den 31. oktober 2004 indstiller sine ruter mellem Færøerne – København/Billund. Maersk-Airs flyvninger er erstattet af en samarbejdsaftale med Atlantic Airways. Atlantic Airways har i den forbindelse annonceret, at selskabet vil øge antallet af flyvninger på ruterne Færøerne – København/Billund og at leje af yderligere et fly kan blive aktuel.

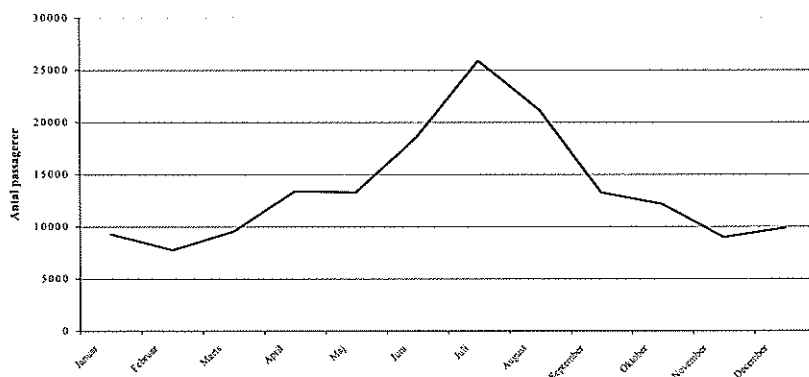
En medvirkende årsag til det stigende antal passagerer har været, at der de senere år er åbnet en række nye flyruter til bl.a. Skotland (Aberdeen), Island og Norge (Stavanger), samt en øget intensitet i flyvningerne til Danmark, bl.a. til Billund lufthavn. Den øgede intensitet i beflyvningen af Danmark var bl.a. et resultat af, at Maersk Air fra vinteren 1997 lancerede fast helårlig beflyvning af Billund, samt øgede sommerfrekvensen væsentligt. Dette betød, at Maersk Air i 2002 havde to ugentlige afgangene til Billund året rundt samt fire ugentlige afgangene i sommersæsonen. Sommeren 2001 påbegyndte Atlantic Airways flyvning til og fra England (Stanstead lufthavnen ved London) og udvidede fra

sommeren 2002 med flyvninger til Oslo i Norge, hvor beflyvningen af Stavanger samtidig ophørte. Ruten mellem Færøerne og Island beflyves nu efter aftale med Icelandair alene af Atlantic Airways.

Som det fremgår af kap. 8.4. er antallet af rejsende via lufthavnen på Vágar i fortsat vækst. Hvor der i 1999 var ca. 129.000 flypassagerer gennem lufthavnen, er antallet af passagerer gennem lufthavnen siden steget støt til 163.000 passagerer i 2003. Heraf gjorde ca. 4.900 personer brug af muligheden for at flyve med helikopter mellem øerne på Færøerne. Stigningen i antal rejsende gennem lufthavnen ser ud til at fortsætte i 2004, hvor der de første seks måneder af året, i forhold til samme periode året før, har været en fremgang i antallet af passagerer til og fra Færøerne på knap 2 pct. til trods for, at der ikke er offshore aktivitet på færøsk område i 2004. Der vil igen være offshore aktivitet på færøsk område i 2005, jf. også afsnit 4.7 om olieudvinding.

Det antages, at en del af stigningen i antallet af passagerer fra midten af 1990'erne og frem til 2003 delvis skyldes en øget tilgang af turister til Færøerne. Dette ses bl.a. af grafen nedenfor, hvor langt det største antal passagerer er i månederne fra maj til august. Forklaringen på den store stigning de seneste to år kan i vidt omfang forklares ved, at flyselskaberne på ruten mellem Danmark og Færøerne udenfor sommerperioden har haft tilbudspriser, der ligger betydeligt under det man tidligere har set. Endelig har den gunstige økonomiske udvikling på Færøerne de senere år bidraget til fremgangen i antallet af passagerer til og fra Færøerne.

Passagerfordelingen på årets måneder på Vágar lufthavn i 2003

Anm: Opgørelsen er inklusiv helikoptertransport.

Kilde: Statens luftfartsvæsen.

Det er som nævnt en generel antagelse, at antallet af turister der besøger Færøerne er steget siden midten af 1990'erne. Af den senest foreliggende opgørelse fra Færøernes statistiske kontor (Hagstova Føroya) over antal overnatningsdøgn på de færøske hoteller, vandrehjem m.v., er antallet af overnatningsdøgn i 2003 opgjort til knap 90.000. I 1996 var der godt 70.000 overnatningsdøgn mod godt 52.000 overnatningsdøgn i 1993.

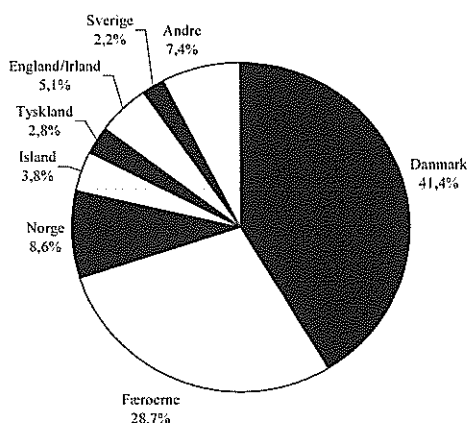
Der regnes med, at der i højsæsonen er godt 1.200 sengepladser til rådighed på de færøske hoteller, vandrehjem m.v. I 1999 åbnede et nyt og moderne vandrehjem i Tórshavn med 98 sengepladser, men på samme tid lukkede et ældre vandrehjem så antallet af sengepladser forblev stort set uændret.

Som en yderligere indikator på den stigende aktivitet indenfor turisterhvervet, kan anvendes størrelsen af de udbetalte lønninger til erhvervet. Af en opgørelse fra Færøernes statistiske kontor fremgår det, at lønudbetalingerne til turisterhvervet i 2003 var 70,2 mio. kr., hvilket er knap en tredobling siden 1995, hvor lønudbetalingerne var 25,2 mio. kr.

Efter at antallet af rejsende til Færøerne ad søvejen har været stigende fra 13.500 i 1997 til knap 17.700 i 1999, faldt antallet af rejsende til knap 16.000 i 2000 for atter at stige i de efterfølgende år. I 2003 er antal rejsende til Færøerne af søvejen opgjort til ca. 26.800 i forhold til 21.200 året før. Den markante stigning de senere år skyldes bl.a., at Smyril Line, som sejler mellem Hanstholm og Tórshavn med færgeren *Norrøna*, siden 1998 har sejlet denne rute året rundt. I de foregående år blev udelukkende sejlet mellem Danmark og Færøerne i sommermånederne. Om sommeren sejles ligeledes til Norge (*Bergen*), Shetlandsøerne og Island (*Seyðisfjörður*). Siden har Smyril Line i april 2003 indsat en ny og betydelig større færge til sejladsen på ruterne i Nordatlanten. Færgeren, der ligeledes hedder *Norrøna*, er bygget på Flender Werft i Lübeck i Nordtyskland og har kostet godt 700 mio. kr. Færgeren, der er på 36.000 BRT, 164 m. lang og 30 m. bred, kan tage 1.482 passagerer og 800 personbiler, hvis der udelukkende er personbiler ombord, men ofte vil der være trailere med, da færgeren også anvendes til fragtttransport. Til sammenligning kunne den gamle færge tage 1.050 passagerer og 300 personbiler. Færgeren har i efteråret/vinteren 2003/2004, udover at sejle mellem Færøerne og Danmark, også sejlet fra Færøerne til Norge og Shetlandsøerne.

Langt hovedparten af de besøgende på Færøerne kommer fra Danmark. I 2003 udgjorde danske besøgende således mere end 35 pct. af de overnattende gæster på Færøerne, jf. nedenstående graf, hvilket dog er en tilbagegang i forhold til 2002, hvor andelen udgjorde godt 41 pct.

**Nationalitetsfordelingen af overnattende gæster (hoteller, vandrehjem
m.v.) på Færøerne i 2002**

Kilde: Hagstova Føroya.

Medvirkende årsag til den stigende turisme på Færøerne er bl.a. en indsats fra det færøske turistråd (Ferðaráð Føroya). Landsstyret har for at fremme erhvervet på Færøerne, på finansloven for 2004 bevilliget 8 mio. kr. til Færøernes Turistråd. Færøernes Turistråd, der har til formål at udvikle og markedsføre Færøerne som turistmål, er en institution under det færøske erhvervsministerium.

I forbindelse med det stigende antal turister er der de seneste år gjort en stor indsats for at forbedre Færøerne som turistmål. Der er bl.a. oprettet en række lokale turistkontorer (Kunningarstovar). I alt er der syv turistkontorer spredt over øerne. Turistkontorerne er delvist støttet af Færøernes Turistråd. Der er således gennem de seneste år taget både offentlige og private initiativer med henblik på at øge tilbudene til turister. Der er således øgede muligheder for vandre- og rideture i fjeldene, fiskeri, sejlture m.m., ligesom der er en stadig større aktivitet på det kulturelle område.

Færøernes Turistråd har i samarbejde med Bornholms Forskningscenter indsamlet oplysninger om turismen på Færøerne. Formålet med undersøgelsen er at beregne de beskæftigelsesmæssige, trafikmæssige og økonomiske konsekvenser af turismen på Færøerne. Undersøgelsen, der er offentliggjort i oktober 2000, er baseret på en

spørgeskemaundersøgelse blandt personer der afrejser Færøerne og dækker perioden medio maj 1999 til medio maj 2000.

Den økonomiske effekt af turismen på Færøerne er for denne periode opgjort til over 200 mio. kr., hvilket inkluderer både udgifter på Færøerne og udgifter i forbindelse med rejsen til og fra Færøerne. Undersøgelsen når desuden frem til, at der er 269 fuldtidsbeskæftigede pr. måned indenfor turisterhvervet.

Undersøgelsen viser, at af alle besøgende på Færøerne kommer den største andel fra Danmark; nemlig 68 pct. 17 pct. kommer fra øvrige nordiske lande. Over en tredjedel af alle besøgende på Færøerne er forretningsrejsende. Af deciderede ferierejsende er over halvdelen fra Danmark. Generelt gælder det for de ferierejsende, at tilfredshedsgraden med Færøerne som rejsemål er meget stor, men at kun en mindre forventer at vende tilbage ved en senere lejlighed. Ifølge rapporten kan det tyde på, at Færøerne i mange besøgende turisters øjne er en destination for den aktive eventyrlystne. Som ventet viser undersøgelsen, at det især er naturen, bygderne, fuglelivet og fuglefjeldene som er trækplastret.

9. SOCIALE FORHOLD

9.1. Indledning

Sociale forhold omfatter almindelig forsorg, børneforsorg, børnebidrag, børnetilskud, særforsorg, sygeforsikring, folke- og førtidspension, enkepension, lovpligtig ulykkesforsikring, dagpenge samt områder i nær tilknytning til disse.

Efter vedtagelse af lagtingslov nr. 130 af 8. oktober 2001 er det sociale område et særanliggende, bortset fra særfor sorgen.

Statens tilskud til Færøernes hjemmestyre for årene 2003 til 2006 er i medfør af en aftale mellem den danske regering og Færøernes Landsstyre fastfrosset til et årligt beløb på 615,5 mio. kr., hvoraf 117,0 mio. kr. vedrører særfor sorgen.

Lov nr. 315 af 17. maj 1995 om sociale ydelser på Færøerne, der fortsat har gyldighed for særfor sorsområdet, giver hjemmestyret mulighed for selv at tilrettelægge og tilpasse særfor sorslovgivningen til de færøske forhold. De gældende rigslove forbliver i kraft, indtil de ophæves af lagtingslove, der udstedes af Færøernes hjemmestyre.

Forvaltningen af det sociale område varetages af Almannastovan (Færøernes Socialforvaltning), Tórshavn. Almannastovans administration omfatter den direkte forvaltning med kontakt til klienterne samt afgørelser og beregninger vedrørende de fleste sociale ydelser. Almannastovan har afdelinger bemandet med socialrådgivere i Klaksvik, Tvøroyri og Runavík.

Hjemmehjælps-, sundheds- og hjemmesygeplejeordningen er sammenlagt i en integreret hjemmepleje, Heimarøktin, hvorunder særfor sorgen ligeledes er placeret.

Hjælpemiddelcentralen, der tidligere var en selvejende institution, er henlagt under Almannastovans administration.

Almannastovans afgørelser i personsager vedrørende almindelig forsorg, børneforsorg, børnebidrag, særforsorg, folke- og førtidspension, enkepension, tillægssydelser til enker, dagpenge ved sygdom eller fødsel, og vederlag for pleje af ældre og hjælpeløse personer hjemme kan indankes for det færøske sociale ankenævn, der har den endelige administrative afgørelse. Ankenævnet er oprettet ved lagtingslov nr. 47 af 23. marts 1993.

I visse tilfælde er forvaltningen på det sociale område henlagt til andre organer. Kommuner med mindst 2000 indbyggere administrerer således selv reglerne i forsorgsloven om varig hjælp. Afgørelser truffet af kommunerne i disse sager kan ankes til Almannastovan, hvis afgørelse kan påklages til det færøske sociale ankenævn.

Afgørelser om tilkendelse af førtidspension er henlagt til Færøernes Ulykkesforsikringsråd. Dog træffer Almannastovan afgørelser om tilkendelse af førtidspension efter § 7, nr. 3 og § 8, nr. 2 i lagtingslov om almannapensioner. Det drejer sig om tilkendelse af henholdsvis mellemste førtidspension til enker og enkemænd med forsørgelsespligt overfor børn under 18 år og laveste førtidspension til personer mellem 50 og 67 år samt personer der har modtaget pension efter § 7, nr. 3 men har mistet retten til pensionen, fordi det yngste barn er fyldt 18 år, når forringet helbred, manglende arbejdsmuligheder eller andre særlige omstændigheder gør, at vedkommende har brug for hjælp til underhold.

Ulykkesforsikringsrådet træffer endvidere afgørelser i henhold til ulykkesforsikringsanordningen, der forvaltes af Tryggingarfelagið Føroyar.

Ulykkesforsikringsrådets afgørelser efter lagtingslov om almannapensioner og efter ulykkesforsikringsanordningen kan påklages til Den Sociale Ankestyrelse.

Rådet behandlede i 2003 på 35 møder i alt 2.031 sager, heraf 691 sager vedrørende førtidspensionslovgivningen, 1.275 ulykkesforsikringssager og 65 sager om andre, især generelle, spørgsmål.

Administrationen af reglerne i børneforsorgsloven er henlagt til de børneværnsudvalg, der er oprettet i hver enkelt kommune. Udvalgenes afgørelser kan i visse tilfælde indankes for Færøernes nævn for børneforsorg og i andre tilfælde for Almannastovan.

9.2. De enkelte ydelser

Dagpenge ved sygdom, fødsel og ulykkestilfælde

Dagpenge ydes til lønmodtagere, som ikke har ret til hel eller delvis løn under sygdom eller fødsel ifølge anden lovgivning eller overenskomst i øvrigt.

Dagpenge ydes fra 1. fraværdsdag og den tabte arbejdsindtægt erstattes, dog max. 80 pct. af den aktuelle ugeløn for ufaglærte arbejdere. Arbejdsgiveren opkræves for udgifter for 1. og 2. fraværdsdag. Beregningsgrundlaget er gennemsnitsindtægten de sidste 5 uger, dog kan der undtagelsesvis benyttes andre, længere og kortere beregningsperioder. Dagpenge ydes højst i 40 uger i en 12 måneders periode. Arbejdskravet er mindst 20 timer de sidste 5 uger.

Personer, der har anden erhvervsindtægt end lønindtægt (selvstændige erhvervsdrivende), kan sikre sig dagpenge fra 1. hele fraværsdag ved at tegne en frivillig forsikring. Personer, der udfører husligt arbejde i eget hjem for mindst 1 person foruden sig selv, kan sikre sig dagpenge fra 1. sygedag. For hver husstand kan der kun tegnes forsikring for 1 person. Retten til dagpenge indtræder 4 uger efter, anmodningen om optagelse i den frivillige forsikring er indgivet.

Fiskeriets Løngarantifond yder mindsteløn indtil 3 måneder for mønstrede fiskere under sygdom eller i tilfælde af skade. Varer uarbejdsdygtigheden over 3 måneder, kan der ydes sygedagpenge for den resterende periode i indtil 20 uger i alt i følge sygedagpengeloven.

Reglerne i ulykkesforsikringsanordningen svarer i princippet til de danske, således som disse var inden ændringen til arbejdsskadeforsikring. Dagpenge efter ulykkesforsikringsanordningen ydes i op til 3 år i fortsættelse af en eventuel dagpengeret, eller når vedkommende ikke er berettiget til dagpenge efter dagpengeloven. Invaliditetserstatning omfatter både mén og tabt erhvervsevne. Ydelser til efterladte er éngangsydelser. Ydelserne er - uden hensyn til indtægten - mindst halvdelen af den maksimale ydelse. Forsikringen omfatter også ulykkestilfælde, der rammer den forsikrede på vej direkte til eller fra arbejdsstedet.

Hjælp efter forsorgsloven

Hjælp efter forsorgsloven er opdelt i forbigående hjælp - dog uden fast varighedsbegrænsning - og varig hjælp. Forbigående hjælp ydes når der indtræffer sociale begivenheder så som sygdom, skilsmisse eller svigtende arbejdsmuligheder. Ydelsen er behovsudregnet. Varig hjælp ydes med et beløb af samme størrelse som folkepensionen til en pensionist, der ikke har andre indtægter, med tillæg for hvert barn svarende til børnetillægget efter folkepensionsloven.

Hjemmehjælp ydes i henhold til forsorgsloven i kortere perioder i forbindelse med fødsel og sygdom m.v. eller varigt, såfremt der er behov for dette. Endvidere kan der ydes hjemmehjælp til personer, der i hjemmet passer et barn eller voksen med en fysisk eller psykisk lidelse.

Med virkning fra 1.1.1992 indførtes der en generel færøsk arbejdsløshedsforsikring, ALS-ordningen. For yderligere oplysninger om ordningen henvises til kapitel 4.10 Arbejdsmarkedsforhold samt www.als.fo

Børnetilskud mv.

Med virkning fra 1. januar 1997 er indført lov om børnebidrag til enlige forsørgere mv. Efter disse regler kan der gives et bidrag til børn hvor ingen af, eller kun den ene af, forældrene lever. Der kan ligeledes gives bidrag til børn født udenfor ægteskab, hvor faderskabet ikke er fastslået.

Støtte til betaling af underholdsbidrag

I henhold til lagtingslov nr. 90 fra 6. juni 1997 kan personer, der af det offentlige er pålagt at betale underholdsbidrag, det være sig bidrag til ægtefælle, skilt eller separeret, eller bidrag til børn under 18 år, få 50 pct. af de betalte bidrag refunderet af Landskassen.

Isoleringstilskudslån m.v. til pensionister

Der kan af en særlig fond, finansieret udelukkende fra færøsk side, ydes isolerings-tilskudslån til pensionister i eget hus. Lånene, der er rente- og afdragsfri, kan højst udgøre 80.000 kr. Húsalánsgrunnurin (Boliglånefonden) ekspederer sagerne og tager herunder stilling til isoleringsforanstaltningernes kvalitet. Visse pensionister kan få et årligt brændsels- og kommunikationstilskud.

Vederlag for pasning af plejepatienter i hjemmet

I medfør af lagtingslov nr. 64 af 5. juni 1984 kan der ydes vederlag til den, der i hjemmet påtager sig pasning af hjælpeløse personer, der har behov for vedvarende pleje og tilstedeværelsen af andre. Vederlaget udgør samme beløb som enkepension med tillægsydelse.

Adoptionstilskud

Lagtinget vedtog i 1994 en lov, hvorefter forældre, der adopterer et udenlandsk barn, kan få et adoptionstilskud. Med virkning fra 1. januar 2001 udgør tilskuddet 50.000 kr. Tilskuddet ydes som et engangsbetrag for hvert barn og gives uden hensyntagen til adoptanternes indkomster. Betingelsen for at få adoptionstilskud er, at adoptionen er formidlet af en af de hertil godkendte organisationer i Danmark (for tiden AC International Børnehjælp og DanAdopt), og at forældrene har fast bopæl på Færøerne.

For yderligere information om AC International Børnehjælp og DanAdopt kan henvises til de respektive hjemmesider www.a-c.dk og www.danadopt.dk

Sygekasser

Sygekasserne er bibeholdt på Færøerne, og reglerne svarer til de tidligere danske med den forskel, at befordring til og fra læge samt lægens befordringsudgifter er en sygekasseydelse. Sygekassernes virksomhed omfatter således hovedsagelig betaling for lægehjælp, herunder speciallægehjælp, tandlægehjælp, fysiurgisk og kiropraktisk behandling, ophold på hvilehjemmet "NAINA", medicin, briller, bandager, begravelseshjælp og befordring. Sygekasserne er under tilsyn af Almannastovan.

Der er 11 sygekasser på Færøerne, og det samlede medlemstal var ved udgangen af 2002 34.072. Færinger under midlertidigt ophold i Danmark er omfattet af den danske sygesikring ved pludselig opstået eller forværret sygdom, medens danskere under midlertidigt ophold på Færøerne er omfattede af de færøske sygekassers ydelser.

Fra 1. juli 1997 er alle der er tilmeldt folkeregisteret sikret ovenstående ydelser. Fra det fyldte 18. år betaler medlemmerne kontingent til sygekassen.

Den udbetalte sygehjælp udgjorde i 1999, 2000 og 2001 henholdsvis 68,3, 77,0 og 83,1 mio. kr. Sygekassernes totale udgifter (inklusive befordring, begravelseshjælp, afskrivning, renter og administration) var i de samme år henholdsvis 77,3, 86,7 og 92,5 mio. kr. Landskassens støtte til sygekasserne var i 2000, 2001 og 2002 på henholdsvis 19,9, 37,6 og 26,7 mio. kr.

For statistiske oplysninger vedrørende sociale ydelser henvises til bilag 9.1 og 9.2 bagest i beretningen

9.3. Institutioner

Med virkning fra den 1. juli 2000 tilkommer det i henhold til lagtingslov nr. 67 af 10. maj 2000 kommunerne at forestå forvaltningen og finansieringen af daginstitutioner og dagplejeordninger.

For børn i alderen op til 3 år var der i 2003 i alt 1.147 pladser i daginstitutioner og andre dagplejeordninger i kommunalt regi eller i selvejende institutioner. Til børn i alderen 3-6 år var antallet af pladser 2.544, medens der til børn i aldersgruppen 7 til 10 år var 619 pladser.

For Tórshavn kommune er der følgende institutioner for børn: Vuggestuer (0-3 år) 344 pladser, børnehaver (3-7 år) 951 pladser, dagpleje (0-7 år) 179 pladser og fritidshjem (7-10 år) 300 pladser (Kilde: Almanna- og Heilsumálaráðið).

Der findes 2 døgninstitutioner for børn og unge op til 18 år, Færøernes Børnehjem med plads til 20 børn og unge, samt - etableret i 1996 – Rókin, en døgninstitution for børn og unge med omfattende adfærdsvanskeligheder. Rókin har plads til 5 børn og unge.

Dag- og døgninstitutioner for børn og unge er under tilsyn af Almannastovan.

Oversigt over alderdoms- og plejehjem samt bofællesskaber for ældre

<i>Alderdoms- og plejehjem</i>	<i>Beboere</i>
Pleje- og aflastningshjemmet Lágargarður, Tórshavn	48
Alderdoms- og aflastningshjemmet i Tórshavn	33
Alderdoms- og invalidehjemmet på Vágar	34
Østerø alderdoms- og plejehjem	55
Suderø pleje- og alderdomshjem	30
Nordøernes plejehjem	36
Nordøernes alderdoms- og opholdshjem	11
Plejeafdelingen på Landssygehuset	10
Plejehjemmet på Sandø	12
<i>I alt</i>	<i>269</i>

Kilde: Almanna- og Heilsumálaráðið

<i>Bofællesskaber for ældre</i>	<i>Beboere</i>
Bofællesskabet i Vestmanna	7
Bofællesskabet i Kollafjørður	7
Bofællesskabet i Eiði	10
Bofællesskabet i Skála	10
Bofællesskabet i Fuglafjørður	15
Bofællesskabet i Tórshavn	9
Bofællesskabet på Vágur	12
Bofællesskabet i Skópun	6
Bofællesskabet i Skálavík	7
Bofællesskabet i Tvøroyri	3
Bofællesskaberne i Klaksvík	26
Bofællesskabet Hvalba	9
<i>I alt</i>	<i>121</i>

Kilde: Almanna- og Heilsumálaráðið

Den selvejende institution ALV, der har til huse i Smiðjugerði i Tórshavn, tilbyder undervisning m.m. til erhvervshæmmede. Efter planen skal der sættes på aktiviteter inden for områder som erhvervskurser, beskyttet beskæftigelse, omsorgsarbejde, revalidering, omskoling og rådgivning. Institutionen er under tilsyn af Almannastovan.

Administrationen af særforsorgen blev overtaget af hjemmestyret pr. 1. januar 1988. Særforsorgen består af 6 beskyttede værksteder med i alt 125 pladser, 6 boinstitutioner med i alt 56 pladser inklusive 2 afdelinger på "Eirargarður 14-16", 8 bofællesskaber med i alt 59 pladser. Endvidere er der 2 fritids- og aflastningshjem med 10 døgnaflastningspladser og 20 dagpladser. I Sørvág en aflastningsordning hver anden weekend med plads til 5 personer med psykisk eller fysisk handicap og i Klaksvík en aflastningsordning for autister hver anden weekend.

Landskassen afholder udgifterne, herunder rejseudgifter, vedrørende færing på institution i Danmark og refunderer danske kommuners pensionsudgifter til disse. Landskassen afholder ligeledes rejseudgifter for pårørende.

10. SUNDHEDSVÆSEN

10.1. Indledning

Sundhedsvæsenet omfatter den primære sundhedstjeneste med kommunelægerne, skolelægerne, tandlægerne, sundhedsplejerskerne og apotekerne samt sygehusvæsenet og landslægen. Bortset fra apotekervæsenet er området fællesanliggende. Hjemmehjælps-, sundheds- og hjemmesygeplejeordningen er sammenlagt i en integreret hjemmepleje, Heimarøktin, hvorunder særfor sorgen ligeledes er placeret.

Fra 1. juni 1995 er der indført en rammelov om sundhedsvæsenet på Færøerne, lov nr. 316 af 17. maj 1995 om sundhedsvæsenet på Færøerne. Hensigten med rammeloven er bl.a. at give hjemmestyret bedre mulighed for at indrette sundhedsvæsenet efter særlige færøske forhold. Rammeloven er udstedt i medfør af § 9 i hjemmestyreloven, og sagsområdet er således fortsat fællesanliggende. Loven opstiller syv områder, som hjemmestyret skal udfylde med den nødvendige lovgivning, nemlig sygehusvæsenet, kommunelægeordningen, sundhedsplejeordningen, hjemmesygeplejeordningen, skolelægeordningen, tandplejeordningen og sygeforsikringen. De gældende rigslove forbliver i kraft, indtil de ophæves af lagtingslove, der udstedes af Færøernes hjemmestyre.

Hjemmestyret har nu udfyldt rammeloven med undtagelse af skolelæge- og sygeforsikringsområdet.

10.2. Den Primære Sundhedstjeneste

Kommunelægeordningen

Færøerne er opdelt i 11 kommunelægedistrikter, hvor der primo 2003 er ansat 26 kommunelæger. Kommunelægerne er alment praktiserende læger, der udover faste takster fra sygekasserne og indtægter ved forebyggende undersøgelser modtager et fast honorar fra det offentlige.

Kommunelægens arbejdsopgaver er almindelig lægehjælp i distriktet samt andre lovpligtige opgaver, herunder vaccinationer og sundhedsundersøgelser af børn.

Skolelægeordningen

I hver af de 11 kommunelægedistrikter er der normeret en skolelægestilling, der bestrides af en kommunelæge fra distriktet. For tiden er kun nogle få af skolelægestillingerne besat.

Skolelægens arbejde består i forebyggende helbredsundersøgelser af alle børn i 1.-9. klasse.

Skolelægeordningen omfatter endvidere syns-, høreprøver m.v. ved sundhedsplejerske.

Tandlægeordningen

Der er på Færøerne en række privatpraktiserende tandlæger, herunder en specialtandlæge i ortodonti. På Landssygehuset er en hospitalstandlæge. Herudover har nogle kommuner fastansatte skoletandlæger til at varetage børne- og ungdomstandplejen, medens børnetandplejen i andre kommuner varetages af privatpraktiserende tandlæger. Børne- og ungdomstandplejen omfatter aldersgruppen 0-16 år. I alt er der 40 tandlæger på Færøerne.

Alle driftsudgifter vedrørende børne- og ungdomstandplejen afholdes af kommunerne.

I forbindelse med tandlægebesøg i privat praksis dækker sygekassen 45 % af udgifterne efter stort set samme ydelsesmønster, som er gældende i Danmark.

Sundhedsplejerskeordningen

Ordningen omfatter vederlagsfri vejledning og bistand med hensyn til sundhedstilstanden hos børn, der er under den undervisningspligtige alder og ikke går i skole eller børnehaveklasse.

Hjemmesygeplejerskeordningen

Ordningen omfatter vederlagsfri hjemmesygepleje efter lægeanvisning. Dette kan omfatte både sygepleje, herunder omsorg og almen sundhedsvejledning, samt pleje i hjemmet af mødre i barselsperioden og i øvrigt vejledning og bistand til personer og familier, der har særlige behov herfor. Derudover omfatter ordningen sygdomsforebyggende arbejde.

Apotekervæsenet

Apotekervæsen og lægemidler er som den eneste del af sundhedsvæsenet overtaget som særanliggende. Lagtingslov nr. 104 fra den 5. september 1988 om apotekervæsenet og lægemidler med senere ændringer regulerer området.

Apotekervæsenet har monopol på fremstilling, import, udlevering, lagerføring og handel med lægemidler.

Overskuddet af apotekernes drift tilfalder apotekerfonden, der ejer apotekervæsenets bygninger, varelager og inventar.

Ved apotekervæsenet er der foruden landsapotekeren normeret 3 apotekere til apotekerne i henholdsvis Tórshavn, Klaksvík og Tvøroyri. Landsstyret har udnævnelses- og ansættelseskompetencen for landsapotekeren og apotekerne. Apotekervæsenet beskæftiger herudover 7 farmaceuter.

Ved udgangen af 2003 var i alt ansat, hvad der svarer til 70 årsværk inden for apotekervæsenet.

Tabel 10.1. Bruttoomsætningen indenfor apotekervæsenet 1999-2003,

	1999	2000	2001	2002	2003
Totalomsætning	108,6	120,6	130,0	142,1	143,1
Heraf leveret til havbruget	25,1	24,7	24,2	24,5	17,5
Procentvis andel til havbruget	23,1	20,5	18,6	17,2	12,2

Kilde: Landsapotekeren.

mio. kr.

Apotekerne forsyner 16 autoriserede håndkøbsudsalg med apotekervarer og håndkøbslægemidler. I tabel 10.2 angives håndkøbsudsalgenes omsætning procentvis i forhold til den totale omsætning og den totale omsætning excl. havbrug.

Tabel 10.2. Håndkøbsudsalgenes procentvise omsætning i forhold til totalomsætningen og totalomsætningen excl. havbrug i 1999-2003.

	1999	2000	2001	2002	2003
Totalomsætning	2,5	2,4	2,4	2,2	2,3
Totalomsætning ekskl. havbrug	3,4	2,9	2,9	2,6	2,6

Kilde: Landsapotekeren

10.3. Sygehusvæsenet

Indledning

Sygehusvæsenet er fællesanliggende, men drives som institution under landsstyret i henhold til Lagtingslov nr. 89 af 4. juni 1996 om Færøernes sygehusvæsen, der er udstedt i henhold til lov nr. 316 af 17. maj 1995 om sundhedsvæsenet på Færøerne.

Der er tre sygehuse på Færøerne. Landssygehuset i Tórshavn (centralsygehuset) og sygehusene i Klaksvík og Tvøroyri.

Landssygehuset har 228 sengepladser. Sygehuset er opdelt i centre, afdelinger og afsnit:

- Et kirurgisk center med diverse specialer; parenkymkirurgi, ortopædkirurgi og gynækologi og obstetrik, samt en øre-næse-halsafdeling, øjenafdeling og tandklinik.
- Et medicinsk center med bred intern medicin, pædiatri og dermatologi, samt onkologi og dialyse i tæt samarbejde med Rigshospitalet. Endvidere en plejeafdeling.
- Et psykiatrisk center, hvorunder hører en afdeling for senildemente.
- En anæstesiologisk afdeling med tilknyttet intensiv afsnit, en billeddiagnostisk afdeling, der betjener hele Færøerne, samt et fysiurgisk- og ergoterapeutisk afsnit.
- En klinisk kemisk afdeling med blodbank og mikrobiologisk afsnit.

Til sygehuset er der fast tilknyttet diverse konsulenter, blandt andet neurolog og neurofysiolog, ungdoms- og børnepsykiater, onkologiske og nefrologiske konsulenter, børneneurolog, børneortopædi samt konsulent i klinisk kemi og mikrobiologi.

Færøernes sygeplejeskole sorterer fra 2000 under Undervisnings- og Kulturministeriet.

Klaksvík sygehus har 36 sengepladser. Følgende specialer er repræsenteret på sygehuset: Almen kirurgi, ortopædisk kirurgi, intern medicin, urologi og anæstesiologi. Ortopædkirurg og intern mediciner er ansatte, medens andre specialister har tilknytning gennem faste, planlagte vikariater, herunder også anæstesiologer. Herudover er der til sygehuset normeret 3 sygehuslægestillinger, som også er besatte med reservelæger i kortere vikariater.

Suðuroy sygehus har 26 sengepladser. Sygehusets læger er specialister i almen kirurgi og ortopædisk kirurgi.

I 1976 oprettedes Hotel Tórshavn, en selvejende institution, som har til formål at tilbyde logi til patienter, der sendes til behandling i Danmark, og til pårørende, der henvises som patienternes ledsagere under opholdet. Hotellets drift blev i 1986 henlagt under det færøske sygehusvæsen. I foråret 2000 flyttede institutionen til nye og bedre lokaler på Østerbro i København. Der er nu 70 pladser. Institutionen ændrede samtidig navn til *Patienthotellet Tórshavn*.

Oplysninger om sygehusenes kapacitet og belægning, sygehusenes samlede udgifter og indtægter, sygehusenes nettoudgifter pr. sygedag og sygehusenes normerede personale fremgår af bilag 10.1 - 10.4.

Sygehusenes administration

På sygehusene i Klaksvík og Tvøroyri forestås den daglige ledelse af en inspektør. Landssygehuset ledes af et team bestående af en sygehusdirektør, en lægelig direktør samt en sygeplejedirektør. For hvert af sygehusene vælger landsstyremanden endvidere et sygehusråd på 5 medlemmer. Rådenes hovedopgave er at behandle sager af generel og principiel betydning for behandlingen på det pågældende sygehus. De har desuden en rådgivende funktion overfor landsstyremanden. Sundhedsstyrelsen har tilsynet med det samlede sygehusvæsen.

Færøske patienters behandling udenfor Færøerne

Indtil 1. januar 1988 kunne færøske patienter vederlagsfrit undersøges og behandles på Rigshospitalet. I forbindelse med overgangen til bloktilskud bortfaldt denne ordning, og Færøernes landsstyre og Sundhedsministeriet indgik en aftale om indlæggelse af færøske patienter på Rigshospitalet. Ifølge aftalen forpligtede Rigshospitalet sig til årligt at modtage 600 færøske patienter til indlæggelse og at afsætte 8000 sengedage til færøske patienter. Herudover var Rigshospitalet forpligtet til at modtage færøske patienter til ambulant behandling. Landsstyret betalte et samlet årligt beløb for denne kapacitet, der stod til rådighed.

Aftalen blev pr. 1. januar 1992 ændret således, at det færøske sygehusvæsen - i lighed med den ordning, der gælder for de danske amtskommuners betaling for behandling af patienter på Rigshospitalet - løbende betaler for de faktiske ydelser, som færøske patienter modtager på Rigshospitalet.

I henhold til lagtingslov nr. 89 af 4. juni 1996 om Færøernes sygehusvæsen, har den pågældende overlæge nu ret til at sende patienter til behandling i Danmark. Også til andre hospitaler end Rigshospitalet. Efter tilladelse fra landsstyret kan overlægen i særlige tilfælde sende en patient til behandling i andre lande.

Der er på lagtingsfinansloven for 2004 afsat et beløb på 91 mio. kr. til udgifter i forbindelse med patientbehandling udenfor Færøerne. Heraf vedrører 11 mio. kr. Patienthotellet Tórshavn og 14 mio. kr. udgifter til transport og underhold. Ved beregningen af bloktilskuddet er udgifterne i forbindelse med behandling af de færøske patienter på hospitaler i Danmark indregnet fuldt ud.

Jordemodervæsenet

I medfør af anordning fra 1982 om svangerskabshygiejne og fødselshjælp ansættes jordemødre under det færøske sygehusvæsen. Der er normeret 17 stillinger, herunder en stilling som ledende jordemoder. Der ydes vederlagsfri forebyggende undersøgelser hos læge og jordemoder, ligesom der ikke betales vederlag i forbindelse med fødslen.

10.4. Landslægen

Landslægen er rådgiver for statslige myndigheder, Færøernes landsstyre og kommunale myndigheder på Færøerne i lægelige, hygiejniske, miljømæssige og socialmedicinske forhold. Landslægen fører på Sundhedsstyrelsens vegne tilsyn med den virksomhed, der udøves på Færøerne af læger, tandlæger, jordemødre, sygeplejersker, sygehjælpere, terapiassistenter m.fl. (medicinalpersonalet). Landslægen udarbejder og udgiver årlige medicinalberetninger for Færøerne, og han yder som embedslæge bistand til rets- og politimyndighederne. Udgifterne til landslægeembedet betales af statskassen. Landslægeembedet og dets virksomhed hviler på anordning nr. 633 af 20. juli 1995 om ikrafttræden på Færøerne af lov om embedslægeinstitutioner m.v.

11. UNDERVISNINGSVÆSEN

11.1 Indledning

Hvad undervisningsvæsenet omfatter

Det færøske undervisningsvæsen omfatter:

- Folkeskolen, gymnasiet, HF-kursus og erhvervsgymnasiale uddannelser.
- Lærlingeuddannelser og grunduddannelser inden for handels- og kontorfagene og de tekniske fag.
- Skibskokkeuddannelse.
- Navigationsuddannelser, maskinmesteruddannelse og andre maskin- og elteknikeruddannelser, merkonomuddannelser, sygeplejerskeuddannelse, pædagog- og læreruddannelse samt videnskabelige specialkurser, herunder basisuddannelser, forberedende eksamensuddannelser, exam.art.-studier, B.A.-studier, B.S.-studier og hovedfagsstudier.
- Anden undervisning som højskole, husholdningsskole, musikskole, efteruddannelse samt fritidsundervisning.

Særanliggender og fællesanliggender

Gymnasierne, HF-kurserne, fiskerierhvervsskolen, navigationsskolerne, Færøernes folkehøjskole, Færøernes husholdningsskole og Færøernes Universitet (Fróðskaparsetur Føroya) er overtaget som særanliggender. Folkeskolen, Færøernes seminarium, de tekniske skoler, Færøernes handelsskole, maskinmesterskolen og fritidsundervisningen var indtil 1. januar 2002 fællesanliggender. Administrationen af disse områder var dog i medfør af hjemmestyrelovens § 9 henlagt til Færøernes landsstyre, der også inden for visse grænser havde kompetencen til at fastsætte regler for de enkelte områder.

Færøernes landsstyre og den danske regering indgik den 21. december 2001 en aftale om overtagelse af den resterende del af skolevæsenet, og pr. 1. januar 2002 har Færøerne overtaget det fulde ansvar for lovgivningen, administrationen og økonomien på folkeskole- og erhvervsskoleområderne.

Administrationen af undervisningsvæsenet

Administrationen af hele det færøske undervisningsvæsen er samlet under landsstyret.

Olajdag (29. juli) 1996 blev lagtingslov nr. 103 af 26. juli 1994 om Færøernes styrelsesordning sat i kraft i sin helhed. Dette medførte, at det enkelte landsstyremedlem fra lovens ikrafttræden alene har ansvaret for sit sagsområde, og at administrationen ligeledes er underlagt vedkommende landsstyremedlems ansvar.

Samtidig hermed blev lagtingslov nr. 58 af 2. oktober 1978 om styrelsen af undervisningsvæsenet ændret, således at Landsskúlaráðið (Undervisningsrådet) blev nedlagt og reglementet for undervisningsdirektøren samtidig sat ud af kraft. Administrationen af undervisnings- og forskningsanliggender har således siden Olajdag 1996 været placeret direkte under vedkommende landsstyremedlems ansvar.

I skrivelse af 3. august 1996 har vedkommende landsstyremedlem givet undervisningsdirektøren hjemmel til, foreløbig inden for sit hidtidige ansvarsområde, at fortsætte som leder af skoleadministrationen.

De sager, som Undervisningsrådet frem til Olajdag 1996 har behandlet og taget stilling til, skal nu forelægges vedkommende landsstyremedlem til stillingtagen. Det gælder især sager angående ansættelser, økonomi, lovarbejde og administrative opgaver af særlig politisk karakter.

11.2. Grunduddannelser m.v.

Folkeskolen

Folkeskolens styrelse er fastlagt i lagtingslov nr. 125 af 20. juni 1997 om folkeskolen, som senest ændret ved lagtingslov nr. 128 af 22. december 2000. Folkeskolen er en kommunal skole. Tilsynet med og styrelsen i øvrigt af kommunens skole udøves af skolekommissionen, der har kompetence i alle sager vedrørende kommunens skolevæsen, der ikke udtrykkeligt er henlagt til andre myndigheder. Skolekommissionen vælges samtidig med og efter samme regler som kommunalbestyrelsen. Overtilsyn med folkeskolen føres af Landsskúlafyrisitingin ifølge ovennævnte skrivelse af 3. august 1996.

Folkeskolen omfatter en syvårig grundskole og en treårig fortsættelsesskole. Undervisningspligten er 7 år, men de allerfleste elever fortsætter i fortsættelsesskolen.

Antallet af elever i den enkelte skole varierer fra kun én elev til knapt 450 elever. Ifølge folkeskoleloven af 1997 med senere ændringer er skolen en udelt skole, hvor eleverne dog har en vis valgfrihed i fagkombinationerne i fortsættelsesskolen. Ved afslutningen af undervisningen i 9. og 10. klasse kan eleverne indstille sig til folkeskolens afgangsprøver.

Ifølge Lagtingslov nr. 125 af 20. juni 1997, som senest ændret ved lagtingslov nr. 128 af 22. december 2000 om folkeskolen, skal en lærer have eksamen fra Færøernes seminarium eller fra et dansk seminarium med tillæg af en særlig prøve i færøsk efter nærmere af Landsskúlaráðið fastsatte regler.

Lærernes lønnings- og ansættelsesforhold er fastsat i henhold til lov nr. 474 af 10. juni 1997 om tjenestemænd m.fl. i folkeskolen på Færøerne. Med virkning fra den 1. juli 1997 trådte lov om ophævelse af lov om tjenestemænd m.fl. i folkeskolen på Færøerne i kraft. Herved overgik lærerne fra at have været ansat i henhold til den danske tjenestemandslovgivning til at være undergivet de færøske tjenestemandsregler.

Grundlønningerne og de nærmere regler om lønfastsættelser i øvrigt fastsættes efter aftale mellem Færøernes landsstyre og Færøernes lærerforening.

Udover de tjenestemandsansatte lærere i den færøske folkeskole underviser et vist antal timelærere og vikarer. Alle ansatte vikarer har nu en seminarieuddannelse.

Privat skole og forskole

Færøernes eneste tilbageværende privatskole (Adventistaskúlin) findes i Tórshavn. I 1985 overtog Tórshavn kommune den private skole, Sankta Fransskolen. Som den eneste skole har Sankta Fransskolen en forskoleklasse (børnehaveklasse). Skolen er at betragte som en almindelig kommunal skole fra 1. august 1995 at regne.

Specialpædagogisk og psykologisk arbejde

Det specialpædagogiske og psykologiske arbejde under Mentamálaráðið (det færøske undervisnings- og kulturministerium) er samlet under Sernámsdepilin (Specialpædagogisk/psykologisk Center). Aktiviteterne på området er mange og forskelligartede med undersøgelser, rådgivning, behandling, støtte og undervisning. Arbejdet foregår både i centret og rundt på Færøerne.

Bevillinger til dette område, inklusiv administration og forvaltning, er samlet på en konto på finansloven under betegnelsen Sernámsdepilin.

Sernámsdepilin har – ud over forvaltning og udvikling af det specialpædagogiske område – til opgave at organisere og rådgive i forbindelse med alle specialpædagogiske opgaver i undervisningsvæsenet og skal især betjene børn og unge i alderen fra 0 til 18 år. Der samarbejdes med socialvæsenet på flere områder, f.eks. i forbindelse med hjælpemidler, støtte til børn under skolealder og døgninstitutioner for børn og unge. Der er endvidere samarbejde med hospitalsvæsenet, især med den børnepsykiatriske konsulenttjeneste.

Pædagogisk psykologisk rådgivning og specialundervisning i Folkeskolen

Forældre, pædagoger, lærere, medarbejdere i social- og sundhedsvæsenet og den enkelte borger kan henvende sig til PPR i forbindelse med pædagogiske og psykologiske problemer hos børn og unge.

Specialundervisning, herunder høre/tale-undervisning og anden specialpædagogisk bistand finder sted i børnehaver, folkeskolen og på Skúlin í Sernámsdepilin. Hertil kommer undervisning i hjemmet eller på sygehus. Med undtagelse af de forholdsvis få elever, der går på Skúlin í Sernámsdepilin, går alle børn i den undervisningspligtige alder uanset handicap i den lokale folkeskole. Det samme gør sig gældende for børn under skolealderen med handicap, der går i den lokale daginstitution (ofte med støttepædagog).

Specialpædagogisk bistand til børn under skolealderen omfatter rådgivning, behandling og taleundervisning. Eventuelle støttepædagoger betales af socialvæsenet.

Elever, der på grund af sygdom ikke kan deltage i den normale undervisning i skolen, får undervisning i hjemmet eller på sygehuset. Endvidere gives specialundervisning i færøsk for fremmedsprogede elever.

11.3. Ungdomsuddannelser

Almene gymnasie- og HF-uddannelser

Der findes to gymnasier på Færøerne, der begge har HF-undervisning. Føroya Studentaskúli og HF-skeið, som ligger i Tórshavn, og Studentaskúlin og HF-skeiðið í Eysturoy som ligger i Kambsdalur. Gymnasiet i Tórshavn har en gymnasieafdeling knyttet til sig på Suðuroy, mens gymnasiet i Kambsdalur har en HF-afdeling i Klaksvík.

Landskassen afholder alle udgifter i forbindelse med gymnasierne og HF-kurserne. Driftsudgifterne udgjorde i 2003 ca. 54,7 mio. kr.

Gymnasieuddannelsen er en 3 årig uddannelse med obligatoriske fag samt valgfag på højt niveau og på mellemniveau.

Gymnasieelever skal ved optagelsen vælge mellem sproglig eller matematisk linie. I første gymnasieklasse er alle fag obligatoriske. I anden gymnasieklasse skal eleverne vælge 1 valgfag og i tredje gymnasieklasse mindst 3 valgfag.

I 2003 blev der optaget 7 klasser (4 sproglige og 3 matematiske) på Føroya Studentaskúla og HF-skeið i Tórshavn, 2 klasser (1 sproglig og 1 matematisk) på afdelingen i Suðuroy og 3 klasser (1 sproglig, 2 matematiske) på Studentaskúlan og HF-skeiðið på Eysturoy.

HF-uddannelsen er en 2 årig uddannelse med obligatoriske fag og valgfag.

I 2003 blev der optaget 2 HF-klasser på Føroya Studentaskúla og HF-skeið i Tórshavn, 1 HF-klasse på Studentaskúlan og HF-skeiðið i Eysturoy og 1 klasse på Klaksvíkar HF-Skeið.

I henhold til den nye gymnasieordning er der mulighed for at tage fag på gymnasieniveau som enkeltfag. Denne mulighed er specielt tiltænkt elever, der mangler et fag på et bestemt niveau for at få adgang til en højere uddannelse. Det er også muligt at læse enkeltfag i HF-ordningen.

I august 2003 havde Føroya Studentaskúli og HF-skeið, iberegnet afdelingen på Suðuroy, 92 lærere, hvoraf 9 havde orlov. På Studentaskúlin og HF-skeiðið i Eysturoy, iberegnet Klaksvíkar HF-skeið, var der 30 fastansatte lærere samt 5 timelærere. Elevantallet var i september 2003 501 elever, fordelt på 423 studenter og 78 HF-elever, i Tórshavn, 81 i Suðuroy, i Eysturoy 167 studenter, 5 enkeltfagsstuderende HF-elever samt 9 enkeltfagsstuderende HF-elever i Klaksvík.

Basisuddannelser

Fiskeindustriens basisuddannelse (SIF) gives i henhold til lagtingslov nr. 42 af 26. marts 2002 om uddannelser indenfor fiskeindustri og akvakultur. Uddannelsen giver eleverne erhvervskompetence og samt kompetence til fortsat højere uddannelse inden for fiskeindustrien og indenfor akvakultur. I alt 22 elever blev optaget til fiskeindustriens basisuddannelse i 2003.

Grunduddannelse inden for administrations-, handels- og kontorområdet (FHS) gives i henhold til lagtingslov nr. 107 af 29. december 1998. Den et-årige grunduddannelse er basisår for højere handelseksamen samt 2. del af lærlingeuddannelserne. I alt 186 elever blev optaget til FHS-grunduddannelsen i august 2003.

Teknisk grunduddannelse (SIT) gives i henhold til lagtingslov nr. 41 af 23. april 1999. Uddannelsen er tilrettelagt i moduler og fagområder med henblik på at opfylde optagelseskravene til fortsatte tekniske uddannelser. I alt 34 elever gik på SIT-grunduddannelsen i Tórshavn pr. 1. september 2003.

Assistentuddannelsen er en 1-årig overbygning på SIT-grunduddannelsen, som efter 1 års praktik giver adgang til at fortsætte maskinmesteruddannelsen.

I august 2001 startede 20 elever på en akademiuddannelse til produktionsteknolog. Akademiuddannelsen til produktionsteknolog er ny. Der blev ikke optaget nye elever i 2002. Der er i 2003 startet et nyt hold med 16 elever.

Lærlingeuddannelser

På det merkantile uddannelsesområde gælder lagtingslov nr. 94 af 29. december 1998 om faglige uddannelser, som senest ændret ved lagtingslov nr. 48 af 26.marts 2002, samt lagtingslov nr. 107 af 29. december 1998 om grunduddannelse inden for administrations-, handels- og kontorområdet (FHS).

Skoleopholdene i lærlingeuddannelserne på det merkantile område foregår på handelsskolen i Tórshavn, der har en afdeling i Kambsdalur samt afdelinger i Klaksvík, Tvøroyri, Vágur og Sørvágur. I lærlingeuddannelser, hvor skoleuddannelsen ikke er etableret på Færøerne, får lærlingene deres skoleophold på handelsskoler i Danmark.

I alt blev 270 lærlingekontrakter godkendt i 2003.

På det tekniske uddannelsesområde gælder lagtingslov nr. 94 af 29. december 1998 om faglige uddannelser som senest er ændret ved lagtingslov nr. 107 af 20. december 2002 samt lagtingslov nr. 41 af 23. april 1999 om tekniske grunduddannelser.

Skoleopholdene i lærlingeuddannelserne på det tekniske område foregår på de to tekniske skoler. I lærlingeuddannelser, hvor skoleuddannelsen ikke er etableret på Færøerne, får lærlinge deres skoleophold på tekniske skoler i Danmark. Der undervises i følgende lærlingeuddannelser: maskin-, plade og konstruktions-, stålskibssmed, rørsmed, bilmekaniker, elektriker, snedker, tømrer og frisør.

Erhvervsgymnasiale uddannelser

Højere fiskeriuddannelse (HIF) gives i henhold til lagtingslov nr. 42 af 26. marts 2002. HIF-uddannelsen foregår på Fiskeindustriskolen i Vestmanna. Uddannelsen varer 3 år med et basisår (SIF). 13 elever blev optaget til HIF-uddannelsen i 2003.

Højere handelsuddannelse (HH) gives i henhold til lagtingslov nr. nr. 43 af 23. april 1999. HH-uddannelsen, der er en erhvervsgymnasial uddannelse, foregår på handelsskolen i Tórshavn og i afdelingen i Kambsdalur. Uddannelsen varer i 3 år med et fælles basisår. I alt 129 elever blev optaget på HH-uddannelsen august 2003.

Højere teknisk uddannelse (HT) gives i henhold til lagtingslov nr. 42 af 23. april 1999. HT-uddannelsen, der er en erhvervsgymnasial uddannelse, foregår på teknisk skole i

Klaksvík. Uddannelsen varer 3 år med et fælles basisår (teknisk grunduddannelse). I alt 13 elever blev optaget på HT-uddannelsen i 2003.

Andre uddannelser/kurser

På erhvervsskolerne foregår en del kurser og efteruddannelser for faglærte. På handels-skolerne er der datanomuddannelse samt uddannelse indenfor bank- og sparekasse-området og andre korte erhvervskurser. De statskontrollerede prøver omfatter både de almindelige enkeltfagsprøver og højere fagprøver. Begge er 1-årige, ligesom merkonom-prøverne er 1-årige. Prøverne kan efter 2-3 år stykkes sammen til en linieeksamen.

11.4. Videregående uddannelser

Navigationsskoler (Sjómansskúlar)

Der er to navigationsskoler på Færøerne - Færøernes navigationsskole (Føroya Sjómans-skúli) i Tórshavn og sømandsskolen i Klaksvík (Klaksvíkar Sjómansskúli).

På skolen i Tórshavn uddannes kystskippere (heimaskiparar), sætteskipperer (skiparar) og skibsførere (skipsførarar). På skolen i Klaksvík uddannes kystskippere, sætteskipperer og skibskokke, og desuden er der en søfartsskoleuddannelse (se nedenfor).

Uddannelserne til kyst-, sætteskipper og skibsfører er tilrettelagt efter et modulsistem, således at der til hver enkelt uddannelse er foreskrevet et vist antal moduler, der skal be-stås eller godkendes, inden eleven kan gå videre i uddannelsessystemet. Uddannelsen er normeret til henholdsvis 12, 6 og 18 måneder.

Der er indgået aftale mellem Færøernes Landsstyre og Søfartsstyrelsen om ligestilling mellem den færøske skibsføreruddannelse og tilsvarende dansk uddannelse.

På Føroya Sjómansskúli gik i 2000 125 elever, i 2001 121 elever, i 2002 85 elever og i 2003 87 elever. Driftsudgifterne var på henholdsvis 8,633 mio. kr., 8,670 mio. kr., 9,118 mio. kr. og 9.270 mio. kr.

Driftsudgiften på Klaksvíkar Sjómansskúla var på 2.889 mio. kr. i 2003.

På skolen i Klaksvík blev der i sommeren 1991 etableret en søfartsskole (Sjóvinnuskúli). Den færøske søfartsskoleuddannelse svarer til den danske søfartsskoles modul I og II og er normeret til 5 måneder.

Begge skoler holder med mellemrum kurser til erhvervelse af duelighedsbevis i sejlads og radiotelefonikurser - VHF (ugekursus). Skolerne udbyder endvidere kurser til radiooperatør med telex og GMDSS (95 lektioner).

Endvidere udbydes der på "Trygdarmiðstöðin" i Klaksvík sikkerhedskurser for søfarende og personale med tilknytning til søerhvervet. Kurset er af 1 uges varighed og indeholder - udover det i STCW-konventionens regulativ VI/1 foreskrevne - en del om arbejdssikkerhed. I 2003 bestod 671 grundkurset i sikkerhed til søs acc. STWC 95, mens 6 ikke bestod. Endvidere bestod 223 genopfriskning af grundkurset, mens 1 ikke bestod.

Maskinmesterskole

På Færøernes maskinmesterskole (Maskinmeistaraskúlin) uddannes maskinister, maskinmestre og motorpassere. Skolen tilbyder også duelighedsbevis i motorpasning. Skolen har tidligere haft elinstallatøruddannelser, men disse blev nedlagt i starten af 90'erne pga. nedskæringer i de offentlige bevillinger.

Duelighedsbevis i motorpasning er normeret til 160 timer, motorpasseruddannelsen ½ år (2dg/uge), maskinistuddannelsen 1 år og maskinmesteruddannelsen til 3 år. Uddannelserne er opdelt i halvårige semestre og med eksamen hvert semester.

Skolen arbejder efter en færøsk lov om maskinmesteruddannelse og en færøsk bekendtgørelse. Der er lavet en aftale mellem Landsskúlafyrisitingin og Søfartsstyrelsen om ligestilling af færøske og danske maskinmesteruddannelser.

Elevtallet på skolen i år 2003 var 89 elever i 1. halvår og 82 elever i 2. halvår. Driftsudgifterne for år 2003 var 7.363 mio. kr.

Færøernes sygeplejeskole

Færøernes sygeplejeskole (Sjúkrarøktarfrøðiskúli Føroya), der blev oprettet i 1960, er godkendt af den danske sundhedsstyrelse.

Uddannelsen af sygeplejersker på Færøerne er hidtil reguleret efter bekendtgørelse nr. 653 af 17. juli 1992. I forbindelse med overtagelse af skolevæsenet som færøsk anliggende er nu lagtingslov nr. 2 af 22. januar 2003 om uddannelse af sygeplejersker sat i kraft.

Det første hold på den nye uddannelse startede den 1. februar 2003. Der er tale om en 4-årig uddannelse, der giver graden Bachelor of Science (BSc) i sygepleje. Elevtallet på hold 2003 er 23 og på hold 2004 er tallet 20.

Sideløbende hermed uddannes de sidste to hold (årgang 2000 og 2001 med i alt 44 elever) efter den gamle ordning, hvor uddannelsestiden er i alt 45 måneder.

Uddannelsestiden er fordelt mellem teoriperioder på skolen og praktikperioder på de tre sygehuse, i den primære sundhedstjeneste og på plejehjem.

I 2000 blev skolen udvidet med en afdeling i Tvøroyri, hvor der skal uddannes social- og sundhedshjælpere og assistenter. Det første hold elever blev optaget i maj 2001.

Afdelingen i Tvøroyri uddanner årligt 20 social- og sundhedshjælpere og opkvalificerer 40 hjemmehjælpere. Uddannelsestiden er fordelt mellem teoriperioder på skolen og praktikperioder i den primære sundhedstjeneste og på plejehjem.

Skolens undervisningsplan for sygeplejerskeuddannelsen godkendes af Mentamálaráðið (kulturministeriet) og Sundhedsstyrelsen.

Undervisningsplanen for social- og sundhedshjælpere godkendes af Mentamálaráðið.

Færøernes seminarium

Færøernes seminarium uddanner lærere og pædagoger samt efteruddanner folkeskolelærere.

Læreruddannelsen, der varer 4 år, uddanner lærere til folkeskolen samt sigter mod, at lærerne skal kunne påtage sig undervisning i andre skoleformer. Optagelsesbetingelserne på seminariet er bestået studentereksamen, HF-eksamen eller lignende. I forbindelse med seminariet findes en kommunal øvelsesskole med godt 495 elever. Der var i skoleåret 2002/2003 129 elever på uddannelsen. Af disse var 87 kvinder og 42 mænd.

Pædagoguddannelsen, der varer 3 ½ år, uddanner pædagoger til vuggestuer, børnehaver, fritidshjem og institutioner for personer med sociale vanskeligheder, fysiske eller psykiske handicap. Optagelsesbetingelserne er mindst 9 års skolegang, HF- eller studentereksamen, handelsskoleeksamen, relevant erhvervsuddannelse eller dokumenterede tilsvarende faglige kundskaber. Der bliver også lagt vægt på, at ansøgeren har arbejdet på daginstitutioner eller på andre institutioner i mindst ½ år. I skoleåret 2002/2003 var der 98 elever på uddannelsen. Af disse var 87 kvinder og 11 mænd.

På seminariet er der kantine og mulighed for, at et antal studerende kan bo på skolen.

Seminariets driftsudgifter var i 2003 på 14,9 mio. kr., hvoraf Tórshavn kommune afholdt 1,34 mio. kr.

Efteruddannelse af folkeskolelærere

Der bliver løbende afholdt kurser af relevans for arbejdet i folkeskolen med emner inden for f.eks. såsom pædagogik og psykologi, sprog, matematik, kemi, fysik, historie, biologi, geografi, musiske fag og idræt. Kurserne er som oftest arrangeret i moduler som uge- eller 14 dages kurser.

11.5. Højere uddannelser

Fróðskaparsetur Føroya (Færøernes Universitet)

Fróðskaparsetur Føroya (Færøernes Universitet) blev stiftet i 1965 som en selvejende institution. Ifølge gældende lov (lov nr. 65 fra 21.05.87 som ændret ved lov nr. 78 fra 12.06.90 og lov nr. 84 fra 13.06.95) har institutionen til opgave at drive forskning, give højere undervisning og udbrede kendskab til videnskabelige metoder og resultater.

Administrativt står Fróðskaparsetur Føroya direkte under Mentamálaráðið, og institutionens driftsudgifter dækkes af landskassen med bevilling på lagtingets finanslov. Desuden dækkes en del projekter ved ekstern finansiering. Bevillingen for 2002 var 16,0 mio. kr., for 2003 19,6 mio. kr. og for 2004 18,7 mio. kr.

Institutionen ledes af rektor sammen med et universitetsråd. I universitetsrådet sidder rektor samt formanden for hvert af de tre fakultetsråd.

Universitetet kan tilbyde følgende uddannelser (som dog ikke alle begynder hvert år, men varierer fra år til år, med fra ét til flere års mellemrum):

Føroyamálsdeildin (fakultet for færøsk sprog og litteratur):

Exam.art.-studiet i nordisk, specielt færøsk sprog og litteratur (etableret i 1976) er en 2-årig uddannelse. Den danner basis for videreuddannelse ved Færøernes Universitet og i udlandet. Samtidig er den et selvstændigt bifag. I årene 1977-2003 har 108 studerende afsluttet denne uddannelse.

Hovedfagsstudiet i nordisk, specielt færøsk sprog og litteratur er en 2-årig overbygning på exam.art.-studiet og afsluttes med cand.phil.-eksamen. Med yderligere et bifag bliver man cand.mag. Det første hold påbegyndte hovedfagsstudiet i 1987. Til og med 2003 har 13 studerende gennemført uddannelsen.

Fakultetet havde i 2003 1 *ph.d.-studerende*. Til udgangen af 2003 har 1 bestået Ph.d. eksamen fra fakultetet.

Søgu- og samfélagsdeildin (fakultet for historie og samfundsfag):

Grunduddannelsen (exam.art.) i historie er en 2-årig uddannelse, der blev etableret i 1987. Til og med 2003 har 36 fuldført uddannelsen.

B.A. (Bachelor of Art) -uddannelsen i historie og kulturhistorie er en 1-årig uddannelse efter bestået exam.art. i historie. Den begyndte i 1989. Til udgangen af 2003 har 19 bestået.

Kandidatuddannelsen (cand.phil.) i historie og kulturhistorie er en 1-årig uddannelse efter bestået B.A.-uddannelse i historie og kulturhistorie. Med et yderligere bifag bliver man cand.mag. Kandidatuddannelsen begyndte i 1991. Til udgangen af 2003 har 6 bestået cand.phil. og 2 cand.mag.

Årskursus i samfundsvidenskab er en 1-årig uddannelse, der blev påbegyndt studieåret 1993-94 og fortsatte med et nyt hold studieåret 1994-95 samt endnu et i 2000-01. 25 har bestået denne uddannelse.

Årskursus i økonomi, handel og sprog er en 1-årig uddannelse, der blev gennemført studieårene 1993-94 og 1994-95. 8 har bestået denne uddannelse.

Årskursus i kultur og samfund er en 1-årig uddannelse, som blev påbegyndt for første gang studieåret 2000-01 med 14 studerende. 6 har bestået denne uddannelse.

B.A. i statskundskab er en 3-årig uddannelse, som forsøgsvis blev påbegyndt for første gang 2001-2002 med 11 studerende. Til udgangen af 2003 har 9 bestået denne eksamen.

Fakultetet havde i 2003 i alt 2 *ph.d.-studerende*. Til udgangen af 2003 har 2 bestået Ph.d. eksamen fra fakultetet.

Náttúruvísindadeildin (fakultet for naturvidenskab og teknik):

Basisuddannelsen i kemi og biologi er en 2-årig uddannelse. Den danner grundlag for videreuddannelse til *B.S. (Bachelor of Science) i biologi* ved Færøernes Universitet eller i udlandet. Der optages studerende hvert andet år (i ulige årstal) til denne uddannelse.

B.S.-uddannelsen i biologi er en 1-årig uddannelse efter bestået basisuddannelse, som afsluttes med en større projektopgave. Uddannelsen kan også danne grundlag for videreuddannelse i udlandet. Uddannelsen svarer til Bachelor-uddannelserne i andre lande.

Basisuddannelsen i matematik og fysik er en 2-årig uddannelse. Den danner grundlag for videreuddannelse til B.S. (se nedenfor) ved Færøernes Universitet eller i udlandet. Der optages studerende hvert andet år (i lige årstal) til denne uddannelse. Et nyt hold med 9 studerende blev optaget i 2002.

B.S.-uddannelsen i fysik og geofysik er normeret til 1 år efter bestået basisuddannelse. Den afsluttes med endelig eksamen og kan også danne basis for videreuddannelse i udlandet.

B.S.-uddannelsen i datalogi er en 1-årig uddannelse efter bestået basisuddannelse med afgangseksamen og kan også danne basis for videreuddannelse i udlandet.

B.S.-uddannelsen til elektroingeniør er en 1 ½-årig uddannelse efter bestået basisuddannelse med afgangseksamen på diplomingeniørniveau. Et nyt hold med 2 studerende blev optaget i 2002.

B.S.-uddannelsen til petroleumingeniør er en 1 ½-årig uddannelse efter bestået basisuddannelse med afgangseksamen på diplomingeniørniveau. Et nyt hold med 3 studerende blev optaget i 2002.

For sidstnævnte fire B.S.-uddannelser gælder, at hovedparten af undervisningen de første to år er koordineret med *basisuddannelsen i matematik og fysik*.

B.S.-uddannelsen i datalogi, åben uddannelse, er en 3-årig uddannelse, der afvikles som et halvtidsstudium, efter bestået datamatikeruddannelse på Handelsskolen i Tórshavn. Et hold blev optaget i 2002.

Fra fakultetet for naturvidenskab og teknik er der i tidsrummet 1985-2003 udskrevet 60 studerende med basisuddannelse. 36 studerende har bestået B.S.-eksamen.

Fakultetet havde i 2003 4 ph.d. studerende. Til udgangen af 2003 har 1 bestået Ph.d. eksamen fra fakultetet.

Antallet af studerende i 2003/2004 var - ifølge matriklen pr. 31.01.2004 - 168 (54 på fakultet for færøsk sprog og litteratur, 69 på fakultet for historie og samfundsvidenskab og 45 på fakultet for naturvidenskab og teknik).

Universitetets stab af faste videnskabelige medarbejdere bestod ved udgangen af 2003 af 24 personer (heraf 7 deltidsbeskæftigede), foruden 1 forskningsstipendiat aflønnet med interne midler og 6 forskningsstipendiater aflønnet med eksterne midler. Til undervisningen benytter Universitetet også eksterne undervisere. Det teknisk-administrative personale udgjorde ved udgangen af 2003 17 personer, heraf 8 på deltid.

Foruden undervisning og forskning forestår fakultetet for færøsk sprog og litteratur flere større samlinger (ordsamling, stednavnesamling, folkemindesamling, dialektsamling).

Til to offentlige eksamenskurser i engelsk var der i 2002/03 indskrevet 34 elever. I 2003/04 er antallet 29.

Til et offentligt eksamenskurser i færøsk var der i 2002/03 indskrevet 21 elever. I 2003/04 er antallet 12.

Der var 10 offentlige foredragsaftener i 2003 med i alt 285 tilhørere.

11.6. Anden undervisning

Ud over de ovennævnte grunduddannelser, videregående uddannelser og erhvervsuddannelser, foregår der på Færøerne forskellige andre undervisningsaktiviteter. Blandt disse kan nævnes folkehøjskolen (i Tórshavn), husholdningsskolen (i Klaksvík), aftenskolerne og musikskolerne (Suðuroy, Vágur, Nord-Streymoy, Argir, Tórshavn, Gøta, Leirvík, Fuglafjørður og Klaksvík).

11.7. Uddannelsesstøtte

Den 1. august 1988 overtog hjemmestyret fra Statens Uddannelsesstøtte støtteordningen for studerende på Færøerne. Beløb svarende til de seneste års udbetalinger fra SU indgår fra og med 1988 i de bloktilskud, som staten årligt yder til landskassen. Den nuværende fordeling af støtten sker på grundlag af regler i lagtingslov nr. 45 af 23. april 1999 med ændringer i lagtingslov nr. 60 af 27. april 2001.

I finansåret 2003 blev der i alt udbetalt ca. 69,1 mio. kr. i uddannelsesstøtte til uddannelsessøgende elever på Færøerne og i udlandet. I 2004 forventes udbetalt 74,7 mio. kr. Hjemmestyrets overtagelse af støtteordningen for studerende på Færøerne har ikke ændret ved den hidtidige ordning, hvorefter færøske studerende på de videregående uddannelser i Danmark og i udlandet modtager støtte fra Statens Uddannelsesstøtte efter de sædvanlige danske regler.

12. RETS- OG POLITIVÆSEN SAMT OVERØVRIGHEDEN

12.1. Færøernes retsvæsen

Færøernes ret har hovedtingsted i Tórshavn, hvor ordinær retsdag normalt afholdes hver tirsdag. Retten har desuden fast bitingsted i Tvøroyri, hvor der afholdes ordinære retsmøder mindst 4 gange om året. Herudover kan der undtagelsesvist holdes retsmøder i Klaksvik eller bygder.

Dommeren (Sorenskriveren) er overformynder på Færøerne og formand for Færøernes Ulykkesforsikringsråd, Færøernes Overfredningsnævn, Lejenævnet for Tórshavn kommune, Færøernes Overlandvæsenskommission, Færøernes Overudskiftningskommission, Det Færøske Nævn vedrørende erstatning fra staten til ofre for forbrydelser og Færøernes Nævn for børneforsorg. Endelig er dommeren medlem af sterilisationsnævnet, konkurrenceankenævnet og ankenævnet for telekommunikation.

Den 1. maj 1995 trådte en ændring af den færøske retsplejelov i kraft, således at retten består af 2 sorenskrivere (dommere), hvoraf den ene varetager rettens administration.

Foruden de nævnte sorenskrivere (dommere) beskæftiger dommerkontoret herefter 1 retsassessor, 3 dommerfuldmægtige, 21 kontorfunktionærer, heraf 9 deltidsansatte, samt 1 elev.

Embedet disponerer over 2 domhuse, hver med 2 retssale og beliggende i henholdsvis C. Pløysengøta og J.H. Schrøtersgøta. Tinglysningen er i lejede lokaler i Undir Glædsheyggi 14.

Straffesager berammes til foretagelse straks for så vidt angår arrestantsager og f.eks. sager vedrørende fremmede skibe, eller senest 4 uger efter anklageskriftets indlevering til retten. Berammelsestiden i borgerlige sager er ca. 2 måneder. Domsforhandling i en borgerlig sag berammes, såfremt sagen ikke kan afgøres på det foreliggende grundlag på den ordinære retsdag omkring 6 uger efter stævningens indlevering til retten. Ægteskabssager m.v. berammes til domsforhandling 14 dage efter parterne har formuleret deres påstande.

Tabel 12.1. Oversigt over Færøernes Rets virksomhed.

	1970	1980	1990	2000	2002	2003
Borgerlige sager						
Stævn. indlev. til berømmelse	1.439	2.333	6.450	1.651	1.756	1.791
Afsagte domme i alt	833	1.772	5.655	1087	1.508	1.701
heraf udebliv.- og erk.domme	747	1.702	5.490	1.004	1.424	1.027
Straffesager						
Indlev. til berømmelse	330	435	697	559	596	634
Afsagte domme	168	309	500	313	357	333
Fogedforretninger						
Indlev. begæringer	913	2.883	11.440	3.328	2.813	3.174
Heraf udpantn.begæringer	32	1.845	4.582	2.238	1.600	2.072
Auktioner						
Auktionsbegæringer i alt	60	127	678	43	40	43
Heraf faste ejendomme	38	54	406	42	35	39
Heraf skibe	3	47	58		5	3
Afholdte auktioner						
Over faste ejendomme	5	9	51	10	12	6
Over skibe	2	18	24	1	3	2

Kilde: Sørenskriveren (dommeren).

Herudover kan nævnes, at antallet af modtagne dokumenter i tinglysningen i 2003 var på 21.072 (mod 23.341 i 2002, 23.803 i 2001, 24.351 i 2000 og 25.808 i 1999), og at skifteretten i 2003 havde 493 anmeldte boer (mod 511 i 2002, 446 i 2001, 442 i 2000, 548 i 1999 og 661 i 1998).

12.2. Færøernes politivæsen

Politiets organisation og opgaver

Færøerne er en selvstændig politikreds, der som de øvrige danske politikredse er underlagt rigspolitichefen og Justitsministeriet. Politikredsen ledes af landfogeden (politime-

steren), der i modsætning til danske politimestre tillige er tillagt statsadvokatkompetence. Landfogden møder således i alle straffesager i Færøernes Ret, i ankesager ved Østre Landsret – som i 2003 havde 3 sessioner på Færøerne – samt i nævningsager, der behandles ved Færøernes Ret med sorenskriveren (dommeren) som retsformand.

Det færøske politikorps ledes af en politiinspektør.

I politikredsen, hvor der er et landfogedkontor, en døgnbetjent station og 6 understationer af forskellig størrelse, udføres de samme opgaver som i danske politikredse. Den færøske bilinspektion, Bileftirlit Føroya, overtog i 1996 motorkontorets arbejdsopgaver samt kompetencen til udstedelse af kørekort.

Herudover er der henlagt en række civilretlige arbejdsopgaver til landfogeden og politiet. Landfogden behandler bl.a. faderskabssager og var indtil marts 2002 borgerlig vielsesmyndighed. Endvidere deltager landfogeden i lovforberedende arbejde i samarbejde med de færøske myndigheder. Hertil kommer udarbejdelse af retningslinier for sagsbehandling, der efter forhandlinger med hjemmestyrets myndigheder tilpasses færøske forhold, idet centrale myndigheders generelle retningslinier kun sjældent kan finde anvendelse på Færøerne.

Sysselmændene (stationslederne udenfor Tórshavn), deres stedfortrædere samt nogle kontorfunktionærer er af sorenskriveren meddelt fuldmagt i medfør af retsplejelovens § 17 a, og behandler i denne forbindelse bl.a. foged- og skiftesager. Derudover deltager sysselmændene i et tæt samarbejde med dommerkontoret ved behandlingen af en række øvrige sager af civilretlig karakter. Sysselmændene er endvidere borgerlig vielses- og prøvelsesmyndighed.

Personaleforhold

Det juridiske personale består af landfogeden, vicepolitimesteren, en politiassessor og en politifuldmægtig.

Det færøske politikorps, der ikke som i Danmark er opdelt i ordenspoliti og kriminalpoliti, udgjorde pr. 31. december 2003 i alt 105 politifolk (heraf 12 under grunduddannelse i Danmark). Herudover er der ansat 11 reservepolitibetjente.

Politiet på Færøerne forestår selv den indledende udvælgelse af potentielle emner til politiuddannelsen. Disse må herefter gennemgå den almindelige ansættelsesprocedure og uddannelse i Danmark, hvorefter tjenesten skal forrettes på Færøerne. Som en naturlig følge heraf består hovedparten af politistyrken af personer af færøsk oprindelse. Der kan i begrænset omfang ske udveksling mellem danske og færøske politifolk, ligesom der i visse situationer kan udstationeres danske politifolk på Færøerne.

Ved årsskiftet var der ved politiet ansat 26 kontorfunktionærer, heraf 10 i deltidsstillinger samt 1 elev.

I Tórshavn var der ansat 3 parkeringskontrollører.

Arrestvæsenet beskæftigede 12 personer.

Den frie kriminalforsorg

Den frie kriminalforsorg har en afdeling i Tórshavn, hvortil der er knyttet to socialrådgivere. I lighed med de danske afdelinger udarbejder man personundersøgelser og fører tilsyn med betinget dømte og prøveløsladte. Herudover arbejder man tæt sammen med politiet og arresthuset i Tórshavn bl.a. ved ugentlige møder, ligesom der samarbejdes med danske fængsler, hvor personer af færøsk oprindelse er indsat til afsoning.

Kriminalitet

I 2003 blev der registreret 1.069 straffelovsovertrædelser, hvilket er et fald på 9,7 pct. i forhold til 2002 (1.094). Sagsantallet er dermed fortsat over 1.000 sager efter at det i 2000 (885 sager) og 2001 var faldet til under denne grænse. Sagsantallet lå fra 1982 (1.256 sager) til 1999 (1.064 sager) forholdsvis stabilt over de 1.000 sager.

Antallet af anmeldte indbrudstyverier og tyverier i øvrigt var i 2003 henholdsvis 106 og 335 forhold. Der er således for så vidt angår indbrudstyverier sket en mindre stigning siden 2002, hvor antallet var 97. Antallet af tyverier i øvrigt er derimod faldet fra 368 forhold.

Antallet af andre anmeldte berigelsesforbrydelser faldt i 2000 fra 250 sager til langt under 100 sager (40) og er yderligere i 2003 faldet til 4. Niveauet har ikke været så lavt siden 1990, hvor antallet af anmeldte overtrædelser var på 24.

Det samlede antal anmeldte indbrudstyverier, tyverier i øvrigt og andre berigelsesforbrydelser har i forhold til 2002 holdt sig stabilt, efter fra 2000 til 2001 at være steget med 54,6 pct. Fraset et fald i 2000 på 42,4 pct. i forhold til 1999 har der været tale om et nogenlunde jævnt niveau af sager i de sidste 5-6 år.

Antallet af anmeldte brugstyverier har været faldende de sidste 12 år, men er nu steget fra 47 tilfælde i 2002 til 77 tilfælde i 2003. Antallet er dog fortsat lidt under 1994-niveauet (91).

Antallet af hærværksanmeldelser er faldet med 2,6 pct. i forhold til 2002, og er nu på 369. Tallet har været faldende fra 538 tilfælde i 1989 til 312 tilfælde i 2001, men steg i 2002 til 379 tilfælde. Hærværk udgør fortsat ca. 30 pct. af alle anmeldte straffelovsovertrædelser på Færøerne.

Narkotika

I 2003 blev der behandlet 72 sager – mod 58 sager i 2002 – vedrørende overtrædelser af loven om euforiserende stoffer. Heraf blev to af sagerne tillige behandlet efter straffeloven. Der blev beslaglagt 0,32 gram amfetamin mod 179,29 gram i 2002 og 46.463,15 gram hash mod 6.734,2 gram hash i 2002. Desuden blev der beslaglagt 44,75 gram kokain og mod 2,88 gram i 2002.

Den markante stigning i mængden af beslaglagt hash i 2003 skal ses i lyset af, at der i sommeren 2003 i to tilfælde blev beslaglagt hhv. 19.400 gram og 20.000 gram.

Bestræbelserne på at holde hash og andre stoffer ude fra Færøerne er fortsat store. Der ses dog en tendens til indpas af andre (hårdere) stoffer end hash på det færøske narkotikamarked. Det tætte samarbejde mellem politi og toldvæsen, der begge disponerer over narkohunde, indebærer at opdagelsesrisikoen er ganske høj. Derudover sanktioneres disse lovovertrædelser strengere på Færøerne end i Danmark, og Færøernes Ret er indstillet på hurtig retsforfølgning i sager, hvor der er mulighed for at idømme frihedsstraf.

Færdsel

Antallet af registrerede motorkøretøjsenheder faldt markant fra 18.922 til 15.145 i perioden 1988 til 1994. Antallet stiger nu for niende år i træk og udgjorde pr. 1. januar 2004 24.157 enheder.

Antallet af anmeldte færdselsuheld, herunder med personskaade samt antallet af sigtelser for spirituskørsel faldt kontinuerligt og markant frem til 1994, hvorefter antallet af disse sager synes at ligge på et nogenlunde jævnt niveau. I 2003 steg antallet af anmeldte færdselsuheld (1.198) i forhold til 2002 (1.179).

Udviklingen på færdselsområdet i sin helhed – set over en 7-årig periode – fremgår af tabel 12.2.

Anden særlovgivning

Antallet af anmeldte overtrædelser af anden særlovgivning var i 2003 på nogenlunde samme niveau som i første halvdel af 90'erne.

Politiets regelgrundlag

Den færøske straffelov er hovedsageligt udarbejdet på grundlag af den danske straffelov og er således stort set identisk med den danske straffelov.

Derimod er den færøske retsplejelov på en række punkter forskellig fra den danske retsplejelov, da flere bestemmelser er tilpasset de særlige færøske forhold.

På færdselsområdet gælder en særlig færøsk lagtingslov om færdsel, der dog i opbygning og indhold minder meget om den danske færdselslov. Den 1. juni 2000 trådte lagtingslov nr. 68 af 10. maj 2000 i kraft, der bl.a. ændrede grænsen for spirituskørsel fra 1,20‰ til 0,80‰, promillekørsel fra 0,80‰ til 0,50‰, brug af håndholdte mobiltelefoner under kørslen blev forbudt og hjemmel til konfiskation og tilbageholdelse af køretøjer blev indført m.v.

Med hensyn til antallet af anmeldte lovovertrædelser henvises til beretningens bilag 12.1.

I bilag 12.2 og 12.3 er givet en oversigt over politiets virksomhed i øvrigt og over behandlingsmåden for lovovertrædelser.

12.3. Færøernes overøvrighed (Rigsombudet)

Overøvrighedsområdet, der henhører under Indenrigsministeriets ressortområde, og som i Danmark i første række varetages af statsamtene og Københavns Overpræsidium, administreres på Færøerne af Rigsombudet og i mindre udstrækning af landfogeden, soren-skriveren samt landsstyret.

Overøvrighedssager er administrative civilretlige sager vedrørende f.eks. indgåelse og opløsning af ægteskaber, fastsættelse af samvær, fastsættelse af bidrag, adoptioner, godkendelse af ægtepagter samt af mindreåriges og umyndiges retshandler, fri proces m.v.

Landsstyret anmodede i 1993 om at få langt den overvejende del af den i Danmark gældende lovgivning på det familieretlige område forelagt med henblik på stillingtagen til ikraftsættelse for Færøerne. På grund af lovgivningens omfang er forelæggelsen inden for det familieretlige område en omfattende og langvarig proces. I 1998 fik Lagtinget forelagt og vedtog et udkast til anordning til ikraftsættelse af den ægteskabslov, der gælder for Danmark med enkelte ændringer som følge af særlige færøske forhold. Anordning nr. 37 af 22. januar 2002 om ikrafttræden for Færøerne af lov om ægteskabs indgåelse og opløsning trådte i kraft den 1. marts 2002.

De vigtigste typer af overøvrighedssager vil kort blive omtalt i det følgende.

Indgåelse og opløsning af ægteskab

Anordning nr. 37 af 22. januar 2002 om ikrafttræden for Færøerne af lov om ægteskabs indgåelse og opløsning trådte den 1. marts 2002 i kraft og afløste den da gældende lovgivning fra 1922.

En af ændringerne i den ny lov er, at lysning før ægteskabets indgåelse er gjort frivillig og fristen mellem lysningen og ægteskabets indgåelse er fjernet. Endvidere er mægling gjort frivillig, og fristerne for skilsmisse efter separation ved henholdsvis enighed/uenighed mellem parterne er ændret fra 1½ år til 6 måneder/ fra 2½ år til 1 år. Man kan fortsat ved kongelig bevilling opnå tilladelse til, at vielse sker som hjemmevielse, det vil sige udenfor de autoriserede borgerlige vielsessteder (visse byrådskontorer samt sysselmændenes kontorer). Landfogeden er ikke længere hverken prøvelses- eller vielsesmyndighed. Som noget nyt har byrådsformænd i kommuner med over 1500 indbyggere fået prøvelses- og vielseskompetence.

I 2003 blev der på Færøerne foretaget 170 kirkelige og 59 borgerlige velser.

Skilsmisse gives enten ved dom (Færøernes ret) eller ved kongelig bevilling (Rigsombudsmanden på Færøerne).

I 2003 blev 59 ægteskaber opløst ved skilsmisse, heraf 2 ved dom og 57 ved kongelig bevilling.

Grundlaget for de 57 skilsmisser, der blev givet ved bevilling, var i 50 tilfælde forudgående separation; 7 ægteskaber blev opløst på grund af utroskab.

Børnebidrag

Ifølge lov om børns retstilling (1960) er forældrene hver for sig forpligtede til at forsørge deres barn. Hvis en af forældrene ikke opfylder forsørgelsespligten, kan overøvrigheden (Rigsombudet) pålægge vedkommende at udrede bidrag til barnets underhold.

Faderen til et barn uden for ægteskab kan således pålægges at betale børnebidrag, hvis han ikke opfylder sin forsørgelsespligt. Det samme gælder, uanset om forældrene er blevet separeret eller skilt, hvis en af forældrene til et barn født i ægteskab ikke opfylder sin forsørgelsespligt.

Adoption

Ansøgning om bevilling af adoption indgives til Rigsombudet. Medmindre ansøgningen vedrører adoption af et stedbarn, forelægges sagen inden eventuel godkendelse for det færøske adoptionssamråd, hvor lægelig, juridisk og social sagkundskab er repræsenteret.

I 2003 blev der udfærdiget 9 adoptionsbevillinger. Heraf var 3 såkaldte stedbarnsadoptioner, hvor den ene ægtefælle adopterer den anden ægtefælles særbarn.

De øvrige 6 adoptionsbevillinger var fremmedadoption og vedrørte børn fra Korea, Indien, Colombia og Bulgarien. I 2002 blev der udfærdiget 7 adoptionsbevillinger (3 stedbarnsadoptioner; de øvrige 4 vedrørte børn fra Estland og Bulgarien). Adoption af udenlandske børn formidles af de godkendte institutioner Adoption Center, Danadopt og Terre des Hommes, der alle er hjemmehørende i Danmark.

Antallet af godkendelser som adoptanter til et udenlandsk barn siger umiddelbart mere om udviklingen på adoptionsområdet end antallet af udfærdigede bevillinger i det enkelte år, da der ofte forløber flere år fra en godkendelse er meddelt, og indtil adoptionen kan gennemføres endeligt med udfærdigelse af bevilling. Antallet af godkendelser var 13 i 1991, 1 i 1992, 3 i 1993, 3 i 1994, 5 i 1995, 8 i 1996, 8 i 1997, 8 i 1998, 3 i 1999, 13 i 2000, 7 i 2001, 7 i 2002 og 13 i 2003.

Lagtinget vedtog i 1994 en lov om dagpenge ved adoption, hvorefter ægtepar, der adopterer, ligestilles med øvrige forældre i relation til dagpenge under barsel.

Lagtinget vedtog endvidere 22. december 2000 lov nr. 125 af 22. december 2000, hvorefter forældre, der adopterer et udenlandsk barn, kan få et adoptionstilskud på 50.000 kr. Tilskuddet, der ydes som et engangsbeløb for hvert barn, gives uden hensyntagen til forældrenes indkomster. Betingelsen for at få adoptionstilskud er, at adoptionen er formidlet af en af de godkendte adoptionsformidlende organisationer i Danmark og at forældrene har fast bopæl på Færøerne.

Umyndiges retshandler

En umyndig person - d.v.s. en mindreårig eller en umyndiggjort - kan som hovedregel ikke selv råde over sin formue eller forpligte sig ved retshandler. Dette tilkommer normalt den pågældendes værge.

Værgen disponerer imidlertid ikke frit over den umyndiges formue. Overøvrigheden (Rigsombudet) skal ifølge myndighedsloven og værgebekendtgørelsen medvirke ved mange af de retshandler, som værgen foretager for den umyndige, typisk i forbindelse med sager om frigivelse af midler fra Overformynderiet, køb og salg af fast ejendom m.v.

Ægtepagter

En ægtepagt er en aftale, der før eller under ægteskabet er indgået mellem ægtefæller om formueforhold. Gaver mellem ægtefæller, der ligger ud over det sædvanlige, skal gives ved ægtepagt. Aftaler mellem ægtefæller om, at fællesejeaktiver skal være særeje, eller at særejeaktiver skal være fælleseje, skal ligeledes indgås ved oprettelse af en ægtepagt.

Alle ægtepagter skal tinglyses, men visse ægtepagter skal, forinden tinglysning kan ske, være godkendt af Rigsombudet. Dette gælder således ægtepagter oprettet efter ægteskabets indgåelse, hvorved der vederlagsfrit overføres formueaktiver fra den ene ægtefælle til den anden.

Navnesager

I 1992 blev navnelovsområdet overtaget af Færøerne som særanliggende. Området reguleres af en færøsk lagtingslov om navne.

Loven giver mulighed for, at visse navneændringer kan ske ved anmeldelse til sognepræsten. Øvrige navneændringer gives ved navnebevis af landsstyret. Der er samtidig indført et gebyr for landsstyrets behandling af navnesager.

I henhold til loven kan en person højst tillægges to fornavne og fornavnene skal være i overensstemmelse med færøsk sprogbrug og i overensstemmelse med en relativt restriktiv liste over anerkendte fornavne. Ønsker man et navn, som ikke er medtaget på navnelisten, skal sagen forelægges for et navneudvalg. For personer fra udlandet kan landsstyret i særlige tilfælde gøre undtagelse.

Der er mulighed for som efternavn at få faderens eller moderens fornavn i ejefald med tilføjelse af "-son" eller "-dóttir" i overensstemmelse med personens køn.

Hvis ægtefæller ønsker samme efternavn, skal det anmeldes til vielsesmyndigheden. Den, som bærer sin ægtefælles eller tidligere ægtefælles efternavn, kan genantage sit tidligere efternavn ved anmeldelse til vielsesmyndigheden.

Fri proces

For at opnå fri proces til gennemførelse af en retssag forudsættes som udgangspunkt, at man har en rimelig udsigt til at vinde sagen, samt at man ikke uden at lide væsentlige afsavn kan betale de omkostninger, der er forbundet med sagen (indtægt under sygekassegrænsen).

Såvel en sagsøger som en sagsøgt kan opnå fri proces. I den samme retssag gives der dog normalt kun bevilling til én af parterne.

Fri proces meddeles af Rigsombudet, hvis sagen skal anlægges ved Færøernes Ret. Er der tale om en ansøgning om fri proces til en ankesag, skal ansøgningen normalt behandles af Justitsministeriets Civilretsdirektorat.

Indfødsret (Statsborgerskab)

Man kan opnå indfødsret ved erklæring, hvis man umiddelbart opfylder bestemte betingelser, der er fastsat i indfødsretsloven. I disse situationer opnår man dansk indfødsret ved at afgive erklæring herom til Rigsombudet.

I 2003 opnåede ingen personer, bosat på Færøerne, dansk indfødsret ved erklæring.

Opfylder man ikke betingelserne for at få dansk indfødsret ved erklæring, kan dansk indfødsret kun opnås ved naturalisation gennem vedtagelse af en særlig lov herom i Folketinget. Sager om indfødsret ved naturalisation behandles af Landfogeden.

13. KIRKELIV

13.1. Folkekirken

Færøerne er et selvstændigt stift i den danske folkekirke og har egen biskop. Havnar kirke i Tórshavn er Færøernes domkirke, og domkirkens kirkebogsførende sognepræst er domprovst i Færøernes stift.

Stiftsøvrigheden består af biskoppen, rigsombudsmanden og landsstyremanden for kirkelige anliggender.

Provstiudvalget består af 4 medlemmer, der vælges af menighedsrådene. Provstiudvalget vælges for 4 år, og dets funktionsperiode begynder den 1. april året efter, at der har været afholdt menighedsrådsvalg. Domprovsten er provstiudvalgets forretningsfører.

Færøerne er opdelt i 14 præstegæld med i alt 60 kirker og 7 bønhus og med 22 præsteembeder inkl. embedet som domprovst og en fuldtidsbeskæftiget midlertidig hjælpepræst.

Præsterne på Færøerne lønnes efter samme regler som præsterne i Danmark. Staten dækker således 40 pct., mens resten af præstelønningerne betales af Præsteembedernes Fællesfond (hvis indtægter kommer fra danske kirkeskatter).

Nettoudgifterne til aflønning af præster og biskop, befodringsfradrag, boligbidrag m.v. iberegnet, udgjorde i 2003 i alt 9.777.428 kr.

Herudover er der i 2003 afholdt udgifter til vedligeholdelse af præstegårde og bispegården med i alt 1.823.342 kr. samt løn til stiftspersonale og til administration af provste- og bispeembedet samt præsteembederne med i alt 2.304.381 kr.

For finansåret 2004 er der bevilget 3.735.000 kr. til stiftsadministrationen, mellemkirkeligt arbejde, provstiudvalgets udgifter, udgifter (dog ikke til løn) til præster og domprovst m.v., præsteboliger samt bispebolig.

Administrationen foregår gennem stiftsøvrigheden.

Udgifterne til kirkernes vedligeholdelse og drift samt til anskaffelse af inventar afholdes af de enkelte menigheder. Finansieringen tilvejebringes ved hjælp af gaver, indsamlinger

og kirkeskat. En stor del af kirkebetjeningen udføres ved frivillig arbejdskraft. Ved de fleste kirker er hvervet som organist, degn og klokker således ikke vederlagt.

Tabel 13.1. Kirkernes placering og befolkningsgrundlag pr. 31. december 2003.

Præstegæld	Præster	Kirker	Bygder	Indbyggere pr. 31.12.03
Norðoya ø.	1	5	9	893
Norðoya v. ¹⁾	2	6	10	5.117
Fuglafjarðar ¹⁾	1	4	5	2.561
Glyvra ¹⁾	1	3	8	2.523
Nes ¹⁾	1	3	9	2.371
Sjógv	1	4	8	1.937
Eiði	1	4	8	1.346
Norðstreymoy ¹⁾²⁾	3	9	16	3.831
Suðurstreymoy østre	4	3	7,5	9.831 ³⁾
Suðurstreymoy vestre	2	4	7,5	8.359 ³⁾
Vágar ¹⁾	1	6	7	2.875
Sandoy	1	6	8	1.496
Suðuroy nordre ¹⁾	2	5	8	2.730
Suðuroy søndre	1	5	8	2.344
I alt	22	67	119	48.214

¹⁾ Heraf 1 bønhus

²⁾ Omfatter endvidere Kollefjord, der er en del af Tórshavn Kommune

³⁾ Skønsmæssigt angivet, da Tórshavn Kommune (excl. Kollefjord) er delt mellem Suðurstreymoy østre og vestre præstegæld.

Kilde: Hagstova Føroya

Kirkefonden, hvis midler tilvejebringes ved en årlig bevilling på lagtingsfinansloven (for 2004 forventes bevillingen at være 2.910.000 kr.), anvendes som tilskud til vedligeholdelse af kirkerne m.v.

13.2. Organisationer og foreninger tilsluttet folkekirken

Herunder indgår K.F.U.M. og K.F.U.K. samt Indre Mission (Heimamissiónin).

13.3. Kristne trossamfund og andre trossamfund uden for folkekirken

Følgende trossamfund er repræsenteret på Færøerne: Brødremenigheden (The Plymouth Brethren), Den Katolske Kirke, Frelsens Hær, Pinsemenigheden (Hvítusunnusamkoman), Syvendedags Adventisterne, Filadelfiamenigheden (en pinsemenighed), Jehovas Vidner og Bahá'i troen.

14. KULTURELLE FORHOLD

Radio

Útvarp Føroya (ÚF) begyndte sine udsendelser i 1957. Direktøren for ÚF, der er tjenestemand under landsstyret, står for den daglige ledelse. I henhold til loven om radio og TV på Færøerne skal landsstyremanden udpege et rådgivende programudvalg med 11 medlemmer. Frem til den 1. marts 1998 havde ÚF eneret til programvirksomhed på Færøerne, men siden denne dato har enkeltpersoner og organisationer kunnet søge et bevillingsudvalg om tilladelse til at drive radiovirksomhed.

Radioens programmer udsendes over en 200 kW mellembølgesender, og på FM-båndet sendes fra 3 hovedstationer og 8 mindre sendere.

Med den nuværende sendeflade er den årlige sendetid ca. 5.700 timer.

ÚF har ca. 40 ansatte, men bruger derudover et lige så stort antal freelance medarbejdere, som producerer enkelte udsendelser. En væsentlig del af musikprogrammerne og de fleste specialprogrammer produceres af eksterne medarbejdere.

ÚF's programpolitik lægger vægt på en Public Serviceforpligtelse. Det tilstræbes, at radioens programflade repræsenterer en uafhængig og troværdig nyhedsformidling, en alsidig oplysningsvirksomhed, og kultur- og underholdningsprogrammer af en rimelig kvalitet. Desuden tilstræbes det, at der er et programtilbud for både store og små grupper, og at der bidrages til, at lytterne får indsigt i og forståelse for færøsk sprog og kultur.

Musik udgør omkring 45 pct. af sendetiden, og det tilstræbes at nå alle musikgenrer såvel som alle stofområder. ÚF producerer samtlige programmer selv, og alle udsendelser er på færøsk. ÚF har samarbejde med Danmarks Radio vedrørende musikarkivet.

ÚF's drift finansieres via licens, spil og annoncer. Licensen udgør for tiden 1.625 kr. om året.

Landsstyremanden for kulturelle anliggender har nu besluttet, at Útvarp Føroya med virkning fra den 1. januar 2005 skal lægges sammen med det færøske fjernsyn (Sjónvarp Føroya). Formålet med sammenlægningen er at rationalisere driften af institutionerne og give dem bedre muligheder for at varetage deres public service opgaver.

Adgangen for enkeltpersoner og organisationer til at drive radiovirksomhed er pt. udnyttet af Rás 2 (Kanal 2), der sender ca. 12 timer om dagen, og Lindin, der sender i gennemsnit ca. 9 timer om dagen.

Fjernsyn

Sjónvarp Føroya (SvF) påbegyndte sine prøveudsendelser i 1984 samtidig med, at de private fjernsynsforeninger ophørte med deres sendevirksomhed.

SvF sender ca. 50 timer om ugen, fordelt over alle ugens dage. Der sendes hver aften, og lørdag samt søn- og helligdage desuden i eftermiddagstimerne.

SvF varetager som offentlig TV-station en public serviceforpligtelse over for det færøske samfund. På nyheds- og aktualitetsområdet bringer SvF nyheder 4 gange om ugen samt, når der er anledning hertil, politiske temaudsendelser, rundbordekskussioner etc. Der sendes regelmæssigt færøske dokumentarprogrammer. Udsendelser for børn sendes flere gange om ugen. Nogle af disse er færøsk producerede, medens andre er udenlandske med færøsk tale.

TV-programmerne modtages af ca. 14.000 husstande via et transmissionsnet, der omfatter omkring 50 sendere og transformere. SvF har en stab på 60 fastansatte medarbejdere, hvortil kommer et antal freelance-medarbejdere og andre specialister. SvF producerer selv 15 pct. af udsendelserne og oversætter omkring 7 pct. af de udenlandske udsendelser til færøsk. En stor del af stoffet kommer fra Danmarks Radio og TV 2.

SvF lægger i sin programpolitik vægt på at bidrage til befolkningens kendskab til og forståelse for det færøske samfund. SvF ser sig endvidere som et vindue mod omverdenen, der kan bidrage til at give befolkningen som helhed en bedre forståelse af denne. SvF er uafhængig af politiske og økonomiske interesser.

SvF's drift finansieres via fjernsynslicens, spil og reklamer. Licensen er den største indtægtskilde. Den udgør for tiden 2.000 kr. om året pr. fjernsynsmottager incl. moms.

Som nævnt i afsnittet ovenfor om færøsk radio, har landsstyremanden for kulturelle anliggender nu besluttet, at fjernsyn og radio med virkning fra den 1. januar 2005 skal lægges sammen til én institution.

Aviser

Følgende aviser udkommer på Færøerne:

Navn	Ugentlige udgaver	Oplagstal 2003	Talerør for
Dimmalætting	5	9.000	Sambandspartiet
Sosialurin	5	8.100	Socialdemokratiet
Oyggjatiðindi	2	3.500	Ingen partitilknytning
Norðlýsið	1	1.950	Ingen partitilknytning
Fregnir	1	2.500	Ingen partitilknytning

Kilde: Hagstova Føroya

Udgivelsen af Dagblaðið, som udkom på Færøerne i en årrække, ophørte med udgangen af juni 2003. Endvidere er udgivelsen af Fregnir ophørt i sommeren 2004.

Bogudgivelser

I 2003 udkom i alt 169 (137) bøger på færøsk, 77 (79) originale og 92 (58) oversættelser. Af det samlede antal bøger var der 16 (5) genoptryk. (Tallene i parentes er de tilsvarende tal for 2002). Det samlede antal trykte bøger på færøsk, siden den første bog udkom i 1822, udgør hermed 4.475 bøger. De 169 bøger er på i alt 24.496 (16.428) sider. Af de udgivne bøger i 2003 er 78 bøger (svarende til 46,2 pct. (45,3 pct.)) blevet trykt i udlandet.

Dertil udkom i 2003 32 (30) bøger, som enten er skrevet af færinger eller som vedrører Færøerne. I 2003 blev 4 (1) færøske bøger udgivet på andre sprog.

Årets bogproduktion kan opdeles i følgende kategorier: 4 (5) romaner, 1 (1) novellesamling, 4 (6) digtsamlinger, 56 (53) børnebøger, 44 (25) skolebøger og 60 (47) faglitterære udgivelser.

Foruden de 169 bøger, der udkom i 2003, udkom også 55 (65) julebøger, almanakker og andre årbøger samt 68 (63) blade og tidsskrifter.

M. A. Jacobsens kulturpris for 2003 blev tildelt Marianne Clausen for faglitteratur og Vilhelm Magnussen for hans arbejde for kulturens fremme. Tórshavn byråds børnebogspris tildeltes Alexandur Kristiansen.

Biblioteksvæsen

Ved hjemmestyreordningen blev biblioteksvæsenet overtaget som færøsk særanliggende og Føroya Landsbókasavn, oprettet i 1828 som selvejende institution, blev samtidig lagt under landsstyret og fik pålagt opgaver som landsbibliotek, overcentral og bibliotekstilsyn. Biblioteket skal samle al færøsk litteratur og så vidt muligt al litteratur, der vedrører Færøerne.

Endvidere skal Landsbókasavnið som central- og forskningsbibliotek "virke for udbredelse af kundskaber og oplysning i landet". Landsbókasavnið fører tilsyn med folkebibliotekerne, fordeler Lagtingets bevillinger og sørger bl.a. for boganskaffelser og katalogisering til de biblioteker, der ikke selv har uddannet personale hertil.

Landsbókasavnið modtager og fordeler pligtafleveringen (fire eksemplarer) fra landets trykkerier og har desuden ret til yderligere frieksemplarer til sine udenlandske bytteforbindelser.

Bogbeholdningen er på ca. 150.000 bind, heraf ca. 20.000 i forskningsafdelingen. Biblioteket har desuden tidsskrifter og mikrofilm (hovedsagelig færøske aviser).

I 2003 udlånte Landsbókasavnið ca. 19.100 bøger, hvortil kommer benyttelsen af den færøske afdeling, som indeholder bøger, håndskrifter, pjecer, grammofonplader og kassettebånd m.v.

Landsarkivet

Færøernes landsarkiv (Føroya Landsskjalasavn) blev grundlagt i 1932 og overtaget af hjemmestyret i 1952. Landsarkivets virksomhed er fastsat ved lagtingslov af 28. april 1992 og ved en aftale fra 1990 mellem Færøernes landsstyre og Statsministeriet om statens arkivalier på Færøerne.

Landsarkivets opgave er at indsamle, ordne, bevare, beskrive og varetage det materiale, som offentlige institutioner er lovgivningsmæssigt forpligtet til at aflevere til arkivet. Landsarkivet er konsulent og fører tilsyn med offentlige myndigheders journal- og arkiv-anliggender. Landsarkivet skal tillige indsamle private arkivalier af forskningsmæssig og kulturel betydning.

Det er samtidig Landsarkivets opgave at stille oplysninger til rådighed for offentlige institutioner, for private og for forskningen.

I Landsarkivets samlinger findes et stort og enestående materiale af såvel privat som offentlig oprindelse. F. eks. opbevares Færøernes ældste lovbog, Kongsbókin (Kongens Bog), som er et skindhåndskrift, der indeholder den ældste færøske lovgivning, Seyða-

Seyðabrævið (Fårebrevet) fra 1298, den ældste færøske kirkebog fra 1687 og tingbøger fra 1615; fra omkring 1700 findes materiale om de fleste færøske samfundsforhold.

Arkivalier kan benyttes på Landsarkivets læsesal efter bestemte regler. På læsesalen findes tillige kopier og mikrofilm af folketællinger, kirkebøger, skifteprotokoller etc.

Landsarkivet samarbejder med udenlandske arkiver, især med Statens Arkiver, som opbevarer betydelige arkivalier for Færøerne. Arkivet indgår endvidere i forskningsmæssigt samarbejde med forskningsinstitutioner på Færøerne og i andre lande.

Museum

Føroya Fornminnissavn blev grundlagt i 1898 som en selvejende institution med det formål at indsamle og udstille kulturhistoriske genstande. Ved lagtingslov etableredes Føroya Fornminnissavn i 1952 som nationalmuseum, der sorterer direkte under landsstyret, og dets formål blev udvidet med en række administrative og videnskabelige opgaver.

Føroya Fornminnissavns opgaver omfatter forvaltning af fortidsminde- og bygningsfredningsloven, arkæologiske og etnologiske undersøgelser, indsamling og forskning samt bevaring og udstilling af oldsager og indsamlede etnologiske genstande. Desuden fører museet tilsyn med lokalmuseer, som får offentlig støtte efter lokalmuseumsloven.

Museet ledes af landsantikvaren, som desuden varetager fortidsmindeforvaltning, bygningsbevaring, lokalmuseumstilsyn og repræsenterer museet i fortidsmindenævn og overfredningsnævn. På museet er bl.a. ansat et antal videnskabelige medarbejdere og en konservator.

Nordens Hus

De nordiske lande har i fællesskab opbygget og indrettet to kulturhuse: på Island og på Færøerne. Der er yderligere indrettet kulturelle institutioner på Ålandsøerne og i Grønland.

Formålet med Nordens Hus i Tórshavn er:

- at fremme vejen til Færøerne for de øvrige nordiske landes kultur
- at fremme vejen for den færøske kultur til de øvrige nordiske lande
- at styrke og være til støtte for det lokale kulturliv på Færøerne.

Husets virksomhed bygger på et samarbejde mellem såvel nordiske sammenslutninger, foreninger og organisationer af forskellig art som med færøske institutioner, grupper og enkeltpersoner. Det er en vigtig målsætning for husets ledelse også at nå ud til de øvrige

færøske bygder og øer. Arrangementerne og aktiviteterne i huset er meget forskellige: teater, koncerter, færøsk dans, udstillinger, filmforevisninger, møder og konferencer m.m. Blandt de største arrangementer er "Den færøske Artfestival", som fandt sted første gang i 2001, og som efter planen skal finde sted hvert år i august. Nordens Hus står for mere end 300 arrangementer hvert år og har mere end 45.000 besøgende om året.

Nordens Hus, der åbnede i 1983, er et fleksibelt kulturhus på 2.600 m². Huset er indrettet med cafeteria, dansestue, udstillingslokale og en stor sal på 650 m², som normalt kan rumme 400 personer.

Huset ledes af en bestyrelse på 9 medlemmer, af hvilke 3 vælges af Færøernes Landsstyre, 5 af Nordisk Ministerråd efter forslag fra de respektive landes regeringer, og 1 vælges blandt husets medarbejdere. Husets daglige virksomhed ledes af en direktør, der normalt udpeges for 4 år ad gangen af den siddende bestyrelse. Siden 1999 har direktøren været Helga Hjörvar fra Island, som har fået sin kontrakt forlænget indtil 1. februar 2005.

Teatervirksomhed

Den eneste egentlige teaterbygning på Færøerne er Sjónleikarhúsið i Tórshavn, der ejes og drives af Havnar Sjónleikarfelag. I Tórshavn findes ligeledes et lille teater, som har til huse i et nedlagt mejeri og drives af Færøernes eneste professionelle teatergruppe, Gríma.

Scener med et forholdsvis udbygget teknisk udstyr findes endvidere i Klaksvík og i bygdehusene i Húsavík, Sandur, Kollafjørður og Gøta, Strendur, Oyrabakki og i Fuglafirði.

I 1989 oprettedes som en selvejende institution Leikpallur Føroya (Den færøske Teater-scene), støttet af landsstyret og kommunerne. Leikpallur Føroya har som formål at videreudvikle - og skabe interesse for professionel- og amatørteaterkunst, at støtte eksperimenterende teaterarbejde til udvikling af en særlig færøsk teaterkunst og at administrere al offentlig støtte til teater på Færøerne. Leikpallur Føroya ledes af en bestyrelse, hvis medlemmer er udpeget af Meginfelag áhugaleikara Føroya (MáF) (Landsorganisationen for færøsk Amatørteater) og af Leikarafelag Føroya (Foreningen for hel- og halvprofessionelle teaterarbejdere). Formand er Laura Joensen. Leikpallur Føroya har arbejdet frem imod at etablere en færøsk nationalscene, og med henblik på dennes etablering har Leikpallur Føroya ansat instruktøren Eyðun Johannesen og teateradministrator Jenny C. Petersen.

I foråret 2003 vedtog Lagtinget lov om Tjoðpallur Føroya (Færøernes Nationalscene) og støtte til teaterkunst. Loven giver landsstyremanden hjemmel til at etablere en færøsk nationalscene som en selvejende institution. Endvidere indeholder loven hjemmel til at yde støtte til såvel amatørteater som professionelt teater. Efter loven nedsættes et teaterråd. Det er rådet, som ansætter og afskediger chefen for nationalscenen. Rådet godkender nationalscenes budgetter og aktiviteter og har herudover andre overordnede opgaver inden for teaterkunst mv. Landsstyremanden for kulturelle anliggender har i august 2004 nedsat det

første teaterråd med henblik på, at nationalscenen kan påbegynde sin virksomhed pr. 1. januar 2005. Formand for teaterrådet er Annika Sølvará.

Meginfelag áhugaleikara Føroya består af 16 amatørforeninger og -grupper. En af landsorganisationens opgaver er at yde konsulenttjeneste til og afholde kurser for landets mange teaterforeninger o.a. MáF er optaget i nordisk samarbejde gennem sit medlemsskab af nordisk Amatørteaterråd (NAR). I 1999 blev MáF desuden medlem af verdensorganisationen IATA/AITA. Leikarafelag Føroya er medlem af Nordisk Teaterunion. Leikarafelagið er endvidere medlem af Listafólkasamband Føroya (LISA) (den færøske kunstnersammenslutning).

Musikliv

Der er et symfoniorkester på Færøerne, nemlig Føroya Symfoniorkestur, støttet af landsstyret, med ca. 45 aktive medlemmer. Orkesteret afholder 4 faste årlige arrangementer, herunder forårskoncerten og nytårskoncerten. Endvidere findes der en strygekvartet og et professionelt klassisk kammerorkester, "Aldubáran".

Der er 10 - 12 hornorkestre (brassbands) og harmoniorkestre på Færøerne, som har mere end 250 aktive amatørmusikere, og der afholdes i alt godt 100 koncerter/offentlige fremførelser om året. Det ældste af disse orkestre er Havnar Hornorkester (1903), mens de yngste, der ofte har tilknytning til musikskolerne, er dannet i de seneste år. Disse orkestre er medlemmer af Centralforeningen af færøske Hornorkestre.

Der er 25-30 kor, herunder større kirkekor. Der skønnes at være ca. 400-500 aktive amatørkorsangere, og korene afholder hvert år et stort antal koncerter/offentlige fremførelser. Korsangerne er medlemmer af Kórsamband Føroya, og foreningen er medlem af LISA. Formand er den færøske korsangs primus motor gennem mange år Ólavur Hátún.

Havnar Jazzfelag har til formål at fremme interessen for musik, særligt jazz-, blues- og rockmusik. Foreningen planlægger og igangsætter hvert år en række arrangementer med udenlandske gæstemusikere og færøske grupper. Foreningen arrangerede endvidere for første gang i 2004 Havnar Jazz Festival.

Den færøske komponistforening "Felagið Føroysk Tónaskøld" (FØT) arrangerer festivalen "Summartónar" for klassisk musik, bestående af arrangementer med færøske og udenlandske ensembler og solister. Man bestræber sig på at uropføre nyskrevne værker af færøske komponister. Endvidere afholdes en folkemusikfestival, ligeledes med færøsk og udenlandsk deltagelse. Begge festivaler afholder koncerter over hele landet med støtte fra Nordens Hus og andre kulturelle fonde. Komponisten og musikeren Kristian Blak er én af hovedkræfterne bag "Summartónar".

Føroya Konsertfelag, der har til formål at arrangere regelmæssige koncerter med færøske og udenlandske kunstnere, står hvert år for en række musikarrangementer i Tórshavn og i en række store og små bygder. I koncerterne har dels medvirket færøske musikere og sangere og dels udenlandske besøgende fra de øvrige nordiske lande.

Billedkunst

Færøske billedkunstnere dannede i 1980 foreningen "Føroysk Myndalistafólk" (Færøske Billedkunstnere), der med få undtagelser omfatter de kunstnere, som fast arbejder med billedkunst, og hovedparten af de kunstnere, som regelmæssig deltager i udstillinger. Medlemstallet er for tiden 48. Hvert forår arrangerer foreningen en stor censureret udstilling i Listaskálin (Kunstmuseet). "Føroysk Myndalistafólk" er repræsenteret i LISA (den færøske kunstnersammenslutning). Foreningen er ligeledes medlem af Billedkunstnere i Norden (BIN) og i Nordisk Kunstnerforbund (NKF). Formand er billedkunstneren Kári Svensson.

Listafelag Føroya (Den færøske Kunstforening) har til formål at støtte færøsk kunst og at arrangere udstillinger.

Lagtinget oprettede i 1948 en offentlig kunstsamling, Føroya Listasavn, som har til formål at indkøbe og dokumentere færøsk billedkunst. Dele af denne offentlige kunstsamling er placeret i Listaskálin, der er en udstillingsbygning, som Listafelag Føroya opførte i 1970, og som er organiseret som en selvejende institution, finansieret over Lagtingets finanslov.

I 1989 blev de to institutioner Føroya Listasavn og Listaskálin lagt sammen til et egentligt kunstmuseum, der bærer navnet Listasavn Føroya. Kunstmuseet er organiseret som en selvejende institution med en bestyrelse på 4 medlemmer. Medlemmerne vælges af landsstyret (formanden), Tórshavn kommune, Listafelag Føroya og Føroysk Myndalistafólk (Færøske Billedkunstnere).

Såvel i Tórshavn som ude omkring på øerne findes flere andre udstillingssteder og private gallerier.

Idræt

Ítróttarsamband Føroya (ÍSF)

ÍSF, der blev stiftet i 1939, er landsforening for alle idrætsforeninger på Færøerne. ÍSF er højeste myndighed vedrørende idrætsvirksomhed, og foreningens formål er at fremme, samordne og tilrettelægge al idrætsvirksomhed på Færøerne, at arrangere turneringer og at godkende sådanne både på Færøerne og i udlandet, at fremme samarbejdet om idræts-

spørgsmål med landsmyndigheder og andre myndigheder, samt endelig at repræsentere Færøerne i forhold til andre lande.

Mere end 100 idrætsforeninger med omkring 15.000 enkeltmedlemmer er medlemmer af ÍSF. ÍSF bliver finansieret gennem kontingenter fra medlemsorganisationerne, en fast bevilling på den færøske lagtingslov samt indtægter fra anden side.

ÍSF er organiseret med særforbund på samme måde som tilsvarende organisationer i nabolandene.

Det første særforbund, Fótóltssamband Føroya, FSF (Det færøske fodboldforbund), blev stiftet i 1979, og der er nu særforbund for følgende idrætsgrene: Fodbold, håndbold, roning, bordtennis, badminton, volleyball, gymnastik, svømning, judo, ridning, atletik, skydning og cykling, hvortil kommer særforbundet for handicappede.

Dansk-Færøsk Kulturfond

Dansk-Færøsk Kulturfond blev oprettet i 1951 efter aftale mellem den danske regering og Færøernes landsstyre. Grundlaget for fondets formue er tilbagebetalingerne af lån, som statskassen ydede færing, der af uddannelsesmæssige eller andre grunde opholdt sig i Danmark under 2. verdenskrig, hvor forbindelsen mellem Færøerne og Danmark var afbrudt. Fondet har siden fået tilført yderligere midler, og formuen udgør nu godt 5 mio. kr.

Fondet arbejder på grundlag af en fundats fra 1955. Ifølge fundatsen er fondets formål "at fremme den åndelige forbindelse mellem Færøerne og den øvrige del af det danske rige", dvs. kulturformidling i bred forstand mellem Færøerne og Danmark. Også kulturformidling mellem Færøerne og Grønland falder ind under fondets formål.

Fondet administreres af en bestyrelse på 5 medlemmer, nemlig en repræsentant for Statsministeriet, en repræsentant for Kulturministeriet, Rigsombudsmanden på Færøerne og 2 af landsstyret valgte repræsentanter. For tiden er følgende medlemmer af fondets bestyrelse:

- Departementschef Nils Bernstein (formand), Statsministeriet.
- Direktionskonsulent Anette Faaborg, Det Kgl. Bibliotek.
- Rigsombudsmand Birgit Kleis.
- Museumsinspektør Jógván Ravnsfjall, Nordøernes Museum.
- Cand.phil. Malan Johannesen, Sjóhvarp Føroya

Afdelingsleder Lenna Hansen, Statsministeriet, fungerer som sekretær for bestyrelsen.

Bestyrelsen foretager uddelinger én gang om året. Ansøgningerne sendes enten til Rigsombudsmanden eller til fondets sekretariat, att.: afdelingsleder Lenna Hansen, Statsmini-

steriet, Prins Jørgens Gård 11, DK-1218 København K. Der anvendes ikke særlige ansøgningsskemaer, men ansøgningen må indeholde en udførlig redegørelse for formålet, budget for den ansøgte aktivitet samt evt. regnskabsoplysninger for tilsvarende tidligere aktiviteter. Endvidere bør det oplyses, om der er søgt støtte til formålet fra anden side.

Der kan gives støtte til formål inden for teater, film, musik og kunst, bogudgivelser, visse studierejser m.m. Der gives normalt ikke tilskud til nordiske konferencer, skolerejser og lign. eller til egentlige uddannelsesformål.

Tilskuddene er af varierende størrelse. Bevillingstilsagnene opretholdes i 2 år, hvorefter der må indsendes ny ansøgning, såfremt det pågældende projekt fortsat ønskes støttet.

Dansk-Færøsk Kulturfond bestyrer endvidere "Dansk-Færøsk Samfunds studierejselegat", som opslås i Danmark og på Færøerne til uddeling en gang om året. Legatet består af to portioner på 10.000,- kr., den ene portion til en studierejse til Færøerne, den anden til en studierejse til Danmark, for personer mellem 18 og 30 år. Studierejsen skal have et formål, der falder inden for Dansk-Færøsk Kulturfonds formål.

Yderligere oplysninger om Dansk-Færøsk Kulturfond, herunder ansøgningsfrister mv., fås ved henvendelse til sekretæren, afdelingsleder Lenna Hansen, tlf. +45 33 92 22 31 eller tlf. +45 33 92 33 00 (Statsministeriet).

**Bilag 0. Oversigt over aktuelle rapporter m.v. om færøske forhold.
(Der henvises tillige til tidligere udgaver af beretningen)**

Politiske og administrative forhold:

- Betænkning om de færøske styrelsesforhold
(Udvalg nedsat af Færøernes landsstyre til at undersøge styrelsesforholdene på Færøerne)
Tórshavn, december 1993
- Redegørelse om de færøske kommuner, Ny kommunal ordning, Konklusioner og anbefalinger
(Udvalg nedsat af Færøernes Landsstyre til at udarbejde grundlaget for en færøsk kommunalreform)
Tórshavn, september 1998
- Afsluttende rapport om konsulentprojektet vedr. udviklingen af den færøske statistik
(Hagstova Føroya og Danmarks Statistik)
Tórshavn, oktober 1999
- Hvidbog. Om vigtige forudsætninger for etablering af en suveræn færøsk stat
(Færøernes Landsstyres oversatte udgave)
Tórshavn, oktober 1999.
- En selvåren færøsk økonomi. Bilag 1 til Hvidbogen. Foreligger på færøsk med en uofficiel oversættelse til dansk, udarbejdet af Rigsombudsmanden på Færøerne
(Økonomigruppen nedsat af Færøernes landsstyre med henblik på at beskrive de økonomiske forudsætninger for og konsekvenser af færøsk suverænitet)
Tórshavn, d. 9. august 1999
- Langtidsvirkningen af bortfald af statens udgifter. Supplement til Hvidbogens bilag 1 om økonomi
(Økonomigruppen nedsat af Færøernes landsstyre med henblik på at beskrive de økonomiske forudsætninger for og konsekvenser af færøsk suverænitet)
Tórshavn, d. 12. november 1999
- En selvstændig færøsk administration. Bilag 2 til Hvidbogen. Foreligger på færøsk med en uofficiel oversættelse til dansk, udarbejdet af Rigsombudsmanden på Færøerne
(Landsstyrets centralforvaltning)
Tórshavn, august 1999

- Redegørelse om 80'erne
(Lagtingets § 19-udvalg)
Tórshavn, november 2000
- Redegørelse om udlandspolitiske anliggender 2000/2001
(Lagmandskontorets udlandsafdeling)
Tórshavn, d. 15. marts 2001
- Betænkning vedrørende egnsudvikling
(Landsstyrets Kulturforvaltning)
Tórshavn, marts 2001
- Betænkning vedrørende yderområderne
(Lagmandskontoret, Udvalget vedrørende yderområderne)
Tórshavn, april 2001
- Fastlæggelse og prioritering af opgave- og ansvarsfordeling mellem land og kommuner
(Arbejdsgruppe under Lagmandskontoret)
Tórshavn, december 2001
- Redegørelse om olieanliggender
(Det færøske olieministerium)
Tórshavn, februar 2002

Erhvervs- og arbejdsmarkedsforhold:

- Betænkning fra revisionsudvalget for skibsbyggeri
(Det af landsstyret d. 16. juli 1996 nedsatte udvalg til at gennemgå og afgive indstilling om lovgivning vedrørende støtte og øvrig finansiering i forbindelse med skibsbyggeri)
Tórshavn, 28. maj 1997
- Aktiemarked og egenkapitalforhold
(Egenkapitaludvalget, juni 1997)
- Forberedelser til olieeftersøgning
(Redegørelse fra landsstyrets olieplanlægningskommission)
Tórshavn, d. 10. juli 1997
- Færøernes grindefangst med en tilføjelse om døglingefangsten
(Fil. dr. Dorete Bloch, Færøernes Naturhistoriske Museum)
3. reviderede udgave, Tórshavn, 17. juli 1997

- Fiskebestande og miljø 1997
(Det færøske Fiskerilaboratorium)
Tórshavn, 1. august 1997
- Foreløbig redegørelse vedrørende revision af fiskernes indtægtssikring
(Udvalget til revision af fiskernes indtægtssikring)
Tórshavn, 6. oktober 1997
- Beretning afgivet af undersøgelseskommissionen vedrørende den færøske banksag
(Undersøgelseskommissionen vedrørende den færøske banksag)
København, 5. januar 1998
- Redegørelse om Erhvervspolitik, hæfte 1 - 5
(Landsstyrets Erhvervsdepartement)
Tórshavn, juli 1998 - marts 1999
- Redegørelse om privatisering
(Lagmandskontoret)
Tórshavn, 2001
- Study of the Impact of the Development of Hydrocarbon Resources on the Faroe Islands
(Menas Associates Limited i samarbejde med Froðskaparsetur Føroya)
December 2001

Økonomi:

- Rapport om krisen i den færøske økonomi - herunder bankerne. Baggrund, foranstaltninger og konsekvenser - aktuelt og fremover.
(Det af landsstyret og regeringen nedsatte uafhængige udvalg af økonomiske sagkyndige (Gørtz-udvalget))
København, august 1994
- Muligheder for samarbejde med Den Europæiske Union
(Det af Færøernes landsstyre nedsatte færøske udvalg)
Tórshavn, august 1995
- Redegørelse om pengestrømmen mellem Færøerne og Danmark
(Færøernes Økonomiske Råd og Færøernes Landsbank)
Tórshavn, december 1996
- Redegørelse om forhandlinger med Den Europæiske Union
(Det af Færøernes landsstyre nedsatte færøske udvalg)
Tórshavn, juni 1998

- Caragata-betænkningen - økonomisk tilpasning og fremskridt
(oversat til færøsk fra engelsk: Economic Analysis for Micro-States)
(McCallum Petterson Financial Diagnostics)
Tórshavn, november 1999
- Beretning om den økonomiske udvikling på Færøerne i 1998/99
(Det rådgivende udvalg vedrørende Færøerne)
København, december 1999
- Forårsrapport 2001
(Búskaparráðið)
Tórshavn, juni 2001
- Pension efter en ny model
(Búskaparráðið)
Tórshavn, november 2000
- Økonomisk redegørelse
(Búskaparráðið)
Tórshavn, december 2000

Samfærdsel og kommunikation m.v.:

- Rapport om udbygning af landingshjælpemidler og banesystem på Vágar lufthavn
(Det af Trafikministeriet og Færøernes Landsstyre i september 1996 nedsatte udvalg
vedrørende Vágar Lufthavn)
København, 31. januar 1997
- Redegørelse om fremtidens trafiknet på Færøerne
(Landsstyremanden for erhvervsanliggender)
Tórshavn, d. 9. februar 1999

Social- og sundhedsvæsen:

- Redegørelse om socialpolitik på Færøerne
(Landsstyrets Social- og sundhedsdepartement)
Tórshavn, 16. april 1999
- Redegørelse om alternativt boligbyggeri
(Landsstyrets Social- og Sundhedsministerium og Finansministeriet)
Tórshavn, april 2003

Kultur- og undervisning:

- Forskning på Færøerne
(Redegørelse fra udredningsgruppen vedrørende færøsk forskning)
Forskningsrådene 1996
- Betænkning om et nyt uddannelsesstøttesystem
(Arbejdsgruppen vedrørende revision af uddannelsesstøttesystemet)
Tórshavn, 5. december 1997
- Kultur og udvikling
(kulturpolitisk betænkning fra det færøske kulturministerium)
Tórshavn, 2002

Bilag 3.1. Befolkningsudviklingen i 2003 i de enkelte kommuner.

Kommune	Folke- tal 1/1	Indvand- rede	Udvand- rede	Tilflyt. komm.	Fraflyt. komm.	Fødte	Døde	Folketal 31/12
Fugloyar	45	0	1	3	0	1	2	46
Svínoyar	73	0	0	1	11	0	5	58
Viðareidís	347	5	10	10	12	5	3	342
Hvannasunds	453	7	4	10	19	4	4	447
Klaksvíkar	4.794	126	106	77	80	73	37	4.846
Kunoyar	134	1	2	7	5	1	1	135
Mikladals	79	0	1	0	2	0	2	74
Húsa	68	0	0	2	9	2	1	62
Oyndarfjarðar	181	7	2	1	7	4	1	183
Elduvíkar	91	4	5	3	3	0	2	88
Fuglafjarðar	1.591	43	31	34	50	17	14	1.590
Leirvíkar	867	28	11	28	28	8	8	883
Gøta	1.033	26	32	37	32	19	9	1.042
Nes	1.195	50	23	25	25	14	13	1.224
Runavíkar	2.557	90	53	61	51	42	20	2.628
Sjóvar	1.042	18	18	16	23	13	5	1.043
Skála	693	18	20	36	18	8	6	711
Eiðis	725	19	12	12	28	8	7	717
Sunda	479	14	13	17	10	10	8	489
Funnings	79	4	0	0	0	0	0	83
Gjáar	53	5	0	0	0	0	1	57
Haldarsvíkar	271	2	1	6	12	0	3	263
Saksunar	34	0	0	0	2	0	0	32
Hvalvíkar	370	21	12	25	24	10	5	391
Hósvíkar	281	7	10	18	7	1	5	285
Kvívíkar	580	5	10	39	24	10	6	594
Vestmanna	1.238	28	27	32	31	12	11	1.241
Kirkjubøar	226	7	7	9	8	2	2	227
Hests	45	0	0	1	3	0	1	42
Nólsoyar	268	5	7	7	12	3	2	262
Sandavágs	723	20	18	28	21	12	13	730
Miðvágs	1.021	49	32	43	34	26	13	1.060
Sørvágs	959	18	24	52	32	11	7	977
Bíggjar	79	4	0	5	1	2	0	89
Mykines	21	1	2	5	6	0	0	19
Sands	573	22	16	21	13	9	6	590
Skopunar	499	15	10	9	11	3	8	496
Skálavíkar	181	11	4	19	4	1	2	202
Húsavíkar	140	3	4	7	2	1	5	140
Skúvoyar	62	1	0	5	0	2	2	68

Hvalbiar	767	15	11	12	9	6	10	770
Tvøroyrar	1.867	54	47	18	43	21	21	1.849
Fámjins	111	0	0	1	0	1	2	111
Hovs	133	0	2	1	2	2	0	132
Porkeris	373	5	6	14	17	3	5	367
Vágs	1.452	40	39	30	56	19	7	1.433
Sumbiar	431	16	10	12	32	3	6	412
Tórshavnar	18.420	736	678	351	331	315	116	18.684
I alt	47.704	1.550	1.321	1.150	1.150	704	407	48.214

Kilde: Hagstova Føroya.

Bilag 4.1 Aftale mellem Den Danske Regering og Færøernes landsstyre af 10. juni 1998**AFTALE MELLEM DEN DANSKE REGERING OG FÆRØERNES
LANDSSTYRE**

Den Danske Regering og Færøernes Landsstyre, som er besluttet på at fremme et nyt grundlag for det bilaterale samvirke og på baggrund heraf er indstillet på at indlede forhandlinger, på Landsstyrets foranledning, om de fremtidige bilaterale relationer, som har det forset at Færøernes Landsstyres gæld til Den Danske Stat omlægges og saneres under hensyntagen til, at gældsafviklingen står i rimeligt forhold til den færøske økonomis bæredygtighed, som bekræfter at der i gennem denne aftale er opnået forlig mellem Den Danske Regering og Færøernes Landsstyre i den færøske banksag, er enige om følgende:

Artikel 1*Den færøske banksag*

Den Danske Regering og Færøernes Landsstyre har taget konklusionerne vedrørende aktiebyttet mellem Den Danske Bank og Finansieringsfonden af 1992 i beretningen afgivet af undersøgelseskommisionen vedrørende den færøske banksag til efterretning. Landsstyret har ved tidligere forhandlinger med Regeringen gjort gældende, at Færøerne ved rekapitaliseringen af bankerne er kommet til at bære en uforholdsmæssig stor del af disse omkostninger.

I betragtning af, at det af beretningen fremgår, at Regeringens og Landsstyrets samtykke til aktiebyttet mellem Den Danske Bank og Finansieringsfonden af 1992 har været baseret på urigtige forudsætninger, er der enighed om, at med denne aftale kompenseres Færøerne herfor.

I anledning heraf frafalder Landsstyret at gøre eventuelle retskrav mod Den Danske Stat hidrørende fra den færøske banksag gældende over for Staten og hæver den af Landsstyret mod Den Danske Stat anlagte retssag. Den Danske Stat betaler Landsstyrets samlede omkostninger i forbindelse med denne retssag, herunder den indbetalte retsafgift.

Såfremt der ikke mellem parterne kan opnås enighed om størrelsen af omkostningerne, overlades det til Østre Landsret (med sædvanlig adgang til at søge landsrettens afgørelse indbragt for Højesteret) at træffe bestemmelse om sagsomkostninger efter sædvanlige principper.

Landsstyret viderefører den af Landsstyret anlagte retssag mod Den Danske Bank og tiltræder herved, at den i artikel 2 aftalte gældsnedskrivning reduceres med det nettobeløb, som Landsstyret eventuelt som et resultat af retssagen måtte blive tilkendt af Den Danske Bank. Dette beløb indbetales som et ekstraordinært afdrag til staten. Staten afholder alle

udgifter ved videreførelsen af denne sag, herunder de sagsomkostninger, som Landsstyret eventuelt måtte blive pålagt at betale i tilfælde af frifindelse af Den Danske Bank.

I betragtning af at Den Danske Stat, som følge af denne aftale har den økonomiske interesse i videreførelsen af retssagen mod Den Danske Bank, bemyndiger Landsstyret Regeringen til at forhandle med Den Danske Bank om en eventuel forligsmæssig afslutning af sagen og at indgå aftale på Landsstyrets vegne herom.

Landsstyret er indforstået med, at Den Danske Stat kan indgå en separat aftale med Finansieringsfonden af 1992 om fondens videreførelse af sit sagsanlæg mod Den Danske Bank, herunder om transport til Staten af det beløb, som banken måtte blive pålagt at betale til fonden.

Artikel 2

Færøernes Landsstyres gæld til Den Danske Stat

Den Danske Regering og Færøernes Landsstyre er enige om, at Landsstyrets gæld til Den Danske Stat og gældsafviklingen må stå i et rimeligt forhold til den færøske økonomis bæredygtighed. Når henses hertil, samt den compensation som tilkommer Landsstyret i banksagen, nedskrives Landsstyrets gæld til Staten med 900 mio. kr.

Af restgælden henstår 500 mio. kr. som et rente- og afdragsfrit lån. Afviklingen heraf aftales i takt med eventuelle indtægter fra fremtidig råstofudvinding. Dog afskrives gælden efter 20 år, såfremt der ikke på det tidspunkt er startet udvinding af råstoffer.

Den resterende gæld afvikles som et 20-årigt annuitetslån på 4023 mio. kr. til en fast årlig rente på 5 pct. Annuiteten fastsættes til 323 mio. kr. årligt. Landsstyret har ret til førtidig indfrielse af restgælden helt eller delvis.

Artikel 3

Bloktilskuddet

Den Danske Regering og Færøernes Landsstyre er enige om, at Den Danske Stat yder et årligt bloktilskud til Færøernes finanslov på 932 mio. kr. for årene 1999, 2000 og 2001 uændret på 1999-niveauet reelt. Det bemærkes, at spørgsmålet om bloktilskuddet tages op til revision i forbindelse med kommende forhandlinger om en nyordning af forholdet mellem Danmark og Færøerne.

Artikel 4

Finansieringsfonden af 1992

Den Danske Regering og Færøernes Landsstyre er enige om, at Den Danske Stat afvikler sit engagement i Finansieringsfonden af 1992 inden udgangen af 1998. Finansieringsfondens vedtægter ændres i overensstemmelse hermed. Finansieringsfonden undergives det almindelige fondstilsyn.

Artikel 5

Færøernes Erhvervsudviklingsinstitut

Den Danske Regering og Færøernes Landsstyre er enige om, at Den Danske Stat afvikler sit engagement i Færøernes Erhvervsudviklingsinstitut inden udgangen af 1998. Statens

lån til Erhvervsudviklingsinstituttet, som er et 10 årigt rente- og afdragsfrit lån og som pr. 1. juni 1998 udgør 99 mio. kr., konverteres forud herfor til indskudskapital. Erhvervsudviklingsinstituttets vedtægter ændres i overensstemmelse hermed. Erhvervsudviklingsinstituttet undergives det almindelige fondstilsyn.

Artikel 6

Færøernes Realkreditinstitut

Den Danske Regering og Færøernes Landsstyre er enige om, at Færøernes Realkreditinstitut overtages af Landsstyret som færøsk særanliggende. Regeringen er indforstået med, at de statslige garantier, som allerede eksisterer i Realkreditinstituttet, bibeholdes til deres automatiske udløb. Landsstyret vil fremsætte forslag til lagtingslov i overensstemmelse hermed. Folketingets repræsentation i Realkreditinstituttets repræsentantskab bortfalder, når de eksisterende statsgaranterede obligationslån udløber.

Artikel 7

Kreditinstitutter m.v.

Den Danske Regering og Færøernes Landsstyre er enige om, at spørgsmålet om tilsynet med færøske kreditinstitutter vil indgå i de kommende forhandlinger om en nyordning af forholdet mellem Danmark og Færøerne. Den Kongelige Bankkommissær (økonomiministeren) vil underrette om og drøfte udviklingen i den finansielle sektor og de finansielle markeder med den repræsentant for Landsstyret, der omtales i lov om pengesedler m.v. på Færøerne. Den Kongelige Bankkommissær og Danmarks Nationalbank vil endvidere løbende underrette Landsstyret om den penge- og valutamæssige udvikling.

Artikel 8

Ansaret for den økonomiske politik

Den Danske Regering og Færøernes Landsstyre er enige om, at ansvaret for den økonomiske politik på Færøerne, herunder for fremtidig låneoptagelse og garantistillelser, indenfor de rammer som følger af hjemmestyreløven, ligger hos Landsstyret. Herved er samtlige begrænsninger i Landsstyrets låneoptagelser og garantistillelser bortfaldet.

Artikel 9

Fremtidige bilaterale relationer mellem Danmark og Færøerne

Den Danske Regering har noteret sig, at Færøernes Landsstyre i sin koalitionsaftale har som målsætning at oprette Færøerne som suveræn stat. Regeringen er indstillet på, at der på denne baggrund, og på Landsstyrets foranledning, indledes forhandlinger om Landsstyrets ønsker om et nyt grundlag for de fremtidige bilaterale relationer mellem Danmark og Færøerne. Der er tillige enighed om, at der sideløbende indledes forhandlinger om en overgangsordning, herunder en økonomisk overgangsordning, der tilstræber opbyggelsen af en selvstående færøsk økonomi.

Artikel 10

Ikrafttrædelsesbestemmelser

Denne aftale, som tillige indeholder bilag A, træder i kraft den 10. juni 1998 forudsat, at den får politisk tilslutning i henholdsvis Danmark og på Færøerne. Med undtagelse af aftale af 22. december 1992 mellem den danske regering og Færøernes landsstyre om råstoffer i undergrunden, ophæves og bortfalder samtidig:

i. Aftale mellem den danske regering og det færøske landsstyre af 6. oktober 1992 med senere ændringer. ii. Tillægsaftale af 1. februar 1993 til aftale af 6. oktober 1992 mellem den danske regering og det færøske landsstyre med senere ændringer. iii. Erklæring fra Færøernes landsstyre samt fælleserklæring fra den danske regering og det færøske landsstyre af 1. februar 1993. iv. Rammeaftale af 28. maj 1993 mellem den danske regering og Færøernes landsstyre om refinansiering af landskassens gæld m.v. v. Aftale af 12. oktober 1993 mellem den danske regering og Færøernes landsstyre om refinansiering i 1994 og kapitaltilførsel til færøske banker m.v. vi. Protokollat af 12. oktober 1993 om forhandling mellem den danske regering og Færøernes landsstyre. vii. Fælleserklæring fra møde den 17. november 1994 mellem regeringen og Færøernes landsstyre. viii. Fælleserklæring fra mødet den 3. november 1995 mellem regeringen og Færøernes landsstyre.

Den Danske Regering og Færøernes Landsstyre er dog enige om, at følgende fortsat skal være gældende:

a. Pkt. III i fælleserklæringen fra møde den 17. november 1994 mellem regeringen og Færøernes landsstyre afsnittene: "Udstrækning af danske erhvervsfremmeordninger til Færøerne"; og "Markedsadgang". b. Færøernes Landsstyre bekræfter at der inden udgangen af 1999 vil blive fremsat forslag om den resterende del af den udfyldende færøske lovgivning vedrørende social- og sundhedsområdet.

Udfærdiget i København den 10. juni 1998.

For Den Danske Regering

For Færøernes Landsstyre

BILAG A

til Aftale af 10. juni 1998 mellem Den Danske Regering og Færøernes Landsstyre

Den Danske Regering og Færøernes Landsstyre er enige om at de færøske myndigheder overtager området vedrørende skibstilsynet efter nærmere forhandling mellem Den Danske Regering og Færøernes Landsstyre.

Bilag 4.2. Antallet af fuldtidsarbejdsledige i perioden jan. 1998 - april 2004

	Arbejdsledige til- knyttet fiskeindustri ¹⁾	Arbejdsledige indenfor ALS ²⁾	Arbejdsledige udenfor ALS ³⁾	I alt
1998				
Januar	670	1032	570	2.272
April	255	945	681	1.881
Juli	287	879	491	1.657
Oktober	241	860	505	1.606
1999				
Januar	606	955	426	1.987
April	238	682	441	1.361
Juli	248	771	361	1.380
Oktober	217	759	355	1.331
2000				
Januar	759	885	335	1.979
April	197	681	268	1.146
Juli	205	662	269	1.136
Oktober	173	659	261	1.093
2001				
Januar	252	605	254	1.111
April	134	735	222	1.091
Juli	80	566	204	850
Oktober	89	578	198	865
2002				
Januar	317	623	158	1.098
April	86	587	147	820
Juli	104	485	151	740
Oktober	73	465	119	657
2003				
Januar	179	683	98	960
April	141	623	92	856
Juli	159	586	111	856
Oktober	251	656	116	1.023
2004				
Januar	276	877	111	1.264
April	306	1038	101	1.445

1) Antal ledige er omregnet til fuldtidsstillinger.

2) Ledige inden for arbejdsløshedsforsikringsordningen (ALS) med eller uden udbetaling.

3) Ledige uden for arbejdsløshedsforsikringsordningen, der får forsorgshjælp fra Almannastovan pga. arbejdsløshed

Kilde: Hagstova Føroya.

Bilag 4.3 Færøernes fiskekvoter i fremmed søterritorium og fremmed landes fiskekvoter ved Færøerne 2003 - 2004 (tons).

	Til Færøerne		Til Rusland	
	2003	2004	2003	2004
Færøerne - Rusland				
Torsk	9.500	13.055		
Kuller	1.080	1.720		
Anden bundfisk	0	0	200	200
Lodde	7.000	0		
Blåhvilling			125.000	203.900
Makrel			9.500	8.600
Nordhavssild			0 ¹⁾	0 ¹⁾
Rejer	0	500		
I alt	17.580	15.275	134.700	212.100

	Til Færøerne		Til Norge	
	2003	2004	2003	2004
Færøerne - Norge				
Torsk	1.700	2.175		
Kuller	350	770		
Anden bundfisk	1.850	1.782	5.222	5.470
Makrel	11.175	11.057	6.100	5.612
Hestemakrel	1.000	1.000	230	230
Lodde	4.000			
Sild	700	700		
Sperling, tobis m.v.	11.780	11.780		
Blåhvilling	8.600	8.600	36.200	36.200
Nordhavssild	20.900	29.523 ²⁾	20.900	29.523 ²⁾
Rejer	50	50		
Andet	300	300	400	400
I alt	70.848	67.737	77.675	77.435

Fortsættes.....

	2003	2004	2003	2004
	Til Færøerne		Til Island	
Færøerne - Island				
Torsk	1.200	1.200		
Anden bundfisk	4.400	4.400		
Sild			2.000	2.000
Makrel			1.300	1.300
Nordhavssild	45.140	³⁾	132.080	³⁾
Lodde	30.000	30.000		
I alt	80.740	35.600	135.380	3.300
	Til Færøerne		Til andre	
Rettigheder i internationalt farvand				
Torsk og kuller	818	818		
Anden bundfisk	266	266		
Rejer – fiskedage ⁴⁾	2.923 dage	2.923 dage		
Rejer - kvoter	33,5	1.344		
Nordhavssild	45.140	³⁾		
I alt	46.257,5	2.428		
	+ 2.923 dage	+ 2.923 dage		
	Til Færøerne		Til EU	
Færøerne - EU				
Torsk og kuller			500	500
Anden bundfisk	3.065	3.065	14.300	14.300
Makrel	8.572	7.903	3.893	3.589
Sild	1.160	1.160		
Lodde	10.000	10.000		
Brisling og hestemakrel	7.000	7.000		
Sperling, tobis m.v.	20.000	20.000		
Nordhavssild	7.210 ¹⁾	6.022 ³⁾	7.210 ¹⁾	6.022 ⁵⁾
Blåhvilling	45.000	45.000	16.000	16.000
Rejer	1.150	1.150		
I alt	101.869	101.300	40.825	40.411

Fortsættes.....

	2003	2004	2003	2004
	Til Færøerne		Til Grønland	
Færøerne - Grønland				
Rødfisk	4.000	4.000		
Nordhavssild			2.800	3.100
Makrel				
Forsøgsfangst	375	575	450	500
I alt	4.375	4.575	3.250	3.600
	Til Færøerne		Til andre	
Total				
Torsk og kuller	14.648	19.738	500	500
Anden bundfisk	9.581	9.513	19.722	19.970
Makrel	19.747	18.960	20.793	19.101
Sild	1.860	1.860	2.000	2.000
Lodde	51.000	40.000		
Brisling og hestemakrel	8.000	8.000	230	230
Sperling, tobis m.v.	31.780	31.780		
Blåhvilling	53.600	53.600	177.200	256.100
Rødfisk	4.000	4.000		
Nordhavssild	45.140	35.545	162.990	38.645
Rejer	1.483,5	3.044		
Rejer-fiskedage	2.923	2.923		
Andet	675	950	850	900

¹⁾ For 2003 blev der ikke indgået 5-partsaftale mellem kyststaterne. Bilateralt er der indgået aftaler mellem Færøerne-Norge, Færøerne-EU og Færøerne-Island. Der blev ikke indgået aftale mellem Færøerne-Rusland.

²⁾ Baseret på bilateral aftale mellem Færøerne og Norge om nordhavssild for 2003.

³⁾ Kysstaterne har ikke indgået 5-partsaftale om nordhavssild for 2004.

⁴⁾ Rejefiskeriet ved Svalbard og Flemish Cap er ikke begrænset i mængder, men i.h.t. aftale med Norge er antallet af skibe og fiskedage begrænset.

⁵⁾ Baseret på bilateral aftale mellem Færøerne og EU om nordhavssild.

Kilde: Føroya Reiðarafelags årsberetning 2003.

Bilag 4.4. Gennemsnitshyrer i fiskerflåden fordelt på skibstyper 1998-2003

År/skibstype	Fiske- dage	Fiske- parter 1.000 kr.	Ferie- godtg. 1.000 kr.	Tilskud ¹⁾ 1.000 kr.	Mind- steløn 1.000 kr.	Årshyre 1.000 kr.	Hyre pr. dag i kr.	Ændring i %
Isfiskelineskibe								
2003	176	284	35	3	0	322	1.826	5,4
2002	222	340	41	4	0	385	1.732	16,4
2001	219	290	35	1	0	326	1.488	18,6
2000	215	239	29	1	0	269	1.255	-14,0
1999	209	266	33	5	1	305	1.459	-5,2
1998	206	280	34	2	1	317	1.539	41,8
Store isfisketrawlere								
2003	222	315	39	5	0	359	1.617	-6,4
2002	289	444	54	2	0	500	1.728	8,7
2001	246	347	42	2	0	391	1.589	13,7
2000	275	341	41	2	0	384	1.398	15,5
1999	276	289	36	7	2	334	1.210	-2,3
1998	271	294	35	5	2	336	1.239	28,3
Små isfisketrawlere								
2003	203	255	32	12	1	300	1.478	-25,5
2002	262	431	52	4	0	487	1.855	-2,1
2001	247	416	50	1	1	468	1.895	11,9
2000	270	406	49	1	0	456	1.694	16,9
1999	254	323	39	5	1	368	1.449	-13,5
1998	244	362	43	3	1	409	1.676	51,1
Industrifisketrawlere								
2003	150	99	17	27	12	155	1.037	-16,4
2002	149	133	20	20	12	185	1.240	58,6
2001	164	83	14	21	10	128	782	-
2000	Ikke oplyst							
1999	58	19	2	10	8	39	672	-37,1
1998	189	160	19	12	11	202	1.068	12,3

Notskibe

2003	238	594	72	7	3	676	2.847	-23,9
2002	237	785	95	5	2	887	3.743	-3,0
2001	261	897	108	1	1	1.007	3.858	88,4
2000	252	458	55	2	1	516	2.048	27,4
1999	245	334	41	12	7	394	1.608	-42,9
1998	221	542	65	7	8	622	2.814	45,2

Rejetrawlere

2003	198	202	25	6	1	234	1.178	-4,5
2002	303	315	40	16	3	374	1.234	7,1
2001	302	291	37	15	5	348	1.152	-16,5
2000	265	324	39	3	0	366	1.380	-2,1
1999	291	365	44	1	0	410	1.409	8,0
1998	347	395	48	8	2	453	1.305	38,4

Hæktrawlere (saltfiske- og filetfangst)

2003	197	329	41	11	1	382	1.942	-13,8
2002	274	525	66	17	8	616	2.252	25,8
2001	290	451	55	12	1	519	1.790	2,5
2000	350	533	66	6	7	612	1.746	22,1
1999	335	419	51	7	2	479	1.430	0,4
1998	330	411	49	8	2	470	1.424	-2,3

Garnfiskeriskibe (havtaske- og hellefiskefangst)

2003	198	231	29	12	2	274	1.383	-2,7
2002	244	292	37	16	2	347	1.421	-15,7
2001	267	401	48	1	0	450	1.685	-5,1
2000	287	453	55	2	0	510	1.775	21,7
1999	260	324	39	10	5	379	1.458	19,1
1998	201	212	25	6	3	246	1.224	16,8

Pelagiske trawlere

2003	Ikke oplyst							
2002	Ikke oplyst							
2001	Ikke oplyst							
2000	Ikke oplyst							
1999	254	132	16	36	9	193	760	-2,9
1998	272	152	18	17	26	215	783	-0,8

¹⁾ Dagstøtte

Kilde: Fiskimannafelagið.

Bilag 5.1. Værdien af Færøernes eksport 1999 - 2003, mio. kr.

	1999	2000	2001	2002	2003
Frosset/iset hel fisk (bortset fra laks og ørred)	446,7	509,0	813,2	956,6	774,6
Frosset/iset fiskefilet ¹⁾	1.042,0	1.248,7	1.178,7	1.168,4	971,6
- heraf sejfilet	206,8	216,8	273,8	279,0	204,3
- heraf torskefilet	266,5	346,3	232,8	303,5	219,6
- heraf kuller	191,5	236,9	168,7	172,3	122,7
Saltfisk	450,4	545,9	699,9	668,9	646,3
- heraf torsk	200,6	258,6	342,0	342,4	372,7
- heraf sej	18,6	18,8	23,0	39,1	13,0
Rejer og skaldyr	278,6	261,4	364,4	273,4	234,4
- heraf rejer	245,3	216,2	318,2	250,9	221,4
- heraf kammuslinger	26,6	17,2	15,1	17,8	9,1
Laks og ørred	684,7	667,8	730,9	738,9	732,8
- heraf laks	636,6	638,6	679,2	608,6	573,4
Forarbejdet fisk	54,8	74,6	110,9	92,1	75,7
- heraf røget fiskefilet	38,7	46,5	67,4	29,4	14,4
Fiskevarer til industri	159,8	226,7	296,4	264,0	328,9
- heraf fiskemel	112,1	156,3	218,7	194,2	211,9
Andre varer ekskl. skibe	30,4	41,3	28,2	12,0	4,6
I alt (ekskl. skibe)	3.147,4	3.575,4	4.222,6	4.174,3	3.768,9
Skibe	122,8	257,6	58,0	60,8	139,0
I alt	3.270,2	3.833,0	4.280,6	4.235,1	3.907,9

¹⁾ Heraf en del laks og ørred.

Kilde: Hagstova Føroya.

Bilag 6.1. Specifikation af statens udgifter (netto) på Færøerne 2000-2004¹⁾

	2000	2001	2002	2003	2004
Bloktilskud ¹⁾	958,0	981,9	615,5	615,5	615,5
Lærerpensioner ²⁾	15,1	13,5	13,8	13,1	14,0
Andre pensioner	13,4	13,9	14,7	15,5	16,3
Krigspensioner ³⁾	86,8	84,3	81,8	78,2	75,1
I alt	1.073,3	1.093,6	725,8	722,3	720,9
Statsinstitutioner					
Rigsombudet ⁴⁾	6,0	10,1	6,5	6,4	6,9
Landslægen ⁵⁾	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1
Statens Luftfartsvæsen ⁶⁾	7,1	4,8	5,1	4,8	5,1
Forsvaret ⁷⁾	171,1	169,2	143,9	144,3	147,2
Sorenskriveren ⁸⁾	4,8	5,8	4,6	4,8	5,7
Politi- og Arrestvæsen ⁹⁾	50,4	53,2	53,4	55,1	55,3
Søfartsstyrelsen ¹⁰⁾	2,3	2,2	-	-	-
Farvandsvæsenet ¹¹⁾	5,8	6,2	6,1	5,9	5,1
DMI ¹²⁾	3,4	3,4	3,0	3,2	3,3
GEUS ¹³⁾	1,0	-	-	-	-
Kirkevæsen ¹⁴⁾	12,1	13,3	13,8	13,9	13,7
Statens Kunstfond	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Statsinstitutioner i alt	265,2	269,4	237,6	239,6	243,5
Total	1.338,5	1.363,0	963,4	961,9	964,4

¹⁾ Bloktilskuddet er fra 2002 reduceret med 366,4 mio. kr. i forhold til 2001 som følge af hjemmestyrets overtagelse af sagsområderne offentlig forsorg og skolevæsenet som særanliggende 1. januar 2002.

²⁾ Fra 1. juli 1997 overgik de tjenstemandsansatte lærere til færøsk tjenstemandsoverenskomst.

Overgang til pension efter 1. marts 1997 sker efter færøsk tjenstemandspensionslovgivning.

Staten refunderer fortsat 80 pct. af udgifterne vedr. pensionsalder optjent før 1. januar 1988

Pensionsalder herefter indgår i bloktilskuddet.

³⁾ Færøerne blev omfattet af ordningen den 1. juli 1992. Krigspensioner indbefatter skøn for 2004 over erstatning i form af hædersgaver/krigsskadeerstatninger. 651 personer modtog krigsskadeerstatning i 2003.

⁴⁾ Der er afholdt en engangsudgift i 2001 på 3,5 mio. kr. til bygningsvedligeholdelse.

⁵⁾ Landslægen har mulighed for i begrænset omfang efter ansøgning at afholde ekstraordinære

udgifter via den centrale danske bevilling til embedslægevæsenet. Det er ikke muligt umiddelbart at opgøre, hvor store udgifter, der er afholdt heraf.

⁶⁾ I beløbene indgår afholdte anlægsudg. for 2,1 mio. kr. i 2003; 3,2 mio. kr. i 2002; 3,4 mio. kr. i 2001 og 2,4 mio. kr. i 2000. Der er for 2004 indregnet anlægsudg. på 3,0 mio. kr.

⁷⁾ Omkostningsopgørelse over opgaver udført ved Færøerne, hvor hovedopgaverne i fredstid omfatter overvågning, suverænitetshævdelse, fiskeriinspektion samt eftersøgnings- og redningstjeneste. Hertil kommer ydelse af patient- og organtransport mv. samt planlægnings- og forbindelsesopgaver i relation til eventuelle NATO ledede aktiviteter i området. I 2002 er afholdt anlægsudgifter på Færøerne for 2,3 mio. kr.; i 2001 for 7,5 mio. kr.; i 2000 for 3,6 mill. kr. og i 1999 for 2,6 mio. kr. Disse udgifter er medregnet i ovenstående. Opgørelsen for 2004 er baseret på udgifterne i 2003 tillagt 2 pct. generel omkostningsstigning.

⁸⁾ Opgørelsen indeholder udgifter ved embedet afholdt af centrale puljer, herunder til bygningsvedligeholdelse.

Der er for 2004 afsat 0,9 mio. kr. til ombygning af retssal.

Af indtægterne i 2003 udgjorde retsafgifter 7,1 mio. kr., arveafgifter til statskassen 0,9 mio. kr. og arveafgifter til landskassen 3,7 mio. kr.

⁹⁾ Inkl. nettoudgifter til Kriminalforsorgen på Færøerne.

Der er ikke afholdt anlægsudg. i 1999-2003 og der er ikke budgetteret med anlægsudg. i 2004.

Der er ikke medregnet andele af politiets generalomkostninger til det færøske politivæsen.

¹⁰⁾ Fra 1. januar 2002 er sagsområdet sikkerhed til søs overtaget som færøsk særanliggende, herunder skibstilsynet. Færøernes Hjemmestyre har dermed også overtaget de med sagsområdet forbundne udgifter.

¹¹⁾ Der er ikke afholdt anlægsudg. i 2000-2002, og der er ikke budgetteret med anlægsudg. i 2003.

¹²⁾ Fra 1999 afholder lufthavnen selv udgifter til vejrobservationer.

Der er ikke afholdt anlægsudgifter i 2001-2003 og der er ikke budgetteret med anlægsudgifter i 2004.

¹³⁾ Kontoret på Færøerne blev nedlagt i 2001. GEUS har i 2003 og 2004 ikke udgifter til faglige projekter finansieret af GEUS' FL-bevilling.

¹⁴⁾ Der er medregnet beløb fra fællesfonden til vedligeholdelse.

^{*} Tallene for 2004 er baseret på budgetterede udgifter (enkelte steder skøn).

Kilde: Oplysninger fra statsinstitutionerne samt finanslove.

Bilag 9.1. Antal modtagere af sociale ydelser i årene 1999-2002

	1999	2000	2001	2002
Folkepension				
Alm. folkepension	5.925	5.873	5.920	5.985
Folkepension før tid	256			
I alt	6.181	5.873	5.920	5.985
Førtidspension				
Laveste førtidspension	368	689	617	559
Mellemste førtidspension	1.097	907	933	882
Højeste førtidspension	705	622	642	634
Invaliditetsydelse	92		80	87
I alt	2.262	2.218	2.272	2.162
Kontanthj. Efter forsorgsl. § 9 pga.				
Fødsel	126	129	117	75
Sygdom	252	280	244	248
Arbejdsløshed	930	758	538	390
Manglende børnepasning	199	240	276	261
Samlivsophør (skilsmisse)	39	39	30	20
Anden årsag	32	36	36	56
I alt	1.578	1.482	1.241	1.050
Hjælp efter forsorgslovens				
§ 13 varig hjælp	35	20	19	20
§ 15 enkelttydelser	423	378	304	301
§ 17 handicappet barn	454	432	503	498
§ 18 revalidering	280	253	255	271
§ 18 hjælpemidler	1.738	2.043	2.573	2.227
§ 27 enkepension				
I alt	2.930	3.126	3.654	3.317
Dagpenge				
Ved sygdom	2.441	2.444	2.821	
Ved barsel	469	494	306	
I alt	2.910	2.938	3.127	
Andet				
Børnetilskud (enkebørn)	229	158	152	
Forskudsvis udbet. af børnebidrag	1.035			
Børneforsorg	85	73	74	
Bet. for pasning af plejepatient i hjem	120	113	101	
Brændselsstøtte	3.822	3.832	3.761	
I alt	5.291	4.176	4.088	
Antal modtagere i alt	21.152	19.813	20.302	

 Kilde: Statistical Yearbook

Bilag 9.2. Landskassens udgifter til socialvæsen i hovedposter i årene 2000-2003, mio. kr.

	2000	2001	2002	2003
Folkepension	306,2	319,8	353,7	359,4
Tillæg til visse pensionister	12,3	15,8	16,2	16,7
Pasningsvederlag	7,1	7,1	7,9	10,1
Alderdoms- og plejehjem	87,7	101,5	106,7	107,6
Heimarøkt (hjemmehjælp)	74,6	88,0	97,8	106,0
Førtidspension	170,6	180,8	192,3	190,5
Færingar på institution i Danmark	15,7	16,8	19,0	20,1
Støtte til inv. organisationer	6,9	7,7	12,1	13,9
Foreløbig hjælp	14,9	16,5	16,2	10,8
Merudgifter vedr. inv. barn	21,1	25,7	27,7	36,5
Revalidering	14,1	15,2	15,8	15,5
Hjælpe midler	26,9	27,5	37,2	48,4
Hjælp til arbejdsløse	18,4	15,4	10,8	8,6
Almindelig børneforsorg	29,0	33,9	34,0	29,3
Særforsorg	61,2	63,1	72,4	80,9
Dagpenge ved sygdom og fødsel	47,3	49,6	52,3	51,0
Barselsordningen	0,0	29,5	65,6	60,2
Andre udgifter*	66,6	40,5	47,3	60,2
Administration	47,5	56,5	63,2	67,0
I alt	1.028,1	1.110,9	1.214,2	1.292,7

* For 2000 indgår 38,5 mio. kr til daginstitutioner og dagpleje. Kommunalt sagsområde medio 2000.

Kilde: Almanna- og Heilsumálaráðið

Bilag 10.1. Sygehusenes kapacitet og belægning 1999-2003

	1999	2000	2001	2002	2003
Antal sengepladser					
Landssygehuset	234	234	228	228	228
Klaksvik sygehus	36	36	36	36	36
Suðuroy sygehus	26	26	26	26	26
I alt	296	296	290	290	290
Antal indlæggelser					
Landssygehuset	7.975	7.999	8.597	10.632	11.047
Klaksvik sygehus	1.420	1.504	1.450	1.527	1.523
Suðuroy sygehus	842	816	834	955	898
I alt	10.237	10.319	10.881	13.114	13.468
Antal sygedage¹⁾					
Landssygehuset	57.082	57.671	62.428	63.084	63.031
Klaksvik sygehus	9.251	8.716	8.450	9.457	9.342
Suðuroy sygehus	6.644	6.792	7.208	7.797	7.307
I alt	72.977	73.179	78.086	80.338	79.680
Gennemsnitligt antal sygedage pr. patient					
Landssygehuset	7,2	7,2	7,1	6,2	5,7
Klaksvik sygehus	6,5	5,8	5,9	6,2	6,1
Suðuroy sygehus	7,9	8,3	8,6	8,2	8,1
Gennemsnit for sygehusvæsenet	7,1	7,1	7,2	6,4	5,9
Gennemsnitlig belægningsprocent^{2), 3)}					
Landssygehuset	66,8	67,5	75,0	75,8	75,7
Klaksvik sygehus	70,4	66,3	64,3	72,0	81,1
Suðuroy sygehus	70,0	71,6	76,0	82,2	77,0
Gennemsnit for sygehusvæsenet	67,5	67,7	73,8	75,9	75,3

¹⁾ Landssygehuset og Klaksvik sygehus regner med sengedage. Klaksvik sygehus reducerer sengepladser

* 365 med dage hvor afdelinger er lagt sammen, d.v.s. i weekends og ferier, i alt 1500-1600 dage pr. år.

²⁾ Beregnet som (sygedage*100)/(sengepladser*365).

³⁾ Fra 2000 medregnet nvfødte og raske ledsagere.

Kilde: Sygehusene

Bilag 10.2. Sygehusenes udgifter og indtægter (i 1.000 kr.) 1998-2003

	1998	1999 ²⁾	2000 ³⁾	2001	2002	2003
Sygehusenes udgifter						
Landssygehuset ⁴⁾	243.976	255.878	247.745	267.078	292.441	296.075
Klaksvik sygehus	57.111	55.596	55.059	57.951	62.555	64.773
Suðuroy sygehus	40.825	40.918	42.184	43.447	45.902	48.577
I alt	341.912	352.392	344.988	368.476	400.898	409.425
Sygehusenes indtægter						
Fra landskassen	300.340	304.147	299.486	317.985	343.062	346.152
Fra Almannastovan og kommuner	28.025	26.832	27.150	31.266	34.052	36.619
Andre ¹⁾	13.546	21.414	18.352	19.225	23.784	26.654
I alt	341.911	352.393	344.988	368.476	400.898	409.425

¹⁾ Hovedsagelig lejeindtægter.

²⁾ Landssygehusets udgifter og indtægter fra "andre" er påvirket af en gave på 7 mio. kr. fra Trykingsarfelag Føroyar til en MR-scanner.

³⁾ Udgifterne i 2000 er påvirket af, at moms ikke bogføres på institutionerne.

⁴⁾ Hørteklindken er i 2002 overført fra Specialpædagogisk/psykologisk Center til Landssygehuset.

Kilde: Det offentlige regnskabssystem/økonomisystem (FSL).

Bilag 10.3. Sygehusenes nettoudgifter i kr. pr. sygedag 1998-2003

	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Landssygehuset		4.482	4.295	4.135	3.983	4.193
Klaksvik sygehus	5.054	4.532	4.731	5.123	4.945	4.996
Suðuroy sygehus	4.099	4.486	4.587	4.392	4.257	4.815
Gennemsnit for sygehusvæsenet		4.387	4.307	4.272	4.118	4.344

Kilde : Sygehusregnskaberne.

Bilag 10.4. Sygehusenes personale 2003¹⁾

	Landssygehuset	Klaksvík sygehus	Suðuroy sygehus
Læger	50,74	8	4
Sygeplejersker	207,18	39	21
Personale med anden plejeuddannelse ²⁾	80,45	19,5	4
Personale med anden sundhedsfaglig udd. ³⁾	70,28	14	12
Administrationspersonale	55,09	6,1	3,75
Portører og driftspersonale	47,69	8,17	7
Køkken-, vaskeri-, og rengøringspers.	84,63	22	15,5
Andet personale	8,14	8,49	1
I alt	604,2	125,26	68,25

¹⁾ Som følge af fællesfunktioner på Suðuroy sygehus og Suðuroy plejehjem er visse stillinger på sygehuset fordelt mellem dette og plejehjemmet. Dette gælder tillige Klaksvík sygehus og Norðuroyggjar plejehjem.

²⁾ Omfatter væsentligst sygehjælpere og plejere.

³⁾ Laboranter, lægesekretærer, terapeuter m.v.

Kilde : Sygehusene

Bilag 12.1. Oversigt over anmeldte overtrædelser af straffeloven 1997-2003.

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Forbrydelse mod den off. myndighed m.v. (kap. 14 og 15)	26	10	10	14	9	17	11
Forbrydelse i offentlig tjeneste/hverv (kap. 16 og 17)	7	5	5	3	3	5	7
Forbrydelse vedr. penge (kap. 18)	1	3	2	2	3	8	0
Forbrydelse vedr. bevismidler (kap. 19)	5	5	2	7	1	1	10
Almenfarlige forbrydelser bl.a. brandstiftelse (kap. 20)	7	7	3	2	4	5	13
Forbrydelse i familieforhold (kap. 23)	0	0	0	7	0	0	1
Forbrydelse mod kønssædeligheden bl.a. voldtægt og blufærdighedskr. (kap. 24)	23	25	38	28	21	42	14
Forbrydelse mod liv og legeme bl.a. manddrab og vold mod sagesløs (kap. 25)	79	74	48	100	74	76	83
Forbrydelse mod den personlige frihed (kap. 26)	2	1	0	0	2	1	0
Freds- og æreskrænkelser (kap. 27)	54	50	26	40	28	29	36
Indbrudstyverier (§ 276)	172	115	122	92	221	97	106
Tyverier i øvrigt (§ 276)	194	192	184	188	252	368	335
Andre berigelsesforbrydelser bl.a. underslæb og bedrageri (kap. 28)	104	114	250	40	22	18	4
Hærværk (§ 291)	304	331	324	316	312	379	369
Brugstyveri (293)	57	71	43	45	39	47	77
Andre formuekrænkelser (kap. 29)	1	2	1	1	1	1	0
Overtrædelser af straffeloven i alt - anmeldelser	1.036	1.008	1.058	885	990	1.094	1.066

Kilde: Landfogden på Færøerne (Politimesteren) indtil år 2000 herefter www.politi.fo.

Bilag 12.2. Oversigt over andre anmeldelser til kriminalpolitiet samt over politiets virksomhed i øvrigt i årene 1997-2003.

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Ildebrande	33	45	50	28	39	40	39
Overtrædelse af våbenloven	13	5	5	8	5	15	10
Overtrædelse af toldloven, spirituslovgivn. og skatte- og afgiftslovgivn.	6	5	1	3	5	15	19
Overtrædelse af dyreværnsloven	5	4	3	9	4	2	10
Overtrædelse af lov om euforiserende stoffer samt narkotikaundersøgelser i øvrigt	49	42	37	55	48	58	70
Fremmedsager (opholds- og arb. till.)	200	209	277	309	647	612	751
Overtrædelse af udlændingeloven	3	14	15	40	12	24	41
Andre anmeldelser							
Færdselsuheld	1.029	1.250	1.330	1.219	1.344	1.179	1.198
Heraf med personskade	53	83	62	35	63	47	65
Dræbte ved færdselsuheld	7	1	8	2	4	*	*
Antal sigtede for overtr. af færdselsl. med undt. af spirituskørsel og parkeringssager	1.336	1.663	1.801	2.043	1.681	1.960	2.900
Antal sigtede for spiritus- og promillekørsel (færdselslov, § 16)	170	155	127	153	156	159	194
Udrykninger	4.110	4.597	4.758	4.586	4.516	*	5.473
Trawlersager (fiskefartøjers overtrædelse af fiskerilovgivningen)	7	10	12	21	14	*	*
Indsatte til afson., herund. varetægtsfæng.	137	120	124	101	110	*	*
Afsoningsdage	3.094	3.109	3.427	3.697	2.466	*	*
Detentionsanbragte	394	332	296	356	333	512	232
Fogedsager	3.321	2.401	2.328	2.740	2.131	1.762	1.677
Fredningssager	79	85	86	76	83	93	85
Faderskabsanerkendelser til politiprotokollen	295	319	312	332	140	327	185
Læringesager, godkendte lærlingekontrakter	200	215	134	-	-	-	-
Borgerlige vielser	65	85	77	58	68	28	32

* tal foreligger ikke

Kilde: Landfogden på Færøerne (Politimesteren) for så vidt angår årene til 2000 herefter www.politi.fo

Bilag 12.3. Behandlingsmåden for straffesager o.a. lovovertrædelser 1997-2003.

b) Groft uforsvarlig kørsel	66	71	70	30*	128	106	61
Politisager							
afgjort udenretlig	63	58	64	69	117	221	80
afgjort indenretlig	291	281	253	214	278	310	271
Ankesager, antal	23	18	29	21	23	22	24
Idømte/vedtagne							
bøder, antal	1.714	2.051	2.086	2.553	2.489	2.535	3.182
Idømte/vedtagne							
bødebeløb, kr.	1.399.444	1.740.213	1.697.176	2.564.111	2.589.250	3.188.158	3.592.018

*ændringer i færdselsloven

Kilde: Landfogden på Færøerne (Politimesteren) for så vidt angår årene indtil 2000, herefter www.politi.fo

ISBN 87-631-0020-7

9 788763 100205